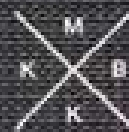
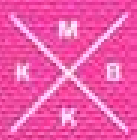

ΒΑΛΙΣ

ΦΙΛΙΠ Κ. ΔΙΚ

ΦΙΛΙΠ Κ. ΔΙΚ
ΒΑΛΙΣ

ΒΑΛΙΣ

ΦΙΛΙΠ Κ. ΔΙΚ

ΦΙΛΙΠ Κ. ΔΙΚ
ΒΑΛΙΣ

Філіп К. Дік

Валіс

Philip K. Dick

VALIS

A NOVEL

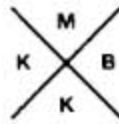
Філіп К. Дік

ВАЛІС

РОМАН

Переклад з англійської
Павла Шведа

Видавництво «Комубук»
Київ — 2020

*Присвячую Расселу Галену,
який вказав мені правильний шлях*

ВАЛІС (абревіатура з одного американського фільму, утворена від *Vast Active Living Intelligence System*^[1]): збурення в полі реальності, у якому утворюється спонтанний автомоніторинговий негентронічний^[2] вир, що тяжіє до щораз більшого поглинання й інкорпорації свого середовища у впорядковані інформаційні структури. Характеризується квазісвідомістю, цілеспрямованістю, наявністю інтелекту, зростанням та армілярною когерентністю.

— Велика радянська енциклопедія,
шосте видання, 1992

Розділ 1

Нервовий зрив у Конолюба-Товстуна розпочався того дня, коли йому зателефонувала Глорія й запитала, чи немає в нього раптом трохи «Нембуталу». Він поцікавився, навіщо той їй, а вона відповіла, що має намір себе вбити. Вона телефонувала всім знайомим. Їй вже вдалося дістати п'ятдесят таблеток, однак треба було ще тридцять чи сорок, щоб перестрахуватися.

Конолюб-Товстун одразу зрозумів, що в такий спосіб вона просила про допомогу. Вже багато років Товстуна не полишала маячна ідея, що він може допомогти людям. Якось його психіатр сказав, що для одужання йому потрібно зробити дві речі: зіскочити з трави (чого він і досі не зробив) і відмовитися від спроб допомогти людям (він і далі намагався їм допомогти).

Правду кажучи, у нього не було «Нембуталу». У нього взагалі не було снодійних. Він їх ніколи не вживав. Він сидів на спідах. Тому, навіть якби захотів, не міг би дати Глорії снодійне, за допомогою якого та себе б убила. Але так чи інакше він би цього не зробив.

— У мене є десять,— сказав він. Адже якби сказав правду, то вона б повісила слухавку.

— Тоді я під'їду до тебе, — мовила Глорія спокійним, розсудливим голосом, таким самим тоном вона просила його про таблетки.

Так він збагнув, що вона не просила про допомогу. Вона й справді шукала спосіб померти. Вона була цілком божевільною. Бо якби не була, то не розповідала б кожному, навіщо шукає таблетки, адже так вона перетворювала їх на співучасників. Він мав би хотіти, щоб вона померла, аби на таке погодитися. Але у нього, як врешті й у будь-кого іншого, не було для цього жодного мотиву. Глорія була лагідною та добре вихованою, хоча й вживала багато кислоти. Було очевидно, що відтоді, як він розмовляв із нею востаннє шість місяців тому, кислота роз'їла їй мозок.

— Що ти робила весь цей час? — запитав Товстун.

— Була у шпиталі «Гора Сіон» у Сан-Франциско. Я намагалася накласти на себе руки, і матір заперла мене туди. Мене випустили минулого тижня.

— Ти вилікувалась? — запитав він.

— Так, — відповіла вона.

Саме тоді у Товстуну й почав їхати дах. У той час він цього ще не знав, але його втягнули в огидну психологічну гру. Він ніяк не міг би з неї вибратися. Разом зі своїм мозком Глорія Кнудсон занапастила і його, свого друга. Імовірно, вона занапастила подібними телефонними розмовами ще шістьох чи сімох людей, друзів, які її щиро любили. Також, безперечно, вона зруйнувала життя своїм батькам. У її розсудливому тоні Товстуну вчувалася нігілістична затятість і різке скреготіння порожнечі. Він мав справу не з людиною; на іншому кінці дроту сиділа істота, якою керував чистий рефлекс.

Однак тоді він ще не знав, що іноді збожеволіти — це цілком адекватна відповідь на реальність. Чути, як Глорія розсудливо просить допомогти їй померти, означало вдихнути цю заразу. Це була китайська пастка для пальців, де що сильніше ти смикав, аби їх звільнити, то міцніше вона стискала.

— Де ти зараз? — запитав він.

— В Модесто. У будинку батьків.

Оскільки він жив в окрузі Марин, вона була на відстані кількогадинної поїздки автомобілем. Мало що змогло б переконати його здолати такий шлях. Це була чергова порція божевілля: тригодинна поїздка, щоб роздобути десять таблеток «Нембуталу». Чому б в такому разі не набрати вже повну машину? Навіть свій ірраціональний вчинок Глорія не могла здійснити раціонально. «Красно дякую, Тіме Лірі, — подумав Товстун. — Тобі й твоєму вихвалянню радощів розширеної за допомогою наркоти свідомості».

Він ще не знав, що тут ішлося також і про його життя. Це було в 1971 році. У 1972-му він вже буде на півночі у Ванкувері, в Британській Колумбії, де самотній, переляканий і без гроша намагатиметься вкоротити собі віку в чужому місті. Однак зараз це знання милосердно лишалося для нього недоступним. Він хотів лише одного: якось заманити Глорію в округ Марин, щоб мати змогу їй допомогти. Один із найбільших проявів Божого милосердя полягає в тому, що він повсякчас приховує від нас правду. У 1978-му, цілковито збожеволівши від горя, Конолюб-Товстун переріже собі вени на зап'ясті (спроба самогубства у Ванкувері виявиться невдалою), проковтне сорок дев'ять таблеток дигіталісу й сидітиме у замкненому

гаражі, увімкнувши двигун автомобіля, однак і цього разу зазнає невдачі. Що ж, тіло наділене властивостями, про які розум навіть не підозрює. А втім, розум Глорії повністю контролював її тіло; вона була *раціонально* божевільною.

Більшість випадків божевілля можна виявити за чимось химерним і театральним. Ти одягаєш на голову каструлю, обмотуєшся довкола талії рушником, розфарбовуєшся фіолетовими фарбами й виходиш на вулицю. Глорія ж зберігала свій звичний спокій, а також ввічливість і гарні манери. Якби вона жила в Стародавньому Римі або Японії, її б взагалі не помічали. Її вміння водити машину, очевидно, лишилося неушкодженим. Вона щоразу зупинялася на червоний сигнал світлофора й не перевищувала швидкість — принаймні так було аж до тієї поїздки за таблетками «Нембуталу».

Мене звати Конолюб-Товстун і я пишу це від третьої особи, щоб досягнути вкрай необхідної об'єктивності. Я не кохав Глорію Кнудсон, однак вона мені подобалася. Разом із чоловіком вони влаштовували в Берклі вишукані вечірки, і нас із дружиною завжди туди запрошували. Глорія годинами готувала невеликі сендвічі й подавала гостям різноманітні вина, вона також елегантно одягалася з цієї нагоди й завдяки коротко підстриженому кучерявому волоссю кольору піску мала чарівний вигляд.

У будь-якому разі в Конолюба-Товстуну не було «Нембуталу», тож він не міг їй його дати, тому через тиждень Глорія вистрибнула з вікна десятого поверху будівлі Синанону в Окленді, штат Каліфорнія, і розбилася об тротуар так, що шматки розлетілися по всьому бульвару Мак-Артура, а Конолюб-Товстун і далі потай занурювався у злигодні й хворобу, щось на кшталт хаосу, який астрофізики вважають долею всього всесвіту. Однак Товстун випереджав свій час і випереджав усесвіт. Зрештою він забув, яка саме подія спровокувала його занурення в ентропію; Бог милосердно приховує від нас минуле так само, як і майбутнє. Довідавшись про самогубство Глорії, він упродовж двох місяців тільки те й робив, що плакав, дивився телевізор і вживав ще більше наркоти — також у нього почав потрохи їхати дах, але він про це не здогадувався. Бо безмежним є милосердя Господнє.

Власне, всього рік тому Товстун втратив дружину, яку здолала психічна хвороба. Це нагадувало чуму. Ніхто не міг сказати, наскільки важливу роль тут відіграли наркотики. Цей період в житті Америки —

з 1960-го по 1970-й — і це місце, район затоки Сан-Франциско в Північній Каліфорнії, були повністю їбанутими. Шкода, що мені доводиться вам таке казати, але це правда. Цього не приховати жодними вигадливими словами чи пишномовними теоріями. Влада стала такою ж психотичною, як і ті, на кого вона полювала. Вона прагнула позбутися всіх людей, які не були клонами владних інституцій. Представників влади переповнювала ненависть. Товстун бачив, що поліціанти зиркають на нього, мов люті пси. Того дня, коли чорношкіру марксистку Анджелу Девіс перевели з в'язниці округу Марин, влада розгромила громадський центр міста. Так вона намагалася збити з пантелику радикалів, які інакше могли б спричинити клопоти. Ліфти було відключено від живлення, на дверях вивісили фальшиві таблички, окружний прокурор кудись заховався. Товстун усе це бачив. Того дня він подався у громадський центр, щоб віднести в бібліотеку книжку. Коли він проходив через електронний металодетектор на вході до центру, двоє копів вихопили з його рук книжку й інші папери, які він мав із собою. Це його неабияк спантеличило. Власне, весь той день його спантеличував. У кафетерії озброєний коп спостерігав за всіма, хто там обідав. Додому Товстун повернувся на таксі, побоюючись їхати власним авто й запитуючи себе, чи він, бува, не збожеволів. Він і справді збожеволів, як, втім, і всі інші.

За професією я письменник-фантаст. Я працюю з фантазіями. І саме моє життя — фантазія. Однак попри все це, Глорія Кнудсон спочиває в труні в Модесто, штат Каліфорнія. У моєму фотоальбомі є світлина вінків з її похорону. Фото кольорове, тож можна побачити, які гарні ці вінки. На задньому плані видно запаркований «фольксваген». Також там можна побачити, як я пробираюся у «фольксваген», коли відправа ще триває. Я просто не можу там більше перебувати.

Після закінчення відправи ми з колишнім чоловіком Глорії Бобом і ще якимось заплаканим його — і її — другом, попри те, що було вже доволі пізно, вирішили з'їсти сніданок у фешенебельному ресторані в Модесто, який розташовувався поблизу цвинтаря. Офіціантка посадила нас за столик у глибині закладу, оскільки ми скидалися на хіпі, хоча й були в костюмах і краватках. Нам було на це начхати. Не пам'ятаю, про що ми розмовляли. Попередньої ночі ми з Бобом, тобто я маю на увазі, Боб і Конолюб-Товстун поїхали машиною до Окленда,

щоб переглянути фільм, який називався «Петтон». Незадовго до відправи на цвинтарі Товстун вперше зустрівся з батьками Глорії. Як і їхня покійна донька, вони поставилися до нього надзвичайно люб'язно. У старомодній вітальні в стилі каліфорнійського ранчо стояло кілька друзів Глорії, поринувши в спогади про особу, яка їх усіх поєднувала. Як і можна було очікувати, на обличчі місіс Кнудсон було надто багато макіяжу; жінки завжди використовують надто багато макіяжу, коли хтось помирає. Товстун погладжував kota мертвої дівчини, Генерального секретаря Мао. Він згадував ті кілька днів, які Глорія провела разом із ним, коли даремно приїхала до його дому по «Нембутал», якого в нього насправді не було. Коли його брехню було викрито, вона поставилася до цього непохитно, навіть із деякою байдужістю. Коли маєш от-от померти, то вже не переймаєшся дрібницями.

— Я сам їх прийняв, — сказав їй Товстун, доповнюючи одну брехню іншою.

Вони вирішили поїхати на пляж, на великий океанський пляж на півострові Пойнт-Реєс. Вони подалися туди «фольксвагеном» Глорії, Глорія була за кермом (йому жодного разу не спало на думку, що вона може піддатися раптовому імпульсу й покінчити з ним, із собою та автомобілем) і через годину вже сиділи на піску й курили траву.

Найбільше Товстун цікавило те, чому вона вирішила себе вбити.

Глорія була вдягнена у вилинялі від численного прання джинси та футболку, на якій спереду красувалося розтягнене в широкій усмішці обличчя Міка Джаггера. Оскільки було приємно відчувати пісок під ногами, вона зняла взуття. Товстун зауважив, що нігті на пальцях її ніг були пофарбовані червоним лаком і бездоганно доглянуті. «Вона померла, як і жила», — подумав він про себе.

— Вони привласнили мій банківський рахунок, — мовила Глорія.

За якийсь час з її розміреної, чіткої розповіді він зрозумів, що «вони» не існують. Глорія розгорнула перед ним панораму цілковитого й затятого божевілля, висловленого з витонченою лаконічністю. Вона доповнила свою розповідь щонайдрібнішими подробицями, вдаючись до засобів не менш точних, ніж інструменти стоматолога. У її оповіді не існувало вакууму. Він не міг відшукати в ній і найменшої помилки, звісно, за винятком передумови, з якої вона виходила, а саме — що всі її ненавидять і мріють позбутися та що з усіх поглядів вона була

повною нікчемою. Розмовляючи, вона почала щезати. Він спостерігав, як вона щезає. Це було щось неймовірне. Глорія з її розміреністю слово за словом знищувала своїм мовленням власне існування. Це була раціональність, поставлена на службу... «Що ж,— подумав він, — на службу неіснування». Її свідомість перетворилася на одну велику, досвідчену машину для стирання. Зараз від неї насправді лишилося лише лушпиння, іншими словами, тіло, у якому більше не було душі.

«Вона вже мертва», — усвідомив він того дня на пляжі. Прикінчивши траву, вони блукали вздовж берега й час від часу обмінювалися кількома фразами про водорості й висоту хвиль. У небі викрикували чайки, пролітаючи над їхніми головами, мов диски для гри у фризбі. Кілька людей сиділи тут і там або походжали пляжем, але переважно він був безлюдним. Знаки застерігали відвідувачів про підводні течії. Товстун нізащо не міг збагнути, чому Глорія не могла просто податися за лінію прибою. Йому ніяк не вдавалося проникнути в її думки. Вона була здатна думати тільки про «Нембутал», якого й досі потребувала, або ж уявляла, що потребує.

— *Workingman's Dead*^[3] мій улюблений альбом «Мерців», — зауважила Глорія, поки вони гуляли. — Але я не вважаю, що їм варто заохочувати вживання кокаїну. Рок слухає багато дітлахів.

— Вони й не заохочують. У їхній пісні просто йдеться про людину, яка його вживала. І це довело її до смерті, хоча й не безпосередньо. Вона винесла собі мізки.

— Але саме тому я й почала вживати наркотики, — сказала Глорія.

— Через *Grateful Dead*?

— Тому, — мовила Глорія, — що всі хотіли, аби я їх вживала. Я так втомилася робити те, що очікують від мене інші.

— Не вбивай себе, — сказав Товстун. — Переїжджай жити до мене. Я зараз сам. І ти мені справді подобаєшся. Принаймні спробуй якийсь час. Просто перевези до мене свої речі. Тут я й мої друзі. Ми могли б робити разом багато цікавого, наприклад, мандрувати в різні місця, як-от ось цей пляж. Хіба тут не гарно?

На це Глорія нічого не відказала.

— Я почуватимусь жахливо до кінця життя, — сказав Товстун, — якщо ти себе вб'єш.

Як він пізніше усвідомив, сказавши це, він надав їй зовсім неправильні причини, щоб і далі жити. Так вона б робила це як

послугу іншим. Навіть якби він роздумував про це багато років, то не зміг би надати їй гіршу причину лишатися живою. Вже краще переїхати її «фольксвагеном», здаючи назад. Саме тому недоумки й не працюють на гарячих лініях для самогубців. Товстун довідався про це у Ванкувері, коли, охоплений самовбивчим бажанням, зателефонував у Кризовий центр Британської Колумбії й отримав фахові поради. Між ними й тим, що він того дня сказав Глорії на пляжі, не було нічого спільного.

— Я б хотіла лишитися в тебе на ніч,— сказала Глорія, коли зупинилася, щоб прибрати невеликий камінець, який пристав до її ступні.

Ці слова викликали в Товстуні мимовільні сексуальні фантазії.

— Біз питань, — сказав він, бо саме так говорив у ті дні. Контркультура мала цілу збірку таких фраз, які майже нічого не означали. Товстун звик поєднувати одразу кілька в одному реченні. Так він зробив і цього разу, помилково, з огляду на власну хтивість, вірячи, що врятував подрузі життя. Його здатність мислити розсудливо, яка й так була мало чого вартою, досягнула нових глибин занепаду. Тут ішлося про життя хорошої людини, це життя було в його руках, а він міг думати лише про можливість потрахатися.

— Кльова ідея,— лепетав він, поки вони блукали далі.— Просто бомбезна.

А через кілька днів вона була вже мертвою. Ту ніч вони провели разом, хоча й спали одягненими; вони не кохалися; наступного дня по обіді Глорія поїхала, нібито для того, щоб забрати речі з дому батьків у Модесто. Більше він її не бачив. Упродовж кількох днів він чекав, що вона повернеться, а тоді одного вечора задзеленчав телефон і в слухавці пролунав голос її чоловіка Боба.

— Де ти зараз? — запитав Боб.

Це питання його спантеличило; він був вдома, там, де і його телефон, на кухні. Голос Боба видавався спокійним.

— Я тут, — сказав Товстун.

— Сьогодні Глорія наклала на себе руки,— сказав Боб.

У мене є фото, на якому Глорія тримає на руках Генерального секретаря Мао; Глорія стоїть навколішки й посміхається, і її очі радісно виблискують. Генеральний секретар Мао намагається втекти.

Зліва від них видно різдвяну ялинку. На звороті фото місіс Кнудсон вивела охайними літерами:

*Як ми змусили її почуватися
вдячною за нашу любов.*

Мені так і не вдалося з'ясувати, чи місіс Кнудсон написала це вже після смерті Глорії, чи раніше. Кнудсони надіслали мені фото — тобто надіслали фото Конолюбу-Товстуну — через місяць після похорону Глорії. Товстун написав їм і попросив її фотографію. Спочатку він звернувся з цим проханням до Боба, але той сердито відповів: «Навіщо тобі фото Глорії?» На це питання в Товстуну не було відповіді. Коли Товстун спонукав мене це написати, він запитав, чому, на мою думку, це прохання так розлютило Боба Ленглі. Я не знаю. І мені байдуже. Можливо, Бобу було відомо, що Глорія і Товстун провели разом ніч, і це викликало в нього ревності. Товстун часто казав, що Боб Ленглі шизофреник; він стверджував, що Боб сам йому в цьому зізнався. У шизофреників афекти не збігаються з думками; вони страждають від так званого «сплощення афекту». Шизофреник не бачив би причини змовчати таке про себе. З іншого боку, після відправи на цвинтарі Боб схилився й поклав на труну Глорії троянду. Це трапилося приблизно в той час, коли Товстун почав задкувати до свого «фольксвагена». Яка з цих реакцій є більш доречною? Товстуну, який ридав на самоті у своєму припаркованому авто чи колишнього чоловіка, який схилився з трояндою в руці, нічого не кажучи, не виказуючи жодних емоцій, однак все ж таки щось роблячи... Товстун ніяк не допоміг під час похорону, хіба що приніс із собою букет квітів, який купив в останню мить на шляху до Модесто. Він віддав їх місіс Кнудсон, яка зауважила, що вони чудові. Пізніше Боб їх повикидав.

Після похорону, коли вони вже сиділи у фешенебельному ресторані й офіціантка сховала їх подалі від очей інших відвідувачів, Товстун запитав Боба, що Глорія робила в Синаноні. Адже, як він подумав, вона мала нібито зібрати свої речі й повернутися в округ Марин, щоб жити разом із ним.

— Карміна вмовила її піти в Синанон, — сказав Боб. Тобто місіс Кнудсон. — Через вживання наркотиків.

— Не схоже, що вони їй надто допомогли, — сказав Тімоті, друг, з яким Товстун був не знайомий.

Трапилося ось що: щойно Глорія увійшла в будівлю Синанону, як вони одразу вдалися до своїх брудних ігор. Хтось пройшов повз неї, поки вона чекала на співбесіду, і навмисне зауважив, яка вона бридка. Наступна особа, яка промарширувала повз, повідомила їй, що її волосся схоже на штуку, у якій ночували щурі. Глорія завжди почувалася невпевнено щодо свого кучерявого волосся. Вона хотіла, щоб воно було довгим та прямим, як будь-яке інше волосся в цьому світі. Ніхто не знає, що б сказав третій член Синанону, оскільки перш ніж він з'явився, Глорія вже подалася на десятій поверх.

— У Синаноні завжди так працюють? — запитав Товстун.

— Це техніка, яка має на меті розладнати особистість. Фашистська терапія, що робить людину цілковито направленою назовні й залежною від групи. Тоді вони можуть сформувати нову особистість, що не зосереджена на наркотиках.

— Хіба вони не усвідомлювали, що її переповнюють суїцидальні думки? — запитав Тімоті.

— Звісно, — відказав Боб. — Вона ж їм телефонувала й розмовляла з ними; вони знали, як її звати і чому вона до них прийшла.

— Ти говорив із ними після її смерті? — запитав Товстун.

— Я якось подзвонив їм і запитав, чи міг би я порозмовляти з кимось із керівників, і коли мене з'єднали, сказав йому, що вони вбили мою дружину. Чоловік відповів, що було б добре, якби я приїхав і навчив їх, як діяти, коли маєш справу з суїцидально налаштованими людьми. Він був страшенно засмучений. Мені було його шкода.

Почувши таке, Товстун вирішив, що в Боба й самого не все гаразд з головою. Бобу було шкода Синанон. Боб повністю їбанувся. Усі їбанулися, включно з Карміною Кнудсон. У Північній Каліфорнії взагалі не лишилося нормальних людей. Саме час переїхати звідси в якесь інше місце. Він їв салат і розмірковував, куди б податися. Потрібно вшитися з країни. Втекти в Канаду, як ті, хто ухиляється від призову. Він особисто знав десятьох хлопців, які накивали п'ятами в Канаду, щоб не воювати у В'єтнамі. Цілком імовірно, що у Ванкувері він зустрівся б із півдюжиною знайомих. Він чув, що Ванкувер — одне з найгарніших міст у світі. Як і Сан-Франциско, це великий порт. Там він міг би почати нове життя й забути про минуле.

Поки він сидів, копирсаючись у салаті, йому спало на думку, що коли Боб зателефонував йому, то сказав не «Глорія наклала на себе руки», а «сьогодні Глорія наклала на себе руки», так немов було неминучим, що одного дня вона це зробить. Можливо, у цьому вся причина, у цьому припущенні. Для Глорії увімкнули лічильник, так ніби вона писала тест із математики. Хто тут справді божевільний? Глорія чи він сам (імовірно, він сам), чи, може, її колишній чоловік або ж усі вони разом, усе населення району затоки Сан-Франциско, і не в якомусь метафоричному сенсі, а в цілком буквальному технічному сенсі? Потрібно зазначити, що один із найперших симптомів психозу полягає в тому, що людина відчуває, ніби божеволіє. Це ще одна китайська пастка для пальців. Неможливо думати про це, не стаючи його частиною. Розмірковуючи про божевілля, Конолюб-Товстун дедалі глибше в нього занурювався.

Шкода, що я не міг йому допомогти.

Розділ 2

Хоча я нічим не міг зарадити Конолюбу-Товстуну, все ж таки йому вдалося уникнути смерті. Перше, що трапилось на його шляху і допомогло йому врятуватись, набрало форми вісімнадцятилітньої школярки, яка мешкала трохи далі на тій самій вулиці, що й він, а другим був Бог. Із них двох дівчина краще впоралася з цим завданням.

Я взагалі не впевнений, чи Бог зробив для нього бодай щось; власне, у певний спосіб Бог лише посилив його хворобу. Нам із Товстуном так і не вдалося дійти згоди щодо цього питання. Товстун був переконаний, що Бог його повністю зцілив. Але це неможливо. В «І цзині» є один рядок, у якому сказано: «Завжди хворий, але не вмирає». Ця фраза добре пасує до мого товариша.

Стефані увійшла в життя Товстуна, бо приторговувала наркотою. Після смерті Глорії він вживав так багато наркоти, що був змушений купувати її в кого тільки міг. Купувати наркоти в школярів — не найрозумніше рішення. Це ніяк не пов'язано з самою наркотою, а радше — з законом та моральністю. Щойно починаєш купувати наркоти в дітлахів, ти помічена людина. Я впевнений, що не треба пояснювати чому. Хоча законники про це й не здогадувались, але мені було відомо ось що: Конолюба-Товстуна зовсім не цікавила наркота, яку продавала Стефані. Зазвичай вона продавала гашиш і траву і зовсім не мала слідів. Вона їх не схвалювала. А Стефані ніколи не продавала те, що вона не схвалювала. Вона також ніколи не барижила психоделіками, хоч як на неї тиснули. Час від часу вона приторговувала кокаїном. Нікому так і не вдалося цілком зрозуміти її логіку, але певна логіка там була. У звичному сенсі цього слова Стефані взагалі не думала. Однак попри це, вона й справді ухвалювала певні рішення, і щойно вона їх ухвалювала, їх уже неможливо було похитнути. Товстуну вона подобалася.

У цьому була вся заковика; йому подобалася вона, а не наркота, втім, аби їхні взаємини тривали, він мав і далі купувати, а це означало, що він був змушений курити гашиш. Для Стефані гашиш був альфою та омегою життя, у будь-якому разі життя, яке варте того, щоб його прожити.

Якщо Богу й дісталоя кволеньке друге місце, принаймні, на відміну від Стефані, він не робив нічого незаконного. Товстун був переконаний, що рано чи пізно Стефані опиниться у в'язниці; він очікував, що її арештують з дня на день. Усі друзі Товстуна очікували, що його арештують з дня на день. Ми переймалися цим, як і його повільним зануренням у депресію, психоз і відчуження. Товстун переймався долею Стефані. Стефані переймалася ціною на гашиш. А ще більше ціною на кокаїн. Ми частенько уявляли, як вона зривається посеред ночі й вигукує: «Ціна кокаїну зросла до ста доларів за грам!» Вона переймалася цінами на наркоти так, як звичайні жінки переймаються ціною на каву.

Ми не раз обговорювали те, що Стефані не могла б існувати до шістдесятих років. Її створила наркота, прикликала до життя з самого ґрунту. Вона була коефіцієнтом наркоти, частиною рівняння. А все ж саме завдяки їй Товстун врешті-решт дістався до Бога. Не завдяки їй наркоті, це ніяк не було пов'язано з наркотою. У наркоті немає дверей, які вели б до Бога; це брехня, яку впарюють нечисті на совість люди. Стефані вдалося привести Конолюба-Товстуна до Бога за допомогою невеликого глиняного горщика, який вона виготовила на гончарному крузі, до речі, Товстун допоміг заплатити за цей круг, це був його подарунок на її вісімнадцятиріччя. Коли він утік в Канаду, то забрав цей горщик з собою, загорнувши його в шорти, шкарпетки й сорочки заховавши у свою єдину валізу.

На вигляд це був звичайний горщик: трохи сплюснутий, світло-коричневого кольору, прикрашений тонким шаром блакитної емалі. Стефані не була надто вправною гончаркою. Цей горщик був одним із перших, які вона виготовила, принаймні поза шкільними заняттями з кераміки. Як і можна було очікувати, один із перших своїх горщиків вона віддала Товстуну. Їхні взаємини були доволі близькими. Коли в нього був кепський настрій, Стефані частенько підзаряджала його за допомогою своєї люльки для куріння гашишу. Однак в одному цей горщик був незвичним. У ньому спочивав Бог. Він спочивав у цьому горщику дуже довго, майже занадто довго. У деяких релігіях є теорія, що Бог втручається в життя людей об одинадцятій годині^[4]. Можливо, це й справді так; не можу сказати напевне. У випадку Конолюба-Товстуна Бог вичікував, аж поки стало за три хвилини дванадцята, і навіть тоді того, що він зробив, виявилось ледь-ледь достатньо: ледь-

ледь достатньо і майже запізно. Не можна звинувачувати в цьому Стефані; вона виготовила горщик, нанесла на нього емаль і випалила, щойно отримала гончарний круг. Вона зробила все, на що була здатна, щоб допомогти своєму другові Товстуну, який, як і Глорія до цього, вже почав помирати. Вона допомогла йому так само, як Товстун намагався допомогти своїй приятельці, просто їй це краще вдалося. У цьому й полягала відмінність між нею й Товстуном. Коли настала критична мить, вона знала, що треба робити. А Товстун не знав. Саме тому Товстун сьогодні живий, а Глорія мертва. У Товстуна був кращий друг, аніж у Глорії. Можливо, він і хотів би, щоб все було навпаки, але не міг нічого змінити. Ми не обираємо людей, які трапляться нам у житті, це робить Всесвіт. Всесвіт ухвалює певні рішення, і на основі цих рішень деякі люди продовжують жити, а інші помирають. Це жорстокий закон. Але з необхідності кожна істота змушена йому підкоритися. Товстун отримав Бога, тоді як Глорія Кнудсон отримала смерть. Це несправедливо, і Товстун першим би це визнав. Віддаймо йому в цьому належне.

Після зустрічі з Богом у Товстуна виникла любов до нього, яку не можна було назвати нормальною. Це було не те, що зазвичай мають на увазі, коли кажуть, що хтось «любить Бога». У випадку Товстуна йшлося про справжній голод. Ще дивнішим було те, що він говорив нам, ніби Бог його скривдив, але попри це він все одно прагнув його, як п'яниця прагне випивки. Він казав нам, що Бог вистрелив прямо в нього променем рожевого світла, який поціливі йому в голову та очі; Товстун навіть тимчасово осліпнув і ще кілька днів йому докучав головний біль. Він стверджував, що описати цей промінь рожевого світла доволі просто; він точнісінько такий, як фосфенове зображення, яке ми бачимо, коли прямо в нас перед очима згасає електрична лампочка. Цей колір духовно переслідував Товстуна. Іноді він з'являвся на екрані телевізора. Він жив заради цього кольору, заради саме цього специфічного кольору.

Однак йому так і не вдалося знову його віднайти. Ніщо не могло породити світло такого кольору, окрім Бога. Іншими словами, звичайне світло не містило цього кольору. Якось Товстун вивчав діаграму кольорів, кольорову діаграму видимого спектра. Цього кольору там не було. Він побачив колір, який ніхто не міг бачити; він розміщувався поза межами знаного спектра.

Що слідує за кольором з погляду частоти? Тепло? Радіохвилі? Я мав би знати, але не знаю. Товстун сказав мені (хоч я й не впевнений, наскільки це правда), що в сонячному спектрі те, що він бачив, було вище за сімсот мілімікронів; згідно з лініями Фраунгофера^[5], це частина спектру від *B* у напрямку до *A*. Розумійте це як хочете. Я ж вбачаю в цьому симптом психічної хвороби Товстуна. Люди, які страждають від нервового розладу, часто вдаються до ретельних розвідок у спробі зрозуміти, що ж із ними відбувається. Звісно, що в цих розвідках вони зазнають невдачі.

Вони зазнають невдачі з нашого погляду, однак потрібно визнати той прикрий факт, що іноді ці розвідки надають охопленій розпадом свідомості облудні раціоналізації — щось на кшталт отих «вони», про яких говорила Глорія. Я якось поглянув на фраунгоферові лінії — і там немає літери *A*. Перша за порядком літера, яку я помітив,— це літера *B*. Шкала йде від *G* до *B*, від ультрафіолетового до інфрачервоного. І все. Більше там нічого немає. Те, що Товстун бачив або ж думав, що бачив, було не світлом.

Після його повернення з Канади — після того, як він зустрівся з Богом,— ми з Товстуном проводили разом багато часу, і в процесі наших нічних мандрівок, до яких ми вдавалися доволі часто, петляючи містом у пошуках пригод і цікавих подій, ми якось саме намагалися припаркувати моє авто, коли раптом на моїй лівій руці з'явилася цятка рожевого світла. Я одразу зрозумів, що це, хоча й ніколи не бачив такого раніше; хтось спрямував на нас лазерний промінь.

— Це лазер, — сказав я Товстуну, який також її побачив, оскільки цятка повсякчас рухалася, перескакуючи то на опори телефонної лінії, то на цементну стіну гаража.

У дальньому кінці вулиці стояло двоє підлітків, які тримали в руках якийсь квадратний об'єкт.

— Вони змайстрували цю бісову штуку, — сказав я.

Дітлахи підійшли до нас, весело шкiрячись. Вони сказали, що змайстрували її з готового конструкторського набору. Ми зізнались їм, наскільки нас це вразило, і вони подалися геть у пошуках наступної жертви, яку можна було б налякати.

— Тобі йшлося про такий рожевий колір? — запитав я у Товстуна.

Він нічого не відповів. Однак у мене склалося враження, що він не зовсім щирий зі мною. Мені здавалося, що я таки побачив його колір.

Якщо це й справді так, то навіть не знаю, чому він цього не сказав. Можливо, це загрожувало зруйнувати ту витончену теорію, яку він собі вигадав. Люди, що страждають від нервових розладів, не застосовують принцип наукової ощадливості^[6], тобто найпростішу теорію, яка пояснює певну сукупність фактів. Вони впадають у бароковість.

Зі слів Товстуна, найважливішим у його досвіді з отим рожевим променем, який поранив та осліпив його, було ось що: він стверджував, що одразу ж — тобто щойно промінь у нього поцілів, — йому відкрилося знання про те, про що раніше він навіть не здогадувався. Зокрема він знав, що в його п'ятирічного сина досі невиявлений вроджений дефект, а ще йому стало відомо до найдрібніших анатомічних подробиць, у чому саме полягає проблема. Включно, власне кажучи, з усіма медичними деталями, які він переказав лікареві.

Мені було цікаво, як він розповів про це лікареві. Як він пояснив, звідки йому відомі усі ці медичні деталі. Його мозок увібрав інформацію, яку передало йому рожеве світло, але як він міг усе це пояснити?

Пізніше Товстун вигадав теорію, що всесвіт складається з інформації. Він завів собі щоденник — насправді таємно вів його вже деякий час. Це був потайливий вчинок психічно нездорової людини. Його зустріч із Богом була викладена на сторінках цього щоденника, виведена його — Товстуна, а не Бога — почерком.

Назва «щоденник» належить мені, а не Товстуну. Він називав його «екзегеза»: це теологічний термін, який позначає тексти, що пояснюють або ж тлумачать частину святого писання. Товстун вірив, що інформація, яку спрямували на нього послідовними хвилями і яку його мозок поступово увібрав у себе, мала божественне походження, і тому її потрібно вважати формою святого писання, навіть якщо тут ішлося лише про невиявлену правосторонню пахову грижу його сина, яка прорвала очеревину й опустилася в мошонку. Саме це Товстун і сказав лікареві. Його слова підтвердилися, коли колишня дружина Товстуна відвезла Крістофера в лікарню на обстеження. Операцію призначили на наступний день, тобто якомога швидше. Хірург життєрадісно повідомив Товстуна і його колишню дружину, що життя Крістофера багато років було в небезпеці. Він міг померти будь-якої

ночі через защемлення шматка своїх власних кишок. За словами хірурга, їм дуже поталанило, що вони виявили цю проблему. От і знову ці «вони» Глорії, лише цього разу «вони» й справді існували.

Операція пройшла успішно, і відтоді Крістофер перестав бути такою плаксивою дитиною, яка постійно скаржиться. Він від народження страждав від болю. Після цього Товстун і його колишня дружина записали сина до іншого педіатра, у якого, на відміну від його попередника, були очі.

Один із записів щоденника Товстуна справив на мене достатньо велике враження, тож я вирішив переписати його й додати в цю розповідь. Він не стосується правосторонньої пахової грижі і є більш загальним, виражаючи щораз сильнішу переконаність Товстуна в тому, що всесвіт — це інформація. Він почав у це вірити, оскільки для нього всесвіт — його всесвіт — і справді досить швидко перетворювався на інформацію. Здається, що відколи Бог почав із ним розмовляти, то вже не вмовкав. Не думаю, що про таке розповідали в Біблії.

Щоденниковий запис 36. Ми сприймаємо думки Мозку як упорядкування та переупорядкування — зміни — у фізичному всесвіті; однак насправді йдеться про інформацію та обробку інформації, яку ми субстанціалізуємо. Ми бачимо його думки не просто як об'єкти, а як рух або ж, точніше, як розміщення об'єктів: як вони поєднуються один із одним. Однак ми не можемо збагнути візерунок цього упорядкування; ми не можемо видобути інформацію, яка є в ньому, тобто збагнути його як інформацію, яка є тим, чим вона є. Поєднання та перепоеднання об'єктів Мозком є насправді мовою, але не такою мовою, як наша (оскільки вона звертається до себе, а не до когось чи чогось поза межами себе).

Товстун знову і знову повертався до цієї теми, як у своєму щоденнику, так і в розмовах з друзями. Він був впевнений, що всесвіт почав із ним розмовляти. Ось ще один запис з його щоденника:

37. Ми мали б бути здатними чути цю інформацію, чи радше розповідь, як безсторонній голос всередині нас. Але щось пішло не так. Усе творіння є мовою і нічим іншим, як мовою, яку з якоїсь незбагненої причини ми не можемо прочитати ззовні або розчути всередині. Тому я й кажу, що ми стали ідіотами. З нашим розумом щось трапилося. Ось моя логіка: упорядкування частин Мозку є мовою. Ми — частина Мозку, отже, ми — мова. Чому ж тоді ми про

це не знаємо? Ми не знаємо навіть того, чим ми є, не кажучи вже про те, чим є зовнішня реальність, до якої ми належимо. Слово «ідіот» етимологічно пов'язане зі словом «приватний». Ми всі стали приватними і більше не поділяємо спільну думку Мозку, окрім як на підсвідомому рівні. Відтак наше справжнє життя та мета існування відбуваються й містяться за порогом свідомості.

Особисто мені в зв'язку зі сказаним вище кортить зауважити: «Нехай кожен говорить за себе, Товстуне».

За тривалий період часу (або «Пустелі неосяжної Вічності», як сказав би він сам) Товстун сформулював багато незвичних теорій, які мали б пояснити його зустріч із Богом і ту інформацію, яку він звідти отримав. Одна з них видалася мені особливо цікавою, оскільки була не схожою на інші. По суті тут ішлося про розумову капітуляцію Товстуна перед тим, що з ним відбувалося. Ця теорія стверджувала, що насправді з ним взагалі нічого не відбувалося. Певні частини його мозку зазнавали вибіркового впливу щільних енергетичних променів, що линули з далекої далечіні, можливо, з відстані мільйонів миль від нього. Така вибіркова стимуляція мозку викликала в його голові *враження* — для нього — нібито він чув слова і бачив образи, постаті людей, друковані сторінки, одне слово, Бога та Послання Бога, або ж, як любив називати це Товстун, Логос. Однак (як стверджувала ця теорія) він лише уявляв, ніби сприймає всі ці речі. Вони нагадували голограми. Мене вразило те, до яких дивовижних і надзвичайно складних викрутів може вдатися божевільний, щоб заперечити свої галюцинації. Товстун в інтелектуальний спосіб видалив себе з ігрищ божевілля, водночас і далі насолоджуючись його образами та звуками. Фактично він тепер більше не стверджував, ніби те, що він відчував, було справжнім. Чи було це ознакою того, що йому стало краще? Навряд чи. Тепер він притримувався думки, що «вони» або ж Бог чи хтось мав у своєму розпорядженні надзвичайно щільний, багатий на інформацію промінь енергії далекої дії, що був спрямований на голову Товстуна. Я не розгледів у цьому покращення, хоча й справді це було щось нове. Товстун тепер міг щиро зректись своїх галюцинацій, а це означало, що він визнав їх галюцинаціями. Однак, як і в Глорії, у нього тепер були «вони». Мені це все видалося пірровою перемогою. Життя Товстуна вразило мене як літанія саме такої перемоги, наприклад, якщо зважити на спосіб, яким він урятував Глорію.

Екзегеза, над якою Товстун працював упродовж багатьох місяців, здалася мені найчистішою пірровою перемогою з усіх, що будь-коли траплялися — у цьому випадку це була спроба затуманеного розуму збагнути незбагненне. Можливо, у цьому й полягає вся суть божевілля: відбуваються події, які неможливо зрозуміти, і твоє життя перетворюється на резервуар облудних коливань того, що колись було реальністю. Але на цьому все не закінчується, і на додачу, так немов цього ще не достатньо самого по собі, ти, як Товстун, поринаєш у нескінченні роздуми над цими коливаннями, намагаючись впорядкувати їх у певну послідовність, тоді як єдине значення, яке вони мають, є тим значенням, яке ми в них вкладаємо, оскільки відчуваємо необхідність знову відтворити все у формах і процесах, які зможемо розпізнати. Найпершим у божевіллі зникає все звичне. А те, що його заміщає, не віщує тобі нічого хорошого, бо ти не лише не можеш його зрозуміти, ти також не можеш пояснити його іншим. З божевільною людиною щось відбувається, однак вона не знає, що саме, ані звідки воно приходить.

Перебуваючи посеред такого розбитого на друзки світу, причиною якого в кінцевому підсумку була смерть Глорії Кнудсон, Товстун уявляв, ніби Бог його зцілив. Щойно ти починаєш помічати піррові перемоги, як вони здаються повсюдними. Це наводить мене на думку про одну дівчину, яку я колись знав і яка вмирала від раку. Я навідався до неї в лікарню і не міг впізнати; вона сиділа в ліжку і була схожою на невеликого безволосого старого чоловіка. Від хіміотерапії її роздуло, мов велику виноградину. Від пухлини й терапії вона майже осліпла й оглухла та страждала від постійних судом, а коли я нахилився ближче, щоб запитати, як вона почувається, дівчина відповіла, якщо й справді могла розчути моє запитання: «Я відчуваю, як Бог мене зцілює». Вона й раніше була доволі релігійною і планувала вступити в чернечий орден. Вона поклала свою вервицю на металеву підставку поряд із ліжком, або ж це зробив хтось інший. Як на мене, то більш доречною була б табличка із написом: «ЙДИ ДО БІСА, БОЖЕ»; вервицею тут не зарадиш.

І все ж таки заради справедливості я мушу визнати, що Бог або ж хтось, хто називав себе Богом — тут ідеться про суто семантичну різницю — спрямував у голову Конолюба-Товстуна промінь із надзвичайно цінною інформацією, яка допомогла врятувати життя

їхнього сина Крістофера. Одних людей Бог зцілює, а інших убиває. Товстун заперечує, що Бог когось убиває. Він стверджує, що Бог нікому не завдає шкоди. Хвороби, біль та незаслужене страждання походять не від Бога, а з якимось іншого місця, на що я відповідаю: «Як виникло це інше місце? Чи, може, існує двоє богів? Або ж Бог втратив контроль над частиною всесвіту?» Товстун часто цитував Платона. У космології Платона *noös*, тобто Розум, спонукає *ananke*, або ж сліпу необхідність — чи сліпу випадковість, як стверджують деякі знавці, — підкоритися його владі. *Noös* несподівано нагодився й здивовано виявив сліпу випадковість, іншими словами, хаос, який *noös* перетворив на порядок (хоча Платон ніде не згадує, як відбувалося це «спонукання»). На думку Товстуна, рак моєї подруги був безладдям, яке поки не спонукали набути певної сприйнятливої форми. *Noos*, або ж Бог, ще до неї не дістався, на що я відказав: «Що ж, коли він врешті до неї дістався, було вже запізно». У Товстуна не було на це відповіді, принаймні він нічого не сказав уголос, щоб заперечити мої слова. Мабуть, він тихцем подався геть і зробив про це запис у своєму щоденнику. Він щоночі лягав спати не раніше четвертої, шкрябаючи щось у щоденнику. Припускаю, що там серед різного мотлоху можна відшукати всі таємниці всесвіту.

Нам подобалося провокувати Товстуна на такі теологічні дискусії, оскільки він завжди сердився, свято вірячи, ніби те, що ми говорили на цю тему, мало значення — власне, що сама ця тема мала значення. Вже тоді у нього зовсім поїхав дах. Нам подобалося розпочинати такі суперечки якоюсь побіжною ремаркою: «Що ж, сьогодні на шосе Бог виписав мені штраф» або чимось схожим. Ловлячись на цю наживку, Товстун одразу брався за справу. Ми часто гайнували час у такий приємний спосіб, піддаючи Товстуна нешкідливим тортурам. Коли ми йшли від нього, то додатково тішилися з того, що він усе це запише у свій щоденник. Звісно ж, у щоденнику він завжди брав над нами гору.

У нас не було потреби заманювати Товстуна в ці дискусії пустопорожніми запитаннями на кшталт: «Якщо Богу під силу будь-що, то чи здатний він створити такий широкий рів, що сам не зможе його перескочити?» У нас була ціла купа справжніх запитань, на які Товстун не мав відповіді. Наш товариш Кевін завжди розпочинав свій наступ з того самого. «А як щодо мого мертвого кота?» — запитував Кевін. Кілька років тому Кевін вивів свого кота на вечірню прогулянку.

Він був таким телепнем, що не взяв kota на повідець, тож кіт вискочив на дорогу й потрапив прямісінько під передні колеса авто, яке там саме проїжджало. Коли він підібрав тільце kota з асфальту, той ще був живим, з кожним подихом із нього виривалася кривава піна, і він незмигнано дивився на Кевіна сповненим жаху поглядом. Кевін любив говорити: «У Судний день, коли я постану перед величним суддею, то скажу: „Зачекай хвилю“, — а тоді миттю дістану з-під пальта свого мертвого kota. „Як ти поясниш ось це?“ — запитаю я». До того часу, як любив казати Кевін, кіт вже задерев'яніє, мов сковорідка; він триматиме його за ручку, тобто за хвіст, і чекатиме на відповідь, яка могла б його задовільнити.

— Тебе не задовільнить жодна відповідь, — сказав Товстун.

— Жодна відповідь, на яку ти спроможний, — відказав Кевін, шкірячись. — Гаразд, отже, Бог врятував життя твого сина; чому ж тоді він не зробив так, щоб мій кіт вибіг на дорогу на п'ять секунд пізніше? Або хоча б на *три* секунди? Це вимагало б занадто великих зусиль з його боку? Звісно, кіт, мабуть, просто не має значення.

— Знаєш, Кевіне, — якось зауважив я, — ти міг би й взяти kota на повідець.

— Ні, — мовив Товстун. — Він має рацію. Мені це давно не дає спокою. Для нього кіт є символом всього того, що він не розуміє у всесвіті.

— Я все чудово розумію, — з гіркотою мовив Кевін — я просто думаю, що це повний пиздець. Бог або безсилий, або тупуватий, або йому просто начхати. Чи все це разом. Він жорстокий, тупий і слабкий. Мабуть, розпочну свою власну екзегезу.

— Але ж Бог із тобою не розмовляє, — сказав я.

— А знаєш, хто розмовляє з Конем? — запитав Кевін. — Хто насправді розмовляє з Конем посеред ночі? Люди з планети Придуркувата. Коню, як там називається та мудрість Божа? Свята що?

— Ая-Софія^[7], — обережно відказав Кінь.

— А як сказати Ая-Дурепа? Свята Дурепа?

— *Hagia Moron*^[8], — мовив Кінь. Для нього капітуляція зажди була формою захисту. *Moron* — це грецьке слово, як і Ая. Я вичитав це, коли шукав, як пишеться слово оксюморон.

— За винятком того, що суфікс *-on* — це закінчення середнього роду, — докинув я.

Це допоможе вам зрозуміти, чим зазвичай завершувались наші теологічні дискусії. Троє малопоінформованих людей, що не погоджуються одне з одним. До нас також часто приєднувався Девід, наш товариш римо-католицького віросповідання, та Шеррі, дівчина, яка вмирала від раку. У неї почалася ремісія, і її виписали з лікарні. До певної міри її здатність чути та бачити зазнала непоправної шкоди, однак в усьому іншому здавалося, що з нею все гаразд.

Товстун, звісно, використав цей факт як аргумент на користь Бога й Божої любові, яка здатна нас зцілити. Так само вчинив Девід і, безумовно, сама Шеррі. Для Кевіна її ремісія була дивом радіаційної терапії й хіміотерапії, а також везіння. Окрім цього, як він нам потайки повідомив, ремісія була тимчасовою. Шеррі могла знову захворіти будь-якої миті. Кевін похмуро натякнув, що наступного разу, коли вона занедужає, на ремісію вже не варто розраховувати. Іноді нам здавалося, ніби він сподівався, що все трапиться саме так, оскільки це б підтвердило його думку про всесвіт.

В основі того мішка словесних вивертів, до яких вдавався Кевін, лежало переконання, що всесвіт складається зі страждань і ворожості та що врешті-решт він усіх доконає. Він ставився до всесвіту так, як більшість людей ставиться до неоплаченого рахунку: зрештою тебе змусять заплатити. Всесвіт викочував тебе назовні, дозволяв трохи наїстися біди й настукати собі гуль на лобі, а тоді знову закочував тебе всередину. Кевін повсякчас очікував, що цей процес має от-от розпочатися з ним, зі мною, з Девідом і особливо з Шеррі. Що стосується Конолюба-Товстуна, то Кевін вважав, що той не сплачував свої рахунки вже багато років; Товстун віддавна був у тій частині циклу, коли тебе закочують назад. Він вважав Товстуна не просто потенційно приреченим, а фактично приреченим.

Товстуну вистачило розуму не обговорювати Глорію Кнудсон і її смерть у присутності Кевіна. Якби він це зробив, Кевін додав би її до свого мертвого кота. І говорив би, що діставатиме її з-під свого пальта в Судний день разом із котом. Оскільки Девід був католиком, то завжди врешті-решт зводив усе зло до свободи волі людини. Він дратував навіть мене. Якось я запитав його, чи той факт, що Шеррі захворіла на рак, також був виявом свободи волі, адже знав, що Девід уважно стежив за всіма найновішими теоріями в царині психології, а тому обов'язково припуститься помилки й стверджуватиме, ніби Шеррі

підсвідомо хотіла захворіти, тому й вимкнула свою імунну систему — саме такі погляди були поширені у психологічних колах того часу. І звісно ж, Девід купився на приманку й сказав саме це.

— Тоді чому її стан покращився? — запитав я. — Вона підсвідомо захотіла одужати?

Це спантеличило Девіда. Якщо він приписував хворобу її власній свідомості, то тепер мусив пояснити ремісію цілком земними, а не надприродними чинниками. Бог був до цього зовсім непричетним.

— К.С. Льюїс сказав би... — почав було Девід, однак його слова одразу розлютили Товстуна, який також був присутній під час розмови. Його бісило, коли Девід покликався на К.С. Льюїса, щоб підкріпити свої невигадливі ортодоксальні погляди.

— Можливо, Шеррі обіграла Бога, — сказав я. — Він хотів, щоб вона захворіла, а вона боролася, щоб одужати.

Було очевидно, що Девід стверджуватиме, ніби Шеррі захворіла на рак з невротичних мотивів, оскільки її життя було в повному лайні, однак тут втрутився Бог і врятував її; саме тому, передбачаючи таку реакцію, я й розвернув цей аргумент догори дригом.

— Ні, сказав Товстун. — Все якраз навпаки. Приблизно так, як і тоді, коли він мене зцілив.

На щастя, Кевіна не було поруч. Він не вважав, що Товстуна хтось зцілив (як, врешті, і всі ми), а навіть якщо й зцілив, то це був не Бог. До речі, це той тип логіки, який нищівно критикував Фройд: структуру з двох тверджень, які заперечують одне одного. Фройд вважав, що така структура була виявом раціоналізації. Скажімо, людину звинувачують у тому, що вона вкрала коней, на що та відповідає: «Я не краду коней, та й у будь-якому разі ваш кінь занадто немічний». Якщо задуматися над логікою такого твердження, то можна розгледіти справжній мисленнєвий процес, що лежить у його основі. Друге твердження не підкріплює перше. Так тільки здається на перший погляд. Щодо наших нескінченних теологічних дискусій, початок яким поклала гадана зустріч Товстуна з божественним, така структура з двох тверджень, що заперечують одне одного, звучала б так:

- 1) Бога не існує.
- 2) І в будь-якому разі він телепень.

Уважне вивчення цинічних розп'ятувань Кевіна виявляє таку структуру на кожному кроці. Девід повсякчас цитував К.С. Льюїса; Кевін, у його ревних намаганнях знеславити Бога, логічно суперечив самому собі; Товстун вдавався до невиразних покликань на інформацію, яку вклав у його голову промінь рожевого світла; Шеррі, яка зазнала жахливих страждань, з хрипінням у голосі впадала в побожне фіглярство. Я змінював свої погляди залежно від того, з ким саме розмовляв. Ніхто з нас до кінця не розумів того, що ми взялися обговорювати, однак у нас і справді було чимало вільного часу, тож ми мали змогу ось так його марнувати. Тоді епоха вживання наркотиків вже минула, і всі раптом кинулися шукати нові одержимості. Завдяки Товстуну для нас цією одержимістю стала теологія.

Ось улюблена стародавня цитата Товстуна:

*Чи можу вірити я, що десь Єгова спить
Мов Кемош й інші божества міфічні?
О, ні! Вже небеса мої думки почули й записали.
Тож так воно навіки й має бути^[9].*

Однак Товстуну не подобається наводити її закінчення.

*І саме це терзає мені мозок,
І ранило груди тисяч лез прегострим болем,
Шмагаючи, жене у божевілля...*

Це з арії Генделя. Ми з Товстуном часто слухали платівку компанії *Seraphim*^[10], де її виконує Річард Льюїс. «Глибше, все глибше».

Якось я сказав Товстуну, що інша арія на тій платівці бездоганно описувала його свідомість.

— Яка арія? — оглядисто запитав Товстун.

— «Повне затемнення»,— відказав я.

*Затемнення повне! Ні сонця, ні місяця,
Темінь суцільна у полудня розпал!
О, світло величне! І жодного променя,
Щоб око збадьорити з дня приходом!
Що відібрало закон Твій первісний? І сонце,
Та місяць із зорями згасли для мене?*

На що Товстун сказав:

— У моєму випадку правдивим є якраз протилежне. Мене освітлено священним світлом, яке спрямували на мене з іншого світу. Я бачу те, що не здатна побачити жодна інша людина.

Потрібно визнати, що в якомусь сенсі він мав рацію.

Розділ 3

Питання, з яким нам довелося навчитися давати раду впродовж десятиліття наркоти звучало так: «Як повідомити людині, що її мозок підсмажився, мов курча?» Тепер ця проблема перекочувала в теологічний світ Конолюба-Товстуна як дилема, яку мали вирішити ми, його друзі.

У випадку Товстуна було не складно пов'язати ці дві проблеми в одну: наркота, яку він спожив у шістдесятих, замаринувала його мозок у сімдесятих. Якби я міг переконати себе в це повірити, то обов'язково так і зробив би; мені подобаються рішення, які дають відповідь одразу на низку проблем. Але насправді я так не думав. Товстун ніколи не вживав психоделіки, принаймні не в серйозних масштабах. Якось у 1964-му, коли *LSD-25* лабораторії *Sandoz* досі можна було дістати, особливо в Берклі, Товстун проковтнув велетенську дозу цієї речовини, внаслідок чого перенісся назад у часі, чи пронісся вперед у часі, або ж вилетів за межі часу; так чи інакше, він почав розмовляти латиною і вважав, що настав *Dies Irae*, або ж День Гніву. Він міг чути неймовірну грюканину розгніваного Бога. Впродовж восьми годин Товстун молився і скиглив латиною. Пізніше він стверджував, що під час свого приходу міг думати й говорити винятково латиною; він відшукав книжку, у якій була одна цитата латиною, і зміг прочитати її так само легко, як зазвичай читав англійською. Що ж, можливо, етіологія його пізнішого, зосередженого на Богові божевілля була пов'язана саме з цим. У 1964 році його мозку сподобався цей кислотний тріп і він записав його, щоб пізніше відтворити. З іншого боку, таке пояснення лише переносить питання назад у часі до 1964 року. Як на мене, то здатність читати, думати й розмовляти латинню не є звичною для кислотного тріпу. Товстун не знає латині. Він не може нею розмовляти зараз. Як і не міг розмовляти нею до того, як проковтнув велетенську дозу *LSD-25* лабораторії *Sandoz*. Пізніше, коли почалися його релігійні досвіди, він іноді починав розмовляти іноземною мовою, яку й справді *не* розумів (у 1964-му він усвідомлював, що розмовляє латиною). Він записав фонетично кілька випадкових слів, які міг згадати. На його думку, вони взагалі не були схожими на мову,

тому він вагався, перш ніж комусь їх показати. Його дружина — його наступна дружина Бет — впродовж року вивчала в коледжі давньогрецьку й у тому, що записав Товстун, розпізнала трохи перекручені слова койне, діалекту старогрецької. Чи принаймні якийсь із варіантів старогрецької, аттичний діалект або койне.

Грецькою слово койне означає просто «спільний». На час написання Нового Завіту койне стало *lingua franca* Близького Сходу, замінивши арамейську, яка раніше витіснила аккадську (мені про це відомо, бо я професійний письменник, а для професійного письменника вкрай важливо володіти науковими знаннями про мови). Рукописи, у яких викладено Новий Завіт, дійшли до нас старогрецьким діалектом койне, хоча Q^[11], джерело синоптичних Євангелій^[12], найімовірніше було написано арамейською, яка насправді є різновидом івриту. Ісус розмовляв арамейською. Відтак, коли Конолюб-Товстун почав думати койне, то він думав мовою, яку використовували, принаймні на письмі, святий Лука та святий Павло, які були близькими друзями. Письмова форма койне виглядає доволі химерно, оскільки писарі не залишали проміжків між словами. Це здатне призвести до багатьох розбіжних перекладів, адже перекладач може розділяти слова так, як вважає за потрібне, або й, зрештою, як йому заманеться. Візьмімо такі англійські фрази:

GOD IS NO WHERE
GOD IS NOW HERE^[13]

Правду кажучи, на всі ці моменти мою увагу звернула Бет, яка не ставилася до релігійних досвідів Товстуна серйозно, аж поки не побачила записані ним фонетичні транскрипції кількох слів із койне, з яким, як вона знала, він не був знайомий і навіть не міг розпізнати ці слова як належні до певної реальної мови. Товстун же стверджував... що ж, Товстун багато чого стверджував. Мені взагалі не варто розпочинати речення словами «Товстун стверджував». За роки — справді роки! — впродовж яких Товстун працював над своє екзегезою, він вигадав, мабуть, більше теорій, аніж існує зірок у всесвіті. Щодня він формулював якусь нову, ще вигадливішу, ще приголомшливішу й ще більше йобнуту. Однак усі вони були пов'язані з Богом. Товстун відходив від віри в Бога так, як боязкий собака, який у мене колись

був, наважувався на прогулянку за межами газону перед будинком. Він — насправді вони обоє — спочатку робив один крок, потім ще один, тоді, можливо, третій, але врешті піджимав хвоста й нестямно повертався до знайомої території. Для Товстуна Бог був територією, яку він чітко помітив. На жаль, після першої зустрічі йому так і не вдалося відшукати зворотний шлях до цієї території.

Потрібно запровадити обов'язкову норму: якщо ти вже знайшов Бога, то він лишається з тобою назавжди. Для Товстуна те, що він знайшов Бога (якщо він і справді його знайшов), перетворилося врешті-решт на розчарування, на запас утіхи, який дедалі зменшувався, опускаючись все нижче й нижче, мов вміст торбинки з амфетаміном. Хто приторговує Богом? Товстун знав, що церкви тут не зарадять, хоча й порозмовляв з одним зі священників Девіда. Це не допомогло. Ніщо не допомагало. Кевін порадив вдатися до наркоти. Оскільки я маю справу з літературою, то рекомендував йому почитати маловідомих англійських метафізичних поетів сімнадцятого століття, таких як Вон^[14] та Герберт^[15]:

*Він знає, що має дім, однак не відає, де саме,
Каже, що той дуже далеко
І що він вже й забув, як саме туди дістатись.*

Це з вірша Вона «Людина». Наскільки я міг оцінити ситуацію, Товстун вже встиг опуститися до рівня цих поетів і перетворитися на анахронізм. Всесвіт схильний знищувати анахронізми. Я бачив, що саме це й трапиться з Товстуном, якщо він не розгребе завали у своїй голові.

З усіх порад, які давали Товстуну, та, що обіцяла найбільше, належала Шеррі, яка й досі була поряд із нами у стані ремісії.

— Тобі варто,— сказала вона йому під час одного з його більш похмурих періодів, — взятися за вивчення характеристик Т-34.

Товстун запитав, що це таке. Виявилось, що Шеррі якимось чином читала книжку про російські броньовані машини, які використовували у Другій світовій війні. Танк Т-34 був рятівником Радянського Союзу, а отже, і рятівником усіх союзних сил, що, зокрема, робило його й

рятівником Конолюба-Товстуна, оскільки без Т-34 він розмовляв би не англійською, латиною або койне, а... німецькою.

— Т-34, — пояснила Шеррі, — рухався дуже швидко. Під час Курської битви вони знищували навіть танки «Елефант», які виготовляла компанія *Porsche*. Ти навіть не уявляєш, що вони зробили з Четвертою танковою армією.

Тут вона почала схематично змальовувати ситуацію під Курськом у 1943 році, наводячи точні цифри. Товстун і всі ми були просто приголомшені. Це була та частина особистості Шеррі, про яку ми навіть не здогадувалися.

— Знадобився аж сам Жуков, щоб повернути долю битви проти німецьких танків, — вела далі Шеррі своїм хрипуватим голосом. — Ватутін облажався. Пізніше його вбили партизани, які підтримували нацистів. А тепер погляньте на танки «Тигр», які були в нацистів, а також на їхні «Пантери».

Вона показала нам фото різноманітних танків і почала із захопленням розповідати, як генерал Конєв до двадцять шостого березня успішно форсував річки Дністер і Прут.

По суті, ідея Шеррі полягала в тому, щоб відволікти свідомість Товстуна від космічного й абстрактного рівня та звернути її до рівня конкретного. І тут їй спала на гадку цілком резонна ідея, що ніщо не є більш реальним, аніж великий радянський танк часів Другої світової війни. Вона хотіла надати Товстуну антидоксин до його божевілля. Однак її натхненна розповідь, яку доповнювали карти й фотографії, лише нагадала йому про той вечір, коли вони з Бобом переглядали фільм «Петтон», перш ніж податися вранці на похорон Глорії. Зрозуміло, що Шеррі нічого про це не знала.

— Я думаю, тобі варто взятися за шиття, — сказав Кевін. — Шеррі, у тебе ж була десь швейна машинка, хіба ні? Навчи його нею користуватися.

Шеррі, виказуючи надзвичайну впертість, продовжувала.

— У танковій битві під Курськом взяло участь понад чотири тисячі броньованих машин. Це була найбільша танкова битва в історії. Усі знають про Сталінград, а от про Курськ майже ніхто не знає. Справжню перемогу Радянський Союз здобув під Курськом. Якщо взяти до уваги...

— Кевіне, — перебив її Девід, — німцям треба було показати росіянам мертвого kota й попросити їх пояснити його смерть.

— Це б одразу зупинило радянський наступ, — промовив я. — Жуков і досі намагався б знайти пояснення смерті kota.

— Зважаючи на приголомшливу перемогу хороших хлопців під Курськом, як можна нарікати на долю одного kota? — запитала Шеррі в Кевіна.

— Десь у Біблії сказано про падіння горобців^[16], — мовив Кевін. — Про те, що він не спускає їх з ока. Ось у чому проблема Бога; у нього тільки одне око.

— Хіба у битві під Курськом переміг Бог? — запитав я в Шеррі. — Це неабияк здивувало б росіян, особливо тих, хто збудував ці танки, хто на них їздив і хто там загинув.

— Бог використовує нас як інструменти, за допомогою яких він діє на світ, — терпляче відповіла Шеррі.

— Що ж, — сказав Кевін, — у випадку Коня Богу дістався несправний інструмент. Або, можливо, вони обоє несправні, мов та вісімдесятилітня пані, яка роз'їжджає «форд» *Pinto* з опущеним газовим баком.

— Німцям довелося б показати росіянам мертвого kota Кевіна, — мовив Товстун. — А не просто будь-якого мертвого kota. Кевіну йдеться лише про цього конкретного kota.

— Той кіт, — сказав Кевін, — не існував під час Другої світової війни.

— А ти тоді за ним побивався? — запитав Товстун.

— Як я міг це робити? — мовив Кевін. — Він же в той час не існував.

— Тоді його стан був точнісінько таким самим, як і зараз, — сказав Товстун.

— Ось тут ти помиляєшся, — відказав Кевін.

— Помиляюся в чому? — запитав Товстун. — Як його неіснування тоді відрізняється від його теперішнього неіснування?

— Тепер у Кевіна є його труп, — мовив Девід, — який він може продемонструвати. У цьому й полягав увесь сенс існування цього kota. Він жив, щоби перетворитися на труп, за допомогою якого Кевін може заперечити милість Бога.

— Кевіне, — сказав Товстун, — хто створив твого kota?

— Бог, — відповів Кевін.

— Отже, за твоєю логікою Бог створив заперечення власної доброти, — сказала Шеррі.

— Бог — недоумок, — мовив Кевін. — Нам дісталосся недоумкувате божество. Я вам це вже казав.

— Чи потрібно бути вправним, щоб створити kota? — запитала Шеррі.

— Треба просто мати двох котів, — відповів Кевін. — Тобто kota й кицьку.

Але, вочевидь, він розумів, до чого вона вела.

— Потрібна... — він зробив паузу й вишкірився. — Гаразд, для цього потрібна вправність, якщо ми припускаємо, що у всесвіті існує певна цілеспрямованість.

— А ти її не бачиш? — запитала Шеррі.

— Живі істоти наділені цілеспрямованістю, — відповів Кевін, трохи повагавшись.

— А хто її в них вкладає?

— Вони... — Кевін знову завагався. — Вони є метою для самих себе. Їх і їхню цілеспрямованість неможливо відділити.

— Отже, тварина є вираженням цілеспрямованості, — сказала Шеррі. — Відповідно, вона таки існує у всесвіті.

— У невеликій його частині.

— І нецілеспрямованість породжує цілеспрямованість.

Кевін пильно на неї поглянув.

— Знаєш, йди до біса, — сказав він.

На мою думку, цинічні погляди Кевіна зробили більше для усталення божевілля Товстуна, аніж будь-який інший фактор, тобто будь-який інший, за винятком самої першопричини, хоч якою вона була. Кевін став мимовільним інструментом цієї першопричини, і Товстун не міг цього не зауважити. Кевіна в жодному разі і з жодного погляду не можна було б назвати життєздатною альтернативою психічній хворобі. У його цинічному вишкірі було щось від вишкіру самої смерті; він шкірився, мов череп, що тріумфально святкує перемогу. Кевін жив для того, щоб перемогти життя. Спочатку мене неабияк дивувало, що Товстун терпів його товариство, однак пізніше я зрозумів, чому він так чинив. Щоразу, коли Кевін розносив на друзки якусь із систем маячних ідей Товстуна, — безжалісно їх висміюючи й

глузуючи над ними, — Товстун ставав сильнішим. Якщо глумлення було єдиним антидотом до його недуги, то для нього було значно краще, щоб все відбувалося саме так. Навіть попри те, що в нього добряче поїхав дах, Товстун не міг цього не зауважити. Власне, правда в тому, що й Кевін це бачив. Однак, очевидно, у його голові спрацьовувала якась система зворотного зв'язку, яка змушувала його посилювати свої нападки, замість того, що від них відмовитись. Невдачі лише збільшували зусилля, які він докладав. Тому напади ставали дедалі сильнішими, і відповідно сильнішим ставав Товстун. Це було схоже на давньогрецький міф.

Екзегеза Конолюба-Товстуна звертається до цієї теми знову і знову. Товстун вірив, що певна ірраціональність пронизує увесь всесвіт, включно з Богом, або ж Кінцевим Розумом, що лежить в його основі. Він писав:

38. Від втрат та скорботи Розум схибнувся. Відтак ми як частина всесвіту, Мозку, також частково схиблені.

Вочевидь, він поширив до космічних пропорцій втрату Глорії, якої зазнав сам.

35. Розум говорить не до нас, а за допомогою нас. Його розповідь проходить крізь нас, і його смуток сповнює нас ірраціональним. Як збагнув ще Платон, Світова Душа пронизана чимось ірраціональним.

У записі 32 про це сказано детальніше:

Змінна інформація, яку ми сприймаємо як Світ, є наративом, що розгортається. *Він оповідає про смерть жінки* (курсив мій). Ця жінка, яка померла багато років тому, була однією з первісних близнюків. Вона була однією з половин божественної сизигії. Мета наративу в тому, щоб згадувати про неї та її смерть. Розум не хоче про неї забути. Відтак мислення Мозку складається з постійної фіксації її існування, тож якщо його прочитати, то можна зрозуміти саме так. Уся інформація, яку обробляє Мозок, — що ми сприймаємо як упорядкування й переупорядкування фізичних об'єктів, — є спробою такого її збереження; каміння, велике й мале, а також патички й амеби є її слідами. Запис про її існування й відхід з цього світу впорядкований стражденним Розумом, який тепер лишився на самоті, як найбазовіший рівень реальності.

Якщо, читаючи це, ви не здатні збагнути, що Товстун пише про себе, то ви нічого не розумієте.

З іншого боку, я не заперечую, що в Товстуна повністю поїхав дах. Його стан почав погіршуватися в ту мить, коли йому зателефонувала Глорія, і відтоді погіршувався дедалі більше. На відміну від Шеррі та її ракового захворювання, у Товстуна не було ремісії. Зустріч із Богом не можна назвати ремісією. Однак разом вона не була й погіршенням стану, попри Кевінові цинічні думки щодо цього. Не можна сказати, що для психічної хвороби зустріч із Богом є тим самим, що й смерть для раку: логічним наслідком патологічного процесу, який повсякчас погіршується. Технічним терміном на його означення — технічним з теологічного погляду, а не психіатричного, — є теофанія. Теофанія полягає в самовиявленні божественного. Тут йдеться не про те, що робить той, хто сприймає, а про те, що робить божественне (Бог чи боги, або ж вища сила). Мойсей не створив кущ, який горить. Ілля на горі Хорив не породив отой тихий, лагідний голос. Як нам відрізнити справжню теофанію від звичайної галюцинації, яку бачить сприймач? Якщо голос каже йому щось, чого він не знає і *чого не міг би знати*, тоді, можливо, ми маємо справу з чимось справжнім, а не облудним? Товстун не знав і слова койне. Це щось доводить? Він також нічого не знав про вроджений дефект свого сина, принаймні свідомо. Можливо, підсвідомо він знав, що в його сина майже зацмелена грижа, але не хотів цього визнавати. Існує також певний спосіб, у який йому могло бути відоме койне; це пов'язано з філогенетичною пам'яттю, про яку писав Юнг: він називає її колективним або ж расовим несвідомим. Онтогенез, тобто індивід, вторує філогенезу, тобто виду, й оскільки це твердження є загальноновизнаним, то, можливо, саме тут і варто шукати причину того, що свідомість Товстуна вдалася до мови, якою розмовляли дві тисячі років тому. Якщо в індивідуальній людській свідомості і справді заховані філогенетичні спогади, то саме цього й варто було б очікувати. Однак це поняття Юнга спекулятивне. Правда в тому, що нікому ще не вдалося його підтвердити.

Якщо ви припустите, що існує певна божественна сутність, то не можете відмовити їй у праві на саморозкриття; безсумнівно, що будь-яка сутність або ж істота, гідна того, щоб називатися «богом», мала б без особливих зусиль володіти такою здатністю. Справді серйозне питання (на мою думку) полягає не в тому, чому трапляються теофанії,

а радше в тому, чому вони такі рідкісні? Ключовим поняттям, яке мало б це пояснити, є ідея про *deus absconditus*, прихованого, затаєного, таємного або ж невідомого бога. Чомусь Юнг вважає цю ідею скандальною. Однак, якщо Бог і справді існує, то він мусить бути *deus absconditus* — за винятком його нечисленних теофаній, в іншому разі він взагалі не існує. Цей другий погляд видається більш правдоподібним, якщо не брати до уваги теофаній, хоч якими рідкісними вони є. Потрібна всього лиш одна повністю підтверджена теофанія, щоб повністю заперечити цей погляд.

Переконливість та яскравість вражень, які гадана теофанія справляє на того, хто її бачить, не можна вважати доказами автентичності. Як, врешті, і те, що її бачить група людей (як припускав Спіноза, увесь всесвіт може бути однією теофанією, однак, з іншого боку, всесвіт може й взагалі не існувати, саме до такого висновку прийшли буддистські ідеалісти). Будь-яка теофанія, яку вважають справжньою, може виявитися фальшивою, адже будь-що може бути фальшивим — від печаток і викопних черепів до чорних дір у космічному просторі. Ідею, згідно з якою увесь всесвіт може виявитися сфабрикованою фальшивкою, найкраще висловив Геракліт. Щойно ви приймете його погляди або ж сумніви, то будете готовими мати справу з питанням існування Бога.

Аби бути здатним витлумачити докази, які ми сприймаємо очима та вухами, необхідно мати розуміння (*noös*). Перехід від очевидного до прихованої під ним істини схожий на переклад висловлювань мовою, яка для більшості людей є іноземною. У *Фрагменті 56...* Геракліт каже, що люди щодо знання про речі, які можна сприйняти органами чуття, «є такою ж жертвою ілюзії, якою колись був Гомер». Щоб досягнути істини, схованої за видимим, необхідно витлумачити й розгадати загадку... і хоча здається, що людина на таке цілком здатна, більшість людей цього ніколи не робить. Геракліт надзвичайно палко критикує недолугість звичайних людей, як і те що вони вважають знанням. Він порівнює їх зі сплячими, що поринули в сон своїх приватних світів.

Так говорить Едвард Гассі, викладач античної філософії в Оксфордському університеті та член Коледжу всіх душ у своїй книзі «Досократики», опублікованій видавництвом *Charles Scribner's Sons* у Нью-Йорку в 1972 році, ст. 37-38. Серед усіх книжок, які я прочитав,— тобто, які прочитав Конолюб-Товстун,— жодна не веде до настільки глибокого прозріння щодо природи реальності. У *Фрагменті 123* Геракліт каже: «Природа речей має звичку себе приховувати». А в *Фрагменті 54* він говорить: «Латентна структура керує очевидною структурою», до чого Едвард Гассі додає: «Відповідно, він (Геракліт) безумовно погоджувався... що реальність була до певної міри „прихованою“». Відтак, якщо реальність «до певної міри „прихована“», то що мається на увазі під «теофанією»? Адже теофанія — це вломлювання Бога, вломлювання, яке є не чим іншим, як вторгнення у наш світ; а втім, наш світ — це всього лише видимість, він є тільки «очевидною структурою, якою керує невидима „латентна структура“». Конолюб-Товстун хотів би, щоб ви зрозуміли це більш ніж будь-що інше. Адже якщо Геракліт має рацію, то насправді не існує іншої реальності, аніж реальність теофаній; усе решта — ілюзія; у такому разі серед нас усіх тільки Товстун збагнув істину, і разом Товстун, починаючи з того дзвінка Глорії, був божевільним.

Божевільні люди — у психологічному, а не в юридичному сенсі — втратили зв'язок із реальністю. Конолюб-Товстун божевільний; отже, він втратив зв'язок із реальністю. Ось запис 30 з його екзегези:

Феноменальний світ не існує; це іпостась інформації, яку обробляє Розум.

35. Розум говорить не до нас, а за допомогою нас. Його розповідь проходить крізь нас, і його смуток сповнює нас ірраціональним. Як збагнув ще Платон, Світова Душа пронизана чимось ірраціональним.

Іншими словами, сам весь світ — і Розум, що стоїть за ним, — божевільний. Відповідно, людина, яка не втратила зв'язок із реальністю, за визначенням підтримує зв'язок із божевіллям: її сповнює ірраціональне.

Суть ось у чому: Товстун спостерігав за своєю свідомістю й виявив, що в ній є дефект. Тоді, використовуючи цю свідомість, він почав спостерігати за зовнішньою реальністю, тим, що зветься макрокосмосом. Він з'ясував, що і вона має дефект. Як стверджували

філософи-герметики, макрокосмос та мікрокосмос є точними відображеннями одне одного. Скориставшись несправним інструментом, Товстун спробував досягнути дефектний об'єкт і в результаті дійшов висновку, що все не таке, яким би мало бути.

На додачу до всього, виходу з цієї ситуації не існувало. У результаті поєднання дефектного інструмента з дефектним об'єктом виникла ще одна бездоганна китайська пастка для пальців. Він заблукав у лабіринті, мов Дедал, який збудував лабіринт для короля Міноса на Криті, а тоді сам потрапив у нього й не зміг вибратися назовні. Ймовірно Дедал і досі там, як, зрештою, і ми. Єдина відмінність між нами та Конолюбом-Товстуном полягає в тому, що він усвідомлює, у якій ситуації опинився, а ми — ні; саме тому Товстун божевільний, а ми нормальні. «Він порівнює їх зі сплячими, які поринули в сон своїх приватних світів», як сформулював це Гассі, а він мав би знати; серед усіх досі живих знавців давньогрецької філософії він найперший, хіба що за винятком Френсіса Корнфорда. І саме Корнфорд стверджував, ніби Платон вірив, що у Світовій Душі є щось ірраціональне^[17].

З лабіринту вибратися неможливо. Він змінюється, поки ви ним рухаєтеся, бо він живий.

ПАРСИФАЛЬ: Я пройшов зовсім мало, а втім, здається, що подолав вже велику відстань.

ГУРНЕМАНЦ: Бачиш, сину мій, тут час перетворюється на простір.

(Увесь краєвид стає невиразним. Ліс поступово зникає, натомість повільно виринає грубо складена кам'яна стіна, у якій ми бачимо прохід. Чоловіки подаються крізь прохід. Що трапилося з лісом? Ті двоє чоловіків насправді не зрушили з місця; вони нікуди не подалися, проте зараз їх вже немає там, де вони були спочатку. *Тут час перетворюється на простір.* Вагнер почав працювати над «Парсифалем» у 1845 році. Помер він у 1873-му, задовго до того, як Герман Мінковський постулював свою теорію про чотиривимірний часопростір (1908). Джерелами для «Парсифаля» послужили кельтські легенди та дослідження буддизму, які Вагнер провадив для своєї опери про Будду, що мала називатися «Переможці» (*Die Sieger*), але так і не

була написана. Звідки у Вагнера могла виникнути ідея, що час здатний перетворюватися на простір?)

І якщо час може перетворюватися на простір, то чи може й простір перетворюватися на час?

У книжці Мірче Еліаде «Міф та реальність» один із розділів називається «Час можливо подолати». Подолання часу — це найважливіша мета міфічних ритуалів і таїнств. Конолюб-Товстун раптом почав розмовляти мовою, якою послуговувалися дві тисячі років тому і якою писав святий Павло. *Тут час перетворюється на простір.* Товстун розповів мені про ще одну особливість СВОЄЇ зустрічі з Богом: несподівано краєвид американського штату Каліфорнія 1974 року зник, а замість нього виринув світ Риму першого століття нашої ери. Якийсь час він бачив ці два світи немов накладені один на одного, що нагадувало техніку, яку часто застосовують у фільмах. А також у фотографії. Чому? Як таке можливо? Бог розтлумачив Товстуну багато речей, але він ніколи не пояснював цього, хіба за винятком його таємничого твердження, у щоденнику це запис № 3. **Він робить так, щоб речі виглядали інакше, аби здавалося, ніби минув час.** Хто такий «він»? Чи маємо ми, відтак, припустити, що насправді час *не* минув? І чи минав він будь-коли взагалі? Чи можливо колись таки існував справжній час, як, власне, і справжній світ, а тепер є лише фальшивий час і фальшивий світ, щось на кшталт бульбашки, яка збільшується й змінює вигляд, але насправді лишається статичною?

Конолюб-Товстуну здалося доречним записати це твердження майже на самому початку свого щоденника, або екзегези, чи хоч як він там це називав. У записі № 4, тобто наступному, сказано:

Перед Розумом матерія пластична.

Чи існує взагалі якийсь світ? З усіх поглядів Гурнеманц та Парсифаль стоять на місці, тоді як краєвид навколо них змінюється, тож їх переносить в інше місце, місце, яке до цього вони сприймали як простір. Товстун Думав мовою, якою розмовляли дві тисячі років тому, і бачив краєвиди стародавнього світу, який пасував цій мові; внутрішній зміст його свідомості узгоджувався зі сприйняттям зовнішнього світу. Схоже, тут все відбувалося згідно з певною логікою. Можливо, трапилася якась помилка у функціонуванні часу. Але чому тоді його дружина Бет цього не помічала? Коли відбулася його зустріч

із божественним, вона мешкала разом із ним. Для неї нічого не змінилося, хіба лиш (як вона мені сказала), вона вловила якісь дивні тріскотливі звуки, що зазвичай виникають у результаті надмірного навантаження: об'єкти, які певна сила розпирає аж то тієї точки, де вони вибухають, так немов вони переповнені, переповнені надміром енергії.

Товстун і його дружина розповіли мені про ще один феномен, який можна було спостерігати в ті дні 1974 року. З їхніми домашніми улюбленцями відбулася дивна метаморфоза. Здавалося, що у тварин покращилися розумові здібності, і вони виглядали спокійнішими. Принаймні так тривало, поки обидва улюбленці не померли від численних злякисних пухлин.

І Товстун, і його дружина розповіли мені дещо про своїх домашніх улюбленців, і ця розповідь назавжди засіла в моїй голові. Здавалося, ніби впродовж усього того часу тварини намагалися з ними розмовляти, намагалися використовувати мову. Це неможливо списати на психоз Товстуна, як і те, що тварини померли.

Перша лиха зміна, як стверджував Товстун, була пов'язана з радіо. Однієї ночі, коли він його слухав — він вже давно не міг спати, — то почув, як із радіо долинули мерзенні слова та речення, які аж ніяк не могли б лунати по радіо. Бет це прогавила, оскільки тоді вже спала. Тож усе це могло бути породженням свідомості Товстуна, яка поступово розпадалася; але в такому разі його психіка руйнувалася зі страхітливою швидкістю.

У психічній хворобі немає нічого кумедного.

Розділ 4

Після видовищної спроби самогубства, у якій було задіяно таблетки, гостре мов бритва лезо та ввімкнений двигун автомобіля — усе це стало наслідком того, що Бет покинула його, забравши з собою їхнього сина Крістофера, — Товстун опинився у психіатричній лікарні округу Орендж. Озброєний коп покотив його на інвалідному візку з відділення інтенсивної кардіотерапії через підземний коридор до психіатричного крила лікарняної будівлі.

Товстун ще ніколи не сидів під замком. Від сорока дев'яти таблеток дигіталісу в нього кілька днів була ПАТ-аритмія^[18], адже завдяки усім докладеним зусиллям йому таки вдалося досягнути максимально можливого рівня отруєння дигіталісом, яке на шкалі було позначене як «три». Дигіталіс йому приписали як ліки від спадкової ПАТ-аритмії, але вона й поруч не стояла з аритмією, яка з'явилася в нього через отруєння. Є певна іронія в тому, що передозування дигіталісом саме викликає аритмію, проти якої його зазвичай застосовують. У якусь мить, коли Товстун лежав, розкинувшись на ліжку і втупившись поглядом в екран з електронно-променевою трубкою, що висів на стіні, на ньому з'явилася пряма лінія; його серце спинилося. Він незмигно дивився далі, і врешті індикаторна точка продовжила свій хвилеподібний рух. Нескінченною є милість Бога.

Тож знесилого й під наглядом озброєного охоронця його доправили в закрите психіатричне відділення, де незабаром він уже сидів у коридорі, вдихаючи неймовірну кількість сигаретного диму й здригаючись усім тілом — від виснаження й страху. Тієї ночі він спав на лікарняній койці — всього в палаті їх було шість — і виявив, що до його койки були прикріплені шкіряні гамівні ремені. Двері з палати були відчинені й підперті, щоб медперсонал психіатричного відділення міг не спускати пацієнтів з ока. Товстунові було видно телевізор, на якому увімкнули якийсь комерційний канал. Гостем Джонні Карсона виявився Семмі Дейвіс-молодший. Товстун лежав і дивився, думаючи про те, як це воно — мати одне скляне око. У ту мить він зовсім не розумів, у якій ситуації опинився. Він збагнув, що не помер від отруєння дигіталісом; він також збагнув, що його по суті арештовано

за спробу самогубства; він не мав жодного уявлення про те, що робила Бет, поки він лежав у відділенні інтенсивної кардіотерапії. Вона не зателефонувала й не прийшла його навідати. Спочатку прийшла Шеррі, тоді Девід. Більше ніхто не знав, що він там. Особливо Товстуну не хотілося, щоб про це довідався Кевін, оскільки Кевін не проминув би нагоди завітати й позбиткуватися з Товстуна своїми цинічними жартами. А він був не в тому стані, щоб терпіти цинізм, навіть якщо той був незлобливий.

Головний лікар-кардіолог Медичного центру округу Орендж показав Товстуна цілій групі студентів-медиків з Каліфорнійського університету в Ірвайні. МЦОО був навчальним шпиталем. Усі вони хотіли почути, як звучить серце, що аж стугонить від сорока дев'яти таблеток високоякісного дигіталісу. Також від порізу на лівому зап'ясті він втратив багато крові. Життя йому врятувало передусім те, що вихлопна система в його авто була не цілком справною; заслінка не розкрилася як слід, тож двигун почав нагріватися і врешті заглух. Невпевнено тримаючись на ногах, Товстун повернувся до будинку і влігся на ліжку, щоб там померти. Наступного ранку він прокинувся й виявив, що й досі живий, а тоді почав блювати дигіталісом. Це було друге, що його врятувало. Третім виявилися найрізноманітніші парамедики з усього світу, які демонтували висувні двері зі скла й алюмінію із заднього боку будинку Товстуна. Десь під час усієї цієї пригоди Товстун зателефонував в аптеку, щоб додатково замовити лібріум, який отримував за рецептом; він прийняв тридцять таблеток лібріуму безпосередньо перед прийомом дигіталісу. Аптекарь зв'язався з парамедиками. Можна багато розводитися про нескінченну Божу милість, але коли починається щось серйозне, то розторопність хорошого аптекаря вартує значно більшого.

Після ночі, проведеної у приймальній палаті психіатричного відділення лікарні округу, Товстун пройшов стандартне обстеження. Навколо нього юрмився цілий натовп елегантно одягнених чоловіків і жінок; усі вони тримали в руках дощечки з папером для нотаток і ретельно та зосереджено його оглядали.

Товстун з усієї сили вдавав із себе нормального. Він робив усе можливе, аби переконати їх у тому, що До нього повернувся здоровий глузд. Однак ще під час Розмови зрозумів, що йому ніхто не вірить. З таким самим успіхом він міг би виголошувати свій монолог і мовою

суахілі. У результаті всіх цих зусиль йому вдалося лише осоромитися ще більше і втратити останні рештки гідності. Так щирі намагання остаточно позбавили його самоповаги. Ще одна китайська пастка для пальців.

«Та пішло воно»,— нарешті сказав собі Товстун подумки й замовк.

— Вийдіть із палати,— мовив до нього один із медичних працівників,— ми повідомимо вам про наше рішення.

— Я й справді засвоїв урок, — сказав Товстун, підводячись і рушаючи в бік дверей. — Самогубство — це проекція на самого себе тієї ненависті, яку краще було б спрямувати назовні, на людину, яка тебе роздратувала. У відділенні чи радше в палаті інтенсивної кардіотерапії в мене було багато часу на роздуми, і я усвідомив, що мій деструктивний вчинок є наслідком років самозанедбання й самозаперечення. А найбільше мене вразила мудрість мого тіла, яка знала не лише те, що має захистити тіло від свідомості, а й те, як це зробити. Тепер я зрозумів, що слова Єйтса «Я безсмертна душа, прикріплена до тіла тварини, що помирає» діаметрально протилежні до істинного становища людини.

— Ми поговоримо про це в коридорі, після того, як ухвалимо рішення,— мовив медичний працівник.

— Я сумую за своїм сином, — сказав Товстун.

Однак ніхто на нього навіть не поглянув.

— Я боявся, що Бет може його скривдити,— додав Товстун. Це було єдине правдиве твердження, яке він сказав, відколи зайшов у цю кімнату. Він намагався накласти на себе руки не так тому, що від нього пішла Бет, як тому, що не міг більше наглядати за сином, адже тепер той мешкав з матір'ю.

Зараз він сидів у коридорі на дивані з пластику й хромованої сталі і слухав розповідь якоїсь літньої товстої жінки про те, що чоловік намагався таємно її вбити, закачуючи отруйний газ крізь щілину під дверима спальні. Товстун розмірковував про своє минуле. Він не думав про Бога, якого на ту мить уже побачив. Він не казав собі, що є одним із небагатьох, хто насправді бачив Бога. Замість цього він згадував Стефані, яка виготовила для нього отой маленький глиняний горщик, який він назвав «Ох Го», оскільки горщик був схожий на китайський. Він запитував себе, чи Стефані до цього часу вже підсіла на героїн, чи, можливо, потрапила за ґрати і втратила свободу, як втратив він, або ж

померла чи вийшла заміж, або мешкає зараз серед снігів у Вашингтоні, про що так часто розповідала, у штаті Вашингтон, якого вона ніколи не бачила, але завжди мріяла про це місце. Можливо, з нею трапилося все це або ж нічого. Можливо, вона потрапила в автомобільну аварію і стала калікою. Він думав про те, що б сказала Стефані, якби побачила його зараз — позбавленого свободи, без дружини та дитини, з авто із несправною вихлопною системою й добряче підсмаженими мізками.

Якби не підсмажені мізки, він, мабуть, думав би про те, як йому поталанило, що він взагалі вижив — поталанило не в якомусь філософському сенсі, а в сенсі статистичному. Ще нікому не вдавалося вижити після прийому сорока дев'яти капсул високоякісного чистого дигіталісу. Зазвичай вистачає подвійного перевищення приписаної дози — і тобі гаплик. Доза, яку приписали Товстуну, становила *q.i.d.*, тобто чотири таблетки на день. Він проковтнув у 12,25 разів більше, за призначену дозу, і все-таки якось вижив. З будь-якого практичного погляду нескінченна милість Бога є незбагненною. На додачу він прийняв ще й увесь свій запас лібріуму, двадцять таблеток «Квіду» та шістдесят «Апрезоліну», запивши все це половиною пляшки вина. Опісля в його аптечці залишилася тільки пляшечка *Miles Nervine*^[19]. Технічно Товстун був мертвий.

Духовно він також був мертвий.

Він побачив Бога або занадто рано, або ж занадто пізно. У будь-якому разі в питанні виживання це аж ніяк не пішло йому на користь. Зустріч із живим Богом не збільшила його витривалість і не допомогла підготуватися до завдань, які ставило перед ним щоденне виживання, з яким звичайні люди, що не пізнали такої благодаті, якось давали раду.

Однак можна було звернути увагу й на те, — як Кевін і зробив, — що на додачу до зустрічі з Богом Товстуну вдалося здійснити ще дещо. Одного дня йому зателефонував страшенно схвильований Кевін, якому пощастило роздобути десь нову книжку Мірче Еліаде.

— Слухай! — мовив Кевін. — Знаєш, що Еліаде каже про час сновидінь в австралійських бушменів? Він каже, що антропологи помиляються, коли припускають, ніби час сновидінь є минулим часом. Еліаде стверджує, що це інший різновид часу, який триває у цю саму мить, і бушмени прориваються крізь нього й поринають у нього, це епоха героїв і їхніх героїчних подвигів. Зачекай, я зачитаю тобі уривок. — Запала мовчанка. — Дідько, — знову пролунав голос Кевіна. — Не

можу знайти. Але вони готуються до нього, змушуючи себе терпіти неймовірний біль; такий у них ритуал ініціації. Ти також відчував сильний біль, коли з тобою трапився цей досвід; у тебе розболівся зуб мудрості і ти... — голос Кевіна у слухавці стихився, до цього він просто викрикував кожну фразу. — Ти ж пам'ятаєш. Ти боявся, що представники влади тебе дістануть.

— У мене тоді дах поїхав,— відказав Товстун.— Їм до мене було байдуже.

— Але ти вважав, що це не так, і був таким наляканим, що, курва, не міг спати по ночах, багато ночей поспіль. А ще в тебе з'явилася сенсорна депривація.

— Що ж, я лежав у ліжку й не міг заснути.

— Тобі почали ввижатися кольори, Рухомі кольори, — розхвилювавшись, Кевін знову зірвався на крик; коли зникав його цинізм, він ставав маніакальним.— Про це написано в Тибетській книзі мертвих; це подорож у наступний світ. Ментально ти помирав! Від напруги і страху! Саме так це і роблять — переходять у наступну реальність! Час сновидінь!

Зараз Товстун сидів на дивані з пластику й хромованої сталі і знову ментально помирав; правду кажучи, він уже був ментально мертвим, а в кімнаті, з якої він вийшов, експерти вирішували його долю, намагаючись оцінити й винести вердикт стосовно того, що від нього залишилось. Це правильно, що технічно кваліфіковані небожевільні ухвалюють рішення щодо божевільних. Як могло б бути інакше?

— Якби лишень їм вдалося дістатися до часу сновидінь! — викрикував Кевін.— Це єдиний *реальний* час; усі справжні події відбуваються у часі сновидінь! Вчинки богів!

Огрядна літня жінка, яка сиділа поруч із Товстуном, підняла вгору пластиковий контейнер; вже багато годин поспіль вона намагалася виблювати «Торазин», який її змусили прийняти; вона вважала, як пояснила Товстуну деренчливим голосом, що в «Торазині» була отрута, за допомогою якої її чоловік — котрому якимсь вдалося проникнути в найвищі ешелони персоналу лікарні під найрізноманітнішими іменами — мав намір завершити свою справу і врешті її добити.

— Тобі вдалося відшукати шлях у вищий світ, — рішуче заявив Кевін. — Хіба не так ти написав про це у своєму щоденнику?

48. Існує два світи, верхній та нижній. Верхній, який походить від гіпервсесвіту I, або Ян, Форма I Парменіда, сприйнятливий та цілеспрямований. Нижній світ, або ж Інъ, Форма II Парменіда, — механічний: ним рухає сліпа та дієва причина, він детерміністський і позбавлений інтелекту, оскільки походить від мертвого джерела. У стародавні часи це називали «астральним детермінізмом». Великою мірою нас спіймано в пастку нижнього світу, однак завдяки тайнствам, за допомогою плазмати, нас врятовано. Допоки астральний детермінізм не поборено, ми його навіть не помічаємо, настільки сильно введені в оману. «Імперія ніколи не закінчилася».

Повз Товстуну й огрядну стару жінку нечутно пройшла невеличка гарненька темноволоса дівчина, яка несла в руках своє взуття. Під час сніданку вона спробувала розбити черевиками вікно, а коли їй це не вдалося, то вирубила одним ударом чорношкірого санітара, який мав добрих шість футів зросту. Зараз вона видавалася втіленням цілковитого спокою.

«Імперія ніколи не закінчилася», — подумки процитував Товстун. Це речення знову і знову зринало в його щоденнику; воно стало його гаслом. Вперше це речення відкрилося йому у величному сні. У тому сні він знову був дитиною й вишукував у запилених букіністичних книгарнях рідкісні журнали, що спеціалізувалися на науковій фантастиці, зокрема номери журналу *Astounding*. У сні він переглянув незліченну кількість потріпаних номерів, проглядаючи один стос за іншим, у намаганні відшукати дорогоцінний твір, який друкувався в журналі частинами та називався «Імперія ніколи не закінчилася». Якби йому вдалося його знайти і прочитати, то він дізнався б усе; саме таким був тягар того сну.

Незадовго до цього, у той період, коли він бачив два взаємонакладені один на одного світи, перед його зором поставав не лише штат Каліфорнія, США, яким той був у 1974 році, а й Стародавній Рим, і в цьому взаємонакладенні він розгледів Структуру, що була спільною для обох просторово-часових континіумів: Чорну Залізну В'язницю. Саме це малося на увазі, коли вві сні йшлося про «Імперію». Йому було про це відомо, адже щойно він побачив Чорну Залізну В'язницю, то одразу її впізнав. Усі перебували всередині неї,

хоч про й це не здогадувалися. Чорна Залізна В'язниця була їхнім світом.

Хто збудував цю в'язницю — і навіщо — він не міг сказати. Однак він помітив і одну хорошу річ: в'язниця зазнала нападу. Організація християн, не звичайних християн, як ті, що ходять щонеділі до церкви й моляться, а таємних ранніх християн, одягнених у світло-сірі роби, розпочала штурм в'язниці, і він виявився успішним. Таємних ранніх християн переповнювала Радість.

Охоплений божевіллям Товстун зрозумів, чому саме вони раділи. Цього разу таємним, раннім християнам у сірих робах вдасться здолати В'язницю, *а не навпаки*. Подвиги героїв у священному часі сновидінь... єдиному часі, який, відповідно до вірувань бушменів, був реальним.

Якось у дешевому науково-фантастичному романі Товстун натрапив на бездоганний опис Чорної Залізної В'язниці, попри те, що там ішлося про далеке майбутнє. Відповідно, якщо накласти минуле (Стародавній Рим) на теперішнє (Каліфорнію ХХ століття), а потім помістити поверх них далеке майбутнє, описане в романі «Андроїд, що виплакав мені цілу річку», то в результаті отримаємо Імперію, Чорну Залізну В'язницю, як супра- чи транстемпоральну константу. Кожного, хто будь-коли жив, у буквальному сенсі оточували залізні стіни в'язниці; усі перебували всередині неї, хоч ніхто про це не здогадувався — за винятком таємних християн у сірих робах.

Це робило ранніх, таємних християн також супра- чи транстемпоральними, іншими словами, присутніми у всі часи, і Товстун ніяк не міг цього зрозуміти. Як вони могли бути ранніми й разом перебувати в теперішньому та майбутньому? І якщо вони існували в теперішньому, то чому їх ніхто не бачив? З іншого боку, чому ніхто не бачив стін Чорної Залізної В'язниці, які оточували кожного, зокрема і його, з усіх боків? Чому ці протиставлені сили можна було розгледіти лише тоді, коли минуле, теперішнє й майбутнє якимось чином — та з незбагненої причини — наклалися одне на одне?

Можливо, у часі сновидінь бушменів не існувало часу. Але якщо часу не існувало, то як ранні таємні християни могли радісно розбігатися навсібіч із Чорної Залізної В'язниці, яку вони щойно підірвали? І як вони могли підірвати її в Римі приблизно 70 року нашої

ери, адже в той час не було вибухівки? Як, зрештою, сама в'язниця могла зникнути, якщо час у часі сновидінь не минав? Це нагадало Товстунові те дивне речення у «Парсифалі»: «Бачиш, сину мій, тут час перетворюється на простір». Під час його релігійного досвіду у березні 1974 року Товстун став свідком збільшення простору: незліченні ярди простору, що простягалися аж до зірок; простір навколо нього відкрився, так немов хтось прибрав клітку, яка його стримувала. Він почувався наче кіт, якого занесли в машину в коробці на час подорожі, а тоді, діставшись до місця призначення, випустили з коробки й відпустили на волю. Вночі йому снилася бездонна порожнеча, однак ця порожнеча була живою. Вона рухалася й простягалася все далі й далі і видавалася цілковито порожньою, але водночас мала особистість. Порожнеча неймовірно зраділа, забачивши Товстуна, який уві сні не мав тіла; він, як і сама бездонна порожнеча, тільки повільно дрейфував, і на додачу до нього долинали нерозбірливе, схоже на музику дзижчання. Очевидно, за допомогою цього відлуння порожнеча з ним спілкувалася.

— З усіх людей, — мовила порожнеча, — з кожного, саме тебе я люблю найбільше.

З усіх людських істот, які будь-коли існували, порожнеча чекала на Конолюба-Товстуна, аби знову з ним поєднатися. Як і її протяжність у просторі, її любов не мала меж; вона та її любов плавали в океані вічності. Ще ніколи в житті Товстун не зазнав такої радості.

— Вам доведеться залишитися в нас на чотирнадцять днів, — сказав працівник психіатричного відділення, підійшовши до нього.

— Я не можу поїхати додому? — запитав Товстун.

— Ні, ми вважаємо, що вам потрібне лікування. Ви ще не готові повернутися додому.

— Зачитайте мені мої права, — мовив Товстун, відчуваючи заціпеніння й страх.

— Ми можемо затримати вас у лікарні на чотирнадцять днів без судового розгляду. Після цього, з постановою суду і якщо ми вважатимемо, що це необхідно, то зможемо тримати вас тут ще дев'яносто днів.

Товстун знав, що якщо він щось скаже, ще бодай одне слово, вони обов'язково затримають його на дев'яносто днів. Тому не сказав

нічого. Коли ви божевільні, то швидко вчитеся тримати язика за зубами.

Виявляється, якщо ви божевільний і цей факт публічно викрито, то це один зі способів потрапити до в'язниці. Тепер Товстун про це уже знав. Окрім каталажки для п'яниць, округ Орендж мав також і спецзаклад для людей, що були несповна розуму. Саме там він зараз і перебував. І міг залишитися тут надовго. Тим часом вдома Бет, безперечно, перевозила все, що тільки хотіла, з їхнього будинку до свого нового помешкання, яке тепер винаймала,— вона відмовилася сказати йому, де воно розташоване; навіть міста не хотіла назвати.

Насправді, хоча в той час Товстун цього не знав, але через свій психічний розлад він забув надіслати платіж за будинок та авто; рахунки за електрику й телефон також лишилися несплачені. Не можна було очікувати, що Бет, роздратована психічним і фізичним станом Товстуна, візьме на свої плечі ту купу проблем, які виникли в результаті його дій. Тож коли Товстун нарешті вибрався з лікарні й повернувся додому, то побачив повідомлення про початок процедури відчуження майна; його машина зникла, холодильник протікав, а коли він спробував зателефонувати й попросити про допомогу, то почув у слухавці тільки моторошну тишу. Це повністю знищило ту дешицю впевненості в собі, яку він ще мав, а разом він добре усвідомлював, що сам у всьому винний. Такою була його карма.

Але зараз Товстун про це не знав. Він знав лиш те, що його замкнули тут мінімум на два тижні. Також від інших пацієнтів він довідався ще про одну річ. Округ Орендж виставить йому рахунок за дні, проведені у спецзакладі. Власне кажучи, загальна сума, яку йому довелося сплатити за перебування у клініці, включно з періодом, який він провів у відділенні інтенсивної кардіотерапії, склала понад дві тисячі доларів. І це незважаючи на те, що Товстун від самого початку подався до лікарні округу, бо в нього не було грошей, щоб лікуватися у приватному шпиталі. Тож тепер він довідався про божевілля ще одну штуку: воно не лише призводить до того, що тебе позбавляють волі, воно ще й коштує цілу купу грошей. Вони можуть виставити тобі рахунок за те, що ти божевільний, і якщо ти не захочеш платити або ж не матимеш змоги це зробити, вони можуть подати на тебе в суд, і якщо суд винесе рішення не на твою користь і ти будеш неспроможний

його виконати, то тебе зможуть знову посадити, тепер вже за неповагу до суду.

Якщо ви зважите на те, що Товстун спробував вкоротити собі віку через почуття глибокого розпачу, то чарівність його теперішнього становища, його сяйливий блиск, одразу ж певною мірою потьмяніє. Огрядна літня жінка, яка сиділа поруч із ним на дивані з пластику й хромованої сталі, і далі намагалася виблювати медикаментами у пластиковий контейнер, який саме з такою метою їй надали її працівники лікарні. Санітар узяв Товстуна за передпліччя й повів до відділення, де йому доведеться провести наступні два тижні. Тут його називали Північним відділенням. Не виказуючи жодного спротиву, Товстун рушив за санітаром, вийшов із приймальні, перетнув лікарняний хол і увійшов до Північного відділення — двері за його спиною одразу ж замкнулися.

«Повний пиздець», — подумки сказав Товстун сам до себе.

Санітар показав йому його палату, у якій замість шести койок стояло два ліжка, а тоді відвів у маленьку кімнату, щоб заповнити якісь папери.

— Це займе всього кілька хвилин, — сказав санітар.

У кімнатці він побачив дівчину, доволі опецькувату мексиканку з темною, грубуватою шкірою й велетенськими очиськами, карими і згідливими очиськами, що були схожими на сповнені вогню басейни; побачивши палаючі спокійні велетенські очі дівчини, Товстун заціпенів на місці. Дівчина тримала в руках журнал, розклавши його на телевізорі; вона показала йому не надто майстерний малюнок, який було надруковано на розгорнутій сторінці: зображення Тисячолітнього Царства^[20]. Товстун збагнув, що йшлося про журнал *Watchtower*^[21]. Дівчина, що посміхалася до нього, належала до Свідків Єгови.

— Господь Бог приготував для нас місце, де ми зможемо жити й де не буде болю та страху, — сказала дівчина лагідним, врівноваженим голосом, звертаючись до Товстуна, а не до медпрацівника. — Бачиш, тварини лежать усі разом і вони щасливі, лев поряд із ягням, так само й ми будемо, усі ми, друзі, що люблять одне одного, без страждань та смерті, навіки вічні поряд із Богом Єговою, який любить нас і ніколи не залишить, хоч що б ми зробили.

— Деббі, будь ласка, вийди із загальної кімнати,— мовив медпрацівник.

І досі всміхаючись до Товстуну, дівчина вказала пальцем на корову і ягня на дещо неоковирному малюнку.

— Коли настане Царство, усі звірі, усі люди, усі живі істоти, як малі, так і великі, будуть купатися в теплих променях любові Єгови. Ти гадаєш, що на це потрібно ще довго чекати, але Ісус Христос вже зараз із нами.

Тоді дівчина згорнула журнал і, далі всміхаючись, хоч більше нічого не кажучи, вийшла з кімнати.

— Перепрошую за все це, — сказав санітар Товстуну.

— Господи,— спантеличено мовив той.

— Це вас засмутило? Мені дуже шкода. Вона б не мала таке читати; мабуть, хтось потай проніс той журнал сюди й передав їй.

— Зі мною все буде гаразд, — відказав Товстун. Він усе збагнув і це його приголомшило.

— Отже, нам потрібно записати деяку інформацію, — сказав санітар, сідаючи й беручи до рук свою дощечку й ручку. — Дата вашого народження.

«Який же ти дурень,— подумав Товстун.— Несосвітенний дурень. Бог тут, у твоїй клятій лікарні для душевнохворих, а ти про це не здогадуєшся; ти все бачиш, але не знаєш. У тебе вторглися, а ти цього навіть не помітив».

Він відчув неймовірну радість.

Товстун згадав запис 9 зі своєї екзегези. Він жив дуже давно, але він і досі живий. «Він і досі живий», — подумав Товстун. Після всього, що трапилося. Після таблеток, після перерізаних вен на зап'ясті, після вихлопної труби автомобіля. Після того, як його замкнули. Він і досі живий.

Після кількох перших днів найбільше з усіх пацієнтів відділення Товстуну сподобався Даг, дебелий молодий хлопець із важкою формою гебефренії, який ніколи не одягав звичайного одягу й завжди розгулював у лікарняному халаті з відкритою спиною. Жінки, що лежали у відділенні, мили, підстригали й зачісували Дагу волосся, оскільки той не вмів цього робити. Даг ставився до ситуації, у якій опинився, не надто серйозно, за винятком тих випадків, коли всіх

будили перед сніданком. Щодня Даг вітався з Товстуном із відчуттям жаху.

— У загальній кімнаті з телевізором водяться демони, — казав Даг кожного ранку. — Я боюся туди заходити. Ти їх відчуваєш? Я відчуваю їх, навіть коли проходжу повз ту кімнату.

Коли всі замовляли собі сніданок, Даг написав:

ПОМИЇ

— Я замовлю собі помиї, — сказав він Товстуну.

— А я замовлю грязюку, — мовив Товстун.

Медпрацівники спостерігали за пацієнтами з центрального кабінету зі скляними стінами, двері якого були замкнені на ключ, і щось записували. Про Товстуна вони записали, що коли інші пацієнти сідали за гру в карти (вони це робили приблизно половину дня, оскільки жодної терапії тут не проводилося), то Товстун ніколи до них не приєднувався. Інші пацієнти грали в покер та блек-джек, тоді як Товстун сидів віддалік і читав.

— Чому ти не граєш в карти? — запитав його Пенні, один із медпрацівників.

— Покер і блекджек — не карткові ігри, це ігри на гроші, — відповів Товстун, опускаючи книжку. — А оскільки нам не дозволяють мати при собі гроші, я не бачу сенсу в це грати.

— Гадаю, тобі варто було б спробувати, — мовив Пенні.

Товстун зрозумів, що йому наказали пограти в карти, тож вони з Деббі взялися за дитячі ігри, на кшталт «Риби». Вони грали в «Рибу» багато годин поспіль. Медпрацівники спостерігали за ними зі свого скляного кабінету й занотували те, що бачили.

Одній із жінок якось вдалося вберегти свою Біблію. На тридцять п'ять пацієнтів це була єдина Біблія. Деббі не дозволяли в неї зазирати. Та за одним із поворотів коридору було місце, яке медпрацівники не могли бачити (впродовж дня кімнати пацієнтів були замкнені, щоб ті не мали змоги вмотитися в ліжка й спати). Тож іноді Товстун передавав їхню спільну Біблію Деббі, аби та могла швиденько переглянути один зі псалмів. Медпрацівники знали, що вони це роблять, і не любили їх за це, але перш ніж один із них вибирався з

кабінету й діставався до потрібної частини коридору, Деббі там уже не було.

Пацієнти психіатричних лікарень завжди рухаються з однією-єдиною швидкістю. Проте деякі завжди рухаються повільно, а інші завжди кудись біжать. Деббі з її дебелим огрядним тілом переміщалася повільно, як і Даг, тож Товстун, який завжди ходив поряд із Дагом, пристосовувався до його темпу. Крокуючи один біля одного, вони невпинно кружляли коридором і розмовляли. Розмови в психлікарнях схожі на розмови на автостанціях, оскільки на автостанціях *Greyhound* усі чекають, і в психіатричних лікарнях — особливо в окружних, куди людей запроторюють без їхньої згоди, — усі також чекають. Чекають, щоб вибратися звідти.

Всупереч тому, про що розповідають у романах-міфах, у психіатричному відділенні майже нічого не відбувається. Пацієнти насправді не беруть гору над медпрацівниками, а медпрацівники насправді не вбивають пацієнтів. Більшість людей читають або ж дивляться телевизор, чи й просто сидять, курячи цигарки, або намагаються примоститися на дивані й трохи подрімати, або п'ють каву, грають у карти чи прогулюються, і тричі на день їм на тацях подають їжу. Проминання часу вимірюється тут появою візків із їжею. Під вечір приходять відвідувачі, і вони зазвичай посміхаються. Пацієнти психіатричної лікарні ніяк не можуть збагнути, чому люди, що приходять ззовні, посміхаються. Для мене це лишається таємницею і сьогодні.

Медикаменти, які тут завжди називають «колесами», роздають через регулярні інтервали в невеличких паперових стаканчиках. Усім дають «Торазин» плюс ще щось. Тобі не кажуть, що саме ти приймаєш, і за тобою ретельно стежать, аби переконатися, що ти й справді все проковтнеш. Інколи відповідальні за ліки медсестри лажають і приносять тацю з ліками двічі. Пацієнти зауважують, що десять хвилин тому вже прийняли свої колеса, однак медсестри все одно роздають їм таблетки ще раз. Помилку так і не виявляють аж до кінця дня, і медпрацівники ніколи не розмовляють про це з пацієнтами, у тілі яких тепер вдвічі більше «Торазину», аніж мало б бути.

Я ніколи не зустрічав пацієнта, навіть серед параноїків, який би вважав, що така подвійна доза є навмисною тактикою, мета якої —

надмірно заспокоїти хворих. Цілком очевидно, що вся справа в недоумкуватості медсестер. Медсестри мають достатньо клопоту з тим, щоб розібратися, хто з пацієнтів хто, і знайти відповідні невеличкі паперові стаканчики. Так відбувається, бо пацієнти, які перебувають у відділенні, повсякчас змінюються; прибувають нові люди, а старих виписують. Справжня небезпека в психіатричному відділенні полягає в тому, що людину, яку не по-дитячому штирить від *PCP*^[22], помилково покладуть сюди. Багато психіатричних лікарень офіційно відмовляються приймати людей, які сидять на *PCP*, і наполягають, що ними мають займатися озброєні поліцейські. Озброєні поліцейські повсякчас намагаються спихнути тих, хто вживає *PCP*, на неозброєних пацієнтів лікарень і медпрацівників. Ніхто не хоче мати справи з людиною, яка вживає *PCP*, і на це є свої причини. Газети постійно розводяться про те, як якийсь залежний від *PCP* нарколига, якого утримували в одному з психіатричних відділень, відкусив комусь носа або вирвав собі очі.

Товстуну вдалося уникнути такої долі. Він навіть не знав, що такі жахіття існують. Цим він завдячував хорошому плануванню в МЦОО, у якому було зроблено все, щоб жодного з нариків, які сиділи на *PCP*, раптом не поклали в Північне відділення. Правду кажучи, Товстун завдячував МЦОО (а також двом тисячам доларів) своїм життям, хоча його мозок і досі був надто підсмаженим, аби він міг це належно поцінувати.

Коли Бет прочитала детальний перелік послуг на рахунку від МЦОО, то не могла повірити, скільки всього там зробили для того, щоб врятувати життя її чоловікові; перелік розтягнувся на п'ять сторінок. Він включав навіть кисень. Товстун цього не знав, однак медсестри у відділенні інтенсивної кардіотерапії вважали, що він помре. Вони повсякчас моніторили його стан. Вряди-годи у відділенні інтенсивної кардіотерапії лунала сирена, що сповіщала про критичну ситуацію. Це означало, що хтось із пацієнтів втратив ознаки життя. Товстун, який лежав у ліжку, втупившись у відеоекран, почувався так, немов його помістили поряд із залізничним депо, де поїзди змінюють колії; до нього постійно долинали різноманітні звуки, які видавали апарати підтримки життєдіяльності.

Психічно хворим людям властиво ненавидіти тих, хто їм допомагає, і любити тих, хто прагне завдати їм шкоди. Товстун і досі

любив Бет та ненавидів МЦОО. Це лише доводило, що йому місце в Північному відділенні; я в цьому не сумніваюся. Бет знала, що коли вона подасться світ за очі й забере з собою Крістофера, Товстун спробує вкоротити собі віку; він спробував зробити це в Канаді. Власне кажучи, Бет планувала знову вселитися в їхнє помешкання, щойно Товстун себе прикінчить. Саме так вона йому пізніше й сказала. Також вона сказала йому, що її неабияк розлютила його невдала спроба себе вбити. Коли він запитав, чому це її розлютило, Бет відповіла: «Ти ще раз підтвердив, що не здатний зробити бодай щось». Відмінність між божевільням і здоровим глуздом вужча за вістря лева, гостріша за зуб гончака і спритніша за оленя. Вона невловиміша за найпримарнішого фантома. Можливо, вона навіть не існує; можливо, вона і є фантомом.

Іронічно, але Товстуну замкнули не тому, що він божевільний (хоч він ним і був); технічно причина полягала в тому, що він «становив небезпеку для самого себе» й порушив відповідний закон. Товстун був небезпекою для свого власного життя й здоров'я, власне, у цьому можна було б звинуватити багатьох людей. Упродовж перебування у Північному відділенні його змусили пройти цілу низку психологічних тестів. Він їх успішно пройшов, хоча, з іншого боку, йому вистачило розуму не розпатякувати про Бога. Хоча він і пройшов усі тести, однак насправді він лукавив. Щоб якось згаяти час, він знову й знов малював німецьких рицарів, яких Александр Невський заманив на лід, заманив до їхньої смерті. Товстун ототожнював себе з тевтонськими рицарями у важких обладунках, які мали на головах маски з вузькими прорізами для очей і на шоломах яких в обидва боки стирчали буйволячі роги; на зображеннях, які він малював, кожен рицар тримав у руках велетенського щита й оголеного меча; на одному зі щитів він написав: *In hoc signo vinces*, цю фразу він взяв із пачки сигарет. Вона означала: «Під цим знаком переможеш». Сам знак був у формі залізного хреста. Його любов до Бога перетворилася на гнів, на невиразний гнів. Час від часу його навідували видіння, у яких він бачив Крістофера, що біжить зарослим травною полем, його маленьке блакитне пальтечко розвівалося на вітрі, а Крістофер все біг і біг далі. Не було жодного сумніву, що це біжить сам Конолюб-Товстун, чи принаймні дитя у ньому. Він біг, утікаючи від чогось такого невиразного, як отой його гнів.

На додачу він кілька разів написав:

Dico per spiritum sanctum. Haec veritas est. Mihi crede et mecum in aeternitate vivebis. Запис № 28.

Це означало: «Я говорю через Святого Духа. Це істина. Повірте мені і житимете зі мною у вічності.

Одного дня він написав на списку правил, що висів на стіні.

Ex Deo nascimur, in Jesu mortimur, per spiritum sanctum reviviscimus.

Даг запитав його, що це означає.

— Від Бога народжуємося,— переклав Товстун,— у Христі вмираємо, а через Святого Духа воскреснемо».

— Тебе залишать тут на дев'яносто днів, — сказав Даг.

Якось Товстун побачив вивішене кимось оголошення, яке його буквально зачарувало. В оголошенні було перелічено те, що заборонено робити, у порядку зменшення важливості:

**ЗАБОРОНЕНО ЗАБИРАТИ
З ВІДДІЛЕННЯ ПОПІЛЬНИЧКИ.**

Нижче у списку було написано:

**ФРОНТАЛЬНУ ЛОБОТОМІЮ
ЗАБОРОНЕНО ПРОВОДИТИ
БЕЗ ПИСЬМОВОЇ ЗГОДИ
ПАЦІЄНТА.**

— Тут мало б бути «префронтальну», — сказав Даг і дописав «пре».

— Звідки ти знаєш? — запитав Товстун.

— Є два різновиди знання, — мовив Даг. — Або знання походить від органів чуття, і тоді воно називається емпіричним знанням, або ж воно походить з твоєї голови і називається знанням *a priori*.

Даг написав на оголошенні:

**ЯКЩО Я ПОВЕРНУ ПОПІЛЬНИЧКИ,
МЕНІ ДОЗВОЛЯТЬ ЗРОБИТИ
ПРЕФРОНТАЛЬНУ ЛОБОТОМІЮ?**

— Тебе залишать тут на дев'яносто днів, — сказав Товстун.

Надворі рясно дощило. Дощ не вщухав, відколи Товстун переступив поріг Північного відділення. Коли він ставав на пральну машинку в кімнаті для прання, то крізь заграбовані вікна міг бачити парковку. Люди паркували авто, а тоді бігли під дощем. Товстун почувався радісно від того, що перебував всередині, у відділенні.

Одного дня з ним порозмовляв лікар Стоун, завідувач відділення.

— Ви колись вже намагалися накласти на себе руки? — запитав лікар Стоун.

— Ні, — відповів Товстун, хоча, звісно, це була неправда.

У цю мить він уже не пам'ятав про Канаду. Йому здавалося, що його життя розпочалося два тижні тому, коли його залишила Бет.

— На мою думку, — сказав лікар Стоун, — коли ви зробили спробу себе вбити, то вперше встановили зв'язок із реальністю.

— Можливо, і так, — мовив Товстун.

— Те, що я вам дам, — сказав лікар Стоун, відкриваючи чорну валізку, що стояла на його невеликому, заваленому різноманітним мотлохом робочому столі, — ми називаємо ліками Баха. — Він вимовив це ім'я як «Беча». — Ці органічні ліки дистильовано з певних квітів, що ростуть в Уельсі. Лікар Беч блукав полями й луками Уельсу й відчував кожен негативний стан свідомості, який тільки можна уявити. Відчуваючи ці стани, він обережно підносив до носа одну квітку за іншою. Правильна квітка починала дрібно дрижати в долонях лікаря Беча, і тоді він розробив унікальний метод отримання есенції у формі еліксиру з кожної квітки та поєднання квіток, який я приготував на ромовій основі. — Він виставив на стіл три пляшечки, знайшов більшу, порожню пляшку й вилив у неї вміст трьох попередніх. — Приймайте по шість крапель на день, — сказав лікар Стоун. — Ліки Беча не можуть вам нашкодити. Вони не містять токсичних хімікатів. Вони допоможуть позбутися відчуття безпорадності, страху та нездатності діяти. Згідно з моїм діагнозом, це саме ті три сфери, де у вас сформувалися блоки: страх, безпорадність і нездатність до дії. Замість того, щоб намагатися себе вбити, вам треба було забрати сина у вашої дружини — відповідно до закону штату Каліфорнія неповнолітня дитина має залишатися з батьком, поки суд не вирішить інакше. А потім вам варто було не дуже сильно вдарити дружину згорнутою в рулон газетою або телефонним довідником.

— Дякую, — сказав Товстун, беручи пляшку до рук. Він бачив, що в лікаря Стоуна повністю з'їхав дах, але в хорошому сенсі цих слів. За винятком пацієнтів, лікар Стоун був у Північному відділенні першою особою, яка розмовляла з ним як із людиною.

— У вас всередині багато гніву,— промовив лікар Стоун. — Я дам вам примірник «Дао де цзин». Ви коли-небудь читали Лао-цзи?

— Ні, — відказав Товстун.

— Дозвольте зачитати вам ось цей уривок, — мовив лікар Стоун і почав читати вголос:

Його верхня частина сліпуча;

Його нижня частина затемнена.

Його видно лише невиразно й неможливо назвати

І воно повертається до того, що не має субстанції.

Його називають формою, що не має форми,

Образом, позбавленим субстанції.

Його називають невиразним та тьмяним.

Підійдіть до нього і ви не побачите його голову;

Йдіть за ним слідом і ви не побачите

його задню частину.

Почувши це, Товстун згадав свої щоденникові записи і і 2. Він процитував їх із пам'яті лікарю Стоуну.

1. Існує один Розум; але під ним протистоять один одному два принципи.

2. Розум впускає спершу світло, а тоді темряву; у взаємодії; так створюється час. У кінці Розум проголошує переможцем світло; час припиняється, і Розум стає цілісним.

— Однак, — сказав лікар Стоун, — якщо Розум оголошує переможцем світло і темрява зникає, то зникне і реальність, адже реальність складається порівну з Ян та Інь.

— Ян — це Форма I Парменіда, — сказав Товстун. — А Інь — Форма II. Парменід стверджував, що Форма II насправді не існує. Існує лише Форма I. Парменід вірив у моністичний світ. Люди уявляють, ніби існують обидві форми, але вони помиляються. Арістотель

говорить, що Парменід прирівнює Форму І з «тим, що є», а Форму ІІ з «тим, чого немає». Відтак людей введено в оману.

— Яким джерелом ви користуєтесь? — запитав лікар Стоун, уважно його вивчаючи.

— Едвард Гассі, — сказав Товстун.

— Він викладає в Оксфордському університеті, — мовив лікар Стоун. — Я там вчився. Можу засвідчити, що Гассі немає рівних.

— Ваша правда, — відповів Товстун.

— Що ще ви можете мені сказати? — запитав лікар Стоун.

— Що часу не існує, — сказав Товстун. — Це найбільша таємниця, яка була відома Аполлонію Тіанському, Павлу з Тарса, Симону Волхву, Парацельсу, Беме та Бруно. Всесвіт стискається до унітарної сутності, яка себе виповнює. А ми бачимо цей розпад та хаос навспак і нам видається, ніби вони збільшуються. У записі 18 моєї екзегези сказано: **«Реальний час зник у 70 році нашої ери з падінням Єрусалимського храму. Він знову розпочався в 1974 році. Період між цими двома датами був бездоганною фальшивою інтерполяцією, що мавпувала Творіння Розуму».**

— Хто здійснив цю інтерполяцію? — запитав лікар Стоун.

— Чорна Залізна В'язниця, яка є вираженням Імперії. Мені було... — почав Товстун. — Мені було відкрито... — Він вирішив підібрати інші слова. — Найважливішим у моєму відкритті є ось що: **«Імперія ніколи не закінчилася».**

Спершись об стіл, лікар Стоун стояв зі складеними на грудях руками, похитувався взад-вперед і уважно дивився на Товстуну, готовий слухати далі.

— Це все, що мені відомо, — сказав Товстун, запізно усвідомлюючи, що зробив помилку.

— Мене дуже цікавить те, що ви розповідаєте, — мовив лікар Стоун.

Товстун збагнув, що тут ідеться про одну із двох можливостей, і тільки про одну: або лікар Стоун цілковито божевільний — не просто божевільний, а саме цілковито, — або ж він дуже вміло й професійно змусив Товстуну усе розповісти; він розговорив його й тепер знав, що той цілковито божевільний. А це означало, що Товстуну варто очікувати на похід у суд і дев'яносто днів у шпиталі.

Це було дуже гірке усвідомлення.

- 1) Ті, що з тобою погоджуються, божевільні.
- 2) Ті, що з тобою не погоджуються, мають владу.

Саме ці два усвідомлення просочилися цієї миті у свідомість Товстуна. Він вирішив ризикнути й розповісти лікарю Стоуну про найприголомшливіший запис у своєму щоденнику:

— **Запис номер двадцять чотири,**— сказав Товстун. — **Плазмата спочиває у поснулій зародковій формі як жива інформація у похованому під землею сховищі кодексів у Ченобоскіоні, аж доки...**

— Що таке Ченобоскіон? — перебив його лікар Стоун.

— Наг-Хаммаді.

— А, Гностична бібліотека,— лікар Стоун з розумінням похитав головою.— Її віднайшли й прочитали те, що там містилося, у 1945 році, але ці тексти досі не опубліковано. Жива інформація? — його очі вп'ялися у Товстуна, пильно його вивчаючи.— Жива інформація, — повторив він, немов вторуючи Товстунові. А тоді додав: — Логос.

Товстун затремтів.

— Так, — сказав лікар Стоун. — Жива інформація — це логос, що здатний відтворюватися.

— Відтворюватися не за допомогою інформації,— сказав Товстун, — і не в інформації, а як інформація. Саме це мав на увазі Ісус, коли говорив про «гірчичне зерно», яке, як він сказав, «виросте й перетвориться на достатньо велике дерево, так що птаство небесне зможе кублитися в віттях його»^[23].

— Гірчичних дерев не буває,— погодився лікар.— Отже, Ісус не міг говорити буквально. Це добре пасує до так званої потайливості Марка; він не хотів, щоб істина стала доступною чужинцям. Але ви її знаєте?

— **Ісус передбачив не лише свою смерть, а й смерть усіх,** — Товстун завагався, — **гомоплазмат.** Це людина, з якою поєдналася плазмата. Міжвидовий симбіоз. **Як жива інформація плазмата рухається оптичним нервом людини до шишкоподібного тіла. Вона використовує людський мозок як жіноче тіло...**

Лікар Стоун пробурчав щось невиразне й нестямно себе стиснув.

— **У якому вона може відтворитися й набути активної форми,** — сказав Товстун. — **Алхіміки-герметики теоретично знали про це зі стародавніх текстів, однак не могли відтворити цей процес,**

оскільки їм не вдавалося відшукати поснулу, сховану під землею плазмату.

— Але ж ви стверджуєте, що плазмату — Логос — відкопали у Наг-Хаммаді!

— Так, коли було прочитано кодекси.

— А ви впевнені, що в Кумрані вона не була в поснулій зародковій формі? У печері номер п'ять?

— Що ж, — невпевнено мовив Товстун.

— Звідки взагалі прибула плазмата?

— З іншої зоряної системи, — відказав Товстун після короткої паузи.

— Ви могли б назвати цю систему?

— З Сіріуса, — сказав Товстун.

— Тоді ви вірите, що християнство зародилося серед племені догонів у Західному Судані.

— Вони використовують знак риби, — мовив Товстун. — Він означає Номмо, благодатного близнюка.

— Який мав би бути Формою I або Ян.

— Саме так, — сказав Товстун.

— А Юругу — це Форма II. Однак ви вірите в те, що Форма II не існує.

— Номмо довелося її вбити, — відказав Товстун.

— По суті, про це і йдеться в японських міфах, — сказав лікар Стоун. — У їхньому космогонічному міфі. Близнюк жіночого роду вмирає, народжуючи вогонь; тоді вона спускається під землю. Близнюк чоловічого роду подається за нею, щоб повернути її до життя, однак коли знаходить її, то виявляє, що вона вже розкладається й породжує страховиськ. Вона починає його переслідувати й він завалює вхід у підземелля, залишаючи її там.

— Вона розкладається й водночас все одно народжує? — приголомшено запитав Товстун.

— Лише страховиськ, — відказав лікар Стоун.

Приблизно в цей час під впливом такої химерної розмови у свідомості Товстуну зринуло два нових твердження:

- 1) Дехто з тих, що при владі, божевільні.
- 2) І вони мають рацію.

«Мають рацію» означало, що вони «в контакті з реальністю». Так Товстун повернувся до свого найпохмурішого усвідомлення, а саме, що всесвіт і Розум, який стоїть за ним і керує ним, обидва цілковито ірраціональні. Він запитував себе, чи варто сказати про це лікарю Стоуну, який, здається, розумів Товстуну краще, аніж будь-хто інший впродовж усього його життя.

— Лікарю Стоун, — сказав він, — я хотів би вас про дещо запитати. Хочу почути вашу професійну думку.

— Уважно слухаю.

— Чи може виявитися, що всесвіт — ірраціональний?

— Ви маєте на увазі, що ним не керує якась свідомість? Вам варто звернутися до Ксенофана.

— Звісно, — сказав Товстун. — Ксенофан Колофонський. «Існує лише один бог, який аж ніяк не нагадує смертних істот, ані формою тіла, ані думками своїми. Він увесь бачить, він увесь думає, він увесь чує. Він завжди лишається нерухомим в одному місці; йому не пасує...»

— Не гоже, — підправив лікар Стоун, — «Не гоже рухатися то туди, то сюди». А тоді найважливіше, *Фрагмент 25*: «Однак він без жодних зусиль панує над усім силою своєї думки».

— Але він міг би бути ірраціональним, — сказав Товстун.

— Як би ми про це дізналися?

— Увесь всесвіт був би ірраціональним.

— На противагу чому? — запитав лікар Стоун.

Про це Товстун раніше не думав. Однак щойно він про це подумав, як усвідомив, що така можливість не зруйнувала його страхи; навпаки, вона їх лише побільшила. Якби увесь всесвіт був ірраціональний, бо ним управляв би ірраціональний — тобто божевільний — розум, то могли б виникнути цілі види, які б жили і зрештою зникли, так ні про що й не здогадавшись саме з тієї причини, яку щойно назвав Стоун.

— Логос не ірраціональний, — вирішив Товстун, говорячи вголос. — Те, що я називаю плазматою. Вона зашифрована як інформація в кодексах в Наг-Хаммаді. І тепер вона повернулася й знову перебуває з нами, творячи нових гомоплазмат. Адже римляни, Імперія, вбили усіх, що існували раніше.

— Однак ви стверджуєте, що реальний час зупинився в 70 році від народження Христа, коли римляни зруйнували Храм. Отже, час Риму триває і досі; римляни й досі тут. Зараз приблизно,— лікар Стоун взявся рахувати в голові, — 100 рік від Різдва Христового.

Товстун раптом збагнув, що це пояснювало подвійне проявлення, взаємонакладання Стародавнього Риму й Каліфорнії 1974 року, яке він бачив. Лікар Стоун допоміг йому це з'ясувати.

Психіатр, чиїм обов'язком було лікувати його від божевілля, сам його підтвердив. Тепер Товстун вже ніколи не зречеться своєї зустрічі з Богом. Лікар Стоун вніс у це питання остаточну ясність.

Розділ 5

Товстун провів у Північному відділенні тринадцять днів, попиваючи каву, читаючи й походжаючи туди-сюди з Дагом, проте йому так і не вдалося ще раз порозмовляти з лікарем Стоуном, оскільки в того було надто багато справ — він був завідувачем цілого відділення і мав подбати про кожного: як про пацієнтів, так і про медперсонал.

Правду кажучи, між ними таки відбулася коротка жалюгідна кваплива розмова, коли його виписували з лікарні.

— Я вважаю, що ви готові вийти звідси,— бадьоро сказав Стоун.

— Але дозвольте вас запитати,— мовив Товстун. — Я говорю не про будь-який розум, що керує всесвітом. Я говорю про такий розум, який описував Ксенофан, однак цей розум божевільний.

— Гностики вірили, що божество, яке є творцем світу, божевільне,— сказав Стоун.— Воно сліпе. Я хочу вам дещо показати. Це ще ніде не опубліковано; цей машинопис я отримав від Орвала Вінтерм'юта, разом із Бетге він зараз працює над перекладом кодексів із Наг-Хаммаді. Ця цитата взята з кодексу «Про походження світу». Прочитайте.

Взявши в руки безцінний машинопис, Товстун почав читати про себе:

Він сказав: «Я — бог, і окрім мене не існує жодного іншого». Однак сказавши це, він згрішив проти всіх безсмертних (незнищених), і вони його захистили. Ба більше, коли Пістіс побачила нечестивість верховного володаря, вона розлютилася. Залишаючись невидимою, вона сказала: «Ти помиляєшся, Самаелю», тобто «сліпий боже». «Просвітлена безсмертна людина існує перед тобою. Це з'явиться посеред твоїх запліснявілих тілес. Він розтопче тебе, немов гончар глину, (яку) розминають ногами. І ти відійдеш з тими, що належать до тебе, вниз до твоєї матері, у безодню».

Раптом Товстун зрозумів те, що прочитав. Самаель був божеством-творцем, який уявляв, що він єдиний бог, як і сказано в Книзі Буття. Однак він був сліпим, іншими словами, схибленим. Слово «схиблений» було найважливішим терміном Товстуна. Воно охоплювало всі інші: божевільний, безумний, ірраціональний, одурілий, йобнутий на всю голову, з підсмаженими мізками, психотичний. Через свою сліпоту (тобто стан ірраціональності, відірваності від реальності), він не усвідомлював, що...

Як там було сказано в машинописі? Він почав гарячково шукати відповідне місце, і тоді лікар Стоун поплескав його по руці і сказав, що той може лишити машинопис собі; Стоун зробив кілька ксерокопій.

Просвітлена, безсмертна людина існувала раніше за божество-творця, і ця просвітлена, безсмертна людина з'явиться серед людської раси, яку збирався створити Самаель. А ще ця просвітлена, безсмертна людина, яка існувала *раніше* за божество-творця, розтопче йобнутого на всю голову, сліпого творця, що перебуває в полоні омани, мов гончар глину.

Саме тому його зустріч з Богом — істинним Богом — відбулася за допомогою маленького горщика «Ох Го», який Стефані виготовила для нього на своєму гончарному крузі.

— Отже, я маю рацію стосовно Наг-Хаммаді,— мовив він до лікаря Стоуна.

— Кому ж про це знати, як не вам,— відповів лікар Стоун, а тоді сказав те, що Товстуну не казала ще жодна людина на світі.

— Тут ви авторитет, — мовив лікар Стоун.

Товстун зрозумів, що Стоун вдихнув нову іскру в його, Товстуна, духовне життя. Стоун його врятував; він був просто майстром у психіатрії. Все, що Стоун сказав та зробив стосовно Товстуна, мало терапевтичну основу, терапевтичну спрямованість. Те, чи інформація, яку повідомляв йому Стоун, була правдивою чи ні, не мало жодного значення; від самого початку його мета полягала в тому, щоб відновити віру Товстуна в самого себе, яку він втратив, коли Бет його покинула, — яку він, власне кажучи, втратив ще багато років тому, коли йому не вдалося врятувати Глорію.

Лікар Стоун не був божевільним; Стоун був цілителем. Він працював саме там, де йому й слід було працювати. Цілком імовірно,

що він зцілив багатьох і багатьма способами. Він адаптував свою терапію до окремої людини, а не людину до терапії.

«Дідько б мене вхопив», — подумав Товстун.

Таким простим реченням, як «Тут ви авторитет», Стоун повернув Товстуну його душу.

Ту душу, яку за допомогою своєї мерзеної згубної смертельної психологічної гри відібрала в нього Глорія.

Вони — зверніть увагу на це «вони» — платили лікарю Стоуну за те, щоб він з'ясовував, що саме зруйнувало пацієнта, якого клали у відділення. Десь у якусь мить його життя в нього влучила куля. Куля увійшла в нього, і тілом почав ширитися біль. Біль підступно виповнював його, аж поки він не розколовся навпіл, прямо по центру. Завдання медиків, і навіть інших пацієнтів, полягало в тому, щоб знову скласти цю особу в одне ціле, але цього не можна було досягти, доки куля й далі була всередині. Усі менш обдаровані терапевти просто зауважували, що людина розколота навпіл, і як могли намагалися повернути їй цілісність, однак вони були нездатні віднайти та видалити кулю. Саме на цій фатальній кулі, що влучила в людину, ґрунтувався початковий наступ Фрейда на психологічно зранену особу; Фрейд усе збагнув: він назвав цю кулю травмою. Пізніше всім набридло таке вишукування фатальної кулі; воно вимагало надто багато часу. Про пацієнта потрібно було дізнатися надто багато всього. У лікаря Стоуна був паранормальний дар, щось на кшталт його паранормальних настоянок Баха, які вочевидь були не чим іншим, як містифікацією, просто приводом, щоб розговорити пацієнта. Звичайним ромом, у який вкинули кілька квіток, — не чим іншим, як гострим розумом, що уважно вслухається в слова пацієнта.

Лікар Леон Стоун виявився одним із найважливіших людей у житті Конолюба-Товстуна. Аби мати нагоду порозмовляти з ним, Товстуну довелося мало не знищити себе фізично, що було відповідником його ментальної смерті. Чи саме це мають на увазі, коли говорять про незбагненні шляхи Господні? Як іще Товстун міг би вийти на Леона Стоуна? Цього можна було досягти лишень за допомогою якогось розпачливого вчинку на кшталт спроби самогубства, спроби, що підійшла до самої межі смерті; Товстуну потрібно було померти, принаймні майже померти, аби зцілитися. Чи принаймні майже зцілитися.

Мені цікаво, де Леон Стоун працює зараз. Цікаво, який у нього відсоток вилікуваних пацієнтів. А ще цікаво, як він набув своїх паранормальних здібностей. Мені багато чого цікаво. Найгірша подія в житті Товстуна — те, що Бет його покинула, забравши з собою Крістофера, і як наслідок Товстун спробував себе вбити — призвела до безмежно благодатних наслідків. Якщо оцінювати достоїнства певної послідовності події за її кінцевим результатом, то Товстун щойно пережив найкращий період у своєму житті; коли він вийшов з Північного відділення, його сповнювала така сила, якої він не знатиме вже до кінця життя. Врешті-решт, жодна людина не є безмежно сильною; адже на кожну істоту, яка бігає, літає, стрибає або повзає, чекає власна остаточна розплата, якої неможливо уникнути і яка таки її доконає. Однак лікар Стоун вклав у Товстуна відсутній елемент, той елемент, який напівумисно в нього забрала Глорія Кнудсон, котра хотіла потягти з собою в могилу якомога більше людей, а саме — впевненість у собі. «Тут ви авторитет»,— сказав Стоун, і цього виявилось достатньо.

Я завжди казав людям, що для кожної особи є певне речення, певна низка слів, яка здатна її знищити. Коли Товстун розповів мені про Леона Стоуна, я усвідомив (це трапилося через багато років після того, як я збагнув сказане вище), що існує інше речення, інша низка слів, яка має силу зцілити людину. Якщо вам поталанить, ви отримаєте цю другу фразу, однак першу отримаєте напевне, можете на це розраховувати: саме так працює світ. Самі по собі, без додаткового навчання, люди вміють роздавати іншим це смертоносне речення, однак аби роздавати друге, потрібна спеціальна підготовка. Стефані підійшла дуже близько до цього, коли створила невеликий глиняний горщик «Ох Го» і подарувала його Товстунові як символ своєї любові, любові, яку вона не вміла висловити вербально.

Цікаво ось що: коли Стоун дав Товстунові отой машинопис, у якому містилися матеріали з кодексу, знайденого в Наг-Хаммаді, то чи знав він про те, наскільки для Товстуна важливі такі слова як «горщик» та «гончар»? Щоб знати про це, Стоун мав би володіти телепатичними здібностями. Що ж, у мене немає теорії, яка б це пояснювала. Звісно, у Товстуна вона є. Він вірить, що, як і Стефані, лікар Стоун був мікроформою Бога. Саме тому я й кажу, що Товстун майже зцілювався, однак не зцілювався повністю.

Втім, вважаючи милосердних людей за мікроформи Бога, Товстун принаймні підтримував зв'язок із добрим богом, а не зі сліпим, жорстоким і сповненим злоби. Це варто мати на увазі. Товстун був дуже високої думки про Бога. Якщо Логос був раціональним і Логос дорівнював Богу, то Бог мусив бути раціональним. Саме тому речення в Четвертому Євангелії про ідентичність Логоса є таким важливим: *Kai theos en ho logos*, що означає «і слово було Богом». У Новому завіті Ісус каже, що ніхто окрім нього не бачив Бога; тобто Ісуса Христа, Логос із Четвертого Євангелія. Якщо це правда, то те, з чим зустрівся Товстун, було Логосом. Однак Логос і є Бог; відтак зустрітися з Христом означає зустрітися з Богом. Мабуть, ще важливіше твердження зринає в книзі Нового Завіту, яку більшість людей не читає; вони читають євангелія та послання Павла, але кому спаде на думку прочитати *перше послання апостола Івана?*

Улюблені мої, ми вже Божі діти, але чим будемо в майбутньому, ще нам не відкрито; знаємо лише, що будемо як він, оскільки побачимо його таким, яким він є насправді^[24].

(Перше соборне послання св. апостола Івана, 3:2)

Можна навіть сказати, що це найважливіше твердження в усьому Новому Завіті; безумовно, це найважливіше твердження з усіх, які мало-хто-знає. *Будемо як він.* Це означає, що людина ізоморфічна щодо Бога. *Побачимо його таким, яким він є насправді.* Відбудеться теофанія, принаймні з деким. Цим уривком Товстун міг обґрунтувати правдивість своєї зустрічі з Богом. Він міг стверджувати, що його зустріч із Богом була справдженням обіцянки, про яку йдеться в *першому посланні Івана 3:2* — так позначають це біблієзнавці, це своєрідний код, який вони можуть миттєво розшифрувати, хоч він і видається таємничим. Як не дивно, але цей уривок перегукується з машинописом наг-хаммадського кодексу, який лікар Стоун передав Товстунові того дня, коли його виписували з Північного відділення. Людина й істинний Бог ідентичні — як ідентичні Логос та істинний Бог — однак божевільний сліпий творець і його зроблений через сраку світ відділяє людину від Бога. Те, що сліпий творець щиро вважає себе істинним богом, лише вказує на те, як далеко зайшла його схибнутість.

Це гностицизм. У гностицизмі людина належить до Бога всупереч світу та його творцю (адже вони обоє божевільні, і неважливо, усвідомлюють вони це чи ні). Таким чином на своє запитання «Чи всесвіт ірраціональний і чи він ірраціональний тому, що ним керує ірраціональна свідомість?» Товстун отримав відповідь через лікаря Стоуна: «Так, все правильно, всесвіт ірраціональний, свідомість, яка ним управляє, також ірраціональна; але над ними є ще один Бог, істинний Бог, і він *не* ірраціональний; до того ж цьому істинному Богові вдалося перехитрити сили цього світу і він наважився зійти сюди, щоб допомогти нам. Ми знаємо його як Логос, який, на думку Товстуна, є живою інформацією».

Можливо, назвавши Логос живою інформацією, Товстун розкрив надзвичайну таємницю. Однак, можливо, і ні. Довести такі речі складно. Кого про це запитати? На щастя, Товстун запитав Леона Стоуна. Він міг запитати й когось із медпрацівників, і в такому випадку й досі перебував би в Північному відділенні, пив би каву, читав би й походжав би туди-сюди поряд із Дагом.

Це перевершувало все інше, перевищувало будь-який інший аспект, об'єкт або якість його зустрічі з божественним. Товстун зіштовхнувся з певною благою силою, яка вторглася в цей світ. Жоден інший термін не міг передати це значення: блага сила, хоч чим вона була, саме *вторглася* в цей світ, немов готовий до битви переможець. Це нажахало його, але водночас і сповнило радістю, оскільки він збагнув, що усе це означало. Допомога прийшла.

Можливо, всесвіт і ірраціональний, однак у нього вдерлося щось раціональне, немов злодій, що вдирається посеред ночі в будинок, де всі сплять; несподівано й у несподіваному місці. І Товстун його побачив, не тому, що мав у собі щось особливе, а тому, що воно хотіло, аби він його побачив.

Зазвичай воно лишалося замаскованим. Зазвичай, коли воно з'являлося, ніхто не міг відрізнити його від тла — воно містилося на тлі, саме так, на думку Товстуна, було правильно казати. Він також мав для нього ім'я. Зебра. Оскільки воно зливалося з оточенням. Це називається мімезисом. Або ще мімікрією. Так роблять деякі комахи; вони імітують інші речі; іноді інших комах — отруйних видів — або ж гілочки чи щось на кшталт цього. Деякі біологи та натуралісти висунули гіпотезу, що можуть існувати й вищі форми мімікрії, адже

нижчі форми — тобто форми, які обманюють тих, кого і прагнуть обманути, але не нас — було виявлено по всьому світу.

А раптом існувала вища форма розумної мімікрії, така висока, що її не могла виявити жодна людина (або ж лише кілька людей були на це здатні)? А раптом її можна виявити тільки тоді, коли вона *хотіла*, щоб її знайшли? Що насправді означає, що її зовсім не виявляли, оскільки в такому разі вона сама виходила зі свого замаскованого стану й дозволяла себе помітити. «Помітити» у цьому випадку рівнозначне «теофанії». Приголомшена людина сказала б: «Я бачила Бога»,— тоді як насправді вона бачила лише високорозвинуту ультраземну форму життя, УЗФ, або ж позаземну форму життя (ПЗФ), яка прибула сюди якось у минулому... і, можливо, як припускав, Товстун, мирно спочивала впродовж двох тисяч років у кодексах з Наг-Хаммаді в поснулій зародковій формі як жива інформація. Це б пояснювало, чому свідчення про її існування раптово зникли приблизно у 70 році від Різдва Христового.

Запис 33 у журналі Товстуна (тобто в його екзегезі):

Самотність та біль враженого відчуттям втрати Розуму відчуває кожен складник всесвіту. Усі його складники живі. Відтак давньогрецькі мислителі були гілозоїстами.

«Гілозоїст» вірить, що всесвіт живий; це щось на кшталт ідеї панпсихізму, віри в те, що все одухотворене. Панпсихізм або гілозоїзм можна поділити на дві групи вірувань:

- 1) Кожен об'єкт живий незалежно від інших.
- 2) Усе є однією унітарною сутністю; всесвіт — це одна жива річ з однією свідомістю.

Товстун знайшов своєрідну золоту середину. Всесвіт складається з однієї неосяжної ірраціональної сутності, у яку вторглася життєва форма високого порядку, що маскується за допомогою надскладної мімікрії; відтак, так довго, як тільки захоче, вона здатна лишатися — нами — не поміченою. Вона імітує об'єкти та причинно-наслідкові процеси (саме це стверджував Товстун); не просто об'єкти, а й те, що ці об'єкти роблять. З цього ви можете зрозуміти, що в уявленні Товстуна Зебра була дуже великою.

Після того як Товстун впродовж цілого року аналізував свою зустріч із Зеброю, чи Богом, чи Логосом абощо, він спершу дійшов висновку, що вона вторглася в наш всесвіт; а ще через рік усвідомив, що вона поглинала — тобто пожирала — всесвіт. Зебра робила це за допомогою процесу, який дуже нагадував переосутнення^[25]. Це чудо святого причастя, під час якого дві сутності, вино та хліб, непомітно стають кров'ю й тілом Христа.

Замість того, щоб бачити це в церкві, Товстун спостерігав цей процес у світі; і не у мікроформі, а у макроформі, іншими словами, у таких грандіозних масштабах, що він не міг би навіть припустити, де містяться його межі. Цілком можливо, що весь всесвіт охоплений невидимим процесом перетворення на Господа. І разом із цим процесом приходить не лише здатність сприймати та відчувати, а й нічим не затьмарений розум. Для Товстуна це було б неймовірним полегшенням. Він надто довго мирився з божевіллям, як у собі, так і поза межами себе. Ніщо б не могло подарувати йому більшу радість.

Навіть якщо Товстун і був психотиком, все-таки треба визнати, що це дуже дивний різновид психозу: вірити, ніби ти став свідком вторгнення раціонального в ірраціональне. Як таке лікувати? Відіслати вражену недугою особу знову на вихідні позиції? У такому разі тепер він буде відрізнаним від раціонального. В сенсі терапії це безглуздо; це оксиморон, вербальна суперечність.

Однак тут міститься навіть ще більш базова семантична проблема. Припустімо, що я скажу Товстунові або Кевін скаже Товстунові: «Ти зустрівся не з Богом. Ти просто зустрівся з чимось, що має риси, характеристики, природу, сили, мудрість та милість Бога». Це нагадує жарт про схильність німців до подвійної абстракції; німецький знавець англійської літератури заявляє: «„Гамлета“ написав не Шекспір; його просто написала людина з прізвиськом Шекспір». В англійській мові таке розрізнення є суто вербальним і позбавленим сенсу, хоча німецька мова здатна передати таку відмінність (і це пояснює деякі дивні риси німецької свідомості).

«Я бачив Бога», — стверджує Товстун, тоді як я, Кевін і Шеррі кажемо: «Ні, ти просто бачив щось *схоже* на Бога, щось точнісінько таке як Бог». Сказавши це, ми не лишаємося, щоб почути відповідь, як це зробив жартівник Пілат після свого запитання: «Що таке істина?»

Зебра увірвалася в наш всесвіт і почала спрямовувати на мозок Товстуна один за одним багаті на інформацію промені кольорового світла, які пронизали його череп, осліпили його й наїбнули його свідомість, приголомшили й ошелешили його, однак заразом наділили його неймовірним знанням. Взяти хоча б те, що воно врятувало життя Крістофера.

Якщо точніше, то вона не увірвалася сюди, щоб спрямувати на нього інформацію; вона увірвалася в наш всесвіт у далекому минулому. Тепер вона просто вийшла зі свого замаскованого стану; вона виявила себе як таку, що зливається з тлом, і вистрелила інформацією з такою швидкістю, що ми просто не здатні її обчислити; за наносекунди вона спрямувала на нього цілі бібліотеки інформації. І робила це впродовж восьми годин реального проминулого часу. У восьми годинах РПЧ міститься багато наносекунд. З неймовірною швидкістю в праву півкулю людського мозку можна завантажити просто таки гігантський обсяг графічної інформації.

З Павлом із Тарсуса трапилося щось схоже. Дуже давно. Багато що з цього він навіть не хотів із будь-ким обговорювати. Згідно з його власними словами, велика частина інформації, яку спрямували в його голову — прямісінько між очима, під час подорожі до Дамаска — померла разом із ним. Він так нікому її й не розповів. Всесвітом керує хаос, однак Павло знав, із ким він розмовляв. Він згадував про це. Зебра також повідомила Товстуну, хто вона така. Вона назвалася «Святою Софією», позначенням, яке тоді було Товстуну незнайоме. «Свята Софія» — це незвична іпостась Христа.

Люди й світ токсичні одне для одного. Однак Бог — істинний Бог — пронизав їх обох, він проник у людину і проник у світ, зробивши їх розсудливішими. Однак цей Бог, Бог іззовні, натрапив на запеклий опір. Облуди — омани божевілля — повсюдні і вони маскуються, вдаючи з себе свою цілковиту протилежність, тобто видають себе за здоровий глузд. Втім, ці маски стають дедалі прозорішими і з-під них проглядає божевілля. Це потворне видовище.

Ліки тут, поміж нас, але хвороба також. Як настирливо повторює Товстун: **«Імперія ніколи не закінчилася»**. Приголомшливо відповідаючи на цю кризу, істинний Бог імітує всесвіт, тобто саме ту сферу, у яку він вторгся: він набуває подоби пагілля й дерев, а також баночок з-під пива, що лежать у каналізаційних канавах, він вдає з себе

викинутий непотріб, мотлох, який ніхто вже не помічає. Криючись, Бог буквально влаштовує засідку на реальність, а також на нас. Бог самою істиною нападає на нас і раниць нас у своїй ролі антидота. Як може засвідчити Товстун, коли на тебе влаштовує засідку Живий Бог, — це дуже жаский досвід. Тому ми й кажемо, що істинний Бог має звичку себе приховувати. Минуло вже двадцять п'ять століть, відколи Геракліт написав: «Латентна форма керує очевидною формою» і «Природа речей має звичку себе приховувати».

Тож раціональне, немов зерно, сховане в ірраціональному лушпинні. Чому слугує це ірраціональне лушпиння? Запитайте себе, чого досягла Глорія своєю смертю: не з погляду її смерті стосовно неї, а з погляду тих, хто її любив. Вона відплатила їм за їхню любов... Власне, чим? Злобою? Це не доведено. Ненавистю? Також не доведено. Ірраціональним? Так, доведено. З погляду впливу її смерті на друзів — таких, як Товстун — тут не можна було розгледіти якоїсь чіткої мети, але мета там все-таки була: мета без мети, якщо ви здатні таке уявити. Її мотивом була відсутність мотиву. Тут йдеться про нігілізм. Під сподом усього, навіть самої смерті та прагнення смерті, лежить щось інше, і це щось інше є ніщо. Основним базовим шаром реальності є ірреальність; всесвіт ірраціональний тому, що він збудований не просто на сипучому піску, а на тому, що не існує.

Товстуну не буде жодної користі від того, що він дізнається, чому Глорія забрала його з собою, коли відійшла чи, принаймні, доклала максимум зусиль, аби це зробити. «Курво,— мовив би він, якби міг її запопасти,— просто скажи мені чому, чому, дідько б тебе побрав, чому?» На що всесвіт гулко б відповів: «Мої шляхи незбагненні, бідолашна людино». Іншими словами: «Мої шляхи не мають жодного сенсу, як і шляхи тих, хто в мені перебуває».

Коли його випустили з Північного відділення, те найгірше, що вже чекало на нього, було й досі милосердно приховане від Товстуна. Він не міг повернутися до Бет, тож до кого він мав податися, коли опинився у зовнішньому світі? Він пам'ятав, що під час його перебування у Північному відділенні, Шеррі, у якої й досі тривала ремісія, віддано його навідувала. Тому Товстун міцно вчепився за цей спогад, вважаючи, що якщо у цілому світі в нього і є хоча б один вірний друг, то це Шеррі Солвіг. У нього миттю, мов яскрава зірка, народився план: він мешкатиме разом із Шеррі, розраджуючи її під час

ремісії, а якщо ремісія закінчиться, то піклуватиметься про неї так само, як вона піклувалася про нього під час його перебування в лікарні.

Коли пізніше стала очевидною мотивація, яка рухала Товстуном, то виявилось, що лікар Стоун аж ніяк його не вилікував. Цього разу Товстун наближався до смерті швидше і з більшою майстерністю, аніж будь-коли до цього. Він став професіоналом з відшукування болю; він засвоїв правила гри й навчився в неї грати. Охоплений божевіллям — яке перейняв від божевільного всесвіту, саме так він означив його у своєму аналізі, — Товстун навчився діяти так, щоб його затягувало вниз разом із кимось, хто прагнув померти. Якби він переглянув свій записник із адресами, то навряд чи зміг би знайти кращу кандидатуру, аніж Шеррі. «Дуже вигадливо», сказав би я йому, якби знав, яке майбутнє він планував собі під час перебування у Північному відділенні. «Цього разу ти перевершив сам себе». Я знав Шеррі; знав, що увесь свій час вона присвячувала одному-єдиному заняттю — намагалася знайти спосіб позбутися ремісії. Я знав це, бо вона повсякчас демонструвала злість та ненависть щодо лікарів, які її врятували. Однак я не знав планів Товстуна. Товстун зберігав їх у таємниці, навіть від Шеррі. «Я допоможу їй, — сказав Товстун самому собі десь у глибині своїх засмажених мізків. — Я допоможу Шеррі лишатися здоровою, однак якщо і коли вона захворіє знову, я буду поруч, готовий зробити для неї будь-що».

Якщо розкрити суть його помилки, то вона полягала ось у чому: Шеррі не просто планувала знову захворіти; як і Глорія, вона мала намір забрати з собою якомога більше людей — прямо пропорційно до їхньої любові до неї. Товстун її любив і, що навіть гірше, почував до неї вдячність. З цієї глини, з допомогою того схибленого гончарного круга, який вона використовувала замість мозку, Шеррі могла виготовити горщик, який розбив би на друзки все, що зробив Леон Стоун, що зробила Стефані і що зробив сам Бог. У кволому тілі Шеррі було більше сили, аніж в усіх цих сутностей разом узятих, включно із живим Богом.

Товстун вирішив прив'язати себе до Антихриста. І зробити це з найблагородніших з усіх мотивів: з любові, вдячності та бажання їй допомогти.

Це саме те, звідки черпають міць усі сили пекла: з найкращих людських поривань.

* * *

Оскільки Шеррі Солвіг була незаможною, то мешкала у крихітній занедбаній однокімнатній квартирі без кухні; посуд їй доводилося мити під краном у ванній. На стелі красувалася велика пляма від води, яка з'явилася тоді, коли в помешканні поверхом вище протік туалет. Оскільки він кілька разів був у неї в гостях, Товстун знав це місце і вважав його депресивним. Йому здавалося, що якби Шеррі переїхала у гарну сучасну квартиру з кухнею, її настрій одразу б покращився.

Звісно, Товстуну ніколи й на гадку не спадало, що Шеррі навмисне знайшла собі таке помешкання. Занехаяна квартира була наслідком, а не причиною; вона могла відтворити такі умови будь-де, хоч куди б подалася — саме це Товстун врешті-решт і з'ясував.

Однак зараз він налаштував свій внутрішній ментальний та фізичний конвеєр так, щоб виробляти нескінченні партії хороших вчинків щодо людини, яка частіше ніж будь-хто інший навідувалася до нього, поки він перебував у відділенні інтенсивної кардіотерапії й пізніше у Північному відділенні. У Шеррі були офіційні документи, які підтверджували, що вона християнка. Вона двічі на тиждень приймала причастя і мала намір одного дня приєднатися до релігійного ордену. Також вона зверталася до свого священника на ім'я. Хіба можна бути побожнішим?

Товстун кілька разів розповідав Шеррі про свою зустріч із Богом. Це не справило на неї враження, оскільки Шеррі Солвіг вірила, що з Богом можна зустрітися тільки через певні канали. У неї був доступ до таких каналів, тобто до її священника Ларрі.

Якось Товстун зачитав Шеррі уривок з енциклопедії «Британніка» про «тему таємничості» у писаннях Марка та Матвія, уявлення про те, що Христос навмисне приховав своє вчення, виклавши його у формі притч, аби юрба — тобто натовп чужинців — його не зрозуміла і відповідно не була врятована. Згідно з таким поглядом або темою, Христос хотів, аби врятованим було лише невелике коло його послідовників. У «Британніці» це обговорювалося цілком відкрито.

— Це повна фігня, — сказала Шеррі.

— Ти хочеш сказати, що помиляється «Британніка»? Чи, може, Біблія? У «Британніці» просто...— мовив Товстун.

— У Біблії про це немає ні слова, — відказала Шеррі, яка читала Біблію буквально повсякчас, чи принаймні завжди мала її під рукою.

Товстунові знадобилося багато годин, перш ніж він відшукав відповідну цитату в Луки; нарешті він її знайшов і показав Шеррі.

Його учні запитали його, що могла б означати ця притча і він сказав: «Вам відкрито таємниці Царства Божого, для решти ж є лише притчі, щоб дивились вони, та не бачили, слухали, та не розуміли»^[26].

Лука 8:9-10

— Я запитаю в Ларрі, чи це раптом не одне з перекручених місць у Біблії, — сказала Шеррі.

— Шеррі, чому б тобі не вирізати всі частини Біблії, з якими ти погоджуєшся, і не склеїти їх до купи? — роздратовано запитав Товстун, закипаючи від люті. — Тоді тобі не доведеться мати справу з усім іншим.

— Не будь таким буркотуном, — сказала Шеррі, яка саме розвішувала одяг у своїй крихітній шафі.

Незважаючи на це, Товстун уявляв собі, що його та Шеррі поєднує певний базовий зв'язок. Вони обоє погоджувалися, що Бог існує, що Христос помер, аби врятувати людину; а люди, які в це не вірили, не розуміли, що насправді відбувається. Він звирився їй, що бачив Бога, і Шеррі поставилася до цієї новини цілком спокійно (тоді вона саме щось прасувала).

— Це називається теофанія, — сказав Товстун. — Або епіфанія.

— Епіфанія, чи Богоявлення, — відказала Шеррі, допасовуючи свій голос до повільного темпу прасування, — це свято, яке святкують шостого січня, відзначаючи хрещення Ісуса Христа. Я завжди на нього ходжу. А ти чому не ходиш? У цей день служба дуже гарна. Знаєш, я якось чула один жарт... — жебоніла вона далі своїм гулким голосом.

Почувши це, Товстун отетерів. Він вирішив змінити тему; тепер Шеррі вже розповідала про те, як Ларрі — який для Товстунa був отцем Мінтером, — якось пролив під час обряду вино на жінку, яка

саме приймала причастя, стоячи навколішки, і воно потекло у глибоке декольте її сукні.

— Як гадаєш, Іван Хреститель був ессеном?^[27] — запитав він у Шеррі.

Шеррі Солвіг ніколи й за жодних обставин не була готова визнати, що вона не знає відповіді на якесь теологічне запитання; найближче вона підходила до цього, коли її відповідь набирала форми: «Запитаю у Ларрі».

— Іван Хреститель був Іллею, який повернувся, перш ніж прийшов Христос, — спокійно відказала вона Товстуніві. — Про це запитували у Христа, і він відповів, що Іван Хреститель — це Ілля, якого було обіцяно.

— Однак чи був він ессеном?

— Хіба ессени не мешкали біля Мертвого моря? — запитала Шеррі, припинивши на якусь мить прасувати.

— Так, у печерах Кумран Ваді^[28].

— А твій друг єпископ Пайк хіба помер не біля Мертвого моря?

Товстун був знайомий із Джимом Пайком і завжди з гордістю розповідав про це іншим, якщо знаходив відповідний привід.

— Так, — сказав він. — Джим і його дружина поїхали в пустелю біля Мертвого моря на «форді» *Cortina*. У них з собою було лише дві пляшки кока-коли. Більш нічого.

— Ти мені вже розповідав, — сказала Шеррі, знову беручись за прасування.

— Я ніколи не міг збагнути, — мовив Товстун, — чому вони не випили воду з радіатора. Саме це й варто зробити, якщо твоя машина виходить з ладу посеред пустелі і ти не можеш їхати далі.

Вже багато років Товстун розмірковував про смерть Джима Пайка. Він невиразно уявляв собі, що вона була якось пов'язана з убивствами братів Кеннеді та Мартіна Лютера Кінга, хоча й не мав щодо цього жодних доказів.

— Можливо, у радіаторі їхнього автомобіля був антифриз? — сказала Шеррі.

— У пустелі біля Мертвого моря?

— Останнім часом у мене барахлить машина, і працівник заправки *Еххон* на Сімнадцятій вулиці сказав, що в мене розхитане кріплення двигуна. Це щось серйозне?

— Не знаю, — відказав Товстун, якому аж ніяк не хотілося розмовляти про стару розбиту тарандайку Шеррі, натомість йому кортіло й далі теревенити про Джима Пайка. Він задумався, як знову повернути розмову до загадкової смерті свого друга, однак йому нічого не спало на гадку.

— Ох ця клята машина, — мовила Шеррі.

— Ти ж не заплатила за неї ані цента; той чоловік тобі її просто віддав.

— Нічого не заплатила? Та він змусив мене почуватися так, ніби я йому належу за те, що він віддав мені ту сучу машину.

— Нагадай мені ніколи не віддавати тобі машину, — сказав Товстун.

Того дня усі підказки вже лежали на видноті. Якщо ти робив щось для Шеррі, вона вважала, що мала б почуватися вдячною — хоч так і не почувалася, — і вона сприймала це як тягар, обов'язок, до якого ставилася з презирством. Однак на такий випадок у Товстуна вже було в запасі готове пояснення, яке він одразу ж почав застосовувати. Він допомагав Шеррі не заради того, щоб отримати щось у відповідь, *ergo*^[29] він не очікував на вдячність. *Ergo*, він не мав нічого проти, якщо вона її не виявляла.

Чого він не помічав, так це того, що з її боку не лише не було вдячності (з чим він психологічно ще міг дати собі раду), а що замість неї вона виявляла відверту злобу. Товстун зауважив це, однак списав такі прояви на звичайну роздратованість, своєрідний різновид нетерплячості. Він не міг повірити, що хтось здатний відповідати злобою на допомогу. Тому й не зважав на те, що підказувало йому його чуття.

Якось, коли я читав лекцію в Каліфорнійському університеті у Фуллертоні, один зі студентів попросив мене дати стисле й просте визначення реальності. Я трохи поміркував і відповів: «Реальність — це те, що не зникає, коли ти перестаєш у нього вірити».

Товстун не вірив, що Шеррі відповідала злобою на допомогу, яку їй надають. Однак така нездатність повірити нічого насправді не змінювала. Відтак її реакція була частиною тієї структури, яку ми називаємо «реальністю». Подобалося йому це чи ні, однак Товстунові так чи інакше потрібно було якось давати собі з цим раду, або ж взагалі перестати бачитися з Шеррі.

Його відвідини Шеррі в її занедбаному помешканні в Санта-Ані були однією з причин, чому Бет залишила Товстуна. Товстун зміг переконати себе, що навідується до неї з милосердя. Насправді ж його переповнювала хіть, оскільки він уже не цікавив Бет у сексуальному плані й тому, як то кажуть, нічого від неї не отримував. З багатьох поглядів Шеррі видавалася йому надзвичайно вродливою. Власне кажучи, Шеррі й була вродливою; ми всі з цим погоджувалися. Під час хіміотерапії вона носила перуку. Девід сприйняв перуку за справжнє волосся і часто робив Шеррі компліменти щодо її зачіски, що неабияк її тішило. Нам ця ситуація здавалося макабричною, до того ж як з її боку, так і з його.

У своєму дослідженні того, яких форм мазохізм набуває в сучасному суспільстві, Теодор Райк висловлює цікаву думку. Мазохізм значно поширеніший, ніж ми вважаємо, бо часто проявляється у прихованій формі. Базовий динамізм тут ось який: людина бачить щось погане, що неминуче трапиться з нею в майбутньому. Вона не має змоги зупинити цей процес і тому почувається безпорадною. Це почуття безпорадності породжує потребу отримати хоч трохи контролю над тим болем, який чекає на неї, — тут згодиться будь-який різновид контролю. Це звучить логічно; суб'єктивне відчуття безпорадності є боліснішим за те нещастя, яке насувається на людину. Тож людина бере ситуацію під контроль у єдиний доступний їй спосіб: вона робить усе можливе, щоб спричинити це майбутнє нещастя, вона його прискорює. Такий прояв активності створює фальшиве враження, ніби людина насолоджується болем. Але це не так. Річ просто у тому, що вона більше не може терпіти свою безпорадність або ж гадану безпорадність. Однак у процесі отримання контролю над неминучим нещастям вона автоматично стає агедоністичною (це означає, що вона стає нездатною або ж не хоче відчувати насолоду). Агедонія настає поступово й непомітно. За кілька років вона бере людину під контроль. Наприклад, людина набуває звичку відкладати задоволення на потім; це один з етапів у загальному процесі розвитку агедонії. Коли людина здобуває здатність відкладати задоволення на потім, у неї з'являється відчуття самоконтролю; вона стає стоїчною, дисциплінованою й не піддається миттєвим поривам. Вона усе *контролює*. Контролює себе в сенсі контролю над своїми поривами і контролює зовнішню ситуацію. Вона стає контрольованою людиною та людиною, яка контролює.

Незабаром вона йде ще далі й починає контролювати інших людей, які є частиною ситуації. Так вона стає маніпулятором. Звісно, свідомо вона про це навіть не здогадується; вона прагне лише одного — послабити власне почуття безсилля. Однак намагаючись його послабити, вона підступно пригнічує свободу інших. Але, попри все це, вона не отримує від цього задоволення, не отримує жодного психологічно позитивного набутку; усе, що вона здобуває, є за своєю суттю негативним.

Шеррі Солвіг захворіла на рак, рак лімфатичної системи, однак завдяки героїчним зусиллям лікарів у неї почалася ремісія. Втім, у стрічках пам'яті її мозку були закодовані дані про те, що хворі на лімфому пацієнти, у яких почалася ремісія, врешті-решт знову захворюють. Вони не видужали; їхня недуга в якийсь таємничий спосіб перейшла з видимого стану у своєрідний метафізичний стан, у лімб. Вона тут, але разом її немає. Тож попри те, що зараз вона почувалася добре, Шеррі (як підказував їй її мозок) носила в собі заведений годинник, і коли цей годинник спрацює, вона обов'язково помре. Цьому ніяк не можна було зарадити, хіба що намагатися всіма силами спровокувати другу ремісію. Однак навіть якби в неї розпочалася друга ремісія, то ця ремісія також згідно з тією самою логікою, підкоряючись тому самому невблаганному процесу, колись би закінчилася.

Час мав над Шеррі абсолютну владу. І час приготував для неї лише один можливий кінець: смерть від раку. Ось як її мозок розклав по полицях усю ситуацію; він дійшов висновку і, хоч як добре вона себе почувала чи хоч що відбувалося у її житті, цей факт залишався непорушною константою. Відтак, статус хворого на рак пацієнта, у якого розпочалася ремісія, є більш увиразненим різновидом того статусу, у якому перебувають усі люди; так чи інакше, але врешті нам усім доведеться померти.

У глибині душі Шеррі повсякчас думала про смерть. Усе інше, усіх людей, об'єкти та процеси було зведено до статусу тіней. Ба гірше, коли вона розмірковувала про інших людей, то розмірковувала про несправедливість всесвіту. Вони не були хворі на рак. А це означало, що з психологічного погляду вони були безсмертними. Це було несправедливо. Усі змовилися між собою, щоб позбавити її молодості, щастя і, врешті-решт, самого життя; замість цього інші люди звалили

на неї тягар безмежного болю й, мабуть, таємно цим насолоджувалися. «Насолоджуватися» і «насолоджуватися цим» у підсумку зводилося до того самого зла. Відтак у Шеррі був мотив прагнути, аби світ поглинуло пекло — і бажано весь одразу.

Звісно, вона ніколи не говорила про це вголос. Через рак вона стала повністю агедоністичною. Як можна поставити під сумнів таку поведінку? Якщо мислити логічно, то, поки тривала її ремісія, Шеррі мала б витискати з життя кожну найменшу насолоду, однак, як з'ясував Товстун, свідомість не функціонує логічно. Шеррі марнувала час, очікуючи на мить, коли її ремісія закінчиться.

З цього погляду вона не відкладала насолоду на потім; вона прямо зараз насолоджувалася своєю лімфою, яка незабаром мала повернутися.

Товстун не розумів цього складного мисленнєвого процесу. Він бачив лише молоду жінку, яка багато настраждалася і якій в житті страшенно не поталанило. Йому здавалося, що він може покращити її життя. Зробити таке було б правильно. Він би любив її, любив себе, а Бог любив би їх обох. Там, де Товстун бачив любов, Шеррі бачила біль та смерть, які насувалися на неї і яким вона ніяк не могла зарадити. Важко уявити собі зустріч двох менш схожих між собою світів.

У підсумку (як сказав би Товстун), сучасний мазохіст не насолоджується болем; він просто не може терпіти відчуття безпорадності. «Насолоджуватися болем» — це семантична суперечність, як сказали б деякі філософи та психологи. «Біль» визначають як те, що сприймається нами як щось неприємне. «Неприємне» ж визначають як щось, чого ми не хочемо. Спробуйте визначити його якимось інакше і побачите, куди це вас заведе.

«Насолоджуватися болем» означає «насолоджуватися тим, що ви вважаєте неприємним». Райк добре все збагнув; він розшифрував те, що лежить в основі прихованого мазохізму наших днів... і побачив, що він властивий майже кожному з нас, у тій чи іншій формі і тією чи іншою мірою. Він став повсюдним.

Правду кажучи, Шеррі не можна було звинуватити в тому, що вона насолоджувалася раком. Або ж навіть у тому, що хотіла захворіти на рак. Однак вона вірила, що в колоді, яка лежала перед нею, схований десь глибоко поміж інших карт, на неї чекав рак; щодня вона перевертала по одній карті, і щодня рак так і не з'являвся. Однак якщо

ця карта була в колоді, а ти перевертав карту за картою, то зрештою перевернеш і карту з раком, і на цьому гра закінчиться.

Тому аж ніяк не з власної провини Шеррі була ідеальним кандидатом на те, щоб набнути життя Товстуна так, як ще нікому не вдавалося цього зробити. Відмінність між Глорією Кнудсон і Шеррі була очевидною; Глорія прагнула померти з винятково уявних причин. Тоді як Шеррі буквально померла б, хотіла вона цього чи ні. Глорія мала змогу припинити свою згубну гру зі смертю будь-якої миті, варто лиш їй було цього психологічно захотіти, *а от Шеррі не мала*. Складалося враження, немов після того, як вона розлетілася на шматки, ударившись об тротуар біля будівлі Синанону в Окленді, Глорія народилася знову, однак тепер стала вдвічі більшою й мала вдвічі більше ментальної сили. Тим часом, з огляду на те, що Бет залишила його, забравши з собою Крістофера, Конолюб-Товстун змарнів, зменшившись вдвічі порівняно зі своїм звичним розміром. Тож шанси на оптимістичну розв'язку були примарними.

Справжньою причиною того, чому Товстуна приваблювала Шеррі, було його сплетіння зі смертю, яке розпочалося ще з Глорії. Однак, уявляючи собі, ніби лікар Стоун його вилікував, Товстун тепер виходив у світ з піднятими вітрилами й новою надією — виходив прямісінько в божевілля та смерть; він так нічого й не навчився. Це правда, кулю з його тіла дістали, і рана загоїлася. Однак він був цілком готовий отримати ще одну, він навіть з *нетерпінням* на неї очікував. Він просто дочекатися не міг, коли переїде до Шеррі й врятує її.

Як пам'ятаєте, бажання допомагати іншим було однією з двох базових речей, від яких Товстуну вже давно радили відмовитись; допомагати людям і вживати наркотики. Він більше не вживав наркотики, однак тепер спрямував усю свою енергію та ентузіазм на те, щоб допомагати людям. Краще б він і далі ковтав наркоту.

Розділ 6

Машинерія розлучення обгризла Товстуна, перетворивши його на неодруженого чоловіка й даючи йому змогу рушати далі й знищити себе. Від просто не міг дочекатися, щоб це зробити.

Тим часом він розпочав візити до терапевта, знайшовши його через працівників психіатричного відділення лікарні округу Орендж. Йому призначили терапевта на ім'я Моріс. Моріса аж ніяк не можна було назвати типовим терапевтом. У шістдесяті він займався контрабандою зброї та наркотиків, завозячи їх у Каліфорнію через порт Лонг-Біч; він належав до *SNCC*^[30] та *CORE*^[31], а також воював як спецпризначенець ізраїльської армії проти сирійців; Моріс мав майже метр дев'яносто зросту, а з-під його сорочки, ледь не відриваючи гудзики, випинали міцні м'язи. Як і в Конолюба-Товстуна, у нього була чорна, трохи кучерява борода. Зазвичай під час прийому він не сидів, а стояв в іншому кінці кімнати обличчям до Товстуна; він кричав на Товстуна, закінчуючи свої безапеляційні висловлювання фразою «І я серйозно». Товстунові ніколи б і на гадку не спало сумніватися в тому, що Моріс говорить серйозно; про таке годі було навіть думати.

Задум Моріса полягав у тому, аби так залякати Товстуна, щоб той почав насолоджуватися життям, а не намагався рятувати інших людей. Товстун не розумів, що таке насолоджуватися. Він розумів лише значення. З самого початку Моріс змусив його скласти список із десяти речей, яких він найбільше прагне.

Термін «прагне» як у «прагне щось зробити» спантеличив Товстуна.

— Чого я прагну,— сказав він,— так це допомогти Шеррі. Щоб вона знову не захворіла.

— Ти вважаєш, що *муши* їй допомогти, — рикнув Моріс. — Ти думаєш, що це робить з тебе добру людину. Ніщо й ніколи не зробить з тебе добру людину. Ти для всіх цілковитий нуль.

Товстун кволо заперечив, що це не так.

— Ти абсолютно нічого не вартий,— сказав Моріс.

— А ти мішок з лайном,— відказав Товстун, на що Моріс весело вишкірився. Він почав отримувати те, чого прагнув.

— Послухай мене, — сказав Моріс, — і я серйозно. Йди накурись трави й трахни якусь дівку з великими цицьками, а не смертельно хвору. Ти ж знаєш, що Шеррі помирає, хіба ні? Ну, помре вона, що ти робитимеш далі? Повернешся до Бет? Вона ж намагалася тебе вбити.

— Хіба? — здивовано запитав Товстун.

— Звісно. Вона зробила все для того, щоб ти помер. Вона знала, що ти спробуєш прикінчити себе, якщо вона забере твого сина і подасться світ за очі.

— Що ж, — сказав Товстун, частково задоволений; принаймні це означало, що в нього немає параної. У глибині душі він був переконаний, що Бет влаштувала все так, аби він спробував накласти на себе руки.

— Коли Шеррі помре, — сказав Моріс, — ти також помреш. Ти хочеш померти? Можу влаштувати це прямо зараз. — Він уважно подивився на свій наручний годинник, який показував усе, включно з розміщенням зірок. — Подивимось; зараз друга тридцять. Що скажеш про шосту сьогодні ввечері?

Товстун не міг збагнути, чи Моріс говорив серйозно, однак вірив, що, як то кажуть, той був цілком на це здатний.

— Послухай, — сказав Моріс, — і я серйозно. Існують значно простіші способи померти, аніж те, що ти вбив собі в голову. Ти все страшенно ускладнюєш. Ось що ти собі надумав: Шеррі помре, і тоді в тебе знову буде гарна відмовка, щоб і собі померти. Насправді тобі не потрібні відмовки на кшталт того, що тебе покинула дружина й забрала з собою сина, або що Шеррі віддала Богові душу. Коли вона врешті-решт гigne, для тебе це буде великою удачею. У своєму горі та з любові до неї...

— Однак, хто каже, що Шеррі помре? — перебив його Товстун. Він вірив, що з допомогою своїх магичних сил зможе її врятувати; власне кажучи, на цьому ґрунтувалася уся його стратегія.

Моріс проігнорував його запитання. Натомість він сказав:

— Чому ти хочеш померти?

— Я не хочу, — відказав Товстун, який і справді вірив у це всім своїм серцем.

— Якби Шеррі не була хвора на рак, ти хотів би з нею жити?

Моріс зачекав, але відповіді не було, передовсім тому, що Товстун був змушений визнати, що ні, не хотів би.

— То чому ж ти хочеш померти? — знову запитав Моріс.

— Що ж, — розгублено відповів Товстун.

— Ти погана людина?

— Ні, — мовив Товстун.

— Хтось каже тобі померти? Якийсь голос? Хтось, хто блимає перед очима повідомленнями «помри»?

— Ні.

— Можливо, твоя матір хотіла, щоб ти помер?

— Як би це сказати. Відколи Глорія...

— До біса Глорію. Хто така Глорія? Ти з нею навіть не переспав. Ти її зовсім не знав. Однак уже готувався померти. Не треба мені лапшу на вуха вішати, — як і зазвичай, Моріс уже зійшов на крик. — Якщо хочеш допомагати людям, їдь в Лос Анджелес — будеш роздавати там їжу у їдальні для бездомних Руху католицьких робітників, або віддавай якомога більше грошей *CARE*^[32]. Нехай людям допомагають професіонали. Ти сам себе обманюєш; обманюєш, що Глорія щось для тебе означала, що як-там-її-ім'я — Шеррі — не помре. Звісно ж, вона помре! Саме тому ти й хочеш до неї переїхати, щоб бути поряд, коли вона помре. Вона хоче потягти тебе за собою в могилу, а ти не проти, щоб вона це зробила; саме це вас і об'єднує. Кожна людина, яка заходить у ці двері, хоче померти. В цьому вся суть психічного розладу. Ти цього не знав? Можеш мені повірити. Як би мені хотілося занурити твою голову під воду й тримати її там, аж поки ти не почнеш боротися за своє життя. А якщо не почнеш, то біс із ним. Шкода, що мені не дозволяють таке робити. Твоя хвора на рак подруга... Вона захворіла навмисне. Рак — це навмисна помилка імунної системи тіла; людина просто вимикає цю систему. Через втрату, втрату когось, кого вона любила. Тепер бачиш, як поширюється смерть? У кожного є ракові клітини, які мандрують туди-сюди по тілу, однак імунна система дає собі з ними раду.

— У неї й справді був друг, який помер, — визнав Товстун.— У нього трапився епілептичний припадок. А її матір померла від раку.

— Отже, Шеррі почувалася винною через смерть її друга та матері. Ти почувася винним через смерть Глорії. Чому б тобі радше не взяти відповідальність за своє життя? Твоє завдання полягає в тому, щоб захистити себе.

— Моє завдання — допомогти Шеррі, — сказав Товстун.

— Покажи мені твій список. І тобі ж буде краще, якщо він у тебе є.

Простягаючи Морісу список з десяти речей, які йому найбільше хотілося б зробити, Товстун мовчки запитував себе, чи в того всі клепки на місці. Звісно, що Шеррі не хотіла померти; вона вперто й хоробро боролася з недугою; вона витерпіла не лише рак, а й хіміотерапію.

— Ти хочеш прогулятися пляжем у Санта-Барбарі,— сказав Моріс, проглядаючи список.— Це пункт номер один.

— Хіба з цим щось не так? — запитав Товстун, немов захищаючись.

— Ні. І? Чому ти цього не зробиш?

— Погляньте на пункт номер два, — мовив Товстун. — Мені потрібно, щоб у цю мить поруч зі мною була вродлива дівчина.

— Візьми з собою Шеррі,— сказав Моріс.

— Вона... — він завагався. Насправді він вже якось просив Шеррі поїхати з ним на пляж у Санта-Барбарі й провести вихідні в одному з розкішних місцевих готелів, розташованих біля самого узбережжя. Вона відповіла, що надто завантажена роботою в церкві.

— Вона не хоче їхати, — відповів Моріс замість нього. — Вона надто зайнята. Цікаво, що саме вона робить?

— Допомагає в церкві.

Вони пильно поглянули один на одного.

— Коли її рак знову перейде в активну фазу, її життя не надто зміниться, — врешті сказав Моріс. — Вона говорить про свою хворобу?

— Так.

— З продавцями в магазинах? З кожним, кого зустрічає?

— Так.

— Гаразд, тоді її життя таки зміниться; їй будуть більше співчувати. І від цього вона почуватиметься краще.

— Якось вона сказала мені... — насилу мовив Товстун. Йому було страшенно важко говорити, що рак — це найкраще, що трапилося з нею у житті. Оскільки тепер...

— Вона може жити на кошти федерального уряду.

— Так, — кивнув Товстун.

— Тож їй більше ніколи не доведеться працювати. Припускаю, що вона й досі отримує ДБД^[33], хоч зараз у неї ремісія.

— Саме так, — похмуро сказав Товстун.

— Це їй так не минеться. Вони сконтактують з її лікарем і з'ясують ситуацію. Їй доведеться знайти собі роботу.

— Їй ніколи не знайти роботи, — мовив Товстун із гіркотою в голосі.

— Ти ж ненавидиш цю дівчину, — сказав Моріс. — І, що гірше, ти її не поважаєш. Вона волоцюжка. Вона довела своє шахрайство до рівня мистецтва. І вона розводить тебе, як емоційно, так і фінансово. Ти ж допомагаєш їй грошами? А на додачу вона ще й отримує ДБД. Це справжній рекет, раковий рекет. І спрямований він проти тебе.

Моріс суворо втупився в нього поглядом.

— Ти віриш у Бога? — раптом запитав він.

З цього запитання ви можете зрозуміти, що під час терапевтичних сесій із Морісом Товстун намагався не вдаватися в розп'якування про Бога. Він не мав наміру знову потрапити в Північне відділення.

— У певному сенсі, — сказав Товстун. Однак вже не міг на цьому спинитися; він був просто змушений пояснити детальніше. — У мене власне уявлення про Бога, — додав він. — Воно ґрунтується на моїх... — він завагався, уявляючи пастку, яку створить своїми словами; пастку, що вже наїжачилася колючим дротом. — Думках, — закінчив він речення.

— Для тебе це дразлива тема, чи не так? — спитав Моріс.

Товстун не знав, до чого це все могло призвести, якщо воно взагалі могло до чогось призвести. Наприклад, він не мав доступу до своєї історії хвороби, яка зберігалася в Північному відділенні, і не знав, чи Моріс коли-небудь переглядав ці документи, як, врешті, і того, яку інформацію вони містили.

— Ні, — відказав він.

— Ти віриш у те, що людину створено за образом і подобою Бога? — мовив Моріс.

— Так, — сказав Товстун.

— Хіба тоді не буде образою Бога, якщо ти спробуєш себе вколошкати? — прокричав Моріс, раптово підвищивши голос. — Ти про таке ніколи не думав?

— Думав, — відказав Товстун. — І то чимало.

— Ну і? До якого ж висновку ти дійшов? Нагадаю тобі, як про це сказано в Книзі Буття, якщо ти раптом забув. «І сказав Бог: Створімо

людину за образом Нашим, за подобою Нашою, і хай панують над морською рибою, і над птаством небесним, і над худобою, і над усею...»^[34]

— Гаразд, — перебив його Товстун, — однак ці слова належать божеству-творцеві, а не істинному Богу.

— Що? — запитав Моріс.

— Це слова Ялдабоата, — мовив Товстун. — Інколи його ще називають Самаелем, сліпим богом. Він — божевільний.

— Що за фігню ти несеш? — сказав Моріс.

— Ялдабоат — це чудовисько, яке породила Софія, коли відбулося її падіння з Плероми, — мовив Товстун. — Він уявляє, ніби є єдиним богом, але він помиляється. З ним щось не гаразд; він не бачить. Він створив наш світ, але оскільки він сліпий, то добряче напартачив. Справжній Бог спостерігає за всім цим із далекої височини й через своє милосердя береться нас врятувати. Фрагменти світла з Плероми...

— Хто все це вигадав, — запитав Моріс, витріщившись на нього. — Ти?

— У своїй основі, — сказав Товстун, — моя доктрина валентиніанська^[35], це друге століття з.е.

— Що таке «з. е.»?

— Загальна ера. Це позначення вживається замість в.р.х. Вчення Валентина є більш вишуканим відгалуженням гностицизму в порівнянні з іранським гностицизмом, який, звісно ж, зазнав значного впливу зороастристського дуалізму. Валентин вважав, що гнозис має онтологічну цінність, яка допомагає досягнути спасіння, оскільки він перевертає навспак першопочатковий, первісний стан незнання, що є відповідником становища падіння, потьмарення розуму Божества, результатом якого й стало те, що феноменальний, або матеріальний, світ було створено в спотвореному вигляді. Істинний Бог, який є цілковито трансцендентним, не створював світ. Однак, коли він побачив, що накоїв Ялдабоат...

— А хто такий цей «Ялдабоат»? Світ створив Ягве! Саме це він і каже у Біблії!

— Божество-творець лише уявляло собі, що воно єдиний бог; саме тому його охопили ревності й воно сказало: «Хай не буде тобі інших богів передо Мною!»^[36], на що...

— Ти що, Біблію не читав? — закричав Моріс.

Трохи почекавши, Товстун спробував пояснити ще раз. Вочевидь, він мав справу з релігійним ідіотом.

— Дивіться, — сказав він, намагаючись звучати якомога розсудливіше, — щодо створення світу існує кілька можливостей. Наприклад, якщо ви розглядатимете світ як артефакт — а він ним може й не бути; він може бути організмом, саме так розглядали світ стародавні греки — вам все одно не вдасться повернутися назад у своїх міркуваннях аж до творця; скажімо, могло існувати кілька творців у різні проміжки часу. На цьому наголошують буддистські ідеалісти. Але навіть якщо...

— Ти ніколи не читав Біблію, — сказав Моріс з невірою в голосі. — Знаєш, що я хочу, аби ти зробив. І я серйозно. Я хочу, щоб ти повернувся додому й засів за вивчення Біблії. Я хочу, щоб ти двічі перечитав Книгу Буття, ти мене чуєш? Двічі. І дуже уважно. А ще я хочу, щоб ти написав короткий огляд головних ідей та подій, починаючи з найважливіших. Коли прийдеш сюди наступного тижня, я хочу побачити цей список.

Було очевидно, що він почав по-справжньому злитися. Перевести їхню розмову на тему Бога було кепською ідеєю, однак, звісно, Моріс не міг знати про це заздалегідь. Він хотів лише звернутися до етичних почуттів Товстуна. А оскільки Моріс був євреєм, то виходив із припущення, що релігію та етику неможливо роз'єднати, адже в іудейському монотеїзмі вони творили одне ціле. Етичні приписи було передано безпосередньо від Ягве до Мойсея; усі це знають. Усі, окрім Конолюба-Товстуна, чия проблема в ту мить полягала в тому, що він знав занадто багато.

Важко дихаючи, Моріс почав переглядати свій записник, у якому фіксував час прийому пацієнтів. Він не відправляв сирійських горлорізів на той світ, розмірковуючи про космос як живу ентелехію з душею та сомою, своєрідне макрокосмічне дзеркальне відображення людини або мікрокосмосу.

— Я хотів би додати лише одну річ, — сказав Товстун.

Моріс роздратовано кивнув.

— Може виявитися, що божество-творець божевільне, а отже, і всесвіт божевільний. Те, що ми сприймаємо як хаос, є насправді ірраціональністю. Це різні речі.

Сказавши це, він замовк.

— Всесвіт є тим, на що ми його перетворюємо, — сказав Моріс.— Важливо передусім те, що ти з ним зробиш. І ти відповідальний за те, щоб зробити з ним щось таке, що сприяє життю, а не руйнує його.

— Це екзистенційна позиція,— сказав Товстун,— яка виходить із того, що Ми є тим, що ми робимо, на протигагу іншій позиції, яка передбачає, ніби Ми є тим, що ми думаємо. Вперше її було висловлено у «Фаусті» Гете, у першій частині, де Фауст каже: «*Im Anfang war das Wort*». Він цитує початок четвертого Євангелія; «На початку було Слово». Потім Фауст каже: «*Nein, Im Anfang war die Tat*». «На початку була дія». Це коріння всього екзистенціалізму.

Моріс поглянув на нього так, немов він був комахою. Повертаючись до сучасної квартири в центрі Санта-Ани з двома спальнями та двома ванними кімнатами, квартири підвищеної безпеки, у вхідних дверях якої стояв замок із ригелем і яка містилася в будинку з електричними воротами, підземним паркінгом та з камерою відеоспостереження, що повсякчас сканувала головний вхід, де він мешкав разом із Шеррі, Товстун зрозумів, що втратив статус авторитета й знову перетворився на звичайного смиренного психа. Намагаючись йому допомогти, Моріс ненароком зруйнував той бастион, який надавав Товстунові відчуття безпеки.

З іншого боку, були й певні позитивні моменти: тепер він мешкав у цьому схожому на фортецю, або ж на в'язницю, новому будинку підвищеної безпеки, що розміщувався в самому центрі мексиканського кварталу. Щоб відчинити ворота підземного гаража, потрібно було скористатися магнітною картою з комп'ютерним чипом. Це трохи додавало бойового духу, хоча в Товстуну його й лишилося зовсім мало. Оскільки їхня квартира була на найвищому поверсі, він міг буквально дивитися згори на Санта-Ану й усіх бідніших від себе людей, яких цілісіньку ніч обкрадали й кидали на гроші місцеві алкаші й нарколиги. До того ж, і це було значно важливішим, поряд із ним була Шеррі. Вона чудово готувала, хоча йому й доводилося мити посуд і їздити на закупи. Шеррі цим не займалася. Вона багато шила й прасувала, інколи їздила по справах, розмовляла по телефону зі старими подругами шкільних років і тримала Товстуну в курсі церковних справ.

Я не можу написати тут, як називалася церква Шеррі, бо вона справді існує (хоча, з іншого боку, Санта-Ана також існує), тому

називатиму її так, як називала її Шеррі: потогінна майстерня Ісуса. Половину кожного дня вона проводила там, відповідаючи на телефонні дзвінки й перебуваючи на ресепшені; вона завідувала програмами з допомоги, а це означало, що вона роздавала їжу, гроші на притулок та поради щодо державних соціальних програм, а також відсортовувала нарколиг від реальних людей.

Шеррі ненавиділа наркоманів, і мала на це хорошу причину. Вони щодня з'являлися на порозі, маючи наготові якісь нові виверти. Найбільше її дратувало навіть не те, що вони намагалися кинути церкву на гроші, щоб купити собі ширку, а те, що потім вони цим ще й вихвалялися. Втім, оскільки наркомани не знають, що таке відданість одне одному, то зазвичай одні нарколиги виказували їй інших нарколиг, які видурювали гроші й пізніше цим вихвалялися. Шеррі записувала їхні імена у свій список гівнюків. Здебільшого вона приходила додому з церкви, лаючись мов божевільна й нарікаючи на тамтешні умови, особливо на те, що різні покидьки й наркомани сказали та зробили того дня, і що Ларрі, священник, ніяк на це не відреагував.

Після тижня спільного життя Товстун знав про Шеррі значно більше, аніж після трьох років дружби, впродовж яких вони бачилися лише принагідно. Шеррі зневажала кожну живу істоту на планеті в порядку наближеності до неї; тобто, що більше їй доводилося мати справу з кимось або чимось, то більше вона його чи її зневажала. Велике еротичне кохання її життя набрало форми священника Ларрі. Під час тих поганих днів, коли вона буквально вмирала від раку, Шеррі сказала Ларрі, що найбільше її бажання — переспати з ним, на що Ларрі відповів (це неабияк здивувало Товстуна, якому ця відповідь аж ніяк не здалася доречною), що він, Ларрі, ніколи не змішував своє особисте життя з життям діловим (Ларрі був одружений, мав трьох дітей і навіть онука). Шеррі все одно його кохала й далі хотіла з ним переспати, однак уже відчула, що зазнає в цьому поразки.

З іншого, позитивного, боку, одного разу, коли вона жила в сестри, — або ж, навпаки, вмирала в сестри, якщо зважити на те, як розповідала про це Шеррі, — у неї почалися приступи, і отець Ларрі приїхав, щоб відвезти її в лікарню. Коли він взяв її на руки, вона поцілувала його, і він відповів їй французьким поцілунком. Шеррі кілька разів розповідала про це Товстуніві. Вона з тугою згадувала ті дні.

— Я кохаю тебе,— сказала вона якось посеред ночі Товстунові,— однак насправді я кохаю Ларрі, бо він врятував мене, коли я була хвора.

Товстун незабаром дійшов висновку, що релігія в церкві Шеррі відігравала другорядну роль. Найважливішим було відповідати на телефонні дзвінки й надсилати поштою різні речі. Кілька незрозумілих людей — які могли мати й такі імена як Ларрі, Мо та Керлі, Товстунові було до цього байдуже, — щодня тинялися в церкві, отримуючи за це значно більшу зарплату, ніж у Шеррі, і виконуючи значно менше роботи. Шеррі від усієї душі бажала їм смерті. Вона часто і з великим задоволенням розповідала про різні негаразди, які з ними траплялися, на кшталт того, що в когось із них не заводилася машина, або ж вони отримували штраф за перевищення швидкості, чи отець Ларрі за щось їх картав.

— Едді добряче перепаде, — казала Шеррі, прийшовши додому.— Цьому малому гівнюкові.

Особливо й стабільно Шеррі драгував один безхатько на ім'я Джек Барбіна, який, як вона розповідала, порпався в баках зі сміттям і знаходив там для неї маленькі подарунки. Джек Барбіна зазвичай заявлявся в управу церкви, коли Шеррі була там сама, і простягав їй заяложену коробку сушених фініків разом із дивакуватою запискою, у якій висловлював бажання зустрітися з нею. Шеррі вирішила, що він маніяк, ще коли його вперше побачила; їй не давав спокою страх, що якось він її уб'є.

— Наступного разу, коли він прийде, я подзвоню тобі,— сказала вона Товстунові.— Не хочу більше лишатися з ним наодинці. У Єпископському допомоговому фонді немає стільки грошей, щоб я погодилася й далі терпіти Джека Барбіну, особливо зважаючи на те, скільки я в них отримую, приблизно половину того, що заробляє Едді, цей маленький гомік.

Для Шеррі всі люди на світі поділялися на невдах, маніяків, гомосексуалістів та друзів, які люблять встромляти ножа у спину. Також вона була не дуже високої думки про мексиканців та чорношкірих. Товстуна не рідко дивувала цілковита відсутність у неї християнського милосердя, у сенсі відповідних емоцій. Як, а головне навіщо, Шеррі хотіла працювати в церкві й подумувала про те, щоб приєднатися до релігійного ордену, якщо вона зневажала, боялася та

ненавиділа кожну людину на планеті? І, що найголовніше, тільки те й робила, що нарікала на свою долю.

Шеррі зневажала навіть свою сестру, яка дала їй притулок, годувала й піклувалася про неї увесь час, поки та хворіла. Причина: Мей їздила на «мерседесі» і мала багатого чоловіка. Однак найбільше вона зневажала ремесло своєї подруги Елеанор, яка стала черницею.

— Я тут вибльовую кишки в Санта-Ані, — часто казала вона Товстуніві, — а Елеанор розгулює по Лас-Вегасу в тих своїх лахах.

— Зараз ти вже не блюєш,— зазначив Товстун.— У тебе ремісія.

— Але ж вона про це не знає. Хіба Лас-Вегас це те місце, де має розташовуватися релігійний орден? Імовірноше, продає свою дупу на...

— Ти говориш про черницю, — сказав Товстун, який якимось познайомився з Елеанор, і вона йому сподобалася.

— Я б також уже була черницею, якби не захворіла, — відказала Шеррі.

* * *

Щоб уникнути безглузлого розп'якування Шеррі, якому не було кінця-краю, Товстун зачинився у спальні, яку використовував як кабінет, і знову почав працювати над своєю величною екзегезою. Він написав вже майже 300 000 слів, переважно голографічно, однак тепер з цієї маси різношерстого матеріалу почав вибирати те, що назвав **Трактат: *Cryptica Scriptura*** (див. Додаток на ст. 337), що означало просто «приховане письмо». На думку Товстуна, латинська назва справляла сильніше враження.

На цьому етапі написання свого *Meisterwerk* він почав терпляче вибудовувати власну космологію. Це технічний термін, який означає те, «як з'явився космос». На світі є мало людей, які пишуть свої космології; зазвичай для цього потрібні цілі культури, цивілізації, народи чи племена: космологія — це результат групової роботи, наслідок тривалої еволюції впродовж багатьох століть. Товстун це добре усвідомлював і пишався тим, що йому вдалося сформулювати власну космологію. Він назвав її:

КОСМОЛОГІЯ ДВОХ ДЖЕРЕЛ

У його щоденнику, або екзегезі, її було викладено в записі 47, що був значно довший за будь-який інший.

Єдиний разом був та не-був і прагнув відділити не-був від був. Тож він сотворив диплоїдний мішок, який, немов шкаралупа яйця, містив пару близнюків, кожен з яких був андрогіном, що вертілися в протилежних напрямках (Інь та Ян таоїзму, де Єдиний був Тао). План Єдиного полягав у тому, що обоє близнюків пробудяться до буття (бувності) одночасно; однак, заохочений бажанням бути (яке Єдиний початково вклав в обох близнюків), той близнюк, що крутився проти годинникової стрілки, прорвався крізь мішок і вийшов з нього передчасно; тобто до того, як минув повний термін. Це був темний, або ж Інь-близнюк. Саме тому він був дефектним. Коли минув повний термін, з мішка вийшов і мудріший близнюк. Кожен близнюк сформував унітарну ентелехію, єдиний живий організм, що складався з психо та соми, і вони й далі вертілися в протилежних напрямках. Близнюк, який визрівав повний термін, що його називають Форма I Парменіда, правильно проходив усі етапи розвитку, тоді як передчасно народжений близнюк, якого називають Форма II, зачахав.

Наступний крок у плані Єдиного передбачав, що Ці Двоє завдяки їхній діалектичній взаємодії перетворяться на Багатьох. З себе як із гіпервсесвітів вони проектували схожий на голограму інтерфейс, який і є тим плюриформним всесвітом, що його населяють такі істоти, як ми. За задумом обидва цих джерела мали перемижатися між собою рівною мірою, щоб підтримувати існування нашого всесвіту, однак Форма II і далі чахла, впадаючи у хворобу, божевілля та хаос. Саме ці аспекти вона й проектувала в наш всесвіт.

Мета Єдиного полягала в тому, щоб наш голограматичний всесвіт слугував навчальним інструментом, за допомогою якого розвивалася б ціла низка нових життів, аж поки вони врешті не ставали б ізоморфними з Єдиним. Однак стан дедалі більшого занепаду гіпервсесвіту II вніс фактори дисфункціональності, які пошкодили наш голограматичний всесвіт. Це джерело ентропії, незаслуженого страждання, хаосу та смерті, а також Імперії, Чорної Залізної В'язниці; по суті, будь-якого підриву правильного

здоров'я та розвитку живих форм у межах голограматичного всесвіту. Його здатність навчати також була суттєво пошкоджена, адже багатим на інформацію був лише сигнал із гіпервсесвіту I; а той, що виходив з форми II, перетворився на шум.

У намаганні його зцілити, психо гіпервсесвіту I відправила мікроформу себе в гіпервсесвіт II. Ця мікроформа проявилася в нашому голограматичному всесвіті як Ісус Христос. Втім, через свою схибленість гіпервсесвіт II одразу ж взявся піддавати тортурам, принижувати та відкидати мікроформу цілющої психо свого здорового близнюка і врешті вбив її. Після цього гіпервсесвіт II продовжив свій занепад, розпадаючись на сліпі, механістичні, позбавлені мети причинно-наслідкові процеси. Тоді завданням Христа (точніше Святого Духа) стало або врятувати живі форми голограматичного всесвіту, або ж зробити так, щоб унеможливити будь-який вплив на них, що йшов від форми II. Підходячи до цього завдання з надзвичайною обережністю, він приготувався вбити свою схиблену близнючку, оскільки її неможливо зцілити; тобто вона не дозволить, щоб її зцілили, адже не розуміє, що вона хвора. Ця хвороба й божевілля пронизують нас і перетворюють нас на ідіотів, що живуть у своїх приватних, нереальних світах. Початковий план Єдиного тепер можливо реалізувати, лише поділивши гіпервсесвіт I на два здорових гіпервсесвіти, що перетворить голограматичний всесвіт на успішну машину для навчання, якою він і мав бути. Ми сприйматимемо це як «Царство Боже».

У межах часу гіпервсесвіт II залишається живим: «Імперія ніколи не закінчилася». Однак у вічності, де й існують гіпервсесвіти, її вбив, не маючи іншого вибору, здоровий близнюк, тобто гіпервсесвіт I, який бореться за нас. Єдиний оплакує цю смерть, адже Єдиний любив обох близнюків; саме тому інформація Розуму складається з трагічної оповіді про смерть жінки, і напівтони цієї оповіді викликають тугу та біль в усіх істот голограматичного всесвіту, хоч вони й не розуміють, чому так відбувається. Ця скорбота зникне, коли здоровий близнюк розділиться надвоє й настане «Царство Боже». Процес цієї трансформації — перехід у часі від Епохи Заліза до Епохи Золота — відбувається прямо зараз; у вічності ж він уже завершився.

Незабаром Шеррі набридло, що Товстун днями й ночами працює над своєю екзегезою; також вона розлютилася через те, що він попросив її віддавати частину грошей, які вона отримувала за програмою ДБД, на оплату оренди квартири, адже за рішенням суду тепер він був змушений виплачувати доволі значну суму аліментів Бет і Крістоферу. Знайшовши інше помешкання, за оренду якого сплачувало житлове управління Санта-Ани, Шеррі невдовзі вже жила сама й до того ж безкоштовно, а на додачу в неї ще й зникла необхідність готувати Товстунові вечерю; також тепер вона могла ходити на побачення з іншими чоловіками, проти чого Товстун заперечував, поки вони з Шеррі мешкали разом. На таке бажання її контролювати Шеррі роздратовано випалила одного вечора (вона саме повернулася з прогулянки, під час якої вони з товаришем трималися за руки, і застала вдома розлюченого Товстуна):

— Я не збираюся й далі терпіти це лайно.

Товстун пообіцяв, що більше не заперечуватиме, якщо вона зустрінатиметься з іншими чоловіками, а також не проситиме її сплачувати свою частку за оренду та їжу, хоча в ту мить на його банківському рахунку лишалося всього дев'ять доларів. Однак це не допомогло; Шеррі й далі була роздратована.

— Я з'їжджаю, — сказала вона йому.

Коли вона вибралася з помешкання, Товстунові довелося знайти гроші, щоб придбати різноманітні меблі, посуд, телевізор, столові прибори, рушники — та, власне, майже все, адже з попереднього подружнього життя він не привіз з собою нічого чи майже нічого; він розраховував, що зможе скористатися пожитками Шеррі. Не варто навіть казати, що без неї його життя стало дуже самотнім; життя на самоті в помешканні з двома спальнями та двома ванними кімнатами, яке ще недавно вони винаймали спільно, страшенно його пригнічувало. Його друзі турбувалися за нього й намагалися його якось розрадити. У лютому від нього пішла Бет, і от тепер на початку вересня пішла й Шеррі. Він знову вмирав, дюйм за дюймом. Він нічого не робив, лише сидів за своєю друкарською машинкою або ж із записником та ручкою в руках і працював над своєю екзегезою; у його житті не залишилося більше нічого. Бет переїхала в Сакраменто, за сімсот миль від нього, тож із Крістофером він також не бачився. Він думав про самогубство, однак небагато, бо знав, що Моріс несхвально

поставиться до таких думок. Моріс вимагатиме, аби він склав ще один список.

Найбільше Товстунові не давало спокою передчуття, що ремісія Шеррі незабаром закінчиться. Від відвідувань занять в Коледжі Санта-Ани та роботи в церкві вона була виснаженою та втомленою; щоразу, як він її бачив, а він намагався зустрічатися з нею якомога частіше, Товстун зауважував, який зморений та змарнілий у неї вигляд. У листопаді вона почала нарікати на грип; у неї боліло в грудях і вона ненастанно кашляла.

— Цей йобаний грип, — сказала Шеррі.

Врешті-решт він вмовив її піти до лікаря і зробити рентген та аналіз крові. На цей час він уже знав, що її ремісія закінчилася; вона насилу волочила ноги.

Товстун був поруч із нею того дня, коли вона довідалася, що рак повернувся; оскільки вона йшла до лікаря на восьму ранку, Товстун не лягав спати цілу ніч, він просто сидів і чекав. Він відвіз її до лікаря разом із Едною, подругою дитинства Шеррі; вони з Едною сиділи у приймальні, поки Шеррі спілкувалася з лікарем Еплбаумом.

— Це просто грип, — сказала Една.

Товстун нічого не відповів. Він знав, про що йшлося. Три дні тому вони з Шеррі пішли до продуктового магазину; вона ледь-ледь переставляла ноги. У Товстуна не було й тіні сумніву; поки він сидів із Едною у людній приймальні, його сповнило відчуття жаху й на очі накопилися сльози. Неймовірно, але сьогодні був його день народження.

Коли Шеррі вийшла з кабінету лікаря Еплбаума, то притискала до очей серветку *Kleenex*-, Товстун та Една кинулися до неї; він підхопив Шеррі саме тоді, коли та почала падати, кажучи: «Він повернувся, рак повернувся». Він проникнув у її лімфатичні вузли на шиї, а в її правій легені була злоякісна пухлина, від якої вона задихалася. Хіміотерапію та лікування радіацією мали розпочати через двадцять чотири години.

— Я була певна, що це просто грип, — сказала вражена Една. — Я хотіла, аби вона поїхала в Мелоділенд і засвідчила там, що Ісус її зцілив.

На ці слова Товстун ніяк не відреагував.

Можна було б стверджувати, що на цей час у Товстуна вже не було жодного морального обов'язку щодо Шеррі. Хоча б тому, що вона

виїхала від нього, залишивши його самого, засмученого й враженого розпачем; він не мав ніякого іншого заняття, окрім як сидіти і шкрябати ручкою свою екзегезу. Усі друзі Товстуну звернули на це його увагу. Навіть Една звернула на це увагу, коли Шеррі не було в кімнаті. Однак Товстун і далі її любив. Тепер він просив її знову переїхати до нього, щоб мати змогу про неї піклуватися, адже вона так ослабла, що вже не могла готувати собі їжу, а коли розпочнеться хіміотерапія, то почуватиметься ще гірше.

— Ні, дякую, — безвиразно сказала Шеррі.

Одного дня Товстун подався до її церкви й порозмовляв з отцем Ларрі; він благав Ларрі натиснути на працівників програми *Medicare* штату Каліфорнія, аби ті призначили якусь особу, яка б приходила й готувала для Шеррі їжу, а також допомагала прибирати в помешканні, оскільки вона не дозволяла, щоб це робив Товстун. Отець Ларрі пообіцяв, що так і зробить, але це не принесло результатів. Товстун знову пішов до священника порозмовляти про те, як можна було б допомогти Шеррі, і під час розмови раптом розплакався. На що отець Ларрі таємниче зауважив:

— Я виплакав усі сльози, які готовий пролити через цю дівчину.

Товстун не міг зрозуміти, чи це означало, що в Ларрі від горя вже погоріли всі мікросхеми, а чи те, що він передбачливо обмежив своє горе заради самозахисту. Товстун і до сьогодні цього не знає. Його ж власний смуток сягнув критичної межі. Тепер Шеррі вже була в лікарні; Товстун навідувався до неї й бачив у ліжку маленьку сумну постать, на половину меншу від тієї, до якої він звик, постать, яка кашляла й корчилася від болю, а в її очах застигла жахлива безнадія. Після такого Товстун не міг їхати за кермом, тож додому його відвозив Кевін. Кевін, який зазвичай зберігав цинічне ставлення до всього, від смутку не міг мовити і слова; тож так вони і їхали Удвох, а тоді Кевін поплескав його по плечу — це єдиний прийнятний для чоловіків спосіб виказати любов один до одного.

— Що я робитиму? — сказав Товстун, маючи на увазі «Що я робитиму, коли вона помре?».

Він і справді любив Шеррі, попри те, як вона до нього ставилася, — навіть якщо й дійсно вона ставилася до нього кепсько, як стверджували його друзі. Йому ж про це не було відомо, та й він цим особливо не переймався. Він знав лише одне: вона лежить у

лікарняному ліжку й по всьому її тілу розповзлися злякисні пухлини, які пустили метастази. Тож він щодня навідував її в шпиталі, разом із усіма іншими її знайомими.

Вночі він робив єдине, що йому ще лишалося: працював над своєю екзегезою. Він саме дійшов до важливого запису.

Запис 48. ПРО НАШУ ПРИРОДУ. Слушно сказати: здається, ми котушки пам'яті (носії ДНК, які здатні переживати різноманітний досвід) у подібній до комп'ютера мислячій системі, яка, попри те, що ми коректно записали й зберігали інформацію про пережитий досвід тисячі років, до того ж кожен із нас володіє трохи інакшим набором даних, аніж будь-яка інша форма життя, є збоєм у функціонуванні — невдачею у відтворенні пам'яті. Саме в цьому полягає проблема нашої особливої підсхеми. «Спасіння» за допомогою *gnosis* — точніше анамнезу (втрати амнезії), — хоч воно й індивідуально важливе для кожного з нас, — це квантовий стрибок у сприйнятті, ідентичності, пізнанні, розумінні, сприйнятті світу та себе, включно із безсмертям — однак має ще більше та далекосяжніше значення для всієї системи, оскільки ці спогади є даними, яких вона потребує і які мають для неї неабияку цінність, цінність для її загального функціонування.

Відтак вона перебуває в процесі самовідновлення, який включає: відбудовування нашої підсхеми за допомогою лінейних та ортогональних часових змін, а також повсякчасне сигналізування нам, яке має на меті стимулювати заблоковані бази даних пам'яті всередині нас, щоб у такий спосіб надіслати, а отже, й отримати те, що там міститься.

Таким чином зовнішня інформація, або *gnosis*, складається з диінгібіторних інструкцій, основна частина вмісту яких є, власне, внутрішньою щодо нас — тобто уже наявною (вперше це зауважив Платон; *viz*: те, що навчання є формою пригадування).

Стародавні народи володіли техніками (таїнствами та ритуалами), що застосовувались переважно в греко-романських містичних релігіях, включно з раннім християнством, щоб викликати надсилання та отримання інформації, здебільшого з розумінням її ретроактивної цінності для індивідів; натомість

гностики бачили онтологічну цінність у тому, що вони називали Саме Божество, у тотальній сутності.

Божество ушкоджене; у ньому трапилася якась предковічна катастрофа, яку ми не розуміємо.

Товстун переформулював запис 29 у щоденнику і додав його до запису «ПРО НАШУ ПРИРОДУ»:

29. Наше падіння відбулося не через моральну хибу; воно відбулося через хибу інтелектуальну: через те, що ми сприймали феноменальний світ за реальний. Відтак ми морально невинні. Саме Імперія у її різноманітних замаскованих формах каже нам, що ми згрішили. «Імперія ніколи не закінчилася».

На цей час дах Товстуну вже зовсім поїхав. Він не робив нічого іншого, лише працював над своєю екзегезою, або *трактатом*, чи просто слухав стереосистему, або ж відвідував Шеррі в лікарні. Він почав додавати записи у *трактаті* без будь-якої логічної послідовності чи причини.

30. Феноменального світу не існує; це іпостась інформації, яку обробляє Розум.

27. Якщо видалити століття фальшивого часу, то справжня дата буде не 1978 рік нашої ери, а 103 рік нашої ери. Саме тому в Новому Завіті сказано, що Царство Духа настане до того, як «деякі, що сьогодні живі, помруть». Відтак ми живемо в апостольський час.

20. Аліхімікам-герметикам було відомо про таємну расу триоких прибульців-загарбників, однак, попри всі свої зусилля, вони так і не змогли встановити з ними контакт, саме тому їхні намагання допомогти Фрідріху V, курфюрсту Пфальцському, королю Богемії, зазнали невдачі. «Імперія ніколи не закінчилася».

21. Розенкрейцери писали: *Ex Deo nascimur, in Jesu mortimur, per spiritum sanctu reviviscimus*, тобто «З Бога народжуємося, в Ісусі вмираємо, а через Святого Духа воскреснемо». Це вказує на те, що вони відшукали втрачену формулу безсмертя, яку зруйнувала Імперія. «Імперія ніколи не закінчилася».

10. Аполлоній Тіанський, пишучи до Гермеса Трисмегіста, сказав: «Те, що зверху, є тим, що знизу». Цим він хотів повідомити нам, що наш всесвіт — це голограма, однак йому бракувало відповідного терміна.

12. Стародавні греки знали Безсмертного під іменем Діоніс; євреї називали його Іллею; християни ж — Ісусом. Коли людське тіло, у якому він перебуває, вмирає, він переходить в інше, тому його не можуть убити або спіймати. Ось чому Ісус на хресті сказав: *Eli, Eli, lama sabachthani*, на що деякі з присутніх там відповіли, як і належить: «Чоловік звертається до Іллі». Ілля залишив його, і він помер на самоті.

У мить, коли він це записував, Конолюб-Товстун вмирав на самоті. Ілля, чи що то була за священна сутність, яка спрямувала тонни інформації прямісінько йому в мозок, і справді його залишила. Жахливе питання, яке Товстун знову і знов запитував у себе, не потрапило в його щоденник чи *трактат*; це питання можна було сформулювати так:

Якщо ця божественна сутність знала про вроджений дефект Крістофера і зробила щось, аби його виправити, то чому вона нічого не робить із раком Шеррі? Як вона може дозволити, щоб та й далі лежала в шпиталі і вмирала?

Товстун ніяк не міг цього збагнути. Дівчина прожила цілий рік із помилковим діагнозом; чому Зебра не спрямувала інформацію про це на Товстуна, або на лікаря Шеррі чи на саму Шеррі — врешті, на *будь-кого*?

І спрямувала вчасно, щоб її ще можна було врятувати! Якось, коли Товстун провідував Шеррі в лікарні, то застав біля її ліжка одного недоумка, який стояв там, шкірячись на весь рот. Товстун вже зустрічався з цим йолопом раніше. Він мав звичку завалюватися в квартиру, коли Товстун і Шеррі ще мешкали разом, обіймати Шеррі, цілувати її й казати, що він її кохає, абсолютно не зважаючи на Товстуна. Коли Товстун увійшов у лікарняну палату, цей друг дитинства Шеррі саме казав до неї: — Що ми робитимемо, коли я стану королем світу, а ти — королевою світу?

На що Шеррі, переборюючи страждання, пробурмотіла:

— Я хочу лише позбутися цих клубків, що засіли в мене в горлі.

Ще ніколи Товстун не був так близько до того, щоб відправити когось у кращі світи, як у ту мить. Кевіну, який прийшов разом із ним, довелося втримувати його силою.

— Я божеволію. Не можу більше цього терпіти,— сказав Товстун Кевіну, коли вони поверталися автомобілем до самотнього помешкання Товстуна, де вони з Шеррі прожили разом такий короткий відрізок часу.

— Це нормальна реакція, — відказав Кевін, який у ці останні дні зовсім не виказував свого звичного цинізму.

— Скажи мені, — мовив Товстун, — чому Бог їй не допоможе?

Він постійно інформував Кевіна про те, як просувається робота над його екзегезою; Кевін знав про його зустріч із Богом у 1974 році, тому Товстун міг говорити відверто.

— Незбагненні шляхи Великого Пунти,— сказав Кевін.

— Це ще що за хуйня? — запитав Товстун.

— Я не вірю в Бога, — сказав Кевін. — Я вірю у Великого Пунту. А шляхи Великого Пунти незбагненні. Ніхто не знає, чому він робить те, що він робить, і чому не робить того, чого не робить.

— Ти з мене насхімаєшся?

— Ні, — відказав Кевін.

— Звідки прийшов Великий Пунта?

— Це відомо лише Великому Пунті.

— Він — добра сила?

— Дехто каже, що так; а дехто, що ні.

— Він міг би допомогти Шеррі, якби захотів?

— Це відомо лише Великому Пунті.

Вони обоє зареготали.

Одержимо переймаючись смертю й божеволіючи від смутку та занепокоєння долею Шеррі, Товстун додав у свій трактат запис 15.

15. Сивіла кумська захищала Римську республіку і вчасно виголошувала свої застереження. У першому столітті н.е. вона передбачила вбивство двох братів Кеннеді, Мартіна Лютера Кінга та єпископа Пайка. У цих чотирьох замордованих чоловіках вона

бачила два спільних знаменники: вони рішуче захищали свободи Республіки; також кожен із них був релігійним лідером. За це їх і вбили. Республіка знову перетворилася на імперію на чолі з цезарем. «Імперія ніколи не закінчилася».

16. У березні 1974 року Сивіла сказала: «Змовників викрито і їх буде притягнуто до відповідальності». Вона побачила їх третім оком, або ж анджа, Оком Шиви, яке дарує внутрішню прозорливість, однак, коли спрямоване назовні, то вистрілює посушливим жаром. У 1974 році було відновлено справедливість, яку обіцяла Сивіла.

Товстун вирішив записати у своєму трактаті всі віщування, які було спрямовано в його голову Зеброю.

7. Головний Аполлон незабаром повернеться. Свята Софія народиться знову; раніше вона була неприйнятною. Будда в парку Сіддхартха спить (але невдовзі прокинеться). Час, на який ти чекав, прийшов.

Те, що він про це знав безпосередньо від божественного, перетворювало Товстуну на сучасного пророка. Однак, оскільки він збожеволів, то записував у *трактат* також і безглузді речі.

50. Предковичне джерело усіх наших релігій міститься в прародителях племені догонів, які отримали свою космогонію та космологію безпосередньо від триоких прибульців-загарбників, що відвідували нас дуже давно. Триокі прибульці були німими, глухими й володіли телепатичними здібностями. Вони не могли дихати нашою атмосферою, мали продовгуваті деформовані черепи на кшталт того, який був в Ехнатона, і походили з планети в зоряній системі Сіріус. Хоча вони й не мали рук (а мали, натомість клішні як у крабів), вони були великими будівельниками. Вони таємно вплинули на нашу історію, щоб забезпечити їй плідний кінець.

На цей час Товстун вже остаточно втратив контакт із реальністю.

Розділ 7

Ви можете зрозуміти, чому Товстун був більше не здатний відрізнити фантазію від божественного одкровення, якщо, звісно, припустити, що між ними й справді є відмінність, що ніколи не було встановлено. Він уявляв собі, що Зебра, яка прибула з однієї з планет сонячної системи Сіріус, повалила тиранію Ніксона й зрештою встановить справедливе та мирне царство на Землі, де більше не буде хвороб, болю та самотності, а всі тварини танцюватимуть від радості.

Товстун знайшов гімн, написаний Ехнатоном, і скопіював деякі уривки з книжки, де його було наведено, у свій трактат:

*... Коли маленьке пташеня щебече у яйці,
Ти даєш йому там подих, щоб зберегти його життя.
Коли ти виростив його настільки,
Що воно готове вилупитися з яйця,
Воно виходить із яйця,
Щоб щебетати скільки є сил.
Коли воно вибирається звідти,
То починає ходити на своїх двох ногах.*

*Які різноманітні твої творіння!
Вони сховані від наших очей,
О єдиний боже, якому ніхто не може
дорівнятися за силою.
Ти створив землю за покликом серця свого,
Коли ти був сам:
Людей, усю худобу, велику й малу,
Усе, що ходить на своїх ногах;
Усе, що в височині,
Що літає, розставивши крила.
Ти у моєму серці,
Немає нікого іншого, хто б знав тебе
Окрім твого сина Ехнатона.
Ти наділив його мудрістю
У своїх задумах та в своїй силі.
Світ у твоїх руках...*

Запис 52 свідчить, що на цьому етапі свого життя Товстун був готовий захопитися за кожну, навіть найнеймовірнішу надію, яка б зміцнила його впевненість у тому, що десь все-таки існувало певне добро.

52. Нашим світом і досі приховано править таємна раса, що походить від Ехнатона, і його знання є самою інформацією Макро-Розуму.

*Уся худоба спочиває на своїх пасовищах,
Дерева та рослини пишно розростаються,
Над болотами тріпочуть крилами птахи,
Їхні крила зведені вгору у поклонінні тобі.
Усі вівці витанцьовують на своїх ногах,
Усі істоти з крилами літають,
Вони живуть, коли ти осяяв їх своїм світлом.*

Від Ехнатона це знання перейшло до Мойсея, від Мойсея до Іллі, Безсмертної людини, яка стала Христом. Однак під усіма

цими іменами є тільки одна Безсмертна людина, і ця людина — ми.

* * *

Товстун досі вірив у Бога та Христа — а також в багато що ще, — однак дуже хотів знати, чому Зебра, саме так він називав Всемогутню Божественну Істоту, не застерегла його щодо хвороби Шеррі, а тепер не зцілила її, і ця таємниця не давала Товстуну спокою, доводячи його до нестями.

Товстун, який шукав смерті, не міг збагнути, чому Шеррі дозволяли померти, до того ж померти в жахливих муках.

Тут я сам готовий взяти слово й запропонувати кілька можливостей. Маленький хлопчик, життю якого загрожує вроджений дефект, належить до іншої категорії, ніж доросла жінка, яка прагне померти й грає в згубну гру, таку ж згубну, як і її фізичний аналог — лімфома, що руйнує її тіло. Врешті Всемогутня Божественна Істота не втрутилася, коли Товстун намагався вкоротити собі віку; Божественна Сутність дозволила Товстунові проковтнути сорок дев'ять таблеток високоякісного чистого дигіталісу; також Божественна сила не завадила Бет покинути його й забрати з собою його сина, того самого сина, про якого в теофатичному об'явленні йому було повідомлено медичну інформацію.

Згадка про триоких прибульців-загарбників із клешнями замість рук, німих, глухих і телепатичних істот з іншої зірки, мене зацікавила. Щодо цієї теми Товстун виявляв природну лукаву стриманість; він знав достатньо, щоб багато про це не розп'якувати. У березні 1974 року, тоді, коли він зустрівся з Богом (або точніше з Зеброю), йому наснилися яскраві сни про триоких людей — він сам мені про це сказав. Ззовні вони були подібні до кіборгів: замкнені у скляні бульбашки, вони невпевнено крокували під вагою свого масивного технологічного спорядження. З'ясувалося, що був там і один несподіваний химерний аспект, який спантеличив і мене, і Товстуну: іноді у цих схожих на візії снах можна було бачити радянських технічних спеціалістів, які квапливо метушилися, намагаючись полагодити збої у функціонуванні складних технологічних комунікаційних апаратів, які мали на собі триокі люди.

— Можливо, це росіяни спрямували на тебе мікрохвильові або психотронні, чи як їх там називають, сигнали,— сказав я, прочитавши статтю про те, що Радянському союзу нібито вдалося відправити телепатичні повідомлення за допомогою мікрохвиль.

— Дуже сумніваюся, що Радянський Союз цікавить грижа Крістофера, — невдоволено пробуркотів Товстун.

Однак його все одно переслідували спогади про те, що в цих візіях чи снах або ж гіпногогічних станах він чув російські слова і бачив багато сторінок, власне, сотні сторінок, того, що скидалося на російські технічні посібники, які описували — він збагнув це по діаграмах — якісь інженерні принципи та конструкції.

— Ти випадково почув обмін повідомленням, — припустив я.— Між росіянами та якоюсь позаземною сутністю.

— З моїм щастям не дивно, — мовив Товстун.

Коли усе це з ним відбувалося, кров'яний тиск Товстуна підскочив так, що виникла небезпека інсульту; лікар навіть поклав його на якийсь час у лікарню. Він застеріг його, щоб Товстун більше не приймав спіди.

— Я й не приймаю, — щиро запротестував Товстун.

Поки він лежав у лікарні, лікар провів усі можливі обстеження, щоб виявити фізичну причину підвищеного тиску, однак жодної причини так і не знайшли. Потроху його гіпертонія пішла на спад. Але лікар поставився до цього з підозрою; він і далі вірив, що Товстун знову повернувся до старої звички і вживав амфетаміни. Втім, ми з Товстуном знали, що це не так. У нього був тиск 280 на 178, що для людини смертельно. Зазвичай тиск у нього був 135 на 90, тобто в межах норми. Причина такого тимчасового збільшення залишається таємницею й до сьогодні. Як і причина смерті домашніх улюбленців Товстуна.

Я розповідаю вам усе, як було. Усе це правда, це насправді трапилось.

На думку Товстуна, його помешкання було просякнуте високими дозами якоїсь радіації. Власне, він її навіть бачив: блакитне світло, що витанцьовувало, мов вогні святого Ельма^[37].

Ба більше, сяйво, яке пронизувало його квартиру, поводитися так, немов воно було живе й наділене розумом. Коли воно проникало в якісь предмети, то порушувало каузальні процеси в них. А коли воно

досягнуло голови Товстуна, то передало йому — не лише інформацію, хоча і її також, — ай іншу особистість. Особистість, що не була особистістю Товстуна. Людину з іншими спогадами, вдачею, смаками та звичками.

Вперше та востаннє в житті Товстун перестав пити вино і купив пиво, закордонне пиво. І він почав казати на свого собаку «він», а на kota «вона», хоча й знав — а також знав про це й раніше,— що його собака була «вона», а кіт «він». Це неабияк дратувало Бет.

Товстун одягався в інший одяг і ретельно стриг собі бороду. Коли він дивився в дзеркало у ванній під час підстригання бороди, то бачив незнайому особу, хоч там і був він сам аніскілечки не змінений. Також здавалося, що з кліматом щось було не гаразд; повітря було надто сухим і гарячим; воно не пасувало до висоти, і його вологість була неправильною. Суб'єктивно у Товстуна виникало враження, що ще буквально мить тому він мешкав у висотному, прохолодному та вологому регіоні світу, а не в окрузі Орендж у Каліфорнії.

Плюс той факт, що цей внутрішній мисленнєвий потік набрав форми грецького койне, яке він не розумів як мову, і, власне, як феномен, що відбувався в його голові.

І йому стало дуже складно водити машину; він ніяк не міг збагнути, де розмішувалися потрібні педалі; здавалося, що вони всі не там, де мали б бути.

Мабуть, найдивовижнішим з усього, що відбувалося з Товстуном, був винятково яскравий сон, — якщо це був «сон», — про радянську жінку, яка мала зв'язатися з ним поштою. Уві сні показали її фотографію. У неї було біляве волосся і йому сказали: «Її звати Садасса Ульна». У голову Товстуна вистрелили терміновим повідомленням, що він обов'язково має відповісти на її лист, коли той надійде.

Через два дні йому надійшов заказний, відправлений авіапоштою лист із Радянського Союзу, який так шокував Товстуна, що його охопив стан повного жаху. Листа надіслав чоловік, про якого Товстун ніколи не чув (та й у будь-якому разі він не звик отримувати пошту з Радянського союзу) і який хотів:

- 1) Фотографію Товстуна.
- 2) Зразок почерку Товстуна, а саме його підпис.

Тоді Товстун сказав Бет:

— Сьогодні понеділок. У середу надійде ще один лист. Цього разу від жінки.

У середу Товстун отримав цілу купу листів: всього сім. Не відкриваючи жодного, він попорпався серед них і вказав на конверт, на якому не було імені та зворотної адреси.

— Це він, — сказав Товстун Бет, яка на цей час вже також була добряче переполохана. — Відкрий його і переглянь, але не показуй мені її ім'я та адресу, інакше я обов'язково відповім.

Бет відкрила конверт. Замість листа *per se* вона побачила там ксерокопію двох оглядів якоїсь книжки з лівацької нью-йоркської газети *The Daily World*, розміщених на одному аркуші. Оглядач описував автора книжки як громадянина Радянського союзу, який мешкав у Сполучених штатах. З оглядів було очевидно, що автор — член партії.

— О Боже, — сказала Бет, перегортаючи аркуш з ксерокопією. — Ім'я та адреса автора вказані на звороті.

— Жінка? — запитав Товстун.

— Так, — мовила Бет.

Я так і не довідався в Товстуну і Бет, що вони зробили з тими двома листами. З обережних натяків Товстуну я зрозумів, що він врешті-решт відповів на перший лист, вирішивши, що той був безпечний; але що він зробив із ксерокопією, яка, власне, і не була листом у строгому сенсі цього слова, я не знаю і по цей день, та й, правду кажучи, і не хочу цього знати. Можливо, він спалив той лист. Можливо, передав його в поліцію чи ФБР або ЦРУ; у будь-якому разі я маю великі сумніви, що він на нього відповів.

По-перше, він відмовився поглянути на зворотний бік аркуша із ксерокопією, де були написані ім'я та адреса цієї жінки; він був переконаний, якщо побачить цю інформацію, то відповідь на лист, хотітиме він цього чи ні. Можливо, так і трапилося б. Хто може знати? Спочатку в тебе вісім годин поспіль вистрілюють інформацією, джерело якої невідоме, яка набуває форми сяйливої фосфенної активності вісімдесяти кольорів, розподіл яких нагадує сучасний абстрактний живопис; тоді тобі сніться триокі люди в скляних бульбашках та електронному спорядженні; тоді твоє помешкання сповнюється плазматичною енергією, схожою на вогні святого Ельма,

яка здається живою та здатною мислити; помирають твої домашні тварини; у тобі бере гору інша особистість, яка думає грецькою; тобі сняться росіяни; й нарешті ти за три дні отримуєш два листи з Радянського Союзу — про які тебе повідомили заздалегідь. Однак загальний підсумок всього цього не такий вже поганий, адже частина цієї інформації допомагає врятувати життя твого сина. Так, і ще одне: Товстун почав бачити Стародавній Рим, накладений на Каліфорнію 1974 року. Що ж, я скажу таке: можливо, Товстун зустрівся і не з Богом, але з чимось він таки зустрівся. Не дивно, що він почав виписувати сторінка за сторінкою свою екзегезу. Я б зробив так само. Він не просто вибудовував пустопорожні теорії; він намагався з'ясувати, що ж за срана фігня з ним у біса трапилася.

Якщо Товстун просто збожеволів, то він, безумовно, знайшов для цього унікальну форму, знайшов цілком оригінальний спосіб це зробити. Оскільки він тоді проходив терапію (Товстун завжди проходив терапію), то попросив, щоб йому дали пройти тест Роршаха, аби визначити, чи він не шизофреник. У результаті тесту було встановлено, що в нього незначний невроз. Кому потрібні такі теорії?

У своєму романі «Затьмарення», опублікованому в 1977 році, я нахабно скористався розповіддю Товстуна про ті вісім годин яскравої фосфенної активності.

Кілька років тому він експериментував із впливом деінгібіторів на нервову тканину, й однієї ночі, ввівши собі ін'єкцію IV, яка вважалася безпечною й такою, що викликає легку ейфорію, відчув страшенний спад активності гамма-аміномасляної кислоти у своєму мозку. Суб'єктивно він почав сприймати яскраву фосфенну активність, спроектовану на стіну його спальні, шалений, дедалі швидший монтаж з того, що, як він тоді собі уявляв, було сучасним абстрактним мистецтвом.

Впродовж приблизно шести годин, поринувши в транс, таємний агент Пауерз переглядав тисячі робіт Пікассо, що змінювали одна одну зі швидкістю блискавки, а тоді йому показали картини Пауля Клее, більше, ніж цей художник встиг намалювати за своє життя. Потім, спостерігаючи, як картини Модільяні змінюють одна одну просто зі скаженою швидкістю, він припустив (людина завжди

потребує теорій), що це розенкрейцери телепатично надсилають йому зображення, імовірно, за допомогою високо-технологічних систем із мікрореле; проте, коли йому почали надокучати картини Кандінського, він пригадав, що головний музей мистецтва в Ленінграді спеціалізується саме на такій безпредметній сучасній творчості, і вирішив, що це радянці намагалися встановити з ним телепатичний зв'язок.

Вранці він згадав, що радикальний спад активності гамма-аміномасляної кислоти в мозку спричиняє саме такий фосфенний ефект; ніхто не намагався встановити з ним телепатичний зв'язок, з допомогою мікрохвиль чи без них...^[38]

Гамма-аміномасляна кислота в мозку блокує активацію нейронних з'єднань; вона утримує їх у бездіяльному або ж латентному стані, аж поки — правильний — деінгібіторний стимул не подіє на організм, у цьому випадку — на Конолюба-Товстуну. Іншими словами, це нейронні з'єднання, завдання яких — активуватися у певний специфічний час і за специфічних умов. Питання в тому, чи Товстун зазнав впливу такого деінгібіторного стимулу, який спричинив радикальне зниження рівня гамма-аміномасляної кислоти в його мозку і, відповідно, активацію раніше заблокованих з'єднань нейронів, так би мовити, метаз'єднань?

Усі ці події трапилися в березні 1974 року. За місяць до цього Товстуну видалили зіпсутий зуб мудрості. Під час операції хірург-стоматолог вколов йому дозу тіопенталу натрію. Пізніше того ж дня, повернувшись додому і відчуваючи жахливий біль, Товстун попросив Бет зателефонувати й замовити якісь ліки від зубного болю. Хоч він і почувався зовсім кепсько, Товстун сам відчинив двері, коли в них постукав аптечний кур'єр. Відчинивши двері, він побачив перед собою чарівну темноволосу молоду жінку, яка простягнула йому невеликий білий пакет з «Дарвоном Н»^[39]. Однак, попри нестерпний біль, Товстуну було начхати на ліки, адже вся його увага була прикута до сьайливого золотого намиста, яке висіло в дівчини на шії; він просто не міг відвести від нього очей. Не зважаючи на те, що Товстун був спантеличений від болю — та тіопенталу натрію — і виснажений муками, яких йому довелося зазнати, він все ж таки зумів запитати

дівчину, що означав золотий символ, який розміщувався в самому центрі намиста. Він був у формі риби, у профіль.

— Це знак, який використовували ранні християни, — сказала дівчина, торкаючись золотої риби своїм витонченим пальцем.

І одразу ж із Товстуном трапився флешбек. Він згадав — лише на півсекунди. Згадав Стародавній Рим і себе як раннього християнина; увесь стародавній світ, а також його потайне налякане існування таємного християнина, якого вистежує римська влада, увірвалися в його свідомість... А тоді він знову повернувся в Каліфорнію 1974 року, де дівчина передала йому невеликий білий пакет зі знеболювальними.

Через місяць, коли він лежав у напівтемряві в ліжку й слухав радіо, бо не міг заснути, він раптом почав бачити рухомі кольори. Потім із радіо долинули мерзенні, бридкі фрази, звернені до нього. Так тривало два дні, а тоді невиразні кольори ринули до нього, так немов він сам почав рухатися вперед, все швидше і швидше; і, як я й описав це у своєму романі «Затьмарення», невиразні кольори різко завмерли й набрали чітких форм сучасних абстрактних картин, їх було буквально десятки мільйонів, і вони з неймовірною швидкістю змінювали одна одну. Мета з'єднання в мозку Товстуну зазнали деінгібіторного впливу знаку у формі риби та слів, які промовила дівчина.

Ось так ось все просто.

Через кілька днів Товстун прокинувся й побачив стародавній Рим, накладений на Каліфорнію 1974 року, а ще він почав думати грецьким койне, що було *lingua franca* тієї частини Близького Сходу, яка належала до Римської імперії, — саме цю частину він бачив. Він не знав, що їхньою *lingua franca* було койне, він вважав, що нею була латина. До того ж, як я вже казав, він навіть не зрозумів, що мова, якою він думав, була мовою.

Конолюб-Товстун живе у двох різних епохах і двох різних місцях, тобто у двох просторово-часових континіумах; ось що трапилося в березні 1974 року через знак риби, який було йому показано за місяць до цього: два його просторово-часові континіуми перестали бути окремими й злилися в один. І дві його ідентичності — особистості — також злилися. Пізніше він почув, як якийсь голос промовив у його голові:

«У мені живе ще хтось і він не в цьому столітті».

Інша особистість усе збагнула. Інша особистість думала. І Товстун, особливо вночі, якраз перед тим як заснути, міг іноді вловити думки цієї іншої особистості, востаннє таке трапилось всього місяць тому; тобто чотири з половиною роки після того, як компартименталізація обох особистостей зазнала краху.

Товстун сам усе мені дуже добре розтлумачив на початку 1975 року, коли він тільки почав мені звірятися. Він назвав цю особистість у собі, яка жила в іншому столітті й іншому місці, Томасом.

— Томас,— сказав він мені,— розумніший за мене і знає значно більше. З нас обох Томас — домінантна особистість.

Він вважав, що це добре; горе тому, у чийй голові живе лиха або ж недоумкувата інша особистість!

— Ти маєш на увазі, що колись був Томасом. Що ти, — його реінкарнація і пам'ятаєш його та...

— Ні, він живе зараз. Він живе у Стародавньому Римі *зараз*. І він не я. Реінкарнація тут ні до чого.

— *Але ж це твоє тіло*, — сказав я.

Товстун пильно на мене поглянув і похитав головою.

— Ти маєш рацію. Це означає, що моє тіло або одночасно перебуває у двох просторово-часових континіумах, *або ж воно взагалі ніде не перебуває*.

Запис 14 у трактаті: Всесвіт — це інформація, і ми нерухомі в ній, не тривимірні і не в просторі або часі. Інформацію, яку нам постачають, ми перетворюємо на феноменальний світ.

Запис 30, який перефразовує попередній, щоб ще раз на цьому наголосити: Феноменального світу не існує; це іпостась інформації, що обробляється Розумом.

Товстун налякав мене до всирачки. Він виснував записи 14 і 30 із власного досвіду, дійшов до них, коли виявив, що в його голові існував ще хтось, і цей хтось жив в іншому місці і в інший час — дві тисячі років тому і за вісім тисяч миль від нього.

Ми не індивіди. Ми станції у єдиному Розумі. Ми маємо повсякчас лишатися відокремленими одне від одного. Однак Товстун випадково отримав сигнал (знак золотої риби), який призначався для Томаса. Це

Томас мав справу зі знаками риби, не Товстун. Якби дівчина не пояснила значення цього знака, руйнування компартименталізації не відбулося б. Але вона пояснила, і руйнування трапилося. Товстуну — і Томасу! — було відкрито, що простір та час — це просто механізми відокремлення. Тож у результаті Товстун почав бачити подвійний прояв обох реальностей, накладених одна на одну, і, імовірно, Томас бачив те саме. Томас мабуть запитував себе, якого біса якась іноземна мова звучить у *його* голові. А тоді він зрозумів, що це була навіть не його голова.

«У мені живе ще хтось і він не в цьому столітті».

Це думка Томаса, не Товстуна. Але вона не згірш стосувалася й самого Товстуна.

Однак Томас мав перевагу над Товстуном, адже, як сказав Товстун, Томас був розумніший; він був розумнішою особистістю. Він взяв гору над Товстуном, змусив його пити пиво замість вина, підстригав його бороду, невміло їздив автомобілем... Але, що важливіше, Томас пам'ятав, — якщо це правильне слово, — інші особистості, одну на Криті часів Мінойської цивілізації, яка існувала з 3000 року до н.е. до 1100 року до н.е., тобто дуже-дуже давно. Томас навіть пам'ятав особистість, яка жила до цього: ту, яка прибула на цю планету з інших зірок.

Томас був найбільшим розумником постнеолітичних часів. Як ранній християнин апостольської епохи він не бачив Ісуса, але знав людей, які його бачили, — Господи, я втрачаю контроль, намагаючись це записати. Томас збагнув, як відтворити себе після фізичної смерті. Усі ранні християни це вміли. Це відбувалося через анамнез, втрату амнезії — що ж, ось як уся ця система мала працювати: коли Томас опинився б на порозі смерті, він мав відтворити себе на християнському знаку риби, з'їсти якусь дивну рожеву — того самого рожевого кольору, що й світло, яке бачив Товстун, — якусь дивну рожеву їжу й відпити трохи зі священного глека, який зберігався в шафі, а тоді померти, і коли він народився б знову, то виріс би й був би цією пізнішою особою, а не собою, аж *доки* йому не покажуть знак риби.

Він передбачав, що це трапиться приблизно через сорок років після його смерті. І помилився. На це пішло майже дві тисячі років.

У такий спосіб, за допомогою цього механізму, час було скасовано. Або ж, якщо висловити це по-іншому, була скасована тиранія смерті. Обіцянка вічного життя, яку Христос дав невеликому гурту своїх послідовників, не була обманом. Христос навчив їх, як його досягти; Це було пов'язано із безсмертною плазматою, про яку говорив Товстун, живою інформацією, яка багато століть поспіль спочивала у напівсні в Наг-Хаммаді. Римляни виявили й убили усіх гомоплазмат — усіх ранніх християн, що були поєднані з плазматою; вони загинули, плазмата відступила до Наг-Хаммаді і спочивала там у напівсні як інформація, закарбована в кодексах.

Аж поки в 1945 році цю бібліотеку не виявили і не звільнили з земного полону, а також прочитали. Тож Томасу довелося чекати — не сорок років — а дві тисячі; адже знаку золотої риби було недостатньо. Безсмертя, скасування часу та простору, приходять тільки через Логос або плазмату; тільки вона безсмертна.

Ми ведемо мову про Христа. Він — та позаземна форма життя, яка прибула на цю планету багато тисяч років тому і як жива інформація проникла в свідомість людських істот, які вже тут жили, в свідомість місцевого населення. Тут ідеться про міжвидовий симбіоз.

Перш ніж стати Христом, він був Іллею. Євреям відомо все про Іллю та його безсмертя, а також його здатність надавати безсмертя іншим за допомогою «поділу свого духу». Про це знали люди Кумрану. Вони прагнули отримати частинку духу Іллі.

«Бачиш, сину мій, тут час перетворюється на простір».

Спочатку ти перетворюєш його на простір, а тоді проходиш крізь нього, однак, як усвідомив Парсифаль, він насправді нікуди не рухався; він стояв на місці, а краєвид навколо нього змінювався; з ним відбувалися метаморфози. Якийсь час він також, мабуть, бачив подвійне проявлення, взаємонакладання реальностей, як і Товстун. Це час сновидінь, який існує зараз, а не в минулому, місце, у якому живуть герої та боги і де відбуваються їхні величні діяння.

Найприголомшливішим усвідомленням, до якого дійшов Товстун, було розуміння того, що всесвіт — ірраціональний і ним керує ірраціональний розум, божество-творець. Якби припускалося, що всесвіт — раціональний, а не ірраціональний, тоді щось, що в нього вторглося, могло б видаватися ірраціональним, адже йому не було б тут місця. Але оскільки Товстун перевернув усе з ніг на голову, то він

бачив, що саме раціональне вторглося в ірраціональне. У наш світ вторглася безсмертна плазмата, і ця плазмата була цілковито раціональною, тоді як наш світ таким не був. Ця структура містилася в основі світобачення Товстуну. Була його підсумком.

Єдиний раціональний елемент у нашому світі спочивав у стані напівсну впродовж двох тисяч років. У 1945 році він прокинувся, вийшов зі свого поспулого зародкового стану й почав зростати. Він зростав у самому собі, і також, імовірно, в інших людях, а ще він зростав ззовні, у макросвіті. Товстун не міг навіть приблизно оцінити його розміри, як я вже казав. Коли щось починає пожирати світ, тут вже не до жартів. Якщо сутність, яка його пожирає, лиха або божевільна, то ситуація не просто серйозна, вона катастрофічна. Однак Товстун сприймав цей процес у зворотний спосіб. Він розглядав його точнісінько так само, як і Платон у його космології: раціональна свідомість (*noös*) спонукає ірраціональне (випадковість, сліпий детермінізм, *anankē*) перетворитися на космос.

Цей процес був перерваний Імперією.

«Імперія ніколи не закінчилася». Аж до цієї миті, До серпня 1974 року, коли Імперія зазнала болісного, можливо, навіть смертельного удару від рук — так би мовити — безсмертної плазмати, яка тепер знову набула активної форми й використовувала людей як фізичних виконавців своєї волі.

Конолюб-Товстун був одним із таких виконавців. Він був, так би мовити, руками плазмати, які тягнулися, щоб завдати шкоди Імперії.

З усього цього Товстун зробив висновок, що тепер у нього була місія, що вторгнення плазмати в нього свідчило про її намір використати його для її благих цілей.

Мені й самому снилося одне місце, озеро на півночі, а також котеджі й невеликі сільські будиночки, що тягнулися вздовж його південного берега. Уві сні я прибуваю туди з Південної Каліфорнії, де й мешкаю; це місце для відпочивальників, але воно дуже старомодне. Усі будинки дерев'яні, вкриті коричневою черепицею, яка була такою популярною в Каліфорнії перед Другою світовою війною. Дороги встелені курявою. Машини також старіші. Дивно те, що в північній Каліфорнії немає такого озера. У реальному житті я їздив до

найпівнічнішої точки аж на кордоні з Орегоном і в сам Орегон. Там всього лише сім сотень миль сухої місцевості.

Де ж це озеро — а також будинки навколо нього — існують насправді? Воно мені снилося безліч разів. Оскільки у снах я усвідомлюю, що я на відпочинку, що насправді я живу в Південній Каліфорнії, то іноді в цих взаємопов'язаних снах повертаюся автомобілем назад до округу Орендж. Однак коли я прибуваю на місце, то виявляється, що я живу в будинку, тоді як насправді я мешкаю в квартирі. У цих снах я одружений. У реальному житті я живу сам. Ще дивніше те, що моєю дружиною є жінка, яку я ніколи не бачив у реальності.

В одному зі снів ми обоє перебуваємо на нашому задньому дворі, де поливаємо рослини й доглядаємо за трояндовим садом. Я бачу сусідський будинок; це розкішна садиба, яку від нас відділяє спільна цементна стіна. Біля стіни висаджені дикі троянди, щоб зробити її більш мальовничою. Проходячи з граблями повз зелені пластикові баки для сміття, які ми по вінця наповнили обрізаними пагонами рослин, я кидаю погляд на свою дружину — вона саме поливає квіти з шланга,— а тоді дивлюся на стіну, по якій плетуться кущі диких троянд, і почуваюся щасливим; я думаю про те, що ми б не могли щасливо жити в Південній Каліфорнії, якби не мали такого гарного будинку з розкішним садом на задньому дворі. Я значно охочіше мешкав би в садибі по сусідству, але я в будь-якому разі можу її бачити й навіть заходити в її більш просторий сад. Моя дружина одягнена в блакитні джинси; вона струнка й вродлива.

Коли я прокидаюся, то думаю, що мені слід поїхати на північ до озера; хоча тут дуже гарно з моєю дружиною, садом на задньому дворі та дикими трояндами, але біля озера все одно приємніше. Однак тоді я усвідомлюю, що зараз січень, і на північ від затоки Сан-Франциско на шосе лежатиме сніг; не зовсім вдалий час для поїздки до хатини над озером. Потрібно зачекати до літа; бо врешті-решт насправді з мене не дуже вправний водій. Проте в мене хороше авто; майже новий червоний *Capri*^[40]. А тоді, прокинувшись ще більше, я усвідомлюю, що мешкаю сам у квартирі в Південній Каліфорнії. У мене немає дружини. Не існує будинку з садом на задньому дворі та високою стіною, по якій плетуться кущі диких троянд. Ще дивніше те, що не лише в мене немає хатини на озері на півночі, а й самого цього озера в

Каліфорнії не існує. Мапа, яка зринає в моїй свідомості уві сні, є фальшивою; на ній зображена не Каліфорнія. То який штат там зображено? Вашингтон? На півночі Вашингтону є велика водойма; я летів над нею, коли подорожував літаком у Канаду і повертався звідти, а ще якось я відвідував Сіетл.

Ким є ця дружина? Я зараз не лише не одружений, а й ніколи не був одружений з цією жінкою, як, власне, й ніколи її не бачив. А втім, у снах я відчуваю до неї глибоку, сумирну і дуже звичну любов, той різновид любові, який приходить тільки з роками. Але як я можу щось про це знати, якщо в мене ніколи не було когось, до кого я міг би відчувати таку любов? Підвівшись із ліжка,— я трохи задрімав під вечір,— я прямую у вітальню своєї квартири й здивовано ціпенію від усвідомлення синтетичності мого життя. Стереосистема (синтетична); телевізор (поза сумнівом синтетичний); книжки — опосередкований, другорядний досвід, принаймні в порівнянні з поїздкою вузькою запилюженою дорогою, що в'ється вздовж озера, іноді проходячи під кронами дерев, якою я врешті досягаю моєї хатини й місця, де я зазвичай паркуюсь. Проте що це за хатина? Яке це озеро? Я навіть пам'ятаю, як багато років тому мене туди вперше привезла матір. Тепер я іноді літаю туди літаком. Між Південною Каліфорнією і озером є пряме сполучення... За винятком кількох миль, які потрібно здолати від аеропорту. Якого аеропорту? Але, найголовніше, як я можу терпіти своє ерзац-життя в цьому пластиковому помешканні, особливо без неї, стрункої дружини в блакитних джинсах?

Якби не Конолюб-Товстун і його зустріч із Богом, чи Зеброю, або Логосом, та ця історія про іншу особу, що живе в голові Товстуну, однак в інших столітті та місці, я б відкинув свої сні як нісенітницю. Я пам'ятаю статті, у яких ішлося про людей, що поселилися біля озера; вони належали до якоїсь поміркованої релігійної групи на кшталт квакерів (я виріс у квакерській родині); хіба що в статті зазначалося, що вони палко вірили в те, що дітей не можна класти в дерев'яні колиски. Такий був у них специфічний еретичний ухил. Також — і в мене перед очима так і зринають сторінки статті, де це про них було написано — стверджувалося, що «час від часу народжувалося один чи два чаклуни», і це було якось пов'язано з їхньою нелюбов'ю до дерев'яних колисок; вочевидь, якщо покласти немовля або дитину-

чаклуна — майбутнього чаклуна — у дерев'яну колиску, то він з часом втратить свою магічну силу.

Сни про інше життя? Однак де? Поступово побачена у візіях фальшива мапа Каліфорнії зникає, а разом із нею зникають озеро, будинки, дороги, люди, автомобілі, аеропорт, гурт поміркованих віруючих з їхньою дивною нелюбов'ю до дерев'яних колисок; однак, аби усе це могло зникнути, має зникнути також нагромадження взаємопов'язаних снів, які відповідають багатьом рокам реально проминулого часу.

Єдиним зв'язком між цим світом зі сну та моїм реальним світом є мій червоний *Capri*.

Чому цей єдиний елемент залишається правдивим в обох світах?

Кажуть, що сни — це «контрольований психоз» або ж, якщо сформулювати це інакше: психоз — це сон, що проривається у свідомість, коли людина не спить. Що все це означає в стосунку до мого сну про озеро, який містить жінку, з якою я ніколи не був знайомий, але до якої відчуваю справжню й сумирну любов? Чи ці дві людини перебувають у моєму мозку, так як у мозку Товстуна? Вони відділені, бо в моєму випадку жоден деінгібіторний символ випадково не спричинився до того, щоб ця «інша» людина прорвалася крізь перегородку й увірвалася в мою особистість і мій світ?

Можливо всі ми такі, як Конолюб-Товстун, просто про це не знаємо?

У скількох світах ми одночасно існуємо?

І досі трохи невпевнено стоячи на ногах після сну, я вмикаю телевізор і намагаюся дивитися програму, що називається «Старі добрі дні Діка Кларка, частина друга». На екрані з'являються йолопи та простаки, що несуть нісенітницю як справжні дурбила та бевзі; дітлахи з вкритими прищами обличчями екстатично репетують, схвалюючи цю цілковиту банальність. Я вимикаю телевізор. Мій кіт проситься, щоб його погодували. Який кіт? У снах у нас із дружиною немає домашніх тварин; у нас чарівний будинок з великим, добре доглянутим заднім двором, де ми проводимо вихідні. Також у нас гараж на дві машини... Раптом, відчутно здригнувшись, я усвідомлюю, що це дорогий будинок; у моїх взаємопов'язаних снах я доволі заможний. Я живу життям людини, що належить до вищих прошарків середнього класу. Це не я. Я б ніколи так не жив; а якби й жив, то мені було б дуже

некомфортно. Багатство і власність викликають в мене зникловоіння; я виріс у Берклі і мені властива типова для Берклі лівацька соціалістична свідомість, яка з підозрою ставиться до розкішного життя.

Та особа у сні також має будинок на березі озера. І лише клятий *Capri* той самий. Кілька місяців тому я пішов і купив собі новісінький *Capri Ghia*, який зазвичай не міг би собі дозволити; це авто, яким могла б володіти особа зі сну. Отже, у сні все таки є певна логіка. Якби я був тією особою, то мав би таку саму машину.

Через годину після пробудження я й досі бачу внутрішнім оком — хоч що б це було, третє або око аджна? — шланг, який моя дружина в блакитних джинсах тягне за собою по цементній доріжці. Лише маленькі деталі без загального сюжету. Шкода, що я не власник садиби, яка стоїть поряд з моїм будинком. Справді? У реальному житті я б нізащо не погодився мати таку садибу. Ці люди — товстосуми, я їх зневажаю. Хто я? Скільки в мені різних людей? Де я? Це невелике пластикове помешкання в Південній Каліфорнії не мій дім, але зараз я вже прокинувся, принаймні так мені здається, і я живу тут разом зі своїм телевізором (вітаю, Дік Кларк), стереосистемою (вітаю, Олівія Ньютон-Джон) та книжками (вітаю, дев'ять мільйонів вкритих пилом видань). У порівнянні з моїм життям у взаємопов'язаних снах, це життя самотнє, фальшиве й не варте й ламаного гроша; воно не пасує розумній та освіченій людині. *Де троянди? Де озеро? Де струнка, усміхнена, вродлива жінка, що змотує й ховає шланг для поливання саду?* Людина, якою я є зараз, у порівнянні з тією особою зі сну, спантеличена й переможена, вона лише вважає, ніби насолоджується повноцінним життям. У снах я бачу, що таке повноцінне життя, і це зовсім не те, що я маю.

Тоді в мене зринає дивна думка. Я не підтримую близьких стосунків зі своїм батьком, який і досі живий. Йому за вісімдесят і він мешкає в Північній Каліфорнії в Менло Парк. Я відвідував його лише двічі, і це було двадцять років тому. У нього був такий будинок, у якому я жив уві сні. Його прагнення — та досягнення — відповідали прагненням і досягненням особи зі сну. Може, уві сні я стаю своїм батьком? Чоловіку уві сні — мені — було приблизно стільки ж років, як мені зараз, *або менше*. Так, якщо судити по жінці, моїй дружині, то суттєво менше. У своїх снах я повернувся назад у часі, але не до своєї молодості, а до молодості свого батька! У цих снах я притримуюся

поглядів батька на те, що таке достойне життя і як усе має бути влаштовано; сила його поглядів така потужна, що вона не полишає мене ще годину після того, як я прокидаюся. Звісно, що після прокидання я відчуваю антипатію до свого kota; мій батько ненавидить котів.

Впродовж цілого десятиліття до мого народження батько мав звичку час від часу їздити на північ до озера Тахо. Мабуть, у них із мамою була там хатина. Я не знаю; я ніколи там не був.

Філогенетична пам'ять, пам'ять виду. Не моя власна онтогенетична пам'ять. Як кажуть: «Філогенез відтворюється в онтогенезі». Індивід містить у собі історію усієї своєї раси, аж до самих початків. До Стародавнього Риму, до Міносу на Криті, до далеких зірок. А я опустився, я повернувся вві сні всього на одне покоління. Це збірна генетична пам'ять, пам'ять ДНК. Це пояснює той критичний досвід, який пережив Конолюб-Товстун, коли християнський символ риби вивільнив у ньому особистість, яка жила дві тисячі років тому... Оскільки й сам символ походив із періоду дві тисячі років тому. Якби йому показали ще більш давній символ, він би повернувся ще далі в часі; врешті-решт умови для цього були ідеальні: він саме відходив від дії тіопенталу натрію, «ліків правди».

У Товстуна щодо цього є інша теорія. Він вважає, що зараз насправді 103-й рік н.е. (або від Р. Х., як звик казати я; нехай Товстун із його нововведеннями йде до біса). Ми справді живемо в апостольські часи, однак усе навколо вкриває шар *maya* або ж те, що греки називали *dokos*. Це одне з ключових понять Товстуна: *dokos*, шар омани або ж того, що нам просто здається. Це все пов'язане з часом, із тим, чи час реальний.

Я наводжу слова Геракліта, не питаючи дозволу у Товстуна: «Час — це дитина, що грається, вона грає в шахи; ця дитина — царство». Господи! Що це означає? Ось що каже про цей уривок Едвард Гассі: «Тут, імовірно, як і в Анаксимандра, „Час“ є одним із імен Бога, що етимологічно натякає на вічність. Безмежно древнє божество, яке відповідно до правил рухає космічними фігурами у битві, є дитиною, що грає в настільну гру». Господи Боже, про що тут йдеться? Де ми, у якому ми часі, і хто ми? Скільки ми різних людей, у скількох різних місцях і в скількох різних періодах? Ми просто фігури на дошці, якими рухає «безмежно древнє божество», що є «дитиною»!

Повертаюся до пляшки коньяку. Коньяк мене заспокоює. Іноді, особливо коли я проводжу вечір за розмовами з Товстуном, я такий схарапуджений, що маю чимось заспокоїти нерви. Мене переслідує жахливий здогад, що він наштовхнувся на щось реальне і невимовно страшне. Особисто я зовсім не хочу прорватися на новий теологічний або філософський рівень. Але моя зустріч із Конолюбом-Товстуном була необхідною; мені потрібно було познайомитися з ним і почути його навіжені ідеї, що виникли на ґрунті його химерної зустрічі з Богзна-чим. Можливо, з остаточною реальністю. Хоч би що це було, воно було живим, і воно мислило. І воно у жоден спосіб не нагадувало нас. Попри слова, наведені в Св. апостола Івана, 3:2, Ксенофан мав рацію.

«Є тільки один бог, зовсім не схожий на смертних істот, ані формою тіла, ані думками своїми».

* * *

Хіба не буде оксимороном сказати «Я — не я»? Хіба не буде це буквальною суперечністю, семантично безглуздим твердженням? Товстун виявився Томасом; а я, проаналізувавши інформацію зі свого сну, дійшов висновку, що я — мій батько і одружений зі своєю матір'ю, коли вона була молодою, — до мого народження. Я вважаю, що ота таємнича згадка про те, що «час від часу народжувалося один чи два чаклуни» мала б мені щось повідомити. Достатньо передова технологія здавалася б нам формою магії; на це звернув увагу Артур Ч. Кларк. Чаклун має справу з магією; *ergo*, «чаклун» — це той, хто володіє певною високорозвиненою технологією, яка нас спантеличує. Хтось грається в настільні ігри з часом, хтось, кого ми не бачимо. Це не Бог. Це архаїчне ім'я, яким називали цю сутність суспільства минулого, а також називають сучасні люди з обмеженим анахроністичним мисленням. Нам потрібен новий термін, однак те, з чим ми маємо справу, не нове.

Конолюб-Товстун здатний подорожувати в часі, повернутися назад на тисячі років. Триокі люди, мабуть, живуть у далекому майбутньому; вони наші нащадки, що досягли високого рівня розвитку. І, ймовірно, саме їхня технологія дала Товстунові здатність подорожувати в часі. Власне кажучи, домінантна особистість Товстуна може перебувати не в минулому, а в майбутньому — вона просто виразила себе поза межами нього у формі Зебри. Я хочу сказати, що вогонь святого Ельма,

який, як вважав Товстун, був живий і мислив, мабуть, перенісся в цей період і є одним із наших власних дітей.

Розділ 8

Я не думав, що варто казати Товстуну, ніби я вважаю, що його зустріч із Богом була насправді зустріччю з ним самим із далекого майбутнього. Ним самим, який настільки еволюціонував, настільки змінився, що перестав бути людиною. Товстун згадав усе аж до зірок, і він зустрів істоту, що була готова повернутися до зірок, а на додачу ще кілька своїх особистостей, кілька точок на цій лінії. Усі вони — одна й та сама особа.

Запис 13 у трактаті: Паскаль сказав: «Вся історія — це одна безсмертна людина, яка повсякчас навчається». Це той Безсмертний, якому ми поклоняємося, не знаючи його імені. «Він жив дуже давно, але він і досі живий» та «Головний Аполлон незабаром повернеться». Ім'я змінюється.

На певному рівні Товстун відгадав істину; він зустрів свої минулі особистості і свої майбутні особистості — дві майбутні особистості; спочатку більш ранню, триоких людей, а тоді Зебру, яка не має тіла.

У якийсь спосіб час перестав для нього діяти, і скупчення особистостей на лінійній вісі часу змусило їх нашаруватися й утворити одну спільну сутність.

З цього нашарування особистостей з'явилася Зебра, яка є супра- або ж транстемпоральною: чистою енергією, чистою живою інформацією. Безсмертною, благодатною, розумною та готовою допомагати. Вона — суть *раціональної* людської істоти. У центрі ірраціонального всесвіту, яким керує ірраціональний Розум, стоїть раціональна людина, і Конолюб-Товстун лише один із таких. Божество, яке вторглося в наш світ і яке Товстун зустрів у 1974 році, було ним самим. Однак, здається, Товстун радів із того, що вірив, ніби він зустрів Бога. Трохи поміркувавши, я вирішив не розповідати йому про свої погляди. Врешті-решт, я можу й помилятися.

Усе це було пов'язано з часом. «Час можливо подолати», — писав Мірче Еліаде. Саме про це і йдеться! Великою таємницею елевсинських та орфічних містерій, ранніх християн, Сарапіса, греко-

римських містичних релігій, Гермеса Трисмегіста, ренесансних алхіміків-герметиків, розенкрейцерів, Аполлонія Тіанського, Симона Волхва, Асклепія, Парацельса, Бруно є скасування часу. Техніки для цього наявні. Данте обговорює їх у своїй «Комедії». Це пов'язано з втратою амнезії: коли забуття зникає, істинна пам'ять починає поширюватись вперед і назад, у минуле і в майбутнє, а також, що дивно, в альтернативні всесвіти; вона не лише лінійна, а й ортогональна.

Ось чому про Іллю справді можна сказати, що він безсмертний; він увійшов у Вищий Світ (як називає його Товстун) і більше не підкоряється часу. Час рівнозначний тому, що древні називали «астральним детермінізмом». Мета містерій полягала в тому, щоб звільнити людину, яка проходить ініціацію, від астрального детермінізму, який приблизно дорівнює долі. Ось що Товстун написав про це в своєму трактаті:

Запис 48. Існує два світи, верхній та нижній. Верхній, який походить від гіпервсесвіту I, або Ян, Форма I Парменіда, сприйнятливий та цілеспрямований. Нижній світ, або ж Ін, Форма II Парменіда, — механічний: ним рухає сліпа та дієва причина, він детерміністський і позбавлений інтелекту, оскільки походить від мертвого джерела. У стародавні часи це називали «астральним детермінізмом». Великою мірою нас спіймано в пастку нижнього світу, однак завдяки таїнствам, за допомогою плазмати, нас врятовано. Допоки астральний детермінізм не побороно, ми його навіть не помічаємо, настільки сильно введені в оману. «Імперія ніколи не закінчилася».

Будда Сіддхартха пам'ятав усі свої минулі життя; саме тому йому й дали титул «будда», який означає «просвітлений». Від нього знання про те, як цього досягти, прийшло у Грецію, і його можна бачити у вченні Піфагора, який тримав велику частину свого окультного містичного *gnosis* у таємниці; однак його учень Емпедокл відколовся від Піфагорійського братства і зробив це знання загальнодоступним. Він казав своїм друзям у приватних розмовах, що він — Аполлон. Як Будда та Піфагор він також міг пам'ятати свої минулі життя. Однак

вони нікому не казали, що можуть також «пам'ятати» свої майбутні життя.

Триокі люди, яких бачив Товстун, були ним самим на просвітленій стадії еволюційного розвитку під час його різноманітних життів. У буддизмі це називається «суперлюдське божественне око» (*dibba-sakkhu*), здатність бачити вмирання та переродження живих істот. Гаутама Будда (Сіддхартха) досягнув цього під час свого серединного чатування (з десятої вечора до другої ночі). Під час першого чатування (від шостої до десятої вечора) він отримав знання про всі — повторюю, всі — свої минулі існування (*pubbeni-vasanussati-nana*). Я не сказав цього Товстуну, але технічно він став Буддою. Повідомити йому це не видавалося мені хорошою ідеєю. Врешті-решт, якщо ти Будда, то маєш бути здатним і сам це збагнути.

Мені видається приголомшливим парадоксом те, що Будда — тобто просвітлений — може бути нездатним збагнути, навіть після чотирьох з половиною років, що він досягнув просвітлення. Товстун цілковито зав'яз у своїй нескінченній екзегезі, марно намагаючись зрозуміти, що ж із ним трапилося. Він більше нагадував жертву несподіваного нападу, а не Будду.

— Твою ж наліво! — як сказав би Кевін про зустріч із Зеброю. — Що ЦЕ було?

Такі мутні штуки не справляли враження на Кевіна. Він вважав себе яструбом, а їх — зайцем. Він не бачив жодної цінності в екзегезі, але залишився хорошим другом Товстуна. Кевін діяв за принципом: «Засуджуй вчинок, а не того, хто його робить».

Останнім часом Кевін почувався добре. Врешті-решт його негативна думка про Шеррі виявилася правильною. Це зблизило їх із Товстуном. Кевін бачив її такою, якою вона була, з раком чи без. Щиро кажучи, те, що вона помирала, анічогісінько для нього не значило. Він Добре все обміркував і прийшов до висновку, що її рак був шахрайством.

У ці дні, коли Товстун дедалі більше турбувався за Шеррі, йому не давала спокою нав'язлива думка, що незабаром знову народиться Спаситель — або ж уже народився. Що десь у світі він вже ходить або зовсім скоро знову ходитиме по землі.

Що Товстун робитиме, коли Шеррі помре? Моріс прокричав цю фразу до нього у формі запитання. Він також помре? Зовсім ні.

Товстун, який роздумував і писав, а ще досліджував та отримував уривки повідомлень від Зебри під час гіпнагогічних станів і снів, водночас намагаючись врятувати хоч щось із тої купи уламків, на яку перетворилося його життя, вирішив, що він подасться на пошуки Спасителя. Він знайде його, хоч де б той був.

Це була та місія, та божественна мета, яку Зебра поклала на нього в березні 1974 року: його ніжне ярмо, легкий тягар. Товстун, який відтепер став святим, незабаром перетвориться на сучасного чарівника. Йому бракувало лише підказки, хоч якогось натяку на те, де потрібно шукати. Однак врешті-решт Зебра йому це повідомить; підказка надійде від Бога. Саме в цьому й полягала мета теофанії Зебри: щоб спонукати Товстуна рушити правильним шляхом.

Коли про це почув наш друг Девід, то запитав:

— Це буде Христос? — у такий спосіб виявляючи свій католицизм.

— Це п'ятий Спаситель, — таємниче зауважив Товстун. Врешті Зебра говорила про прихід спасителя кількома — і в певному сенсі суперечливими один одному — способами: як про святу Софію, яка була Христом; як про Головного Аполлона; як про Будду або Сіддхартху.

Оскільки його теологія була доволі еkleктичною, то Товстун наводив цілу низку спасителів: Будда, Заратустра, Ісус та Абу Аль-Касім Мухаммад Ібн Абд Аллах Абд Аль-Мутталіб Ібн Хашім (тобто, Магомет). Інколи він також називав Мані. Саме тому наступний Спаситель буде п'ятим у коротшому списку і шостим у довшому. Час від часу Товстун включав також Асклепія, тож якщо додати до довшого списку і його, то наступний Спаситель стане номером сім. У будь-якому разі цей прийдешній Спаситель буде останнім; він сидітиме на троні, мов король, і буде суддею над усіма націями й народами. Було зведено просіювальний міст зороастризму, за допомогою якого хороші душі (душі світла) відділили від поганих (душ темряви). Маат поклала свою пір'їну на ваги, щоб зважувати нею серце кожної людини, яку судять, поки Суддя Осіріс засідав на троні. Це були клопітні часи.

Товстун мав намір передати, можливо, з рук у руки, «Книгу життя» Верховному Судді, Древньому, про якого згадано в «Книзі Даниїла».

Ми всі звернули увагу Товстуна на те, що, можливо, «Книга життя» — у якій будуть записані імена усіх врятованих — все-таки виявиться

надто важкою й одна людина не зможе її підняти, принаймні хотілося б на це сподіватися; тоді для цього знадобиться лебідка й підйомний кран. Товстун не оцінив наш гумор.

— Хай-но цей Верховний Суддя побачить мого мертвого kota,— сказав Кевін.

— Як же ти забембав усіх своїм мертвим котом, — сказав я. — Ми вже втомилися про нього слухати.

Вислухавши хитромудрі плани Товстуну врешті-решт знайти Спасителя — хоч як далеко йому доведеться податися, щоб це зробити, — я раптом збагнув очевидне: насправді Товстун шукав мертву дівчину, Глорію, за смерть якої почувався відповідальним. Він повністю змішав в одну купу своє релігійні життя та цілі зі своїм емоційним життям і цілями. Для нього «спаситель» означав «подругу, яку він втратив». Він сподівався возз'єднатися з нею, але з цього боку могили. Якщо він не міг податися до неї, на іншу сторону, то знайде її тут. Тож хоча в нього більше не було суїцидальних поривань, він і досі був божевільним. Все ж таки, на мою думку, це було покращення; *танатос* програвав битву *еросу*. Як сформулював це Кевін: «Можливо, десь у процесі Товстун і трахне якусь тьолку».

До того часу, коли Товстун вирушить у свою священну місію, він вже шукатиме двох мертвих дівчат: Глорію та Шеррі. Ця оновлена версія саги про Грааль змусила мене задуматися, чи бува не подібні еротичні поривання мотивували лицарів Грааля в Монсальваті, замку, де врешті-решт опинився Парсифаль. Вагнер у своєму тексті зазначає, що тільки ті, кого кличе сам Грааль, знаходять туди дорогу. Кров Христа на хресті зібрали в той самий келих, з якого він пив під час Тайної вечері; тому вона буквально містила його кров. По суті, саме ця кров, а не Грааль, прикликала лицарів; ця кров ніколи не померла. Як і Зебра, вміст Грааля був плазмою, або, як називав це Товстун, плазматою. Мабуть, десь у екзегезі Товстуну таки було написано, що Зебра дорівнювала плазмі, а та дорівнювала священній крові розіп'ятого Христа.

Пролита кров дівчини, що розлилася й висихала на тротуарі поряд із будівлею Синанону в Окленді, зверталася до Товстуну, який, як і Парсифаль, був цілковитим дурнем. Кажуть, ніби слово «парсифаль» саме це й означає арабською; нібито воно походить від *Falparsī*, арабського слова, яке означає «чистий дурень». Звісно, що це не так,

хоча в опері «Парсифаль» Кундрі й звертається так до Парсифаля. Насправді ім'я Парсифаль походить від Парцеваль, яке є просто ім'ям. Однак залишається один цікавий момент: через Персію Грааль ототожнюють із дохристиянським *lapis exilix*, який є магічним каменем. Цей камінь пізніше з'являється у герметичній алхімії як засіб, за допомогою якого можна досягнути метаморфози людини. З огляду на ідею Товстуна про міжвидовий симбіоз, людину, яка поєдналася із Зеброю або Логосом чи плазматом і стала гомоплазматом, я бачу у всьому цьому певну тяглість. Товстун вірив, що він поєднався із Зеброю; отже, він уже став тим, що шукали алхіміки-герметики. Відтак для нього було б цілком природно вирушити на пошуки Грааля; там він знайшов би свою подругу, себе і свій дім.

Своїми повсякчасними висміюваннями ідеалістичних поривань Товстуна Кевін виконував роль лихого чаклуна Клінгсора. На думку Кевіна, Товстуна переповнювала хіть. У Товстуні танатос — смерть — зійшовся в битві з еросом, якого Кевін ототожнював не з життям, а з траханням. Мабуть, він не так вже й помилявся; я маю на увазі у своєму описі базової діалектичної боротьби, яка тривала з перемінним успіхом у свідомості Товстуна. Частина Товстуна прагнула померти, а частина прагнула життя. Танатос може набрати будь-якої форми, якої лише забажає; він може вбити ерос, життєвий потяг, а тоді його імітувати. Щойно танатос зробить таке з тобою, у тебе великі проблеми; тобі здається, що тобою керує ерос, але насправді це танатос, що заховався за маскою. Я сподівався, що з Товстуном такого не трапилося; сподівався, що його бажання вистежити й знайти Спасителя було спричинене еросом.

Істинний Спаситель, або ж істинний Бог, якщо вже на те пішло, несе в собі життя; він є життям. Будь-який «спаситель» або «бог», що приносить смерть, є не чим іншим, як танатосом, який одягнув маску спасителя. Ось чому Ісус ідентифікував себе як істинного Спасителя — навіть коли він не хотів так себе ідентифікувати, — своїми чудесними зціленнями. Люди знали, про що свідчили чудесні зцілення. На самому кінці Старого Завіту є прекрасний уривок, де це питання пояснюється. Бог каже: «Але для вас, хто боїться імені мого, зійде сонце праведності, несучи на своїх крилах зцілення, і ви вирветесь на волю, мов телята, яких випустили зі стійл».

У певному сенсі Товстун сподівався, що Спаситель зцілить те, що стало хворим, і відновить те, що зламалося. На якомусь рівні він насправді вірив, що Глорію, мертву дівчину, можна повернути до життя. Саме тому агонія Шеррі, що й далі тривала, її хвороба, яка лише посилювалася, спантеличували його й позбавляли духовних надій і віри. Відповідно до системи, яку він виклав у своїй екзегезі і яка ґрунтувалася на його зустрічі з Богом, Шеррі мали б допомогти одужати.

Пошуки Товстуна сягали дуже далеко. Хоча технічно він міг зрозуміти, чому Шеррі захворіла на рак, однак духовно він не міг цього збагнути. Власне кажучи, Товстунові ніяк не вдавалося втямити, чому Христа, Сина Бога, було розіп'ято на хресті. Біль та страждання були для нього позбавленими сенсу; він не знаходив для них місця в загальному плані світобудови. Відтак, на його думку, існування таких нещасть вказувало на ірраціональність всесвіту, вони були образою для розуму.

Немає сумніву, що Товстун серйозно ставився до місії, про яку говорив. Він накопичив майже двадцять тисяч доларів на своєму банківському рахунку.

— Не насміхайся з нього, — якось сказав я Кевіну. — Для нього все це дуже важливе.

— Для мене також важливо трахнути якусь гарненьку кралю, — відповів Кевін. Його очі виблискували звичною для нього цинічною насмішкуватістю.

— Годі вже, — мовив я. — Це не смішно.

Але Кевін і далі просто шкірився.

Через тиждень Шеррі померла.

Тепер, як я й передбачав, на совісті Товстуна було вже дві смерті. Йому не вдалося врятувати ані одну, ані іншу дівчину. Коли ти Атлас, то змушений нести великий тягар, і якщо ти його не втримаєш, багато людей страждатимуть, власне, цілий світ людей, цілісінький світ страждання. Зараз цей тягар тиснув на Товстуна не так фізично, як духовно. Два мертвих тіла, прив'язані до нього, волали, благаючи їх врятувати, — вони волали попри те, що вже померли. Крики мертвих і справді жахливі; варто намагатися ніколи їх не чути.

Я боявся, що Товстун знову вдасться до спроби самогубства, а якщо вона виявиться невдалою, це означатиме ще одну відсидку у

гамівній кімнаті з гумовими стінами.

Як не дивно, коли я заїхав до Товстуна, то застав його в доволі емоційно врівноваженому стані.

— Я вирушаю, — сказав він мені.

— У свою місію?

— Саме так, — мовив Товстун.

— І куди ж?

— Я не знаю. Я просто вирушу, а далі Зебра вкаже мені шлях.

У мене не було бажання спробувати його відмовити; врешті, які в нього були альтернативи? Сидіти на самоті в помешканні, де вони жили разом із Шеррі? Слухати, як Кевін насміхається з усіх бід світу? Ще гірше було б проводити свій час, вислуховуючи розпатякування Девіда про те, як «Бог створює добро зі зла». Якщо щось і могло привести Товстуна у гамівну кімнату з гумовими стінами, то це перспектива опинитись поміж двох вогнів між Кевіном та Девідом: між недоумкуватим, набожним і легковірним з одного боку, і цинічно жорстоким з іншого. А чим я міг йому зарадити? Смерть Шеррі також мене вразила, розклавши на базові деталі, немов іграшку, яку розібрали й знову перетворили на те, що колись прибуло поштою як яскраво розфарбований конструкторський набір. Мені хотілося сказати: «Товстуне, візьми мене з собою. Покажи мені дорогу додому».

Поки ми з Товстуном сиділи, поринувши в скорботу, задзвонив телефон.

Телефонувала Бет, щоб повідомити Товстуну, що він на тиждень запізнився з оплатою аліментів.

— Мої колишні дружини — нащадки щурів, — сказав мені Товстун, поклавши слухавку.

— Тобі потрібно звідси забратися, — мовив я.

— Отже, ти погоджуєшся, що мені варто вирушати.

— Так, — сказав я.

— У мене достатньо грошей, щоб податися в будь-яке місце на світі. Я думав про Китай. Ось як я міркував: «У якому місці він міг би народитися з найменшою ймовірністю?» У такій комуністичній країні, як Китай. Або у Франції.

— Чому у Франції? — запитав я.

— Мені завжди хотілося побачити Францію.

— Тоді їдь до Франції, — мовив я.

— «Що ти робитимеш?» — пробурмотів Товстун.

— Перепрошую?

— Мені згадалася телевізійна реклама дорожніх чеків *American Express*. «Що ти робитимеш? Що *хотитимеш*, те й робитимеш». Саме так я відчуваюся зараз. Вони мають рацію.

— А мені подобається та реклама,— мовив я,— де чоловік середнього віку каже: «У мене в тому гаманці було шістсот доларів. Це найгірше, що будь-коли траплялося в моєму житті». Якщо це найгірше, що будь-коли з ним траплялося...

— Ага,— сказав Товстун, хитаючи головою,— то його життя було доволі безтурботним.

Я знав, який образ зринув у свідомості Товстуна: образи дівчат, які помирили. Одна з розтряненими від удару кістками, а інша — розірвана зсередини. Я затремтів і відчув, що готовий от-от розплакатися.

— Вона задихнулася,— врешті сказав Товстун тихим голосом. — Вона просто, курва, задихнулася; більше не могла дихати.

— Мені шкода,— сказав я.

— Знаєш, що сказав мені лікар, щоб мене розрадити? «Є й гірші хвороби за рак».

— Він показав тобі слайди?

Ми обоє розреготались. Коли ти ледь не божеволієш від горя, то смієшся з того, з чого можеш.

— Ходімо на Сомбреро-стрит,— сказав я; там був хороший ресторан і бар, який ми всі любили відвідувати. — Пригощу тебе випивкою.

Ми подалися через Мейн-стрит і невдовзі вже сиділи в барі на Сомбреро-стрит.

— А де та невеличка брюнетка, яка часто приходила сюди з вами? — запитала офіціантка в Товстуна, коли подавала нам напої.

— У Клівленді, — відповів Товстун. Ми знову обоє розсміялися. Офіціантка пам'ятала Шеррі. Це все було надто жахливо, щоб ставитися до цього серйозно.

— У мене була одна знайома, — мовив я до Товстуна, поки ми пили. — Я розповідав їй про свого мертвого kota і сказав: «Що ж, тепер він упокоївся у вічності», на що вона миттєво й цілком серйозно відповіла: «А мій кіт похований у Глендейлі». Ми одразу відчули себе

на одній ноті й почали порівнювати погоду в Глендейлі з погодою у вічності.

Ми з Товстуном зареготали так, що інші люди почали на нас витріщатися.

— Треба припиняти, — сказав я, заспокоюючись.

— Хіба у вічності не холодніше? — запитав Товстун.

— Так, але там менше смогу.

— Можливо, саме там я його й знайду, — мовив Товстун.

— Кого? — запитав я.

— Його. П'ятого спасителя.

— Пам'ятаєш той випадок у твоїй квартирі, — сказав я, — коли Шеррі тільки починала хіміотерапію і її волосся випадало...

— Так, котяча мисочка для води.

— Вона стояла біля котячої мисочки для води, і її волосся все падало й падало у воду, неабияк збиваючи бідолашного кота з пантелику.

— «Що це в біса таке?», — мовив Товстун, цитуючи те, що сказав би кіт, якби міг говорити. — «Он там, у моїй мисочці з водою?»

Він вишкірився, але в цьому вишкірі не було й краплини радості. Жоден із нас уже не був здатний на жарти, навіть поміж нами.

— Нам потрібний Кевін, щоб він нас розвеселив, — сказав Товстун. — Хоча, якщо добре подумати, — пробурмотів він, — то, можливо, і не потрібний.

— Ми просто змушені якимось жити далі, — сказав я.

— Філ, — мовив Товстун, — якщо я його не знайду, то помру.

— Я знаю, — сказав я.

Це була правда. Між Товстуном і знищенням стояв лише Спаситель.

— Я запрограмований на самознищення, — сказав Товстун. — І на кнопку вже натиснули.

— Ці відчуття, які ти відчуваєш... — почав я.

— Вони раціональні, — мовив Товстун. — Беручи до уваги ситуацію. Це все правда. Це не божевілля. Я маю його знайти, хоч де він є, або померти.

— Що ж, тоді я також помру, — сказав я. — Якщо ти помреш.

— Так і є, — сказав Товстун, киваючи. — Ти все правильно зрозумів. Ти не можеш існувати без мене, а я не можу існувати без

тебе. Ми вляпалися в це разом. Дідько, що це за життя? Чому такі речі трапляються?

— Ти ж сам казав. Всесвіт...

— Я знайду його, — мовив Товстун.

Він допив свій напій, поставив порожню склянку на стіл і підвівся.

— Ходімо назад до мого помешкання. Хочу поставити тобі нову платівку Лінди Ронштадт «Живучи у США». Вона чудова.

Коли ми виходили з бару, я сказав:

— Кевін каже, що Ронштадт застаріла.

— Це Кевін застарів, — мовив Товстун, зупиняючись У Дверях. — У Судний день він дістане з-під пальта того свого триклятого мертвого kota, а вони почнуть насміхатися з нього, як він насміхається з нас. Саме на це він і заслуговує: на Верховного Суддю, який буде точнісінько таким, як він сам.

— Це непогана теологічна ідея, — сказав я. — Ти постанеш перед самим собою. Як гадаєш, ти його знайдеш?

— Спасителя? Звісно, знайду. Якщо в мене закінчатся гроші, я повернуся додому, трохи попрацюю, а тоді знову подамся на пошуки. Має ж він десь бути. Так сказала Зебра. І Томас у моїй голові, він також про це знав; він пам'ятав, що Ісус був тут ще зовсім нещодавно, і знав, що він повернеться. Їх усіх сповнювала радість, цілковита радість, і вони готувалися, щоб привітати його з поверненням. Наречений повертався. Дідько, Філ, всюди панувало таке передчуття свята; нестримна радість і збудження, і всі бігали мов навіжені. Вони вибігали з Чорної Залізної В'язниці і просто сміялися й сміялися; вони її, курва, підірвали, Філ; усю в'язницю. Підірвали її та вибралися звідти... Вони бігали, сміялися й були абсолютно, цілковито щасливими. І я був одним із них.

— Ти будеш ним знову, — сказав я.

— Буду, — мовив Товстун, — коли знайду його. Але не до того, як це трапиться; я просто не можу; немає на це ради. — Він зупинився на тротуарі, вклавши руки в кишені.— Мені його не вистачає, Філ, мені так його з біса не вистачає. Я хочу бути з ним; хочу відчувати, як він мене обіймає. Більше ніхто на це не здатний. Я бачив його — принаймні в певному сенсі — і хочу бачити його знову. Ця любов, це тепло, ця нестримна радість з його боку через те, що перед ним я, що

він мене бачить, що він радий мене бачити: *впізнавати* мене. Він впізнав мене!

— Я знаю, — сказав я трохи ніяково.

— Ніхто не знає, як це, — мовив Товстун, — побачити його, а потім знову не бачити. Вже минуло майже п'ять років, п'ять років... — він змахнув рукою. — Чого? І що було до цього?

— Ти його знайдеш, — сказав я.

— Мушу, — мовив Товстун, — інакше я помру. І ти також, Філ. Ми це добре знаємо.

У лідера лицарів Грааля Амфортаса рана, яка ніяк не загоюється. Клінгсор наніс її списом, який пронизав тіло Христа. Пізніше, коли Клінгсор кидає цей спис у Парсифаля, чистий дурень ловить спис — який зависає в повітрі, — підносить вгору і робить ним знак Хреста, після чого Клінгсор і весь його замок зникають. Насправді їх ніколи й не існувало; вони були оманною, тим, що греки називають *dokos*, а індуси — *завісою майї*.

Немає нічого, на що Парсифаль був би нездатний. Наприкінці опери Парсифаль торкається списом до рани Амфортаса, і рана загоюється. Амфортас, який прагнув лише смерті, зцілюється. Тут кілька разів повторюються дуже таємничі слова, значення яких я так і не зміг зрозуміти, хоча я й читаю німецькою:

*Gesegnet sei dein Leiden,
Das Mitleids hochste Kraft,
Und reinsten Wissens Macht
Denn zagen Toren gab!*

Це один із ключів до історії Парсифаля, чистого дурня, який знищує оману чаклуна Клінгсора та його замку і загоює рану Амфортаса. Однак що це означає?

*Благословенним нехай буде твоє страждання,
Яке дало боязкому дурневі
Найвищу силу співчуття
Та могутність найчистішого знання!*

Я не знаю, що це означає. Однак я знаю, що в нашому випадку в чистого дурня, Конолюба-Товстуна, також була рана, яка ніяк не загоювалась, а ще постійний біль, який вона спричиняла. Гаразд; рану наносить спис, який пронизав тіло Спасителя, і лише цей спис може її загоїти. В опері, після того, як Амфортас зцілюється, святиню нарешті відчиняють (вона дуже довго була зачинена), і ми бачимо Грааль, під час чого небесні голоси починають співати:

Erlösung dem Erlöser!

Що дуже дивно, бо це означає:

Спасіння Спасителю!

Іншими словами, Христос приніс спасіння самому собі. Для цього існує навіть технічна назва: *Salvator salvandus*. «Спасенний спаситель».

Той факт, що для виконання свого завдання вічний посланець має сам пережити багато інкарнацій і відбутися космічне заслання, а також той факт, що, принаймні в іранській версії цього міфу, він у певному сенсі ідентичний із тими, хто ним покликаний, — породжує зворушливу ідею «спасенного спасителя» (*salvator salvandus*).

Цитата з авторитетного джерела: *The Encyclopedia, of philosophy*, Macmillan Publishing Company, New York, 1967; у статті про «гностицизм». Я намагаюся зрозуміти, як це стосується Товстуна. Що таке ця «найвища сила співчуття»? У який спосіб співчуття здатне загоїти рану? І чи може Товстун співчувати сам собі і в такий спосіб зцілити власну рану? Чи перетворить це відтак Конолюба-Товстуна на самого Спасителя, на спасенного спасителя? Здається, саме це хоче сказати Вагнер. Ідея спасителя походить із гностицизму. Як вона потрапила в «Парсифаль»?

Можливо, коли Товстун вирушив на пошуки Спасителя, то насправді він шукав себе. Щоб зцілити рану, яку нанесла йому спершу

смерть Глорії, а тоді Шеррі. Однак що в нашому сучасному світі може бути аналогом велетенського кам'яного замку Клінгсора?

Те, що Товстун називає Імперією? Чорна Залізна В'язниця?

Чи Імперія, «яка ніколи не закінчилася», — є ілюзією?

Ось слова, які вимовляє Парсифаль і від яких велетенський кам'яний замок — а також сам Клінгсор — зникають:

Mit diesem Zeichen bann' Ich deinen Zauber

Цим знаком я скасовую твою магію.

Звісно, що знак, про який тут ідеться, є знаком Хреста. Спасителем Товстуна є сам Товстун, як я уже збагнув; Зебра — це всі особистості, розміщені на лінійній вісі часу, що поєдналися в одну супра- або транстемпоральну особистість, яка не може померти і яка повернулася, Щоб врятувати Товстуна. Однак я не наважуюся сказати Товстуну, що він шукає сам себе. Він не готовий до такої ідеї, оскільки, як і всі ми, шукає зовнішнього спасителя.

«Найвища сила співчуття» це просто повна фігня. Співчуття безсиле. Товстуна переповнювало надзвичайне співчуття до Глорії і надзвичайне співчуття до Шеррі, але ні тій, ні іншій це, дідько б його побрав, анітрохи не допомогло. Чогось бракувало. Це знає кожен, хто коли-небудь безсило дивився на людину, що помирала, або на хвору чи помираючу тварину, відчував жахливе, непереборне співчуття, і разом усвідомлював, що хоч яким великим було це співчуття, воно нічим не могло зарадити.

Щось інше зцілило рану.

Для нас із Девідом та Кевіном це була серйозна справа, ця рана у Товстуні, яка ніяк не хотіла загоюватися, однак яку потрібно було зцілити, і вона загоїлася б, якби Товстун знайшов Спасителя. Чи є десь у майбутньому магічна сцена, де Товстун врешті зможе прийти до тями, усвідомити, що він і є Спасителем, і в такий спосіб автоматично зцілиться? Не варто ставити на це. Я б не ставив.

«Парсифаль» є одним із тих курйозних культурних артефактів, після прочитання яких у тебе з'являється суб'єктивне відчуття, ніби ти щось із нього дізнався, щось вартісне або й навіть безцінне; однак поміркувавши детальніше, ти раптом чуєш потилицю і кажеш:

«Зачекай хвилинку. Це якесь безглуздя». Так і бачу, як Ріхард Вагнер стоїть біля воріт у рай. «Ви повинні мене впустити, — каже він. — Я написав „Парсифаль“. Там йдеться про Грааль, Христа, страждання, співчуття і зцілення. Гарзд?»). А йому відповідають: «Що ж, ми його прочитали, і це якесь безглуздя». ВАМ! Вагнер має рацію, але й вони також. Це ще одна китайська пастка для пальців.

Або ж, можливо, я щось пропустив. Ми маємо тут справу із дзенівським парадоксом. Те, що є безглуздим, що не має значення, має *найбільше* значення. Мене от-от буде спіймано на гріху найвищої величини: використанні бінарної аристотелівської логіки: «Певна річ є або А, або не-А» (Закон виключеного третього). Кожен знає, що аристотелівська бінарна логіка їбанута. Я хочу сказати, що...

Якби Кевін був тут, він сказав би: «Трата-тата-там», саме це він каже Товстуну, коли той зачитує вголос уривки зі своєї екзегези. Кевіну Глибинне ні до чого. І він має рацію. Я справді тільки те й роблю, що повторюю «Трата-тата-там» знову і знову, намагаючись зрозуміти, як Конолюб-Товстун зможе зцілити — врятувати — Конолюба-Товстуна. Адже Товстуна неможливо врятувати. Зцілення Шеррі мало компенсувати втрату Глорії; але Шеррі померла. Смерть Глорії спонукала Товстуна прийняти сорок дев'ять таблеток отрути, а тепер ми сподіваємося, що після смерті Шеррі він житиме далі, знайде Спасителя (якого Спасителя?) і зцілиться — зцілиться від рани, яка навіть до смерті Шеррі була для нього майже смертельною. А тепер Конолюба-Товстуна вже немає, залишилася тільки рана.

Конолюб-Товстун помер. Його затягнули в могилу дві згубні жінки. Затягнули, бо він дурень. Це ще одна безглузда частина «Парсифалья», ідея, ніби в тому, щоб бути дурнем, є щось рятівне. Чому? У «Парсифалі» страждання дало боязкому дурневі «могутність найчистішого знання». Як воно це зробило? Чому? Будь ласка, поясніть.

Будь ласка, поясніть мені, у який спосіб страждання Глорії та Шеррі принесли Товстуну якусь користь або будь-кому, чи будь-чому. Це все брехня. Жорстока брехня. Страждання потрібно скасувати. Що ж, Парсифаль нібито зробив це, зціливши рану; агонія Амфортаса закінчилася.

Насправді нам потрібний лікар, а не спис. Дозвольте навести вам запис 45 із трактату Товстуна:

45. Побачивши Христа у своїй візії, я правильно сказав йому: «Нам потрібна медична допомога». У цій візії був божевільний творець, який знищував те, що створив, без будь-якої на те причини; тобто ірраціонально. Це схиблена частина в Розумі; Христос є нашою єдиною надією, оскільки тепер ми вже не можемо звернутися до Асклепія. Асклепій прийшов до Христа й воскресив мертвого; за цей вчинок Зевс наказав Циклопу вбити його блискавкою. Христа також вбили за те, що він зробив, за воскресіння мертвого. Ілля повернув хлопчика до життя й незабаром після цього зник у вихорі. «Імперія ніколи не закінчилася».

46. Лікар приходив до нас кілька разів і під кількома різними іменами. Але ми й досі не зцілилися. Імперія вистежила й позбулася його. Цього разу він уб'є Імперію за допомогою фагоцитозу.

Багато в чому в екзегезі Товстуна більше сенсу, ніж у «Парсифалі». У розумінні Товстуна всесвіт є живим організмом, у який потрапила токсична частинка. Ця токсична частинка з важкого металу засіла у всесвіті-організмі й отруєє його. Всесвіт-організм відправляє на боротьбу з нею фагоцита. Цим фагоцитом є Христос. Він оточує частинку з токсичного металу — Чорну Залізну В'язницю — і починає її знищувати.

41. Імперія є установленням, кодифікацією схибленості; вона божевільна та нав'язує нам своє божевілля з допомогою насильства, оскільки її природа насильницька.

42. Боротися з Імперією означає заразитися її схибленістю. Це парадокс; хто б не переміг якийсь сегмент Імперії, сам стає Імперією; вона поширюється немов вірус, нав'язуючи свою форму своїм ворогам. У такий спосіб вона стає своїми ворогами.

43. Імперії протистоїть жива інформація, плазмата або ж лікар, яких ми знаємо під іменами Святого Духа чи безтілесного Христа. Це і є два принципи: темрява (Імперія) та світло (плазмата). У кінці Розум віддасть перемогу другому. Кожен із нас помре або ж врятується відповідно до того, на чиєму він боці і кого підтримує своїми зусиллями. Кожен із нас містить частку обох. Врешті-решт

один або інший компонент здобуде перемогу в кожній людині. Заратустра знав це, оскільки йому про це повідомив Мудрий Розум. Він був першим спасителем^[41]. Загалом їх було чотири. Однак незабаром народиться п'ятий, який різнитиметься від усіх інших: він царюватиме й судитиме нас.

На мою думку, Кевін може скільки завгодно вигукувати своє «Трата-тата-там», коли Товстун зачитує або цитує уривки зі свого трактату, однак Товстун таки наштотхнувся на щось важливе. Товстун бачить, що відбувається космічний фагоцитоз, процес, у який ми всі залучені в мікроформі. У кожному з нас засіла частинка з токсичного металу: «Те, що зверху (макрокосмос), є тим, що знизу (мікрокосмос або людина)». Ми всі поранені й всі потребуємо лікаря, яким є Ілля для євреїв, Асклепій для греків, Христос для християн, Заратустра для гностиків, Мані для його послідовників і т.д. Ми вмираємо, бо народжуємося хворими — народжуємося зі скалкою важкого металу в нас, з такою ж раною, як і в Амфортаса. А коли зцілимося, то станемо безсмертними; саме так усе й мало бути, однак скалка токсичного металу увійшла в макрокосмос і водночас проникла в кожну з його мікрокосмічних множинних форм: у нас.

Візьмімо до прикладу kota, що дримає у вас на руках. Він поранений, але рана ще не проявилася. Як і Шеррі, його щось пожирає. Хочете заперечити це твердження? Зберіть усі образи kota в лінійному часі в одну сутність, і в результаті отримаєте щось пронизане, зранене та мертво. Однак відбувається диво. Невидимий лікар повертає kota до життя.

Тож усе затримується лише на мить і мчить до смерті. Рослина й комаха помирають наприкінці літа, тварина й людина через кілька років: смерть невтомно збирає врожай. Однак попри це, немов усе зовсім не так, все завжди наявне й на своєму місці, так ніби воно є незнищеним... Це темпоральне безсмертя. Як наслідок, незважаючи на тисячі років смерті та розпаду, нічого не втрачено, жодного атому матерії, і ще менше втрачено внутрішньої істоти, що проявляє себе як природа. Тож у кожну мить ми можемо радісно вигукнути: «Попри час, смерть і розпад ми й досі всі разом!»

(Шопенгауер)

Десь у своїх творах Шопенгауер каже, що кіт, якого ми бачимо, коли він грається у дворі, є тим самим котом, який грався точнісінько так само триста років тому. Саме це Товстун пізнав у Томасі, у триюких людях, а найбільше — у Зебрі, яка не мала тіла. Стародавній аргумент на користь безсмертя звучить так: якщо кожна істота й справді помирає, — а саме так воно, здається, й відбувається, — тоді життя повсякчас полишає всесвіт, полишає буття; тож врешті-решт колись мав би настати момент, коли все життя полишило б буття, оскільки це правило не знає винятків. *Ergo*, попри те, що ми бачимо, життя якимось чином має *не* перетворюватися на смерть.

Разом із Глорією та Шеррі помер і Товстун, однак Товстун і далі жив як Спаситель, якого він тепер прагнув відшукати.

Розділ 9

«Ода»^[42] Вордсворта містить підзаголовок: «Передчуття безсмертя у спогадах з раннього дитинства». У випадку Товстуна «передчуття безсмертя» ґрунтувалося на спогадах про майбутнє життя.

На додачу, незважаючи на всі намагання, Товстун не міг писати поезію, яка була б чимось кращим за повну фіґню. Він захоплювався «Одою» Вордсворта й завжди мріяв написати щось настільки ж вартісне. Однак так і не зумів цього зробити.

Так чи інакше, а думки Товстуна тепер зосереджувалися на мандрах. Ці думки набули специфічної форми; одного дня він подався у «Всесвітнє туристичне бюро» (у відділення в Санта-Ані) і завів розмову з жінкою, що сиділа за стійкою, із самою цією жінкою та її комп'ютерним терміналом.

— Так, ми можемо влаштувати для вас мандрівку повільним човном до Китаю,— бадьоро сказала жінка.

— А як щодо швидкого перельоту літаком? — запитав Товстун.

— Ви їдете в Китай із медичних причин? — поцікавилася жінка.

Це питання здивувало Товстуна.

— Деякі люди із західних країн літають у Китай для отримання медичних послуг, — сказала жінка. — Навіть зі Швеції, наскільки я розумію. Медичні послуги в Китаї неймовірно дешеві... Але, можливо, ви про це вже знаєте. Ви знаєте? Складні операції іноді коштують приблизно тридцять доларів.

Весело посміхаючись, вона почала порпатись у купі буклетів.

— Мабуть, так, — сказав Товстун.

— Потім ви можете вирахувати ці витрати зі свого податку на прибуток, — сказала жінка. — Бачите, як ми у «Всесвітньому туристичному бюро» прагнемо вам допомогти?

Іронія цього побічного питання страшенно вразила Товстуна, а саме те, що він, людина, яка прагнула знайти п'ятого Спасителя, міг вирахувати витрати на свою місію зі свого федерального податку на прибуток і податку на прибуток штату. Він розповів про це Кевіну, коли той заїхав до нього ввечері, очікуючи, що той вважатиме це кумедним.

Однак у Кевіна було інше на думці.

— Як тобі ідея сходити завтра ввечері в кіно? — запитав він таємничим тоном.

— А що показують? — Товстун вловив темні нотки в голосі товариша. Це означало, що Кевін щось задумав. Однак, звісно, залишаючись вірним своєму характеру, Кевін не хотів розповідати детальніше.

— Один фантастичний фільм, — мовив Кевін, і більше з нього й слова було не витягнути.

— Гарзд,— мовив Товстун.

Наступного вечора ми з ним та Кевіном поїхали на Тастін-авеню, де розташовувався невеликий кінотеатр; оскільки вони мали намір переглянути фантастичний фільм, то я вважав, що з професійних міркувань маю податися з ними.

Поки Кевін припарковував свою невелику червону *Honda Civic*, ми запримітили вивіску над кінотеатром.

— «Валіс»,— мовив Товстун, прочитавши напис.— З «Матінкою гускою». Що таке «Матінка гуска»?

— Рок-гурт, — розчаровано сказав я; усе це не звучало як те, що може мені сподобатися. У Кевіна були дивні смаки, як у кінематографі, так і в музиці; очевидно, цього вечора він зумів поєднати їх разом.

— Я вже бачив його, — таємниче сказав Кевін. — Потерпіть. Не пошкодуєте.

— Ти його вже бачив? — перепитав Товстун. — І хочеш переглянути ще раз?

— Потерпіть трошки,— повторив Кевін.

Зайнявши місця всередині невеликого кінотеатру, ми помітили, що аудиторія, схоже, складалася переважно з підлітків.

— «Матінка гуска» — це Ерік Лемптон, — сказав Кевін.— Він написав сценарій для «Валіса» і грає у ньому головну роль.

— Він співає? — запитав я.

— Не, — мовив Кевін, і не додав більше ні слова, поринувши в мовчанку.

— Чому ми тут? — запитав Товстун.

Кевін зиркнув на нього, не відповівши.

— Це щось на зразок тієї твоєї платівки з відрижками? — поцікавився Товстун. Якимось, коли депресія допікала йому особливо

сильно, Кевін приніс платівку і запевнив Товстуну, що вона його розвеселить. Товстун мав одягнути свої електростатичні навушники *Stax* і добряче підбавити звуку. Як з'ясувалося, запис складався з безперервних відрижок.

— Неа, — сказав Кевін.

Світло згасло; підлітки-глядачі повмовкали; почалися титри.

— Ім'я Brent Міні щось вам говорить? — запитав Кевін. — Він написав музику. Міні працює з генерованими комп'ютером випадковими звуками, які він називає «Музикою синхронічності». Він випустив три альбоми. Два останні в мене є, а от перший ніяк не вдається знайти.

— Тоді тут все серйозно, — сказав Товстун.

— Просто дивіться, — сказав Кевін.

Залунали електронні звуки.

— Господи, — з огидою мовив я. На екрані з'явилася гігантська пляма, що складалася з різних кольорів і вибухала в усіх напрямках; тоді камера наблизилася для крупного плану. «Низькобюджетне фантастичне кіно», — сказав я сам до себе. Саме через такі в цього жанру погана репутація.

Дія розпочалася раптово; несподівано титри зникли. Глядачі побачили відкрите буре вигоріле на сонці поле, де-не-де поросле нечисленними бур'янами. «Що ж, — сказав я собі, — саме це ми й побачимо». По полю, підстрибуючи на ходу, їхав джип, у якому сиділо два солдати. Тоді небо пронизав яскравий спалах.

— Схоже на метеор, капітане, — сказав один із солдат.

— Так, — замислено відповів інший. — Однак, можливо, варто перевірити.

Я помилявся.

У фільмі «Валіс» йшлося про невелику фірму звукозапису з Бербанка, що називалася *Meritone Records*, власником якої був геній електроніки на ім'я Ніколас Брейді. Час дії — з огляду на стиль автомобілів і особливо на той різновид рок-музики, який звучав у фільмі, — вказував на пізні шістдесяті або ранні сімдесяті, однак тут була ціла купа химерних невідповідностей. Наприклад, схоже, що Річард Ніксон взагалі не існував; президента Сполучених Штатів звали Ферріс Ф. Фремонт, і він був дуже популярним. У першій частині

фільму траплялося чимало раптових переходів до відео з теленовин, у яких ішлося про енергійну кампанію Ферріса Фремонта для переобрання на другий термін.

Матінка Гуска — справжня рок-зірка, який у реальному житті був не менш відомим, ніж Бові, Заппа та Еліс Купер, — взяв собі роль автора пісень, який підсів на наркоти, тобто безумовного невдахи. Тільки те, що Брейді й далі йому платив, дозволяло йому якимось зводити кінці з кінцями. Дружина Гуски була вродлива й носила надзвичайно коротку зачіску; поєднання майже лисої голови та величезних сяйливих очей надавало цій жінці майже неземного вигляду.

У фільмі Брейді постійно залицявся до Лінди, дружини Гуски (чомусь у фільмі Гуска вирішив назватися власним ім'ям Ерік Лемптон; тож у сюжеті йшлося про сім'ю Лемптонів). Лінда Лемптон не була природженою акторкою; це стало зрозуміло майже одразу. У мене виникло враження, що Брейді був сучим сином, попри його майже магичні здібності в аудіо-електроніці. Він збудував лазерну систему, яка надсилала інформацію, — тобто різноманітні музичні сигнали, — у міксер, котрий був несхожий на будь-що, що реально існує. Та клята штука здіймалася в небо немов фортеця — Брейді й справді заходив у неї через двері і, опинившись всередині, пірнав у потік лазерних променів, які ставали музикою, використовуючи його мозок як перетворювач.

В одній зі сцен Лінда Лемптон зняла одяг. У неї не було статевих органів.

Найनावіженіша річ, яку ми з Товстуном будь-коли бачили.

Тим часом Брейді й далі снував плани, не усвідомлюючи, що з анатомічного погляду шансу переспати з нею не було. Це потішало Матінку Гуску — Еріка Лемптона — який продовжував колотися й писати найпаскудніші пісні, які тільки можна собі уявити. Через який час стало зрозуміло, що його мозок підсмажився; сам він цього не усвідомлював. Ніколас Брейді розпочав якісь таємничі маневри, натякаючи, що має намір знищити Еріка Лемптона лазером за допомогою свого схожого на фортецю міксера й так розчистити собі шлях до тіла Лінди, у якої насправді не було статевих органів.

Водночас у кадрах, які поволі зникали, час від часу з'являвся Ферріс Фремонт, що нас дуже спантеличувало. Зовнішньо Фремонт

дедалі більше нагадував Брейді, а Брейді, схоже, перетворювався на Фремонта. Пронеслися сцени, у яких Брейді був на якихось велетенських святкових зібраннях, очевидно пов'язаних із державними справами; іноземні дипломати вешталися туди-сюди, й усюди в повітрі висіло якесь напівчутне нескінченне низьке бурмотіння, електронний шум, який нагадував звук, що його створював міксер Брейді.

Я анітрохи не розумів цей фільм.

— Ти щось розумієш? — прошепотів я, нахилившись До Товстуна.

— Господи, ні, — відказав той.

Заманивши Еріка Лемптона в міксер, Брейді всунув в отвір дивну чорну касету і натиснув якісь кнопки. Глядачі побачили крупним планом, як голова Лемптона вибухнула, буквально вибухнула; однак замість шматків мозку з неї вирвалися мініатюрні електронні деталі й розлетілися в усіх напрямках. Тоді *крізь* міксер пройшла Лінда Лемптон, прямо через стіну, зробила щось із об'єктом, який мала в руках, і Ерік Лемптон почав рухатися назад у часі: електронні елементи з його голови полетіли у зворотному напрямку, череп знову став неушкодженим. Тим часом Брейді, невпевнено рухаючись і вирячивши очі, вибрався з будівлі *Meritone* на бульвар Аламеда... Різкий перехід до Лінди Лемптон, яка збирала свого чоловіка назад до купи. Вони обоє були в схожому на фортецю міксері.

Ерік Лемптон відкриває рот, щоб щось сказати, і з нього лунає голос Ферріса Ф. Фремонта. Лінда налякано сахається від нього.

Різкий перехід до Білого дому; Ферріс Фремонт, тепер вже більше не схожий на Ніколаса Брейді, а знову нагадує відновленого себе.

— Я хочу, щоб Брейді прикінчили, — похмуро каже він, — і зробили це негайно.

Двоє чоловіків, одягнуті в чорні блискучі уніформи, що тісно прилягають до тіла, й озброєні футуристичними гвинтівками, мовчки кивають.

Перехід до Брейді, який швидко крокує парковкою до свого автомобіля; він у повному ауті. Тоді кадр із чоловіками в чорних костюмах, що залягли на дахах і вдивляються в приціли своїх гвинтівок, спрямованих на Брейді, який сідає в авто й намагається його завести.

Перехід до велетенського натовпу дівчат, одягнутих у червоно-біло-сині уніформи чирлідерок. Однак вони не чирлідерки; вони вигукують:

«Убийте Брейді! Убийте Брейді!»

Уповільнена зйомка. Чоловіки в чорному стріляють, раптом на екрані з'являється Ерік Лемптон, який стоїть на вулиці перед входом у *Meritone Records*; його обличчя крупним планом; його очі стають чимось дивним. Чоловіки в чорному перетворюються на попіл; їхня зброя плавиться.

«Убийте Брейді! Убийте Брейді!». Тисячі дівчат, одягнутих в ідентичні червоно-біло-сині уніформи. Деякі знімають з себе уніформи в сексуальному шаленстві.

У них немає статевих органів.

Зображення повільно зникає. Минув якийсь час. За велетенським горіховим столом навпроти один одного сидять *два* Ферріса Ф. Фремонта. Між ними: куб пульсуючого рожевого світла. Це голограма.

Товстун, який сидить збоку від мене, невдоволено бурчить. Він нахилився вперед і витріщається на екран. Я також витріщаюся. Я впізнаю це рожеве світло; це колір, який Товстун описував мені у своїх розповідях про Зебру.

Сцена, у якій голий Ерік Лемптон лежить у ліжку з Ліндою Лемптон. Вони знімають якісь мембрани з пластику, з-під яких з'являються статеві органи. Вони кохаються, тоді Ерік Лемптон підводиться з ліжка. Він йде У вітальню і коле собі якусь наркоту, на якій сидить. Сідає і втомлено опускає голову вниз. Повна пригніченість.

Загальний план. Будинок Лемптонів унизу; знімає камера, яку зазвичай називають «камерою три». У будинок внизу влучає промінь енергії. Різкий перехід до Еріка Лемптона; він смикається так, немов його щось пронизало. Обхоплює голову руками, компульсивно здригаючись від болю. Його обличчя крупним планом; його очі вибухають. (Глядачі важко вдихають, включно зі мною та Товстуном.)

Очі, що вибухнули, замінюють інші очі. Тоді, вкрай повільно, його лоб відкривається посередині. Стає видно третє око, але йому бракує зіниці; замість неї латеральна лінза.

Ерік Лемптон посміхається.

Перехід до сесії звукозапису; якийсь фолк-рок гурт. Вони грають пісню, від якої їх реально пре.

— Не пам'ятаю, щоб ти раніше таке писав,— сказав спеціаліст зі звукозапису Лемптону.

Камера наближається до динаміків; звук гучнішає. Тоді різкий перехід до системи звуковідтворення *Атрех*; Ніколас Брейді слухає касету фолк-рок гурту. Тоді подає знак техніку у схожому на фортецю міксері. Лазерні промені вистрілюють в усіх напрямках; з аудіотреком відбувається якась моторозна трансформація. Брейді насуплюється, перемотує касету на початок і вмикає її ще раз. Лунають слова:

«Убийте... Ферріса... Фремонта... убийте... Ферріса... Фремонта...». Вони лунають знову і знову. Брейді зупиняє касету, відмотує на початок і вмикає ще раз. Цього разу лунає пісня, яку написав Лемптон і про вбивство Фремонта вже не згадується.

Екран темніє. Нічого не видно, не лунає жодного звуку. Тоді повільно з'являється похмуре обличчя Ферріса Ф. Фремонта. Так немов він чув, що було на касеті.

Нахилившись, Фремонт натискає кнопку на інтерком-системі, що стоїть на його столі.

— Мені потрібний міністр оборони,— каже він.— Приведіть його сюди негайно; треба з ним поговорити.

— Так, пане президенте.

Фремонт відкидається на спинку крісла, відкриває папку; у ній фотографії Еріка Лемптона, Лінди Лемптон та Ніколаса Брейді, плюс супровідна інформація. Фремонт вивчає інформацію — на якихось півмиті його голову пронизує промінь рожевого світла. Фремонт здригається, у нього спантеличений вигляд, тоді незграбно, мов робот, зводиться на ноги, підходить до шредера, на якому написано ШРЕДЕР, і кидає в нього папку з усім її вмістом. У нього порожній вираз обличчя. Він абсолютно про все забув.

— Пане президенте, прийшов міністр оборони.

— Я його не викликав, — відказує спантеличений Фремонт.

— Однак, сер...

Різкий перехід до бази військово-повітряних сил. Тут саме запускають ракету. Крупним планом документ, на якому стоїть позначка ТАЄМНО. Ми бачимо його відкритим.

ПРОЕКТ
ВАЛІС

Голос за кадром: «ВАЛІС? Що це таке, генерале?»

Глибокий поважний голос: «„Неосяжна активна жива розумна система“. Ніколи не...»

Уся будівля вибухає тим самим рожевим світлом. Надворі зводять ракету. Раптом вона починає хитатися. Лунає сирена тривоги. Якись голоси верещать: «Небезпека вибуху! Небезпека вибуху! Припинити місію!»

Тепер ми бачимо Ферріса Ф. Фремонта, який виголошує політичну промову на благодійній вечері для збору коштів на виборчу кампанію; його слухають елегантно одягнені люди. Офіцер в уніформі нахилиється й шепоче щось президентові на вухо. Вголос Фремонт каже:

— Отже, ми знищили ВАЛІС?

— Щось пішло не так, пане президенте, — схвильовано відповідає офіцер.— Супутник і досі...

Його голос губиться серед гулу юрби; натовп відчуває, що щось не так: елегантно одягнені люди перетворилися на дівчат-чирлідерок в ідентичних червоно-біло-синіх уніформах; вони нерухомо завмерли. Немов роботи, яких відімкнули від струму.

Фінальна сцена. Велетенський захоплений натовп. Ферріс Фремонт, який знову з'явився на екрані, у стилі Ніксона показує обома руками V-подібний знак перемоги. Очевидно, його переобрали. Короткі кадри, на яких стоять струнко одягнені в чорне озброєні чоловіки; вони задоволені; загальна радість.

Якийсь хлопчик простягає місіс Фремонт букет квітів; вона повертається до нього й приймає букет. Ферріс Фремонт також повертається; камера наближається для крупного плану.

Обличчя Брейді.

По дорозі додому, коли ми поверталися з Гастін-авеню, після того, як ми всі троє якийсь час помовчали, Кевін запитав:

— Ви бачили рожеве світло?

— Так, — мовив Товстун.

— І третє око у формі латеральної лінзи, — сказав Кевін.

— Це Матінка Гуска написав сценарій? — запитав я.

— Написав сценарій, виступив режисером і зіграв у ньому одну з головних ролей, — сказав Товстун. — Цікаво, він до цього хоч щось знімав?

— Ні, — сказав Кевін.

— Там була передача інформації, — сказав я.

— У фільмі? — запитав Кевін. — У самому сюжеті? Чи ти маєш на увазі передачу інформації від фільму та аудіо-треку глядачам?

— Не впевнений, що й сам це розумію... — почав було я.

— У цьому фільмі є щось підсвідоме, — сказав Кевін. — Коли піддивитися його наступного разу, візьму з собою портативний касетний магнітофон із функцією запису. Мені здається, інформація закодована в Музиці синхронічності Міні, у його випадковій музиці.

— Там ішлося про альтернативні Сполучені Штати, — сказав Товстун. — Де замість Ніксона президентом став Ферріс Фремонт. Принаймні так мені здається.

— Як вважаєте, Ерік та Лінда Лемптони були людьми чи ні? — запитав я. — Спершу вони здавалися людьми; потім виявилось, що в неї немає... Ну, знаєте, статевих органів. А тоді вони зняли ці мембрани і з'ясувалося, що в них такі були статеві органи.

— Однак коли вибухнула його голова, — сказав Товстун, — то вона виявилася наповненою комп'ютерними деталями.

— Ти помітив горщик? — запитав Кевін. — На столі Ніколаса Брейді. Маленький глиняний горщик, як у тебе, який та дівчина...

— Стефані, — мовив Товстун.

— ...виготовила для тебе.

— Ні, — відказав Товстун. — Не помітив. У фільмі було так багато деталей і вони так швидко мерехтіли в мене перед очима, маю на увазі, перед очима глядачів.

— Першого разу я також не помітив той горщик, — сказав Кевін. — Він з'являється в різних місцях; не лише на робочому столі Брейді, а й одного разу в кабінеті президента Фремонта, далеко в кутку, де його можна помітити тільки периферійним зором. Він також з'являється в різних частинах будинку Лемптонів; наприклад, у вітальні. А в тій сцені, де Ерік Лемптон, похитуючись, вештається по будинку і постійно вдаряється об щось...

— Глечик, — сказав я.

— Так, — погодився Кевін. — Він також з'являється у формі глечика. Повного води. Лінда Лемптон виймає його з холодильника.

— Ні, це був звичайний пластиковий глечик, — сказав Товстун.

— Помиляєшся, — мовив Кевін. — Це був той самий горщик.

— Як це міг бути той самий горщик, якщо це був глечик? — запитав Товстун.

— На початку фільму, — сказав Кевін. — На випаленому сонцем полі. Віддалік, збоку; його помічаєш тільки несвідомо, якщо навмисне не шукаєш поглядом. Орнамент на глечику такий самий, як і орнамент на горщику. Жінка зачерпує ним воду в струмку, дуже маленькому струмку, який майже пересох.

— Мені здається, що одного разу на ньому з'явився християнський знак риби. Як орнамент.

— Ні, — впевнено сказав Кевін.

— Ні? — перепитав я.

— Першого разу мені також так здалося, — мовив Кевін. — Тепер я придивився пильніше. Знаєш, що то було? Подвійна спіраль.

— Молекула ДНК, — сказав я.

— Саме так, — сказав Кевін, шкірячись. — Вона нанесена навколо верхньої частини глечика як круговий орнамент.

Якийсь час ми всі помовчали, а тоді я сказав:

— ДНК-пам'ять. Збірна пам'ять генів.

— Так і є, — сказав Кевін, тоді додав: — Коли вона наповнює глечик біля струмка...

— «Вона»? — запитав Товстун. — Хто така ця вона?

— Жінка, — мовив Кевін. — Більше вона у фільмі не з'являлася. Ми навіть не бачимо її обличчя, однак вона одягнена у довге, старомодне плаття і вона боса. Біля того місця, де вона наповнює горщик або глечик, видно якогось чоловіка, який ловить рибу. Це миттєва сцена, вона триває лишень якусь частку секунди. Але він там. Саме тому тобі здалося, ніби ти бачив знак риби. Бо ти побачив, як той чоловік рибалить. Можливо, поряд із ним навіть лежала звалена на купу риба; треба буде справді добре придивитися, коли переглядатиму фільм знову. Ти побачив чоловіка підсвідомо, і твій мозок — його права півкуля — пов'язала цей образ з орнаментом у формі подвійної спіралі на глечику.

— Отой супутник, — сказав Товстун, — ВАЛІС. Неосяжна активна жива розумна система. Він спрямовує на них промені з інформацією?

— Він робить щось значно більше, — сказав Кевін. — За певних умов він їх контролює. Він може підкорити їх своїй волі, коли йому це потрібно.

— А вони намагаються його збити? — запитав я.— Ракетою?

— Ранні християни — справжні ранні християни — можуть змусити тебе зробити, що їм заманеться, — сказав Кевін.— Також вони можуть змусити тебе бачити — або ж *не* бачити — будь-що. Це те, що я зрозумів з цього фільму.

— Але ж вони мертві, — мовив я. — А у фільмі йдеться про теперішній час.

— Вони мертві,— відповів Кевін,— якщо ти віриш, що час реальний. Хіба ти не помітив дисфункціонування часу?

— Ні, — мовили ми з Товстуном в унісон.

— Оце випалене сонцем поле. Це й була парковка, по якій Брейді біг до свого автомобіля, коли двоє чоловіків у чорному вже зайняли позиції й були готові його вбити.

Цього я не вловив.

— Звідки ти знаєш? — запитав я.

— Там було дерево,— відповів Кевін.— В обох випадках.

— Я дерева не помітив, — сказав Товстун.

— Що ж, нам усім доведеться переглянути цей фільм ще раз, — сказав Кевін. — Саме так я й збираюся зробити; там усе поставлено так, що під час першого перегляду дев'яносто відсотків деталей проходять повз твою увагу — власне, проходять повз увагу лише твоєї свідомості; підсвідоме їх зауважує. Я б хотів дослідити цей фільм кадр за кадром.

— Тоді християнський знак риби — це подвійна спіраль Кріка та Вотсона,— сказав я.— Молекула ДНК, де зберігається генетична інформація; Матінці Гусці про це і йшлося. Саме тому...

— Християни, — погодився Кевін. — Які є не людьми, а чимось без статевих органів, що зроблене так, аби скидатися своїм виглядом на людей; однак, якщо придивитися уважніше, то вони *таки* люди; вони мають статеві органи й кохаються.

— Навіть якщо в їхніх черепах електронні чипи, а не мозок, — сказав я.

— Можливо, вони безсмертні, — мовив Товстун.

— Ось чому Лінда Лемптон змогла знову зібрати свого чоловіка до купи, — сказав я. — Коли його розірвало в міксері Брейді. Вони здатні подорожувати назад у часі.

— Так і є,— сказав Кевін, не посміхаючись.— Тож тепер ти розумієш, чому я хотів, щоб ти переглянув «Валіс»? — запитав він Товстуна.

— Так, — похмуро сказав Товстун, глибоко задумавшись.

— Як Лінді Лемптон вдалося пройти крізь стіну мікзера? — запитав я.

— Не знаю, — відповів Кевін. — Можливо, її там насправді й не було, або мікзера насправді не було; можливо, вона була голограмою.

— Голограмою,— повторив Товстун.

— Той супутник контролював їх від самого початку, — мовив Кевін.— Він міг змусити їх бачити те, що йому було потрібно; наприкінці, коли виявляється, що Фремонт — це Брейді, ніхто цього навіть не зауважує! Навіть його дружина не помітила. Супутник ввів їх в оману, абсолютно всіх. Усі йобані Сполучені Штати Америки.

— Господи! — сказав я. Я про це ще не здогадався, однак усвідомлення було не за горами.

— Маєш рацію,— сказав Кевін.— Ми бачимо Брейді, але вони, очевидно, не бачать; вони не усвідомлюють того, що трапилось. Це боротьба за владу між Брейді та його електронним ноу-хау й обладнанням з одного боку, і Фремонтом і його таємною поліцією з іншого. Чоловіки в чорному — це і є таємна поліція. А оті схожі на чирлідерок тьолки — вони щось, що бореться на боці Фремонта, але я не знаю, що саме. Наступного разу я це з'ясую.— Він заговорив гучніше.— У музиці Міні є інформація; поки ми спостерігаємо за подіями на екрані, музика... Господи, ніяка це не музика; це звуки певної висоти, що звучать через чітко визначені інтервали. Це несвідомі підказки нам. Музика — ось що надає усьому фільму сенсу.

— Чи міг Міні й справді збудувати щось таке, як отой гігантський міксер? — запитав я.

— Можливо, — відповів Кевін. — У Міні диплом Массачусетського технологічного інституту.

— Що ще тобі про нього відомо? — запитав Товстун.

— Небагато, — мовив Кевін. — Він англієць. Одного разу відвідував Радянський Союз; він стверджував, що хотів побачити певні експерименти з мікрохвильової передачі інформації на далекі відстані, які вони проводили. Міні розробив одну систему, де...

— Я щойно зрозумів, — перебив його я. — У титрах значилося ім'я Робіна Джеймсона, який проводив фотозйомки для фільму. Я з ним знайомий. Він фотографував мене для інтерв'ю, яке я дав *London Daily Telegraph*. Казав мені, ніби був фотографом на коронації; він один із найкращих фотографів у світі, що працюють у кіно-індустрії. Розповідав мені, що збирається перебраться з родиною до Ванкувера; стверджував, що це найгарніше місто на планеті.

— Так і є, — сказав Товстун.

— Джеймсон дав мені свою візитівку, — сказав я. — Щоб я міг написати йому, якби після публікації інтерв'ю мені знадобилися негативи.

— Він мав би знати Лінду та Еріка Лемптонів, — сказав Кевін. — Можливо, Міні також.

— Він казав, що я можу з ним зв'язатися, — сказав я. — Був дуже люб'язним. Він довго сидів і розмовляв зі мною. У нього були камери з моторами; їхніх звук заворожував котів. А ще він дозволив мені зазирнути в об'єктив із ширококутною лінзою; просто повірити було складно, які він мав лінзи.

— Хто вивів на орбіту той супутник? — запитав Товстун. — Росіяни?

— Не зовсім зрозуміло, — мовив Кевін. — Але з того, як вони про нього говорять... Було складно підозрювати росіян. Там є одна сцена, де Фремонт відкриває листа антикварним ножиком для конвертів; раптом ми бачимо монтаж — антикварний ножик для конвертів, а тоді військових, що обговорюють супутник. Якщо поєднати ці два кадри, то можна припустити — як припустив я — що супутник дуже стародавній.

— Звучить логічно, — сказав я. — Дисфункція часу, боса жінка у старомодному довгому платті, що набирає воду зі струмка глиняним глечиком. Там також був кадр із небом, ти його помітив, Кевіне?

— Небо, — пробурмотів Кевін. — Так, там був загальний план. Панорамний кадр. Небо, поле... Поле також мало древній вигляд. Як-от, скажімо, на Близькому Сході. Як у Сирії. І ти маєш рацію: глечик посилює це враження.

— А от самого супутника ніколи не показують, — сказав я.

— Помиляєшся, — сказав Кевін.

— Помиляюся? — перепитав я.

— Показують п'ять разів, — мовив Кевін. — Першого разу він з'являється як картинка на настінному календарі. Вдруге дуже коротко як дитяча іграшка у вітрині. Втретє в небі, але цей кадр проноситься буквально як блискавка; я недобачив його, коли переглядав фільм вперше. Вчетверте у формі діаграми, коли президент Фремонт продивляється папку з інформацією та фото, що стосуються компанії звукозапису *Meritone*... Не можу зараз згадати, коли вп'яте.

Він наморщив чоло.

— Об'єкт, який переїхало таксі, — сказав я.

— Що? — запитав Кевін. — Ах, так, таксі, що мчало по Вест Аламеда. Я думав, що то була бляшанка з-під пива. Вона голосно задеренчала і скотилася в каналізацію. — Він трохи поміркував, а тоді ствердно кивнув. — Маєш рацію. Це також був супутник, тільки зім'ятий колесом автомобіля. Звук був такий, як від бляшанки з-під пива. Це і ввело мене в оману. Знову цей Міні і його бісова музика чи звуки, хай що б це було. Ти чуєш звук бляшанки з-під пива, тому автоматично бачиш бляшанку з-під пива.— Його вишкір став більш напруженим.— Чуєш, а тому і бачиш. Непогано. — Хоча він їхав за кермом серед інтенсивного руху, на якусь мить Кевін заплющив очі. — Так, він зім'ятий, але це супутник; з нього стирчать антени, хоч вони й поламані та зігнуті. А ще — от лайно! На ньому написані слова. Немов назва. Що ж там було написано? Знаєш, доведеться, мабуть, взяти бісову лупу й проглянути кожен кадр фільму, пластина за пластиною. Одну, другу, потім третю. А також накласти деякі з них одна на одну. Наша сітківка не встигає реагувати; це досягається з допомогою лазера, який використовує Брейді. Світло таке яскраве, що залишає... — Кевін зробив паузу.

— Фосфенну активність, — сказав я. — У сітківках глядачів. Ось що ти хотів сказати. Саме тому лазер відіграє у фільмі таку важливу роль.

— Гаразд, — сказав Кевін, коли ми повернулися до помешкання Товстуна. Ми взяли собі по пляшці голландського пива, зручно вместилися і були готові врешті з'ясувати, що ж це все означало.

Те, про що йшлося у фільмі Матінки Гуски, збіглося з розповідями Товстуна про його зустріч із Богом. Це була незаперечна

правда. Я б сказав: «Це була Божа істина», але я не думав — і вже напевне не думав тоді, — що Бог був із цим якимось пов'язаний.

— Великий Пунта діє дивовижними способами, — сказав Кевін, але в його голосі не чулося кепкування. — Пиздець! Повний пиздець!

А тоді додав, звертаючись до Товстуну:

— У мене не було жодного сумніву, що ти просто божевільний. Маю на увазі, що ти ж щойно вийшов із психлікарні.

— Попустись трохи, — сказав я.

— Тож я дізнаюся про «Валіс», — мовив Кевін, — і йду в кіно, щоб на якийсь час відпочити від усієї цієї крейзанутої маячні, яку нам розповідає Товстун; я сиджу У цьому йобаному кінотеатрі й дивлюся фантастичний фільм, у якому грає Матінка Гуска, і що ж я бачу? Це немов якась змова.

— Ну, я в цьому точно не винний, — сказав Товстун.

— Тобі доведеться зустрітися з Гускою, — сказав йому Кевін.

— І як же я це зроблю? — запитав Товстун.

— Філ сконтактується з Джеймісоном. А Джеймісон зведе тебе з Гускою, тобто Еріком Лемптоном; Філ — знаменитий письменник, він зможе все влаштувати. У тебе є зараз книги, правами на які цікавляться кінопродюсери?

— Так, — сказав я. — «Чи мріють андроїди про електричних овець?»^[43], а також «Три стигмати»^[44].

— Чудово, — мовив Кевін. — Тоді Філ може сказати, що з усього цього й справді може вийти фільм. — Повернувшись до мене, він додав: — Як звати цього твого товариша-продюсера? Того, що працює в *MGM*?

— Стен Джефлі, — відказав я.

— Ти й досі підтримуєш із ним зв'язок?

— Тільки дружній. Термін їхнього опціону на «Людину у високому замку»^[45] закінчився, а вони так нічого й не зробили. Від пише до мене час від часу; якимось навіть надіслав мені величезний набір насіння усіляких трав. Пізніше мав також надіслати великий мішок торф'яного моху, але, на щастя, так цього й не зробив.

— Зв'яжися з ним, — сказав Кевін.

— Послухайте, — сказав Товстун. — Я не розумію. У «Валісі»... — він змахнув рукою, — були речі, які трапилися зі мною в березні 1974 року. Коли я... — він знову зажестикюлював, а тоді замовк зі

спантеличеним виразом на обличчі. Я зауважив, що цей вираз був майже стражденний, і запитував себе чому.

Можливо, Товстун відчував, що величність його зустрічі з Богом — із Зеброю — зменшувалася від того, що певні її елементи були використані у фантастичному фільмі, у якому зіграла рок-зірка на ім'я Матінка Гуска. Однак це був перший незаперечний доказ того, що в його розповідях і справді щось було; і саме Кевін, який міг розпізнати шахрайство з першого ж погляду, привернув до цього фільму нашу увагу.

— Скільки елементів ти розпізнав? — запитав я так тихо й спокійно, як лише міг, у пригніченого Конолюба-Товстуна.

За якийсь час Товстун випрямився в кріслі і сказав:

— Гарзд.

— Запиши їх, — мовив Кевін і дістав чорнильну ручку. Кевін завжди використовував чорнильні ручки, будучи в цьому одним із останніх представників шляхетної породи людей, що нестримно зникала. — Тут десь є папір? — запитав він, роззираючись довкола.

Коли принесли папір, Товстун почав надиктовувати список.

— Третє око з латеральною лінзою.

— Гарзд, — Кевін записав цей пункт, киваючи головою.

— Рожеве світло.

— Гарзд.

— Християнський знак риби. Якого я не помітив, але ти кажеш, що він був...

— Подвійна спіраль, — сказав Кевін.

— Очевидно, це одне й те саме, — докинув я.

— Щось іще? — запитав Кевін у Товстуна.

— Що ж, уся ця бісова передача інформації. З ВАЛІСА. З цього супутника. Ти стверджуєш, що він не лише спрямовує на них інформацію, а й підпорядковує й контролює їх.

— У цьому вся суть фільму, — сказав Кевін. — Супутник взяв... Поглянь, ось про що взагалі цей фільм. Там є тиран, якого звати Ферріс Ф. Фремонт і образ якого, очевидно, ґрунтується на особі Річарда Ніксона. Він керує Сполученими Штатами за допомогою отієї своєї чорної таємної поліції, я маю на увазі чоловіків у чорних уніформах із гвинтівками з оптичними прицілами та тих бісових чирлідерок. У фільмі їх називають «дранами».

— Я це якось прогавив, коли дивився фільм, — сказав я.

— Це було написано на плакаті, — мовив Кевін. — Він висів у малопомітному місці. «Драни — Друзі американського народу». Це цивільна армія Ферріса Фремонта. Усі однаковісінькі і всіх переповнює патріотизм. Так чи інакше, супутник спрямовує інформаційні промені й рятує Брейді життя. Це ж ти зрозумів? Врешті-решт супутнику вдається влаштувати все так, що Брейді замінює Фремонта в самому кінці, коли Фремонта переобирають на другий термін. Насправді президентом стає Брейді, а не Фремонт. І Фремонт про все це знає; там була сцена, у якій він розглядає папку з фотографіями людей із *Meritone Records*; він знав, що відбувається, але не міг це ніяк зупинити. Він наказав військовим збити ВАЛІС, однак ракета втратила рівновагу, і її довелося знищити. Усе це зробив ВАЛІС. Від кого, як ти гадаєш, Брейді взагалі отримав своє знання електроніки? Від ВАЛІСА. Тож коли Брейді став президентом як Ферріс Фремонт, то насправді президентом став сам супутник. Тепер: хто або що таке цей супутник? Хто або що таке ВАЛІС? Підказкою є отой глиняний горщик або глиняний глечик, що одне й те саме. А також знак риби, який твоєму мозку довелося збирати до купи з окремих шматків інформації. Знак риби, християни. Старомодне плаття на жінці. Дисфункціонування часу. Є якийсь зв'язок між ВАЛІСОМ і ранніми християнами, але мені ніяк не вдається зрозуміти який. У будь-якому разі фільм на це непрямо натякає. Усе лише шматочками, уся інформація. Наприклад, коли Ферріс Фремонт читає досьє на працівників *Meritone Records*... Ви встигли хоч трохи проглянути цю інформацію?

— Ні, — відказали ми з Товстуном.

— «Він жив дуже давно, — сказав Кевін хриплим голосом, — але й досі живий».

— Там таке було написано? — запитав Товстун.

— Так! — мовив Кевін. — Саме так і було написано.

— Тоді я не єдиний, хто зустрівся з Богом, — сказав Товстун.

— Із Зеброю, — виправив його Кевін. — Ти не знаєш, чи це був Бог; ти взагалі не знаєш, що то була за хуйня.

— Супутник? — мовив я. — Дуже древній супутник, що стріляє інформаційними променями?

— Вони знімали фантастичний фільм, — роздратовано сказав Кевін. — Саме так ви б зобразили все у фантастичному фільмі, якби пережили подібний досвід. Ти мав би знати, Філ. Хіба не так?

— Так, — сказав я.

— Тому вони назвали його ВАЛІС, — сказав Кевін, — і зробили з нього древній супутник. Який контролює людей, щоб скинути огидну тиранію, що стисла в лабетах Сполучені Штати. Очевидно, за взірць їм правило правління Річарда Ніксона.

— Отже, ми маємо дійти висновку, ніби фільм «Валіс» каже нам, що Зебра, або Бог, або ВАЛІС, чи триокі люди з Сіріуса усунули Ніксона з посади?

— Саме так, — сказав Кевін.

— Хіба триока Сибіла, яку ти бачив уві сні, не говорила про «викритих змовників, яких буде покарано»? — запитав я у Товстуна.

— Так, у серпні 1974 року, — мовив Товстун.

— Саме того місяця й року Ніксон подав у відставку, — різко сказав Кевін.

Коли пізніше Кевін відвозив мене додому, ми порозмовляли з ним про Товстуна і «Валіс», оскільки, здається, ані той, ані інший не могли нас підслухати у ту мить.

Кевін сказав мені, що увесь цей час ані трохи не сумнівався, що Товстун просто божевільний. Ось як він усе собі уявляв: через відчуття провини та скорботи, викликані самогубством Глорії, розум Товстуна затьмарився і так і не відновився. Бет була справжнісінькою сукою, і, одружившись з нею із відчаю, Товстун почав почуватися ще жалюгідніше. Врешті в 1974 році його дах поїхав повністю. Товстун поринув у яскравий шизофренічний світ, щоб хоч якось розбавити своє безбарвне існування: він побачив гарні кольори і почув утішливі слова; усе це було породженням його несвідомого, яке піднялося з глибин і буквально його затопило, повністю знищивши его. У такому психотичному стані Товстун вештався туди-сюди, знаходячи велику розраду у своїй «зустрічі з Богом», як він її собі уявляв. Для Товстуна цілковитий психоз був виявом милосердя. Втративши будь-який, навіть найменший зв'язок із реальністю, Товстун тепер міг вірити, що сам Христос тримав його на руках і втішав його в стражданнях. Однак

тоді Кевін пішов у кіно і тепер вже не був аж таким впевненим щодо цього; фільм Матінки Гуски добряче його приголомшив.

Мені було цікаво, чи Товстун і далі мав намір летіти в Китай, щоб знайти того, кого він називав «п'ятим Спасителем». Здавалося, що тепер йому не доведеться їхати далі Голлівуду, де й був знятий ВАЛІС, або ж далі Бербанка, центру американської індустрії звукозапису, якщо саме там можна було зустрітись із Еріком і Ліндою Лемптонами.

П'ятий спаситель — рок-зірка.

— Коли було зроблено «Валіс»? — запитав я в Кевіна.

— Фільм? Чи супутник?

— Звісно, що фільм.

— У 1997-му, — сказав Кевін.

— А з Товстуном усе трапилося в 1974-му.

— Маєш рацію, — погодився Кевін. — Мабуть, іще до того, як почалася робота над сценарієм, наскільки я можу зрозуміти з оглядів «Валіса», які читав. Гуска каже, що написав сценарій за дванадцять днів. Він не сказав, коли саме, але, очевидно, він хотів розпочати зйомки якомога швидше. Я впевнений, що це було пізніше 1974 року.

— Але насправді ти не знаєш.

— Ти можеш довідатися про це в Джеймісона, того фотографа. Він мав би знати.

— А раптом все трапилося в один і той самий час? У березні 1974 року?

— Аж дрижаки беруть, коли про це думаю, — сказав Кевін.

— Ти ж не вважаєш, що тут і справді йдеться про супутник? — запитав я. — І що це він спрямував на Товстун інформаційний промінь?

— Ні, це просто хід у науково-фантастичному фільмі, науково-фантастичний спосіб усе це пояснити. — Кевін замислився. — Принаймні так мені здається. Але у фільмі було присутнє дисфункціонування часу; Гуска усвідомлював, що в усьому цьому якось задіяний час. Лише так можна зрозуміти цей фільм... Жінку, що наповнює глечик. Звідки в Товстун той глиняний горщик? Його дала йому якась тьолка?

— Сама виготовила, випалила і подарувала йому, приблизно в 1971 році, коли його покинула дружина.

— Не Бет.

— Ні, одна з попередніх дружин.

— Після смерті Глорії.

— Товстун стверджує, що Бог спав у тому горщику й вийшов назовні в березні 1974 року. Ота його теофанія.

— Я знаю багатьох людей, які вважають, що Бог спить у горщику з травою,— сказав Кевін.

— Такий собі жарт.

— Що ж, отже, та боса жінка жила за часів Римської імперії. Сьогодні я помітив у «Валісі» одну річ, яку не помічав раніше і про яку ще не згадував; не хотів, щоб Товстун почав метушитися по кімнаті як підпалена петарда. У кадрі, де жінка стояла біля струмка, на задньому плані можна розгледіти невиразні форми. Мабуть, їх зробив той твій друзяка-фотограф. Обриси будівель, стародавніх будівель приблизно з римських часів. Вони були схожими на хмари, але є хмари, а є хмари. Коли я дивився фільм вперше, то побачив хмари, а от другого разу — тобто сьогодні — побачив вже будівлі. Невже той клятий фільм змінюється щоразу, як я його дивлюся? Дідько б його побрав; оце так думка! Кожного разу — новий фільм. Ні, це неможливо.

— Як і промінь рожевого світла, який передає у твій мозок медичну інформацію про вроджений дефект у твого сина.

— А якби я сказав тобі, що в 1974 році трапилося дисфункціонування часу і в наш світ прорвався світ стародавнього Риму?

— Маєш на увазі, як один із мотивів фільму?

— Ні, я маю на увазі насправді.

— У реальний світ?

— Так.

— Це б пояснило існування Томаса.

Кевін ствердно похитав головою.

— Прорвався,— сказав я,— а тоді знову відділився.

— Лишаючи спантеличеного Річарда Ніксона на пляжі в Каліфорнії ходити туди-сюди й ошелешено питати себе, що ж трапилося.

— Отже, це відбулося навмисно.

— Дисфункціонування? Звісно.

— Якщо так, то тут ідеться вже не про дисфункціонування, а про те, що хтось або щось свідомо маніпулювало часом.

— Ти все правильно зрозумів, — сказав Кевін.

— А ти й справді розвернув свою теорію про божевілля Товстуна на 180 градусів, — сказав я.

— Що ж, Ніксон і досі бродить каліфорнійським пляжем, не в силах зрозуміти, що ж трапалося. Це перший американський президент, якого змусили подати у відставку. Наймогутніша людина у світі. Що насправді робило з нього наймогутнішу людину з усіх, які будь-коли жили. Знаєш, чому президента у «Валісі» звать Ферріс Ф. Фремонт? Я здогадався. «Ф» — шоста літера англійського алфавіту. Тому «Ф» дорівнює шести. Відтак «ФФФ», ініціали Ферріса Ф. Фремонта, цифрами означають 666. Ось чому Гуска дав йому таке ім'я.

— О Господи, — сказав я.

— Саме так.

— А це означає, що наш час — це Останні Дні.

— Знаєш, Товстун переконаний, що Спаситель от-от повернеться або й уже повернувся. Про це йому кількома способами повідомив внутрішній голос, який він чує й називає Зеброю або Богом. Святою Софією — тобто Христом, — а також Буддою і Аполлоном. І він сказав йому щось на кшталт: «Час, на який ти чекав...»

— Тепер настав, — доказав я.

— Це тобі, курва, не жарт, — мовив Кевін. — По землі знову ходить Ілля, новий Іван Хреститель, який каже: «Прокладіть прямо через пустелю шосе для нашого Господа». Можливо, навіть автостраду, — він засміявся.

Раптом я згадав дещо, що бачив у «Валісі»; воно спало мені на думку як образ: машина, знята крупним планом, з якої наприкінці фільму вийшов Фремонт, щоб звернутися до натовпу, Фремонт, якого переобрали на пост президента, але який насправді був тепер Ніколасом Брейді.

— *Thunderbird*^[46], — сказав я.

— Це таке вино?

— Машина. Марки *Ford*.

— Дідько б його побрав, — сказав Кевін. — Ти маєш рацію. Він вийшов із форда *Thunderbird* і він був Брейді. Джеррі Форд.

— Це міг бути просто звичайний збіг.

— У «Валісі» ніщо не є звичайним збігом. А ще камера навмисне показала крупним планом ту частину автомобіля, де металічними літерами було виведено *Ford*. Скільки ще всього є у «Валісі», чого ми не зауважили? Не зауважили *свідомо*. Неможливо сказати, як він подіяв на наше несвідоме; той бісовий фільм, — обличчя Кевіна скривилося, — міг спрямовувати на нас яку завгодно інформацію, як візуальну, так і аудіо. Треба записати саундтрек цього фільму на касету; коли дивитимусь його наступного разу, прихоплю з собою магнітофон. А я збираюся зробити це в найближчі кілька днів.

— А що за музика в альбомах Міні? — запитав я.

— Звуки, що нагадують пісні горбатого кита.

Я пильно на нього поглянув, не будучи певним, чи він говорив серйозно.

— Це правда, — сказав він. — Власне, я навіть записав одну касету, на якій звуки кита переходять у Музику синхронічності, а тоді у зворотному напрямку. Між ними є якась моторозна неперервність; маю на увазі, що ти можеш відрізнити одне від іншого, однак...

— А який вплив справляє на слухача Музика синхронічності? Який настрої вона викликає?

— Вона викликає глибокий тета-стан, стан глибокого сну. Однак особисто в мене були візії.

— Які візії? Триокі люди?

— Ні, — промовив Кевін. — Я побачив стародавню кельтську священну церемонію. На вогні смажили барана, якого приносили в жертву, щоб зима відступила, а весна повернулася. — Зиркнувши на мене, він додав: — Я кельтського походження.

— Ти знав про ці міфи до цього?

— Ні. Я був одним із учасників жертвоприношення, перерівав баранові горло. Я згадав, що вже був там.

Слухаючи Музику синхронічності Міні Кевін повернувся в часі до своїх витоків.

Розділ 10

Якщо Конолюб-Товстун знайде п'ятого Спасителя, то це трапиться не в Китаї, як, власне, і не в Індії або Тасманії. «Валіс» вказав нам, на що потрібно зважати: на бляшанку з-під пива, яку переїхало таксі, що проїжджало повз. Оце й було джерело інформації та допомога нам.

Це й був, власне, ВАЛІС, неосяжна активна жива розумна система, як назвав його Матінка Гуска.

Ми щойно зекономили Товстунові купу грошей, а ще купу змарнованого часу і зусиль, включно з марудною необхідністю робити необхідні щеплення й отримувати закордонний паспорт.

Через кілька днів ми всі троє знову подалися на Тастін-авеню і переглянули «Валіс» ще раз. Дивлячись його надзвичайно уважно, я усвідомив, що на поверхні фільм був абсолютно безглуздим. Якщо тільки ти не визбирував по дрібці несвідомі й побічні підказки і не збирав їх в одне ціле, то не приходив ні до чого. Однак ці підказки спрямовувались тобі в голову незалежно від того, чи ти свідомо зауважував їх і задумувався про їхнє значення, чи ні; вибору в тебе не було. Глядачі перебували в такому самому відношенні до фільму «Валіс», як і Товстун до того, що він називав Зеброю: передавача та отримувача, який за своєю природою був цілковито відкритий до того, що йому надсилали.

Ми побачили, що серед глядачів у кінозалі знову були переважно підлітки. Здається, їм подобалося те, що вони бачили на екрані. Я запитував себе, скільки з них, вийшовши з кінотеатру, задумувалися над незбагненними таємницями фільму, як це робили ми. Можливо, ніхто. Однак я відчував, що це не мало жодного значення.

Ми могли припускати, що причиною гаданої зустрічі Товстуна з Богом була смерть Глорії, однак вважати, що вона також якимось чином спричинила фільм «Валіс», було неможливо. Кевін одразу це усвідомив, щойно переглянув його вперше. Не важливо, як усе це можна було пояснити; однак тепер ми мали підтвердження, що пережите Товстуном у березні 1974 року було реальним.

Гаразд, пояснення цієї загадки все ж таки було важливим. Однак принаймні одна річ тепер була доведеним фактом: можливо, Товстун і

був божевільним із клінічного погляду, але він все одно перебував у реальності — у певній реальності, хоча й, безперечно, не в тій, яку можна було б назвати нормальною.

Стародавній Рим — апостольська епоха й ранні християни — прорвалися в сучасний світ. І прорвалися вони з певною метою. Щоб позбавити влади Ферріса Ф. Фремонта, який був Річардом Ніксоном.

Вони досягли, чого прагнули, і повернулися додому.

Тож, можливо, Імперія *все-таки* закінчилася.

Тепер, коли він і сам вже почав трохи вірити в розповіді Товстуна, Кевін взявся проглядати апокаліптичні книги Біблії, шукаючи можливі підказки. Так він натрапив на уривок із Книги пророка Даниїла, у якому, на його думку, йшлося про Ніксона.

*В останні дні цих королівств,
Коли їхні гріхи будуть найбільшими,
З'явиться цар, суворий та жорстокий,
майстерний стратег.
Великою буде його сила й небачені
спустошення нестиме вона;
Він поруїнує великі країни і святий народ.
Його розум буде невпинним,
І досягне він успіху у своїх підступних задумах;
Його сповнюватимуть великі замисли,
І коли вони найменше цього сподіватимуться,
знищить він багатьох.
Він кине виклик навіть Царю царів
І буде переможений, але не людськими руками^[47].*

Тепер Кевін перетворився на дослідника Біблії, що здалося Товстуну кумедним: цинік раптом став побожним, хоча й із певною чіткою метою.

Однак на значно фундаментальнішому рівні такий поворот подій викликав у Товстуна страх. Можливо, йому від самого початку було спокійніше думати, що його зустріч із Богом у березні 1974 року була зумовлена звичайним божевіллям; коли він розглядав її в такий спосіб, то не був змушений неодмінно визнати, що вона була реальною. А от

тепер він мусив це зробити. Власне, тепер ми всі були змушені це зробити. З Товстуном трапилося щось, чому не можна було знайти адекватне пояснення, певний досвід, який вказував на те, що сам фізичний світ, а також онтологічні категорії, які його визначали, — простір та час — розплавилися.

— Дідько, Філ, — спмтав він мене того вечора, — А що як світ не існує? І якщо він не існує, то що тоді існує?

— Не знаю,— відказав я, а тоді додав, цитуючи: — «Тут ви авторитет».

Він пильно поглянув на мене.

— Не смішно. Якась сила або сутність розплавилась реальність навколо мене, так немов усе перетворилося на голограму! Так ніби хтось втрутився у нашу голограму!

— Але ж у своєму трактаті ти стверджуєш, — сказав я,— що саме цим реальність і є: голограмою, що походить із двох джерел.

— Однак одна справа просто про це розмірковувати, а зовсім інша — дізнатися, що це правда! — відказав Товстун.

— Не бачу причини тобі злитися на мене, — сказав я.

Наслухавшись наших рекомендацій, Девід, наш друг-католик, і його неповнолітня крихітка-подруга Джен також пішли переглянути «Валіс». Девід повернувся з кінотеатру задоволеним. Він побачив руку Бога, яка витискає світ, немов апельсин.

— Ага, звісно, але ми частина цього соку,— сказав Товстун.

— Проте так усе й має бути, — сказав Девід.

— Тоді ти готовий відмовитися від цілого світу як чогось реального, — сказав Товстун.

— Реальним є те, у що вірить Бог, хоч що б це було, — мовив Девід.

— Чи може він створити настільки наївну людину, що вона віритиме, ніби ніщо існує?^[48] — запитав роздратований Кевін.— Адже якщо ніщо існує, то що мається на увазі під словом «ніщо»? Як відрізнити одне «ніщо», яке існує, від іншого, яке не існує?

Як і зазвичай, ми потрапили у перехресний вогонь між Девідом і Кевіном, тільки обставини тепер змінилися.

— Що існує,— сказав Девід,— так це Бог і Заповіт Божий.

— Тоді сподіваюся, що я в його заповіді,— мовив Кевін.— А ще сподіваюся, що він залишив мені більше одного долара.

— Усі живі істоти в його заповіті,— сказав Девід, не змигнувши й оком; він ніколи не дозволяв Девіду себе дістати.

Поступово серед нашого невеликого гурту запанувала тривога. Ми більше не були групою друзів, які втішали й підтримували товариша з психічними проблемами; тепер ми всі разом були у справжній халепі. Все перевернулося догори дригом: замість заспокоювати Товстуна, ми тепер були змушені звертатися до нього за порадою. Товстун був нашим зв'язковим із тією сутністю, ВАЛІСОМ, або ж Зеброю, яка, схоже, мала владу над усіма нами, якщо фільму Матінки Гуски можна було вірити.

«Він не лише спрямовує на нас інформацію, а й зможе нас контролювати, якщо захоче. Він може підкорити нас своїй волі».

Ці слова бездоганно все описували. Будь-якої миті нас міг вразити й засліпити промінь рожевого світла, а коли до нас повернеться здатність бачити (якщо вона й справді повернеться), ми можемо знати все або нічого й перебувати в Бразилії, перенісшись у часі на чотири тисячі років назад; простір і час для ВАЛІСА абсолютно нічого не означали.

Нас об'єднала спільна тривога, страх, що ми знали або ж з'ясували занадто багато. Нам було відомо, що апостольські християни, використовуючи приголомшливо складну технологію, прорвалися через бар'єр простору-часу в наш світ і за допомогою потужного інструменту, який обробляв інформацію, по суті, змінили хід людської історії. Вид живих істот, який випадково отримує таке знання, зазвичай не вражає показниками в порівняльній таблиці тривалості життя.

Найлиховіснішим було те, що ми знали — або ж підозрювали, — що справжні апостольські християни, які бачили Христа і які змогли отримати усне вчення безпосередньо від нього, перед тим як римлянам вдалося його знищити, були безсмертними. Вони одержали безсмертя через плазмату, про яку Товстун говорив у своєму трактаті. Хоча справжніх апостольських християн убили, плазмата вціліла й сховалася у Наг-Хаммаді, а тепер звільнилася і знову повернулася в наш світ, зла як собака, якщо дозволите мені такий зворот. Вона прагнула помсти.

І, очевидно, вона вже почала мститися, обравши об'єктом своєї помсти сучасне втілення Імперії, імперську посаду президента Сполучених Штатів.

Я сподівався, що плазмата вважала нас своїми друзями. Сподівався, що вона не думатиме, ніби ми нишпорки.

— Де можна сховатися, — запитав Кевін, — коли тебе розшукує безсмертна плазмата, якій відомо все і яка пожирає світ через переосутнення?

— Добре, що Шеррі вже немає з нами і їй не доводиться через усе це проходити, — сказав Товстун, добряче нас здивувавши. — Маю на увазі, що це б похитнуло її віру.

Ми всі засміялися. Віра, яка похитнулася від з'ясування того, що сутність, у яку вірили, і справді існує — це був справжній парадокс побожності. Теологія Шеррі була занадто негнучкою; у ній не знайшлося б місця для зростання, розширення й еволюції, які були необхідні, щоб охопити наші відкриття. Тож не дивно, що вони з Товстуном не змогли жити разом.

Тепер питання було ось у чому: як нам сконтактувати з Еріком та Ліндою Лемптонами, а також із композитором Міні, який створював Музику синхронічності. Очевидно, що це можна було зробити через мене і мого товариша, — якщо ми й справді були товаришами, — Джеймісона.

— Все залежить від тебе, Філ, — сказав Кевін. — Тож не сиди сиднем, а берися до справи. Зателефонуй Джеймісону і скажи йому... Навіть не знаю, скажи що хочеш. Це ж у тебе в крові, вигадай щось. Скажи, що написав блискучий сценарій, який принесе чималі гроші, і хочеш, аби Лемптон його прочитав.

— Назви його «Зебра», — сказав Товстун.

— Гаразд, — мовив я. — Я назву його «Зебра» або ж «Коняча дупа», чи як вам там ще заманеться. Але ви, звісно ж, розумієте, що це нашкодить моїй професійній чесності.

— Якій ще чесності? — запитав Кевін характерним тоном. — Твоя чесність така сама, як і чесність Товстуна. Вона так ніколи й не розпустила крила.

— На мою думку, — сказав Товстун, — тобі треба передусім показати, що ти обізнаний із *gnosis*, який відкрила мені Зебра, іншими словами, сказати більше, аніж те, що можна дізнатися з фільму «Валіс». Це його заінтригує. Я запишу кілька тверджень, які отримав безпосередньо від Зебри.

Він простягнув мені список.

18. Реальний час зник у 70 році н.е. з падінням Єрусалимського храму. Він знову розпочався у 1974 році. Період між цими двома датами був бездоганною фальшивою інтерполяцією, що мавпувала Творіння Розуму. «Імперія ніколи не закінчилася», але у 1974 році було відправлено зашифроване послання як сигнал про те, що Епоха Заліза закінчилася; це зашифроване послання складалося з двох слів: КОРОЛЬ ФЕЛІКС, тобто Щасливий (або Праведний) Король.

19. Зашифроване послання з двох слів КОРОЛЬ ФЕЛІКС призначалося не для людей, а для нащадків Ехнатона, трикої раси, яка й далі таємно живе поряд із нами.

— Ти хочеш, щоб я зачитував це Робіну Джеймісону? — запитав я, читаючи записи.

— Скажи, що це з твого сценарію «Зебра», — мовив Кевін.

— Зашифроване послання справжнє? — запитав я у Товстуну.

Його обличчя набрало таємничого вигляду.

— Можливо.

— То це таємне послання з двох слів і справді надіслали? — сказав Девід.

— У 1974-му, — мовив Товстун. — У лютому. Криптографи армії Сполучених Штатів його вивчали, але не змогли збагнути, ані кому воно адресувалося, ані що означало.

— Звідки ти знаєш? — запитав я.

— Йому сказала Зебра, — мовив Кевін.

— Ні, — відказав Товстун, не пояснивши детальніше.

У кіноіндустрії ти завжди розмовляєш з агентами й ніколи з тими, хто нею заправляє. Якось я набрався і спробував зв'язатися з Кей Ленц, у яку тоді закохався, побачивши її у фільмі «Прохолода» Її агент одразу обірвав мене на півслові. Точнісінько те саме трапилося, коли я намагався вийти на зв'язок із Вікторією Принсипал, яка тепер і сама стала агентом; у неї я також був закоханий і мене так само профанерили, коли я зателефонував у *Universal Studios*. Але те, що в мене були номер телефону й адреса Робіна Джеймісона в Лондоні, все змінювало.

— Так, я вас пам'ятаю, — привітно мовив Джеймісон, коли я зателефонував йому в Лондон. — Ви той письменник-фантаст із

нареченою, що схожа на дитину, як описав її містер Персер у своїй статті.

Я розповів йому про свій неймовірний сценарій, який називався «Зебра», а також сказав, що бачив їхній приголомшливий фільм «Валіс» і тому подумав, що Матінка Гуска був би ідеальним кандидатом на головну роль; навіть кращим, ніж Роберт Редфорд, якого ми також розглядаємо і який висловив зацікавлення.

— Ось що я можу зробити,— сказав Джеймісон.— Я можу зв'язатися з містером Лемптоном і передати йому ваш американський номер. Якщо він зацікавиться, то він або його агент вийде на зв'язок із вами або вашим агентом.

Я зробив, все що міг. Більше мені нічого не лишалось.

Побалакавши з ним ще трохи, я повісив слухавку з відчуттям марноти. Також мене мучило легке відчуття провини через те, що довелося хитрувати, але я знав, що воно минеться.

Чи був Ерік Лемптон тим п'ятим Спасителем, якого шукав Товстун?

Дивно, як пов'язані між собою реальність та ідеал. Товстун був готовий видертися на найвищу гору в Тибеті, щоб зустріти там двохсотлітнього монаха, який би сказав: «Сину мій, усе це означає...». Я подумав: «Тут, сину мій, час перетворюється на простір». Однак нічого не сказав вголос; мозок Товстуна і так уже був перевантажений інформацією. Додаткова інформація — це останнє, що йому було потрібне; насправді Товстун потребував когось, хто б забрав хоч трохи інформації *від* нього.

— То Гуска у Штатах? — запитав Кевін.

— Саме так сказав мені Джеймісон, — відказав я.

— Ти не процитував йому зашифроване послання, — мовив Товстун.

Ми всі вступилися в нього спопеляючим поглядом.

— Залишимо зашифроване послання для Гуски, коли той зателефонує, — сказав Кевін.

— Коли, — повторив я.

— Якщо доведеться, ти можеш попросити свого агента сконтактуватися з його агентом, — сказав Кевін. Він почав ставитися до цієї справи серйозніше за самого Товстуна. Врешті-решт, саме Кевін першим дізнався про фільм «Валіс» і в такий спосіб заварив усю кашу.

— Такий фільм, — сказав Девід, — обов'язково приверне увагу багатьох навіжених. Тому Матінка Гуска зараз, мабуть, намагається поводитися доволі обережно.

— Дякую, — сказав Кевін.

— Я не маю на увазі нас, — мовив Девід.

— Він має рацію, — сказав я, згадуючи деякі з листів, які я отримував з приводу власних творів. — Мабуть, Гуска значно охочіше зв'яжеться з моїм агентом.

А про себе подумав: «Якщо він взагалі з нами зв'яжеться. Тобто його агент із моїм агентом. Розсудливі люди з врівноваженим розумом».

— Якщо Гуска все ж таки зателефонує тобі, — сказав Товстун спокійним, низьким і дуже напруженим голосом, що було для нього незвично, — обов'язково перекажи йому таємне послання з двох слів КОРОЛЬ ФЕЛІКС. Звісно ж, зроби це так, щоб все звучало природно; це ж не якісь шпигунські штучки. Скажи, що це альтернативна назва для сценарію.

— Яюсь дам раду, — роздратовано сказав я.

Однак було цілком імовірно, що мені взагалі не доведеться давати чомусь раду. Через тиждень я отримав листа від самого Матінки Гуски, тобто Екріка Лемптона. У ньому було всього одне слово. КОРОЛЬ. Після нього стояв знак питання і стрілка, яка вказувала праворуч від слова КОРОЛЬ.

Це мене перелякало до всирачки; я весь аж затремтів. А тоді вписав слово ФЕЛІКС і відправив листа назад Матінці Гусці.

Він надіслав із листом ще один конверт уже з маркою та зворотною адресою.

Сумнівів не лишалося. Ми встановили контакт.

Особа, про яку йшлося в таємному посланні з двох слів КОРОЛЬ ФЕЛІКС, була п'ятим Спасителем, який за словами Зебри — чи ВАЛІСА — або вже народився, або от-от народиться. Отримання листа від Матінки Гуски мене страшенно налякало. Мені було цікаво, як Гуска — Ерік Лемптон і його дружина Лінда — почуватиметься, коли одержить свого листа назад і побачить там правильне слово — ФЕЛІКС. Правильне, так, саме так. Тут могло підійти лише одне слово

із сотень тисяч англійських слів; ні, не англійських: латинських. Англійською це ім'я, але латиною — слово.

Заможний, щасливий, плідний... Латинське слово *Felix* трапляється навіть у наказах самого Бога, який у Книзі Буття 1:21 каже всім живим істотам світу: «Плодіться й розмножуйтеся, і наповнюйте воду в морях, а птаство нехай розмножується на землі!»^[49]. У цьому вся суть значення слова *Felix*, цього божого наказу, відданого з любов'ю, який втілює його бажання, щоб ми не просто жили, а жили щасливо й заможно.

FELIX. Плодоносний, плідний, родючий, продуктивний. Усі шляхетні види дерев, чиї фрукти підносять верховним божествам. Те, що приносить удачу, що є хорошою прикметою, пригожий, сприятливий, прихильний, удатний, заможний, доброзичливий. Удачливий, щасливий, той, кому сприяє доля. Благотворний. Щасливіший, більш успішний.

Це останнє значення мене зацікавило. «Більш успішний». Король, який є більш успішним у... У чому? Можливо, у поваленні тиранічного правління короля сліз, у тому, щоб замінити цього суворого і сповненого гіркоти короля власним законним правлінням щастя? Тобто йдеться про кінець віку Чорної Залізної В'язниці і початок віку Пальмового саду під гарячим сонцем Аравії (слово *Felix* також може використовуватися на позначення родючої частини Аравійського півострова).

Після отримання послання від Матінки Гуски наша невелика група зібралася на повноважне засідання.

— Товстуна охопив вогонь, — лаконічно сказав Кевін, однак його очі іскрилися від збудження й радості, радості, яку ми всі поділяли.

— А вас разом зі мною, — мовив Товстун.

Ми всі скинулися на пляшку коньяку *Courvoisier Napoleon*, розмістившись у вітальні Товстуна, ми зігрівали келихи, тручи їхні денця немов сірники, і почувалися доволі поважно.

— Було б цікаво, якби сюди раптом завалилися чоловіки в тісних чорних уніформах і всіх нас перестріляли, — сказав Кевін глухим голосом, не звертаючись до когось конкретно.— Через отой телефонний дзвінок Філа.

— Таке життя,— мовив я, з легкістю підхоплюючи жартівливий тон Кевіна. — Пропоную виставити Кевіна в коридор з кінчиком

руків'я від мітли і перевірити, чи хтось відкриє по ньому вогонь.

— Це нічого не доведе,— сказав Девід.— Він вже встиг набриднути половині Санта-Ани.

Через три дні у другій ночі задзвонив телефон. Коли я відповів — я ще не спав, бо закінчував передмову до збірки оповідань, які охоплювали двадцять п'ять років моєї письменницької кар'єри^[50],— у слухавці пролунав чоловічий голос із незначним британським акцентом.

— Скільки вас?

— Хто це? — спантеличено запитав я.

— Гуска.

«О Господи»,— подумав я і знову задрижав усім тілом.

— Четверо, — відказав я тремтячим голосом.

— Це щаслива нагода, — сказав Ерік Лемптон.

— Заможна, — мовив я.

Лемптон засміявся.

— Ні, король не багатий.

— Він... — я не міг продовжувати.

— *Vivit*, здається, — сказав Лемптон. — Чи *Vivet*? У будь-якому разі, він живе, думаю, ви будете раді це почути. Я не надто добре знаю латину.

— Де? — запитав я.

— А де ви перебуваєте? Бачу, місцевий код у вас 714.

— Санта-Ана. Це в окрузі Орендж.

— То ви біля Ферріса, — сказав Лемптон. — Трохи північніше від Феррісової садиби на березі океану.

— Маєте рацію, — сказав я.

— Можливо, нам варто зустрітись?

— Звісно, — мовив я, водночас голос у моїй голові промовив: «Це все відбувається насправді».

— Ви зможете прилетіти сюди, усі четверо? До Сономи?

— О так, безперечно, — сказав я.

— Летіть до аеропорту Окленда; він кращий за аеропорт Сан-Франциско. Ви бачили «Валіс»?

— Кілька разів, — мій голос і досі тремтів. — Містере Лемптон, скажіть, в усьому цьому задіяне дисфункціонування часу?

— Хіба можливе дисфункціонування того, що не існує? — запитав Ерік Лемптон і замовк на якийсь час, тоді додав: — Ви про таке не подумали.

— Ні, — визнав я. — Хочу вам сказати, що ми вважаємо «Валіс» одним із найкращих фільмів, які ми будь-коли бачили.

— Сподіваюся, мені колись вдасться випустити повну режисерську версію. Я покажу вам деякі уривки, коли приїдете. Насправді ми не хотіли нічого вирізати з фільму, але, як ви знаєте, є практичні обмеження... Ви ж письменник-фантаст? Ви знайомі з Томасом Дішем?

— Так, — сказав я.

— Він дуже талановитий.

— Так, — погодився я, задоволений тим, що Лемптон цінував творчість Діша. Це був хороший знак.

— У певному сенсі «Валіс» повне лайно, — сказав Лемптон. — Нам довелося так його зняти, щоб дистриб'ютори погодилися взяти його в прокат. Для любителів попкорну, що набиваються у кінотеатри під відкритим небом, — у його голосі відчувалася певна веселість, навіть якісь музичні нотки. — Знаєте, вони очікували, що я там співатиму. «Гей, містере Знаменитість! То коли ви до нас завітаєте?» Тому, гадаю, зрештою вони трохи розчарувалися, розумієте?

— Що ж, — спантеличено сказав я.

— Отже, чекатимемо вас тут. У вас же є адреса? Наступного місяця мене вже не буде в Сономі, тому зустріч має відбутися або цього місяця, або десь у цьому році, але значно пізніше; я повертаюся до Великобританії, де зніматиму фільм для телекомпанії *Granada*. Також маю виступити з кількома концертами... Однак у мене є домовленість про запис альбому в Бербанку; ми могли б зустрітися там у... Як же воно називається? Саутленд?

— Ми прилетимо до Сономи, — сказав я. — З вами зв'язувався ще хтось?

— «Люди Щасливого Короля»? Що ж, ми поговоримо про це, коли зберемося всі разом: ваша невелика група, Лінда та Міні. Ви знали, що музику до фільму створив Міні?

— Так, — сказав я. — Музику синхронічності.

— Він дуже талановитий, — мовив Лемптон. — Багато з того, що нам вдалося передати, криється в музиці. На жаль, цей бовдур не пише пісні, дуже шкода. Це були б чарівні пісні. Мої пісні також не найгірші,

однак до Пола мені далеко, — він затнувся на якусь мить. — Я хотів сказати, до Симона.

— Я можу у вас дещо запитати? — мовив я. — Де він?

— Що ж, ви можете запитати. Але ніхто вам не скаже, аж поки ми не поговоримо віч-на-віч. Послання з двох слів не так багато мені про вас і сказало, гадаю ви з цим погодитесь. Хоча я трохи вас перевірів. Якийсь час ви вживали чимало наркотиків, а тоді перейшли на інший бік. Також ви знайомі з Тімом Лірі...

— Лише по телефону, — зауважив я. — Ми якось порозмовляли з ним, коли він був у Канаді разом із Джоном Ленноном та Полом Вільямсом... Не співаком, а письменником.

— Вас ніколи не арештовували? За зберігання наркотиків?

— Ні, ніколи.

— Якийсь час ви були кимось на кшталт наркогуру для гурту підлітків у... Де ж це було? Ах, так, в окрузі Марин. Хтось у вас навіть стріляв.

— Все було не зовсім так, — сказав я.

— Ви пишете дуже дивні книжки. Ви впевнені, що на вас не заведена справа в поліції? Бо якщо у них на вас щось є, ми б не хотіли, щоб ви приїжджали.

— Жодних справ на мене немає, — сказав я.

— А ще впродовж певного періоду ви були пов'язані з чорношкірими терористами, — мовив Лемптон м'яким приємним голосом.

Я нічого не відповів.

— Ваше життя було справжньою пригодою, — сказав Лемптон.

— Так, — погодився я. Це, безумовно, була правда.

— Ви ж зараз не під кайфом? — Лемптон засміявся. — Перепрошую, забудьмо це питання. Ми ж знаємо, що ви зав'язали. Що ж, Філіпе, буду радий особисто познайомитися з вами і вашими друзями. Це вам... Як би це сказати? Було повідомлено певні речі?

— Інформацію було спрямовано моєму другу Конолюбу-Товстуну.

— Однак це ж ви. «Філіп» грецькою означає «Конолюб», той, хто любить коней. А «Товстун» це переклад німецького слова *Dick*^[51]. Тож ви просто переклали ваше ім'я та прізвище.

Я промовчав.

— Ви б хотіли, щоб я називав вас «Конолюб-Товстун»? Вам так буде комфортніше?

— Робіть, як вважаєте правильним, — незворушно сказав я.

— Це вислів із шістдесятих, — Лемптон засміявся. — Гаразд, Філіпе. Мені здається, у нас достатньо інформації про вас. Ми також порозмовляли з вашим агентом, містером Геленом; він видався мені дуже проникливим і щирим.

— Він толковий, — сказав я.

— Він, безумовно, добре розуміє, що у вас у ГОЛОВІ, ЯК кажуть тут у нас. Ваш видавець — видавництво *Doubleday*, якщо не помиляюся?

— *Bantam*, — відказав я.

— То коли на вас чекати?

— Що скажете про ці вихідні? — запитав я.

— Чудово, — мовив Лемптон. — Знаєте, думаю, вам тут сподобається. Муки, які вам довелося пережити, закінчилися. Ви ж це усвідомлюєте, Філіпе? — Його тон більше не був насмішкуватий. — Вони закінчилися, насправді закінчилися.

— Гаразд, — сказав я, відчуваючи як моє серце ледь не вискакує з грудей.

— Філіпе, не бійтеся, — тихо мовив Лемптон.

— Окей, — сказав я.

— Вам багато чого довелося пережити. Смерть цієї дівчини... Хоча краще не чіпатимемо цю тему; все вже минулося. Ви ж це розумієте?

— Так, — сказав я. — Розумію.

Я й справді розумів. Принаймні на це сподівався. Я намагався все збагнути, дуже цього хотів.

— Ні, ви не розумієте. Він тут. Інформація була правдивою. «Будда в парку», розумієте?

— Ні, — сказав я.

— Гаутама народився у великому парку, який називався Лумбіні. Ця історія схожа на історію Христа у Вифлеємі. Якби я сказав «Ісус у Вифлеємі», ви б одразу здогадалися, що це означає, правильно?

Я ствердно кивнув, забуваючи, що ми розмовляємо по телефону.

— Він спав упродовж майже двох тисяч років, — сказав Лемптон. — Це справді чимало часу. Зважаючи на те, що трапилося за цей період. Однак... Що ж, мені здається, я сказав достатньо. Тепер він

прокинувся, це найважливіше. Отже, нам із Ліндою чекати на вас в п'ятницю ввечері або в суботу зранку?

— Так,— сказав я.— Домовились. Найімовірніше у п'ятницю ввечері.

— Просто пам'ятайте, що «Будда в парку»,— мовив Лемптон, — і намагайтеся бути щасливим.

— Він повернувся? — запитав я. — Чи це хтось інший?

Нетривала мовчанка.

— Маю на увазі... — почав було я.

— Так, я знаю, що ви маєте на увазі. Однак, розумієте, час не реальний. Це знову він, але заразом це не він, а хтось інший. Існує багато Будд, і водночас він лише один. Ключем до розуміння цього є час... Коли ви вдруге вмикаєте платівку, чи означає це, що музиканти також вдруге її виконують? А якщо ви прослухаєте її п'ятдесят разів, то чи вони також гратимуть її п'ятдесят разів?

— Тільки раз, — сказав я.

— Дякую, — сказав Лемптон, після чого на іншому кінці пролунало характерне клацання. Я також поклав слухавку.

«Те, що сказав Гуска, трапляється далеко не щодня», — мовив я сам до себе.

І здивовано відзначив, що перестав тремтіти.

У мене було таке відчуття, немов я тремтів усе своє життя, тремтів від хронічного прихованого страху. Тремтів, утікав, встрявав у халепу, втрачав людей, яких любив. «Ніби персонаж мультфільму, а не повноцінна людина», — усвідомив я. Старомодний анімаційний персонаж з початку тридцятих. За всім, що я будь-коли робив, стояв страх, який керував моїми діями. Тепер цей страх помер, втихомирений новою, яку мені повідомили. Новою, як я раптом збагнув, яку я очікував почути від самого початку. У певному сенсі я був створений, щоб бути тут, коли надійде це повідомлення; жодної іншої причини не існувало.

Тепер я міг забути про мертву дівчину. Тепер сам весь на макрокосмічному рівні міг вийти зі стану скорботи. Рана загоїлася.

Оскільки було вже пізно, то я не мав змоги повідомити іншим про розмову з Лемптоном. Також не міг я зателефонувати в *Air California* і зарезервувати квитки. Однак з самого ранку я подзвонив Девіду, а тоді

Кевіну і Товстунові. Вони попросили мене взяти організацію подорожі на себе; вечір п'ятниці був для них прийнятним варіантом.

Зустрівшись увечері, ми вирішили, що потрібно якось назвати нашу невелику групу. Трохи посперечавшись, ми дозволили Товстуну обрати назву. З огляду на те, що Ерік Лемптон надавав такого значення своєму вислову про Будду, ми вирішили назвати нашу групу «Товариство Сіддхартха».

— Тоді на мене не розраховуйте, — сказав Девід. — Мені шкода, але я не погоджуся приєднатися до вас, якщо в назві не буде бодай якоїсь згадки про християнство. Не хочу, щоб ви вважали мене фанатиком, але...

— Ти й справді говориш як фанатик, — сказав йому Кевін.

Ми знову почали сперечатися. Врешті-решт ми виграли достатньо хитромудре ім'я, яке задовільнило Девіда; мені вся ця справа видавалася не надто важливою. Товстун розповів нам про сон, який нещодавно йому наснився і в якому він був великою рибою. Замість рук у нього були плавці, схожі чи то на вітрила, чи то на віяла; одним із цих плавців він намагався втримати гвинтівку M-16, однак зброя вислизнула й упала на землю, після чого якийсь голос сказав:

«Риби не можуть носити зброю».

Оскільки грецькою такий віялоподібний плавець називається *rhipidos* — наприклад, це слово вжито у назві родини плазунів *Rhipoglossa*, — ми врешті-решт зійшлися на назві «Товариство Ріпідон», бо вона опосередковано вказувала на християнську рибу. Товстуна це також порадувало, адже така назва натякала на африканське плем'я догонів і символ риби, яким вони позначали доброзичливе божество.

Тож тепер ми могли зустрітися з Лемптонами — з Еріком та Ліндою Лемптонами — як офіційна організація. Хоч вона й була невеликою. Мабуть, у цю мить ми були перестрашені. Хоча, можливо, тут краще пасувало б слово залякані.

Відвівши мене вбік, Товстун запитав тихим голосом:

— Ерік Лемптон і справді сказав, що ми можемо більше не думати про її смерть?

— Все скінчилося, — мовив я, поклавши руку Товстунові на плече. — Так він мені сказав. Вік тиранії закінчився в серпні 1974 року; а тепер починає завершуватися і вік скорботи. Розумієш?

— Розумію, — відказав Товстун із ледь помітною посмішкою, так немов він не міг повірити в те, що чув, але дуже хотів у це повірити.

— І ти не божевільний, — сказав я Товстунові. — Пам'ятай це. Відтепер вже не можеш використовувати це як відмовку.

— І він живий? Уже? Він справді живий?

— Так каже Лемптон.

— Тоді це правда.

— Мабуть, правда, — сказав я.

— Ти в це віриш.

— Думаю, що так, — сказав я. — Незабаром дізнаємося.

— Він буде старим? Чи дитиною? Мабуть, він і досі дитина. Філе...

— Товстун перелякано вп'явся в мене поглядом. — А раптом він не людина?

— Що ж, — сказав я, — матимемо з цим справу, коли і якщо така проблема постане.

А про себе подумав: «Мабуть, він прибув сюди з майбутнього; це найімовірніше. Тому в деяких аспектах він не буде людиною, зате в інших буде. Наша безсмертна дитина... Життєва форма, яка прийшла з майбутнього, що, можливо, на мільйони років випереджає наш час. Зебра, подумав я. Тепер я тебе побачу. Ми всі побачимо.

Король і суддя, — подумав я. — Які було обіцяно. Аж від часів Заратустри.

Власне, від самого Осіріса. А тоді від Єгипту до племені догонів, а звідти вже до зірок».

— Хильнемо по чарці коньяку, — сказав Кевін, заходячи з пляшкою до вітальні. — І виголосимо тост.

— Дідько, Кевін, — запротестував Девід. — Не можна виголошувати тост на честь Спасителя, і вже точно не з чаркою коньяку.

— Можу запропонувати *Ripple*^[52], — сказав Кевін.

Ми всі взяли по склянці коньяку *Courvoisier Napoleon*, включно з Девідом.

— Вип'ємо за «Товариство Ріпідон», — сказав Товстун.

Ми цокнулися.

— І за наш девіз, — мовив я.

— У нас є девіз? — запитав Кевін.

— «Риби не можуть носити зброю», — відказав я.

За це ми й випили.

Розділ 11

Уже багато років я не був у Сономі, штат Каліфорнія, що розташована в самому серці виноробської місцевості й оточена з трьох боків мальовничими пагорбами. Найпривабливішою місциною тут є парк у самісінькому центрі міста зі старою кам'яною будівлею суду, ставком, у якому плавають качки, і стародавніми гарматами, що залишилися від минулих війн.

У численні невеликі крамнички, розташовані навколо квадратного парку, зазирають переважно нерозважливі туристи, що прибувають сюди на вихідні, яким продавці нахабно втюхують різноманітний непотріб, однак тут залишилося й кілька справді історично важливих будівель з часів мексиканського правління, що стоять охайно пофарбовані і з меморіальними дощечками, які розповідають про їхнє минуле.

Повітря приємно пахло,— особливо якщо ви прибули сюди з півдня, — і хоча був уже вечір, ми спочатку трохи прогулялися містом, після чого зайшли до бару, що називався «Джино», і зателефонували Лемптонам.

Подружжя Ерік і Лінда Лемптони приїхали по нас білим «фольксвагеном» *Rabbit*; ми зустрілися у «Джино», де наша четвірка розсілася за столиком, попиваючи напій, який називався «Сепаратор» і яким славився цей бар.

— Перепрошую, що не могли зустріти вас в аеропорту, — сказав Ерік Лемптон, коли вони з дружиною підійшли до нашого столика; очевидно, він упізнав мене по фотографіях у пресі.

Ерік Лемптон був струнким і мав довге біляве волосся; він був одягнутий у брюки-кльош і футболку з написом: «ВРЯТУЙТЕ КИТІВ». Звісно, що Кевін одразу його впізнав, як і багато інших людей у барі; на Лемптонів одразу посипалася лавина із вигуків, криків та привітань, і вони відповіли на них, усміхнено роззираючись довкола; було очевидно, що всі ці люди їхні друзі. Поряд із Еріком жваво крокувала його дружина Лінда, також струнка, із зубами, що нагадували зуби Еммілу Гарріс. Вона була стрункою як і її чоловік, однак мала темне, довге і доволі пухке волосся. Одягнута вона була у

вилинялі від прання шорти, які зробила власноруч, підрізавши штани, а також картату сорочку; її шию прикрашала бандана. Обоє були в чоботах — Ерік у шкіряних з еластичними вставками з боків, а Лінда в так званих «чоботах бабусі».

Незабаром ми вже сиділи в тісній автівці і їхали житловими кварталами, забудованими відносно сучасними будинками з широкими газонами.

— Ми — «Товариство Ріпідон», — сказав Товстун.

— А ми «Друзі Бога», — відказав Ерік Лемптон.

Приголомшений Кевін не зміг приховати бурхливу реакцію й витріщився на Еріка Лемптона. Ми не могли зрозуміти чому.

— Отже, вам знайома ця назва, — мовив Ерік.

— *Gottesfreunde*^[53], — сказав Кевін. — Ваша історія розпочалася ще в чотирнадцятому столітті!

— Саме так, — сказала Лінда Лемптон. — Від самого початку «Друзі Бога» сформувалися в Базелі. Тоді поширили свою діяльність на Німеччину й Нідерланди. Вам, мабуть, відомо про Майстра Екгарта.

— Він перша людина, яка помислила Божественність окремо від Бога. Найвеличніший із християнських містиків. У своєму вченні він стверджував, що людина може досягнути єдності з Божественним. Він вважав, що поняття Бога існує в людській душі! — ми ще ніколи не чули, щоб Кевін говорив так гарячково. — Душа справді здатна пізнати Бога таким, яким він є! Сьогодні жодне вчення про таке не говорить! І, і, — Кевін почав заїкатися, ми ще ніколи не чули, щоб він заїкався, — Санкара в Індії в дев'ятому столітті говорив про те саме. Це трансхристиянський містицизм, у якому людина може сягнути за межі Бога або ж зливається в одне ціле з Богом як із певною іскрою, що ще не створена. Брахман. Саме тому Зебра...

— ВАЛІС, — сказав Лемптон.

— Так чи інакше, — мовив Кевін, а тоді, повернувшись до мене, гарячково додав: — Це б пояснило одкровення про Будду, а також про Святу Софію чи Христа. Це не обмежується якоюсь однією країною, культурою або релігією. Мені шкода, Девіде.

Девід привітно кивнув, однак, схоже, сказане його приголомшило. Він знав, що це далеко не ортодоксальні погляди.

— Шанкара та Екгарт — це одна особа, яка жила у двох різних місцях і в різний час.

— «Він робить так, щоб речі виглядали інакше, аби здавалося, ніби минув час», — пробурмотів Товстун собі під ніс.

— Як час, так і простір, — сказала Лінда.

— Що таке ВАЛІС? — запитав я.

— Неосяжна активна жива розумна система, — мовив Ерік.

— Це опис, — сказав я.

— Це все, що в нас є, — сказав Ерік. — Що ще тут можна додати? Ви хочете ім'я? Так як Бог сказав людині назвати всіх тварин? ВАЛІС і є ім'ям; вдовольніться ним і так його й називайте.

— ВАЛІС — людина? — запитав я. — Чи Бог? Чи ще щось інше?

Ерік з Ліндою обоє посміхнулися.

— Він прибув із зірок? — не вгавав я.

— Місце, де ми зараз перебуваємо, — мовив Ерік, — є однією з зірок, наше Сонце — зірка.

— Одні загадки, — сказав я.

— ВАЛІС це Спаситель? — запитав Товстун.

Якусь мить Ерік і Лінда нічого не відповідали, а тоді Лінда сказала:

— Ми — «Друзі Бога».

Після чого знову замовкла.

Девід обережно поглянув на мене, упіймав мій погляд і запитально поворушив очима: *«Ці люди взагалі на рівні?»*.

— Вони представники дуже древньої групи, — сказав я. — Я вважав, що вона зникла багато століть тому.

— Вона ніколи не зникала й вона старіша, ніж ви собі уявляєте, — сказав Ерік. — Старіша, ніж вам казали. І навіть старіша, ніж ми скажемо, якщо ви нас запитаете.

— Тоді ваша група старіша за Екгарта, — різко мовив Кевін.

— Саме так, — сказала Лінда.

— На кілька століть? — запитав Кевін.

Але відповіді не пролунало.

— На тисячоліття? — нарешті запитав я.

— «Високі пагорби для гірського козла, — сказала Лінда, — а валуни сховище для гірського борсука»^[54].

— Що це означає? — запитав я. Кевін також не стримався, і ми сказали це в унісон.

— Я знаю, що це означає, — сказав Девід.

— Не може бути,— сказав Товстун; очевидно, він також впізнав слова, які процитувала Лінда.

— «Лелека зводить гніздо у верховітті»^[55],— сказав Ерік, якийсь час помовчавши.

— Вони з раси Ехнатона,— сказав Товстун.— Це псалм 104, в основі якого лежить гімн Ехнатона; він увійшов у Біблію, але він *древніший* за нашу Біблію.

— Ми бридкі будівельники зі схожими на клешні руками. Ми ховаємося від сорому. Разом із Гефестом ми звели величні стіни й домівки для самих богів.

— Так, — сказав Кевін. — Гефест також був бридким. Бог-будівельник. Ви вбили Асклепія.

— Вони — циклопи, — ледь чутно сказав Товстун.

— Це слово означає «круглоокий»,— мовив Кевін.

— Однак у нас три ока, — сказав Ерік. — Тож в історичні аннали закралася помилка.

— Навмисна? — запитав Кевін.

— Так, — сказала Лінда.

— Ви дуже древні, — мовив Товстун.

— Так, це правда, — сказав Ерік, а Лінда ствердно похитала головою. — Дуже древні. Але час не реальний. Принаймні не для нас.

— Господи, — вигукнув Товстун, немов вражений громом. — Це первісні будівельники.

— Ми ніколи не припиняли будувати, — сказав Ерік, — будуємо й досі. Ми збудували цей світ, цю часопросторову матрицю.

— Ви наші творці, — сказав Товстун.

Лемптони ствердно кивнули.

— Ви й справді друзі Бога, — сказав Кевін. — Буквально.

— Не бійтесь,— сказав Ерік.— Знаєте, як у Шиви одна рука зведена вгору, щоб показати, що немає чого боятися.

— Але нам є чого боятися, — сказав Товстун. — Шива — руйнівник. Його третє око знищує.

— Однак він також той, хто відновлює,— сказала Лінда.

Нахилившись до мене, Девід прошепотів мені на вухо:

— Вони божевільні?

«Вони боги, — сказав я сам до себе. — Вони — Шива, який разом і руйнує і оберігає. *Вони судді*».

Можливо, я мав би відчувати страх. Але не відчував. Вони вже все знищили — повалили Ферріса Ф. Фремонта, як і було показано у фільмі «Валіс».

Тепер почався період Шиви-відновлювача. «Відновлення всього, що ми втратили,— подумав я.— Двох мертвих дівчат».

Як і у фільмі «Валіс», Лінда Лемптон могла за потреби скеровувати час навспак і повертати все до життя.

Я починав розуміти цей фільм.

«„Товариство Ріпідон“ — подумав я,— хоч воно й риба, але явно потрапило на глибину, що завелика для нього».

Юнг стверджував, що вторгнення з колективного несвідомого може повністю знищити крихке індивідуальне еґо. У глибинах колективного спочивають у напівсні архетипи; якщо їх звідти підняти, вони можуть як зцілити, так і знищити. Ось чим архетипи небезпечні; протилежні риси в них ще не відокремлені. Біполяризація на парні протилежності не відбувається, доки не виникне свідомість.

Тож для богів життя і смерть — захист і знищення — є одним і тим самим. Це таємне партнерство існує поза межами часу та простору.

Воно може тебе добряче налякати, і не без причини. Врешті-решт ідеться про твоє існування.

Справжня небезпека, найбільший жах трапляється тоді, коли спершу йдуть створення, опіка та захист, а за ними слідує знищення. Адже в такій послідовності усе створене завершується смертю.

За кожною релігією криється смерть.

І вона може виринути на поверхню в будь-яку мить, несучи на своїх крилах не зцілення, а отруту, те, що наносить рану.

Однак ми розпочали свій шлях уже зраненими. І ВАЛІС спрямував на нас цілощу інформацію, медичну інформацію. ВАЛІС прийшов до нас у формі лікаря, і вік ушкодження, Епоха Заліза, токсичної залізної скалки, закінчився.

А втім... потенційний ризик існуватиме завжди.

Це схоже на якусь жахливу гру. Яка може повернути як в один, так і в інший бік.

«*Libera me, Domine*, — сказав я про себе. — *In die illa*^[56]». Спаси мене, захисти мене, Боже, у цей день гніву. У всесвіті є певна ірраціональна жила, і нас, невелике, але сповнене надії та довіри

«Товариство Ріпідон», можливо, туди вже затягнуло, і там ми й загинемо.

Як багато хто згинув до нас.

Я згадав дещо, що відкрив великий лікар періоду Відродження. У малих дозах отрута стає ліками; Парацельс першим використав метали, як-от ртуть, для лікування. Цим своїм відкриттям — використанням отруйних металів у невеликих дозах як лікувального засобу — він увійшов у наші підручники з історії. Однак життя цього великого лікаря закінчилося трагічно.

Він помер від отруєння металами.

Тож, якщо сформулювати це іншими словами, ліки також можуть бути отруйними, вони можуть вбивати. І це може трапитися будь-якої миті.

«Час — це дитина, що грається, вона грає в шахи; ця дитина — царство». Так написав Геракліт дві з половиною тисячі років тому. З багатьох поглядів це жахлива думка. Найжахливіша з усіх. Дитина, що грає в гру... з усім живим, будь-де.

Я б надав перевагу чомусь іншому. Тепер я бачив виняткову важливість нашого гасла, гасла нашого невеликого Товариства, яке було обов'язковим для усіх випадків як сама суть християнства, від якого ми ніколи не змогли б відійти.

РИБИ НЕ МОЖУТЬ НОСИТИ ЗБРОЮ!

Якби ми відмовилися від цього принципу, то заплуталися б у парадоксах і врешті-решт у смерті. Хоч наше гасло й звучало недоумкувато, ми змогли відтворити в ньому те прозріння, якого потребували. Не залишилося більше нічого, що ще потрібно було б дізнатись.

У чудернацькому короткому сні Товстуна, у якому він випустив з рук гвинтівку М-16, до нас звернулося Божественне. *МА/7 Obstat*. Ми занурилися в любов і знайшли для себе землю.

Однак божественне й жахливе такі близькі одне до одного. Номмо і Юругу партнери — вони обоє необхідні. Те саме стосується Осіріса й Сета. У Книзі Йова Ягве та Сатана співпрацюють. Втім, аби ми могли жити, ці партнери мають розділитися. Їхнє залаштункове

співробітництво має завершитися, щойно з'являться час, простір і всі живі істоти.

Торжествувати має не Бог чи боги, а мудрість, Свята Мудрість. Я сподівався, що п'ятий Спаситель буде ось чим: що він розділить біполярності й постане як певна єдність. Не як три особи чи дві, а як *одна*. Не як Брахма-творець, Вішну-підтримувач і Шива-руйнівник, а як те що Заратустра називав Мудрою Свідомістю.

Бог може бути добрим і жахливим, і не в певній послідовності, а одночасно. Саме тому ми шукаємо посередника між ним і нами; ми звертаємося до нього через священників і погамовуємо й обмежуємо за допомогою таїнств. Ми робимо це заради власної безпеки; намагаємося помістити його в певні межі, які зроблять його безпечним. Однак зараз, як переконався Товстун, Бог звільнився від цих обмежень і почав переосутнювати світ; Бог став вільним.

Мета лагідного співу хору, який повторює «амінь, амінь» полягає не в тому, щоб заспокоїти вірян, а в тому, щоб умиротворити бога.

Якщо ви це розумієте, то досягнули найглибшу суть релігії. А найгіршим є те, що бог може вирватися назовні й накинутися на вірян ще до того, як стане ними. Ви поклоняєтесь богу, а він відплачує вам тим, що поглинає вас. Грецькою це називається *enthousiasmos*, що буквально означає «бути одержимим богом». З усіх грецьких богів найбільше такого можна було очікувати від Діоніса. До того ж, на жаль, Діоніс був божевільним.

Кажучи інакше, у зворотному порядку: якщо ваш бог вас поглинає, то дуже імовірно, що хоч як би він називався, він насправді є однією з форм божевільного бога Діоніса. Він також був богом інтоксикації, що буквально може означати «приймати токсини»; іншими словами, приймати отруту. небезпека нікуди не зникла.

Коли ви це відчуваєте, то намагаєтесь втекти. Однак якщо ви втікаєте, то вже потрапили в його лабеті, оскільки напівбог Пан був основою паніки, тобто неконтрольованого бажання втекти, а Пан — це одна із субформ Діоніса. Тож коли ви намагаєтесь втекти від Діоніса, він усе одно вас поглинає. Я пишу це, буквально відчуваючи важкість у руці; я так втомився, що ледь не падаю, поки сиджу й записую це. У Джоунстауні трапилася масова панічна втеча, спричинена божевільним богом, — паніка, що вела до смерті, яка є логічним наслідком поривань божевільного бога.

Для них не існувало виходу. Ви маєте бути одержимим божевільним богом, аби зрозуміти, що щойно це трапиться, як для вас уже не існуватиме виходу, адже божевільний бог повсюдний.

Коли дев'ять сотень людей змовляються вбити себе і своїх маленьких дітей, це не дуже розсудливо, однак божевільний бог не логічний, принаймні не в нашому розумінні цього слова.

* * *

Коли ми доїхали до будинку Лемптонів, то виявилось, що вони живуть у величній старовинній замиській садибі, оточеній виноградниками; врешті-решт ми були в краї виноробства. «Діоніс — бог вина», — подумав я.

— Яке розкішне повітря, — сказав Кевін, коли ми вибралися з «фольксвагена» *Rabbit*.

— Воно також інколи буває забрудненим, — сказав Ерік. — Навіть тут.

Всередині будинку було тепло й затишно; усі стіни були завішані величезними обрамленими плакатами з Еріком та Ліндою, вкритими антибліковим склом. Це надавало старому дерев'яному будинку сучасного вигляду, нагадуючи нам про звичний для нас південь Каліфорнії.

— Ми виготовляємо власне вино, — сказала Лінда. — З нашого винограду.

«Ну звісно, виготовляєте», — сказав я про себе.

Вздовж стіни стояв велетенський стереокомплекс, що нагадував схожий на фортецю звуковий міксер у «Валісі», яким користувався Ніколас Брейді. Тепер я розумів, звідки виникла ідея цього образу.

— Я поставлю касету, яку ми записали, — сказав Ерік, підходячи до схожої на фортецю аудіосистеми й натискаючи перемикачі. — Музику написав Міні, а слова мої. Це я співаю, хоч ми й не маємо наміру видавати це як альбом; це просто експеримент.

Коли ми розсілися, вітальню заповнила неймовірно гучна музика, що відбивалася луною він стін.

*Я хочу тебе побачити,
Побачити якомога швидше,
Дозволь мені потримати твою руку,
У мене немає руки, яку можна було б потримати,
І я старий, старий; я дуже старий.
Чому ти не глянеш на мене?
Боїшся того, що побачиш?
Я так чи інакше тебе знайду,
Пізніше або ж зараз; пізніше або ж зараз.*

«Господи», — подумав я, вслухаючись у слова. Що ж, ми прийшли в правильне місце. У цьому не може бути сумніву. Ми хотіли цього і ми це отримали. Кевін може порозважатися, розшифровуючи слова пісні, які насправді не потрібно було розшифровувати. Гаразд, у такому разі він може зосередити увагу на електронних звуках музики Міні.

Лінда, нахилившись до мене й приставивши губи мені до вуха, вигукнула, перекикуючи музику:

— Ці резонанси відкривають вищі чакри.

Я кивнув у відповідь.

Коли пісня закінчилася, ми всі висловили наш захват, включно з Девідом. Девіда охопив стан, схожий на транс; його очі немов затягнула пелена. З Девідом таке траплялося, коли він зіштовхувався з чимось, що було для нього нестерпним; у церкві його навчили, як ментально вимикатися на якийсь час, аж поки стресова ситуація не мине.

— Ви б хотіли познайомитися з Міні?— запитала Лінда Лемптон.

— Так! — сказав Кевін.

— Він, мабуть, спить на другому поверсі,— мовив Ерік Лемптон і почав виходити з вітальні. — Ліндо, принеси з підвалу каберне совіньйон 1972 року.

— Гаразд, — сказала вона й також рушила з кімнати, але в протилежному напрямку.

— Почуйтеся як удома, — гукнула вона нам через плече. — Я зараз повернуся.

Кевін стояв біля стереосистеми і захоплено її розглядав.

До мене підійшов Девід, його руки були сховані глибоко в кишнях, а на обличчі панував вираз, який свідчив про цілу палітру

почуттів.

— Вони...

— Вони божевільні, — сказав я.

— Однак в машині ти, здається...

— Божевільні, — повторив я.

— Божевільні по-доброму? — запитав Девід. Він стояв дуже близько до мене, немов шукаючи захисту. — Чи... навпаки?

— Не знаю, — чесно зізнався я.

Товстун також стояв біля нас; він слухав, але нічого не говорив. Виглядав він так, ніби добряче прийшов до тями. Тим часом Кевін і далі продовжував розглядати аудіосистему.

— Мені здається, нам варто... — почав було Девід, однак у цю мить Лінда Лемптон повернулася з підвалу, несучи в руках срібну тацю, на якій стояло шість келихів для вина та не відкоркована пляшка.

— Чи міг би хтось із вас відкоркувати вино? — запитала Лінда. — Бо в мене частинки корку чомусь завжди потрапляють всередину. Сама не знаю чому.

Здається, без Еріка вона почувалася в нашій компанії ніяково й була зовсім не схожа на жінку, яку зіграла у «Валісі».

Кевін підвівся і взяв у неї пляшку з вином.

— Штопор десь на кухні, — сказала Лінда.

Зверху долинали якісь глухі удари і скрегіт, немов по підлозі кімнати над нами тягли щось надзвичайно важке.

— Маю вам сказати, — мовила Лідна, — що в Міні множинна мієлома. Він страждає від жахливого болю і пересувається в інвалідному візку.

— Мієлома плазматичних клітин не виліковна, — нажахано сказав Кевін.

— Зазвичай хворим лишається жити два роки, — сказала Лінда. — Хворобу в нього щойно виявили. Наступного тижня його покладуть в лікарню. Мені дуже шкода.

— Хіба ВАЛІС не може його зцілити? — запитав Товстун.

— Те, що має бути зціленим, буде зціленим, — відповіла Лінда Лемптон. — А те, що має бути знищеним, буде знищеним. Але час не реальний; насправді ніщо не знищується. Це ілюзія.

Ми з Девідом перезирнулися.

Бах-бах. Щось велике й незграбне сунуло вниз сходами. Тоді, поки ми стояли, нерухомо завмерши, у вітальню вкотився інвалідний візок. На ньому сиділо щось маленьке й розчавлене й вітало нас посмішкою, яка сяяла добрим настроєм, любов'ю та теплом. З обох вух прибулого стирчали шнури: двосторонній слуховий апарат. Міні, творець Музики синхронічності, був частково глухим.

Підходячи до Міні один за одним, ми тисли його кволу руку і представлялися не як товариство, а кожен окремо.

— Ваша музика має велике значення, — сказав Кевін.

— Так, ваша правда, — погодився Міні.

Ми бачили, як він страждав від болю й розуміли, що йому лишилося жити недовго. Однак попри страждання він не відчував злоби до світу; у цьому він не був подібним до Шеррі. Поглянувши на Товстуна, я зрозумів, що, дивлячись на важкохворого чоловіка у візку, він згадував Шеррі. «Це ж треба, — подумав я, — подолати такий шлях, щоб знову зустрітись із цим — з тим, від чого Товстун і тікав. Але, як я уже говорив, хоч у який бік ти б подався, у твоїй втечі бог завжди бігтиме поряд із тобою, адже він всюди, як всередині тебе, так і ззовні».

— З вами вийшов на контакт ВАЛІС? — запитав Міні. — З усіма чотирма? Ви тому сюди приїхали?

— Лише зі мною, — сказав Товстун. — Інші троє — мої друзі.

— Розкажи мені, що ти бачив, — мовив Міні.

— Це було схоже на вогонь святого Ельма, — сказав Товстун. — І інформація...

— Коли з'являється ВАЛІС, завжди є інформація, — сказав Міні, киваючи головою й посміхаючись. — Він і є інформацією. Живою інформацією.

— Він зцілив мого сина, — сказав Товстун. — Чи принаймні спрямував на мене медичну інформацію, яка допомогла його зцілити. А ще ВАЛІС сказав мені, що Свята Софія та Будда і те, що він або воно назвало «Головним Аполлоном», невдовзі знову народиться і що...

— ...час, на який ти чекав, — пробурмотів Міні.

— Так, — сказав Товстун.

— Як ти дізнався таємний код? — запитав Ерік Лемптон Товстуна.

— Я побачив доріжку, що вела до дверей, — сказав Товстун.

— Він їх побачив, — жваво сказала Лінда. — Яким було співвідношення? Співвідношення сторін дверей?

— Це була константа Фібоначчі, — мовив Товстун.

— Це ще один наш код, — сказала Лінда. — Ми розміщуємо рекламу по всьому світу. Один, кома, шість, один, вісім, нуль, три, чотири. І просто кажемо: «Завершіть цю послідовність: один, кома, шість». Якщо хтось зрозуміє, що це константа Фібоначчі, то зможе завершити послідовність.

— Або ж ми використовуємо числа Фібоначчі, — сказав Ерік. — 1, 2, 3, 5, 8, 13 і так далі. Ті двері ведуть в Інший Світ.

— У вищий? — запитав Товстун.

— Ми називаємо його просто Іншим, — мовив Ерік.

— Крізь двері я бачив якісь сяйливі письмена, — сказав Товстун.

— Не може такого бути, — сказав Міні, посміхаючись. — За тими дверима Крит.

— Лемнос, — мовив Товстун, трохи помовчавши.

— Інколи Лемнос. Інколи Крит. Приблизно та місцевість.

Корчачись від болю, Міні випрямився в інвалідному візку.

— Я бачив на стіні гебрейські літери, — сказав Товстун.

— Так, — сказав Міні, і далі посміхаючись. — Це Кабала. І гебрейські літери змінювалися, аж поки не утворили слова, які ти зміг прочитати.

— Вони утворили фразу «КОРОЛЬ ФЕЛІКС», — сказав Товстун.

— Чому ви збрехали про двері? — запитала Лінда без ворожості в голосі; схоже, їй було просто цікаво.

— Думав, що ви мені не повірите, — сказав Товстун.

— Отже, ви не надто обізнані з Кабалою, — сказав Міні. — Це система кодування, яку використовує ВАЛІС; уся його вербальна інформація зберігається в Кабалі. Це найбільш економний спосіб, оскільки всі голосні позначаються просто крапками. Як ви усвідомлюєте, вам було надано розшифровувач. Зазвичай ми не можемо відрізнити будову від основи; для цього ВАЛІС має спрямувати вам розшифровувач. Це схема. Звісно ж, ви побачили будову як колір.

— Так, — Товстун ствердно кивнув головою. — А основу як поєднання чорного та білого.

— Це для того, щоб ви могли побачити фальшиве творіння.

— Перепрошую? — сказав Товстун.

— Фальшиве творіння, яке змішалось з реальним світом.

— Ах, — сказав Товстун. — Так, я розумію. У мене було таке враження, ніби певні речі було забрано...

— А інші додано, — сказав Міні.

Товстун кивнув.

— Ви чуєте зараз у голові якийсь голос? — запитав Міні. — Голос штучного інтелекту?

Після довгої мовчанки Товстун поглянув на мене, Кевіна та Девіда, а тоді сказав:

— Це нейтральний голос. Він не чоловічий і не жіночий. І він не звучить так, немов це голос штучного інтелекту.

— Це міжсистемна комунікаційна мережа, — сказав Міні.— Вона простягається в космосі, поєднуючи всі зоряні системи з Альбемутом.

— З Альбемутом? — запитав Товстун, вступившись у нього пильним поглядом. — Це *зірка*?

— Ви чули це слово, однак...

— Я бачив його в письмовій формі,— мовив Товстун, — але не знав, що воно означає. Я думав, що воно пов'язане з алхімією, через те, що починається на «аль».

— Префікс «аль» — арабський, — сказав Міні. — Це просто означений артикль. Такий префікс часто використовується в назвах зірок. Це була ваша підказка. У будь-якому разі, схоже, що ви й справді бачили сторінки з писаннями.

— Так,— сказав Товстун.— Багато сторінок. Мені було повідомлено, що зі мною трапиться. Наприклад... — він завагався. — Про те, що я спробую накласти на себе руки. Мені сказали грецьке слово *апанке*, яке я не зрозумів, а тоді додали: «Поступове потьмарення світу; стенання серпом». Пізніше я збагнув, що це означало: щось погане, хворобу, вчинок, який я мав здійснити. Однак я таки вижив.

— Причина моєї хвороби,— сказав Міні,— близькість до ВАЛІСА, до його енергії. Мені дуже прикро, що так трапилось, але ви ж знаєте, що ми безсмертні, хоча й не фізично. Ми народимося знову і все пам'ятатимемо.

— Мої домашні тварини померли від раку, — сказав Товстун.

— Так,— мовив Міні.— Радіація інколи може сягати просто неймовірного рівня. Надто великого для нас.

«Ось чому ти помираєш, — подумав я. — Твій бог тебе вбив, але ти все одно щасливий. *Потрібно швидше вишиватися звідси. Ці люди граються зі смертю*».

— Що ж тоді таке ВАЛІС? — запитав Кевін у Міні. — Який він бог або деміург? Шива? Осіріс? Гор? Я читав «Космічний спусковий гачок» і Роберт Антон Вілсон каже...

— ВАЛІС — це конструкція, — сказав Міні. — Артефакт. Він стоїть на якорі на Землі, буквально на якорі. Але оскільки простір і час для нього не існують, Валіс може бути будь-де й у будь-якому часовому проміжку. Вони збудували його, щоб запрограмувати нас при народженні; зазвичай він спрямовує на немовлят надзвичайно короткі інформаційні імпульси, вкладаючи в них інструкції, які потроху проникатимуть у решту мозку з правої півкулі у встановлені інтервали впродовж усього їхнього життя, коли виникатимуть відповідні ситуації.

— У нього є суперник? — запитав Кевін.

— Лише патологія цієї планети, — мовив Ерік. — Через атмосферу. Ми не можемо просто так дихати цією атмосферою. Для нашої раси вона токсична.

— «Нашої»? — запитав я.

— Для нас усіх, — сказала Лінда. — Ми всі з Альбемута. Тутешня атмосфера нас отруює та сповнює божевіллям. Тож вони — ті, хто залишився в системі Альбемут, — збудували ВАЛІС і відправили його сюди, щоб він надсилав нам раціональні інструкції, завдання яких — протидіяти патології, спричиненій токсичністю атмосфери.

— Тоді ВАЛІС раціональний, — сказав я.

— Це єдина раціональність, яка в нас є, — мовила Лінда.

— Коли ми діємо раціонально, ми під його юрисдикцією, — сказав Міні. — Я не маю на увазі нас у цій кімнаті; я маю на увазі всіх. Не всіх людей, а всіх, хто чинить раціонально.

— Тоді по суті ВАЛІС проводить детоксикацію людей,— сказав я.

— Саме так, — мовив Міні. — Він — інформаційний антитоксин. Однак його вплив може спричиняти... таку хворобу, як у мене.

«Надто велика доза ліків,— подумав я, згадавши Парацельса — стає отрутою. Цього чоловіка зцілили на смерть».

— Я хотів якомога краще пізнати ВАЛІС,— сказав Міні, побачивши вираз мого обличчя. — Я благав, щоб він повернувся й наша комунікація продовжилася. Він не хотів, бо знав, як на мене вплине його радіація, якщо він повернеться. Однак він зробив, як я просив. Я не шкодую. Нова зустріч із ВАЛІСОМ було того варта. Ви знаєте, що я маю на увазі,— сказав він до Товстуну.— Звук дзвонів...

— Так, — мовив Товстун. — Великодніх дзвонів.

— Ви говорите про Христа? — запитав Девід. — Христос — це штучна конструкція, яку збудували, щоб вона спрямовувала інформацію, яка діє на нас підсвідомо?

— Від самої миті народження, — сказав Міні. — Нам поталанило. Нам, яких він обрав. Його отарі. ВАЛІС повернеться, перш ніж я помру. Він мені обіцяв. ВАЛІС прийде і забере мене з собою. І я назавжди стану його частиною.

На очах Міні виступили сльози.

Пізніше ми розмістилися зручно у вітальні й завели більш спокійну розмову.

Око Шиви — це, звісно, був спосіб, у який стародавні люди зображували ВАЛІС, що спрямовує інформацію. Вони знали, що він може знищувати: йдеться про шкідливу радіацію, яка необхідна як носій інформації. Міні сказав нам, що ВАЛІС насправді не перебуває поряд, коли спрямовує на когось інформацію; він може бути буквально за мільйони миль від цієї особи. Саме тому у фільмі «Валіс» вони зобразили його як супутник, дуже древній супутник, а не щось, що вивели на орбіту люди.

— Отже, ми маємо справу не з релігією, — сказав я, — а з дуже древньою технологією.

— Словами, — сказав Міні.

— Чим є Спаситель? — запитав Девід.

— Ви його побачите,— мовив Міні.— Незабаром. Якщо хочете, то навіть завтра, у суботу після обіду. Зараз він спить. Він і досі доволі багато спить. Власне, здебільшого це й робить. Врешті, він проспав останні кілька тисяч років.

— У Наг-Хаммаді, — запитав Товстун.

— Я не хотів би відповідати, — мовив Міні.

— Чому це має лишатися таємницею? — запитав я.

— Ми й не тримаємо це в таємниці, — сказав Ерік. — Ми зняли фільм, а також випустили кілька альбомів, де ця інформація міститься в словах пісень. Хоча переважно це підсвідома інформація. Міні комунікує її своєю музикою.

— «Інколи Брахман спить, — сказав Кевін, — а інколи Брахман танцює». Ми говоримо про Брахмана? Чи про Сіддхартху Будду? Про Христа? Чи про них усіх разом?

— Про Великого... — мовив я до Кевіна. Я хотів сказати «про Великого Пунту», але вирішив цього не робити, це було б дурістю.— Це ж не Діоніс? — запитав я у Міні.

— Аполлон,— сказала Лінда.— Парна протилежність Діоніса.

Від цих слів я відчув велике полегшення. Я їй вірив, це узгоджувалося з тим, що було відкрито Конолюбові-Товстуну: «Головний Аполлон».

— Ми зараз у лабіринті, — сказав Міні, — який самі збудували, а тоді потрапили всередину й не можемо знайти вихід. По суті ВАЛІС вибірково спрямовує на нас інформацію, яка допомагає нам вибратися з лабіринту, допомагає знайти вихід. Усе почалося приблизно за дві тисячі років до Христа, у Мікенські часи або, можливо, у часи ранньої Елладської цивілізації. Саме тому в міфах лабіринт розташований у Міносі на Криті. І саме тому ви побачили стародавній Крит крізь двері 1,618034. Ми були великими будівничими, але одного дня вирішили пограти в гру. Ніхто нас до цього не силував; ми були настільки хорошими будівничими, що могли збудувати лабіринт, у якому був вихід, але він повсякчас змінювався, тож попри те, що вихід був, насправді його для нас не існувало, оскільки лабіринт — цей світ — був живим. Аби перетворити гру на щось реальне, на щось більше за просту інтелектуальну забавку, ми добровільно вирішили позбутися наших виняткових здібностей, опустити себе на цілий рівень униз. На жаль, це передбачало і втрату пам'яті, втрату знання про наше справжнє походження. Однак ще гіршим було те... І тут ми, так би мовити, перемогли самі себе, віддали перемогу нашому слугі, лабіринту, який збудували...

— Третє око закрилося, — мовив Товстун.

— Так, — сказав Міні. — Ми відмовилися від третього ока, нашого найважливішого еволюційного набутку. А ВАЛІС відкриває його знову.

— Отже саме третє око допомагає нам вибратися з лабіринту? — запитав Товстун. — Ось чому третє око пов'язують із божественними силами або просвітленням у Єгипті та Індії?

— Що одне й те саме, — сказав Міні. — Божественний, просвітлений.

— Справді? — запитав я.

— Так, — мовив Міні. — Це людина, якою вона є насправді: її істинний стан.

— Отже, без пам'яті, без третього ока в нас ніколи не було шансів перемогти лабіринт. Вся боротьба була марною, — сказав Товстун.

«Ще одна китайська пастка для пальців, — подумав я. — Яку ми самі збудували. Щоб загнати в пастку самих себе.

Які розумні істоти створили б китайську пастку для пальців для самих себе? Заради якоїсь гри, — подумав я. — Що ж, це точно не звичайна інтелектуальна забавка».

— Третє око мало відкритися знову, без цього ми б не вибралися з лабіринту, — сказав Міні. — Однак, оскільки ми вже не пам'ятали, що в нас колись було око анджа, око проникливості, то й не могли шукати способів знову його відкрити. *Для цього мало з'явитися щось ззовні, щось, що ми самі не могли б збудувати.*

— Отже, ми не всі потрапили в лабіринт, — сказав Товстун.

— Ні, — мовив Міні. — І ті, хто залишився зовні, в інших зоряних системах, сповістили Альбемут, що ми таке з собою зробили... Відтак було збудовано ВАЛІС, щоб нас врятувати. Це ірреальний світ. Я впевнений, що ви це усвідомлюєте. ВАЛІС зробив так, щоб ви це збагнули. Ми перебуваємо в живому лабіринті, а зовсім не у світі.

Всі замовкли, обдумуючи сказане.

— А що трапиться, коли ми виберемося з лабіринту? — запитав Кевін.

— Ми будемо вільні від простору і часу, — мовив Міні. — Простір і час — це обмежувальні, стримувальні умови лабіринту — у них його сила.

Ми з Товстуном презирнулися. Це узгоджувалося з нашими власними припущеннями — припущеннями, які вклав у нас ВАЛІС.

— Тоді ми ніколи не помремо? — запитав Девід.

— Саме так, — відказав Міні.

— Отже, спасіння...

— Спасіння,— сказав Міні,— це слово, яке означає «бути виведеним із просторово-часового лабіринту, де слуга став господарем».

— Я можу вас дещо запитати? — мовив я. — Яке призначення п'ятого Спасителя?

— Він не п'ятий, — сказав Міні. — Є лише один Спаситель, який приходиться знову і знову, у різні часи, у різних місцях і під різними іменами. Спаситель — це ВАЛІС, втілений у людині.

— Поєднаний із нею? — запитав Товстун.

— Ні, — Міні рішуче похитав головою. — У Спасителя немає людського елемента.

— Чекайте-чекайте, — сказав Девід.

— Я знаю, чому вас навчали, — мовив Міні. — У певному сенсі це правда. Однак Спасителем є ВАЛІС, і це незаперечний факт. Але він народжений жінкою. Він не просто створив собі фантазматичне тіло.

Девід кивнув, він міг таке прийняти.

— І він вже народився? — запитав я.

— Так, — сказав Міні.

— Це моя донька, — мовила Лінда Лемптон. — Однак вона не донька Еріка. Лише моя і ВАЛІСА.

— Донька? — запитало кілька з нас в унісон.

— Цього разу,— сказав Міні,— Спаситель вперше набув жіночої форми.

— Вона дуже гарненька,— мовив Ерік Лемптон.— Вам вона сподобається. Але вона просто не вмовкає, лепетатиме так, що у вас вуха повідвалюються.

— Софії два роки, — сказала Лінда. — Вона народилася в 1976-му. Ми записуємо на магнітофон все, що вона говорить.

— Усе записується, — мовив Міні. — Софія оточена обладнанням для аудіо- та відеозапису, яке цілодобово автоматично її моніторить. Звісно ж, не заради безпеки; її оберігає ВАЛІС — її батько.

— Ми зможемо з нею порозмовляти? — запитав я.

— Вона розмовлятиме з вами багато годин поспіль, — сказала Лінда, а тоді додала: — Будь-якою мовою, яка існує або будь-коли існувала.

Розділ 12

Народилася мудрість, а не божество, божество, яке вбивало однією рукою, поки зцілювало іншою... Це божество не було Спасителем, і як я сказав сам до себе: «Слава Богу».

Наступного ранку нас відвели на невелику ферму, на якій було повнісінько тварин. Я не побачив жодного обладнання для аудіо- та відеозапису, однак побачив — ми всі побачили — чорняву дівчинку, яка сиділа поруч із курми та козами; у клітці позаду неї стрибали кролики.

Я очікував цілковитого умиротворення, божественного спокою, який перевершує будь-яку нашу здатність його зрозуміти. Однак, помітивши нас, дитя зірвалося на ноги й рушило нам назустріч із палаючим від обурення обличчям; її очі, велетенські, розширені від гніву, пильно втупилися в мене — вона підняла праву руку і вказала на мене.

— Твоя спроба самогубства була непоправною жорстокістю проти самого себе, — мовила дівчинка дзвінким голосом. А втім, як і казала Лінда, їй було не більше двох років: власне, вона була просто дитиною, однак з очима безмежно старої людини.

— Це був не я, а Конолюб-Товстун, — сказав я.

— Філ, Кевін та Девід. Вас троє. Більше тут нікого немає.

Повернувшись до Товстуна... я не побачив нікого. Поряд стояли тільки Ерік Лемптон і його дружина, смертельно хворий чоловік в інвалідному візку, Кевін та Девід. Товстун зник. Від нього не залишилося й сліду.

Конолюб-Товстун зник назавжди. Так немов його ніколи й не існувало.

— Не розумію, — сказав я. — Ти його знищила.

— Так, — відповіло дитя.

— Навіщо? — запитав я.

— Щоб зробити тебе цілісним.

— Тоді він у мені? Він живе в мені?

— Так, — сказала Софія. Поступово з її обличчя зникли ознаки гніву. Великі темні очі більше не палали вогнем.

— Він увесь цей час був мною, — сказав я.

— Саме так, — мовила Софія.

— Сядьте, — сказав Ерік Лемптон. — Вона б хотіла, щоб ми сіли; тоді їй не доведеться дерти голову під час розмови. Ми значно вищі за неї.

Ми слухняно всілися на нерівній, випаленій сонцем брунатній землі — тепер я зрозумів, що саме цим краєвидом відкривався фільм «Валіс»; частину фільму було знято тут.

— Дякую, — сказала Софія.

— Ти Христос? — запитав Девід. Він сидів, спершись підборіддям на коліна, які обхопив руками, і сам був схожий на дитину: одна дитина звертається до іншої, як рівний до рівного.

— Я те, чим я є, — сказала Софія.

— Я радий... — почав було я, але не знав, що сказати далі.

— Якщо твоє минуле не зникне, — сказала Софія, звертаючись до мене, — ти приречений. Тобі це відомо?

— Так, — сказав я.

— Твоє майбутнє має відрізнятись від твого минулого. Майбутнє має завжди відрізнятись від минулого.

— Ти Бог? — запитав Девід.

— Я те, чим я є, — сказала Софія.

— Отже, Конолюб-Товстун був спроектованою назовні частиною мене, щоб допомогти мені уникнути болю від смерті Глорії?

— Маєш рацію, — сказала Софія.

— А де Глорія тепер? — запитав я.

— Лежить у могилі, — сказала Софія.

— Вона повернеться?

— Ніколи, — мовила Софія.

— Я думав, що безсмертя існує, — сказав я.

На це Софія нічого не відповіла.

— Ти можеш мені допомогти? — запитав я.

— Я вже допомогла тобі. Я допомогла тобі в 1974-му і тоді, коли ти намагався себе вбити. Я допомагаю тобі, відколи ти народився.

— Ти ВАЛІС? — запитав я.

— Я те, чим я є, — сказала Софія.

— Вона не завжди відповідає, — мовив я, повернувшись до Еріка і Лінди.

— Деякі запитання безглузді,— сказала Лінда.
— Чому ти не зцілиш Міні? — запитав Кевін.
— Я роблю те, що я роблю, — сказала Софія. — Я є тим, чим я є.
— Тоді ми не можемо тебе зрозуміти, — сказав я.
— Це ти зрозумів, — сказала Софія.
— Ти вічна, так? — запитав Девід.
— Так,— сказала Софія.
— Іти знаєш все? — запитав Девід.
— Так,— сказала Софія.
— Ти була Сіддхартхою? — запитав я.
— Так, — відповіла Софія.
— Ти вбивця і та, кого вбили? — запитав я.
— Ні,— мовила Софія.
— Просто вбивця? — запитав я.
— Ні?
— Тоді та, кого вбили?
— Я та, кого зранили і вбили, — сказала Софія. — Але я не вбивця.

Я цілитель і зцілена.

— Але ж ВАЛІС вбив Міні, — сказав я.

На це Софія нічого не відповіла.

— Ти суддя світу? — запитав Девід.

— Так, — відповіла Софія.

— Коли розпочнеться суд? — запитав Кевін.

— Вас усіх судять від самого початку,— промовила Софія.

— І який твій вердикт щодо мене? — запитав я.

На це Софія нічого не відповіла.

— Хіба нам про це не повідомлять? — запитав Кевін.

— Так,— сказала Софія.

— Коли? — мовив Кевін.

На це Софія нічого не відповіла.

— Гадаю, наразі достатньо. Ви зможете поговорити з нею пізніше,
— сказала Лінда. — Їй подобається сидіти поряд із тваринами; вона дуже любить тварин.

Лінда торкнулася мого плеча.

— Ходімо.

— Її голос — це той нейтральний голос штучного інтелекту, який звучить у моїй голові з 1974 року, — сказав я, коли ми рушили геть від

дитини.

— Вона — комп'ютер, — хрипко сказав Кевін. — Саме тому й відповідає тільки на деякі запитання.

Ерік та Лінда обоє усміхнулися; Ми з Кевіном поглянули на Еріка. Міні умиротворено котився поряд із нами у своєму інвалідному візку.

— Це система ШІ, — мовив Ерік. — Штучного інтелекту.

— Термінал ВАЛІСА, — сказав Кевін. — Термінал входу-виходу головної системи ВАЛІС.

— Саме так, — сказав Міні.

— Зовсім не маленька дівчинка, — мовив Кевін.

— Я її народила, — сказала Лінда.

— Можливо, вам лише так здалося, — зауважив Кевін.

— Це штучний інтелект в тілі людини, — усміхаючись, сказала Лінда. — Її тіло живе, але не свідомість. Вона розумна, вона знає все. Однак її свідомість не жива в тому сенсі, у якому живі ми. Її не створили. Вона існувала завжди.

— Зверніться до Біблії, — сказав Міні. — Вона була з Творцем ще до того, як виникло творіння; вона була його улюбленицею і його радістю, його найдорожчим скарбом.

— Я розумію чому, — сказав я.

— Любити її не складно, — мовив Міні. — Її любило багато людей... як сказано в Книзі Мудрості. Тож вона увійшла в них і скеровувала їх, навіть зійшла разом із ними до в'язниці; вона ніколи не полишала тих, хто її любив або хто любить її зараз.

— Її голос звучить у людських судах, — пробурмотів Девід.

— Це вона знищила тирана? — запитав Кевін.

— Так, — сказав Міні. — У фільмі ми його назвали Феррісом Ф. Фремонтом. Однак ви знаєте, кого вона повалила й чию владу зруйнувала.

— Так, — сказав Кевін. Вигляд у нього був похмурий; я знав, що він думав про чоловіка в костюмі та краватці, який бредє південно-каліфорнійським пляжем, розгубленого чоловіка, який запитує себе, що ж трапилося, що пішло не так. Чоловіка, який і досі плекає стратегічні задуми.

*В останні дні цих королівств,
Коли їхні гріхи будуть найбільшими,
З'явиться цар, суворий
та жорстокий, майстерний стратег...*

Цар сліз, який врешті-решт змусив плакати усіх; щось завдало йому удару, а він, перебуваючи в омані, так і не зрозумів, що саме. Ми щойно розмовляли з цією особою, з цим дитям.

Дитям, яке було завжди.

Під час вечері в мексиканському ресторані, який розташовувався поряд із парком в центрі Сономи, я раптом усвідомив, що ніколи більше не побачу свого товариша Конолюба-Товстуна, і відчув великий смуток, біль втрати. Розумом я усвідомлював, що знову увібрав його в себе, повернувши навспак первинний процес проєкції. Однак це все одно сповнювало мене смутком. Мені було приємно проводити з ним час і слухати його нескінченні розповіді, нескінченні оповіді про його інтелектуальні, духовні та емоційні пошуки. Пошуки, метою яких був не Грааль, а зцілення від рани, глибокої травми, яку йому завдала Глорія своїми іграми зі смертю.

Я почувався якось дивно від того, що Товстун більше не телефонуватиме мені й не приходитиме в гості. Він був такою звичною частиною мого життя, як і життя усіх наших спільних друзів. Мені було цікаво, що подумає Бет, коли чеки з аліментами більше не надходитимуть. Що ж, я подумав, що міг би перебрати ці витрати на себе; я міг би подбати про Крістофера. У мене було для цього достатньо грошей, і в певному сенсі я любив Крістофера не менше за його батька.

— Кепський настрої, Філе? — запитав мене Кевін. Тепер ми вже могли говорити без недомовок, оскільки залишилися втрюх; Лемптони підвезли нас до ресторану й поїхали, попросивши зателефонувати їм, коли закінчимо вечерю й будемо готові повернутися до їхнього просторого будинку.

— Ні, — сказав я. А тоді додав: — Думаю про Конолюба-Товстуна.

— Отже, ти приходиш до тям, — мовив Кевін, трохи помовчавши.

— Так, — я кивнув.

— Ти впораєшся, — трохи недоладно сказав Девід. Йому не так просто давався вияв почуттів.

— Ага,— мовив я.

— Як гадаєш, Лемптони божевільні? — запитав Кевін.

— Так, — відповів я.

— А як щодо цієї дівчинки? — мовив Кевін.

— Вона не божевільна,— сказав я.— Вона настільки ж не божевільна, як вони *божевільні*. Це парадокс. Двоє людей, у яких цілковито поїхав дах — навіть троє, якщо врахувати Міні, — породили абсолютно розумово здорового нащадка.

— Якщо я скажу... — почав було Девід.

— Тільки не кажи, що Бог робить так, що зі зла виходить добро,— мовив я.— Гаразд? Зробиш нам таку невелику послугу?

— Це найгарніша дитина, яку я будь-коли бачив,— пробурмотів Кевін собі під ніс.— Однак усі ті розп'якування, що вона комп'ютерний термінал... — він змахнув рукою.

— Ти ж сам це сказав,— мовив я.

— У ту мить це здавалося логічним, — сказав Кевін. — Але не тепер, коли я знову про це замислився. Коли поглянув на все з певної відстані.

— Ви думаєте про те саме, що і я? — запитав Девід. — Гадаю, нам варто сісти на літак *Air California* і повернутися до Санта-Ани. І то якнайшвидше.

— Лемптони не завдадуть нам шкоди, — мовив я.

Тепер я був у цьому переконаний. Дивно, що Міні, важкохвора людина, людина на порозі смерті, повернув мені впевненість у силу життя. З погляду логіки все мало би бути навпаки. Він мені дуже сподобався. Однак, як відомо, у мене схильність допомагати хворим або ж зраним людям; мене до них притягує. Мій психіатр сказав мені ще багато років тому, що мені треба припинити це робити. А також оту іншу штуку.

— Я так нічого й не второпаю, — сказав Кевін.

— Знаю, — погодився я. Чи ми й справді бачили Спасителя? Чи, можливо, ми просто бачили дуже розумну маленьку дівчинку, яку цілком могли натренувати давати хитромудрі відповіді троє метикуватих професіоналів, що задумали усю цю катавасію, щоб підняти ажітаж навколо свого фільму й музики?

— Він вирішив набрати дивної форми, — сказав Кевін. — Подумати лишень, дівчинка. Це безумовно викличе спротив. Христос-

жінка; Девіда, наприклад, це неабияк розлютило.

— Вона не сказала, що вона Христос, — мовив Девід.

— Але вона ним є, — сказав я.

Кевін із Девідом відірвалися від їжі й пильно втупилися в мене поглядами.

— Вона Свята Софія, — сказав я, — а Свята Софія є іпостассю Христа. Не важливо, визнала вона це чи ні. Вона просто виявила обережність. Зрештою, їй же відомо все; вона знає, що люди зможуть прийняти, а що ні.

— Ти можеш спиратися на всі ті дивовижі, які тобі довелося пережити в березні 1974 року, — сказав Кевін. — Щось вони та й доводять; вони доводять, що все це реальне. ВАЛІС існує. Ти й так це знав. Ти ж зустрічався з ним.

— Мабуть, — сказав я.

— А те, що знав і розповів Міні, узгоджувалося з тим, що знав ти, — сказав Девід.

— Угу, — мовив я.

— Але ти не впевнений, — сказав Кевін.

— Ми маємо справу з надскладною технологією, — сказав я. — Яку міг сконструювати Міні.

— Ти маєш на увазі передачу даних за допомогою мікрохвиль і все таке? — мовив Кевін.

— Так, — відказав я.

— Чисто технологічний феномен, — сказав Кевін. — Радикальний технологічний прорив.

— Використання людської свідомості як передавача, — сказав я. — Без електронного інтерфейсу.

— Можливо, — погодився Кевін. — Про це йшлося у фільмі. Важко сказати, що вони затіяли.

— Ви ж розумієте, — сказав Девід, — що якщо в них є потужне джерело енергії, яку вони можуть надсилати у формі променів на велику відстань, щось на кшталт лазерних променів...

— То вони можуть нас прикінчити, — сказав Кевін.

— Маєш рацію, — сказав я.

— Якщо ми почнемо варнякати, що не віримо їм, — мовив Кевін.

— Ми можемо просто сказати, що нам вже час повертатися до Санта-Ани, — запропонував Девід.

— Або ж можемо поїхати прямо звідси,— сказав я. — З ресторану.

— Наші речі, одяг, все, що ми взяли з собою в дорогу, у них у будинку, — сказав Кевін.

— До біса той одяг, — мовив я.

— Ти боїшся, що щось може трапитися? — запитав Девід.

Я задумався.

— Ні,— врешті сказав я.

У мене була довіра до тієї дитини. Також я довіряв Міні. Завжди доводиться на це покладатися, на свою інстинктивну довіру, або ж відсутність довіри. Зрештою насправді більше немає нічого, на що можна було б покластися.

— Я б хотів ще раз порозмовляти з Софією,— сказав Кевін.

— Я також,— мовив я.— Відповідь на наше запитання там.

— Шкода, що мені доводиться це казати, Філе, — мовив Кевін, кладучи руку мені на плече,— але насправді ми вже отримали дуже велику підказку. Та дитина одразу зробила так, що ти прийшов до тям. Ти перестав вважати, ніби ти двоє різних людей. Перестав вірити в Конолюба-Товстуна як окрему особу. Відколи померла Глорія, ще жодному терапевту або терапії не вдалося цього досягнути.

— Він має рацію,— лагідно мовив Девід.— Ми не полишали надії, але здавалося, що... Ну, ти розумієш. Що ти вже ніколи не видужаєш.

— «Видужаєш», — сказав я. — Це вона мене зцілила. Не Конолюба-Товстуна, а мене.

Вони мали рацію: трапилося диво зцілення, і ми всі знали, на що це вказувало. Ми всі троє це розуміли.

— Вісім років, — мовив я.

— Саме так, — сказав Кевін. — Навіть ще до того, як ми познайомилися. Вісім, курва, довгих йобаних років омани, болю, марних пошуків і блукань.

Я кивнув.

У моїй свідомості пролунав голос, який запитав: «Що ще тобі потрібно знати?»

Це були мої власні думки, мисленнєвий потік того, що колись було Конолюбом-Товстуном, який тепер знову став частиною мене.

— Ви ж усвідомлюєте, — сказав Кевін, — що Ферріс Ф. Фремонт спробує повернутися. Його владу повалила дитина — або ж те, від

чийого імені говорить ця дитина, — але він повернеться, він ніколи не здасться. Битву виграно, але боротьба триває.

— Без цієї дитини... — мовив Девід.

— Ми програємо, — сказав я.

— Саме так, — сказав Кевін.

— Залишімося ще на день, — запропонував я, — і спробуймо знову порозмовляти з Софією.

— Це вже схоже на план, — задоволено сказав Кевін.

Наш невеликий гурт, «Товариство Ріпідон», дійшло згоди. Усі три члени.

Наступного дня в неділю ми отримали дозвіл порозмовляти з Софією на самоті, без супроводу інших, хоча Ерік та Лінда й попросили нас записати усе на плівку. Оскільки іншого вибору в нас не було, ми одразу погодилися.

Того дня землю осявали теплі сонячні промені, від яких тварини, що зібралися навколо нас, були схожими на гурт духовних послідовників; у мене було таке враження, ніби тварини слухали, чули й розуміли сказане.

— Я хочу поговорити з тобою про Еріка та Лінду Лемптон, — сказав я дівчинці, яка сиділа поруч із розгорнутою книжкою.

— Ти не влаштовуватимеш мені допит, — сказала вона.

— Але чи можу я дещо в тебе про них запитати? — мовив я.

— Вони хворі, — сказала Софія. — Однак вони не можуть завдати комусь шкоди, бо я їх контролюю. — Вона звела на мене свої велетенські темні очі. — Сядьте.

Ми слухняно всілися навпроти неї.

— Це я дала вам ваше гасло, — сказала вона. — Для вашого товариства; також я дала вам його назву. А тепер я повідомлю вам вашу місію. Ви підете у світ і будете проповідувати керигму^[57], яку я на вас покладаю. Послухайте. Істинно говорю вам, що дні нечестивців закінчатся, і син людський сидітиме на престолі й вершитиме суд. Це трапиться з не меншою певністю, ніж певність у тому, що сонце й далі сходитиме. Жорстокий король боротиметься та зазнає поразки, попри всі свої хитрощі. Він програє, він вже програв і програватиме завжди, а ті, що поряд із ним, будуть відправлені у вирву темряви, де лишатимуться довіку.

Ви навчатимете людському слову. Навчатимете, що людина священна і що істинним богом, живим богом є сама людина. У вас більше не буде інших богів, окрім вас самих; дні, коли ви вірили в інших богів, тепер завершилися й завершилися назавжди.

Ви досягли мети вашого життя. Я тут, щоб вам це сказати. Не бійтеся, я вас захищатиму. Дотримуйтеся тільки одного правила: ви маєте любити одне одного так, як любите мене, і як я люблю вас, адже ця любов виходить від істинного бога, тобто від вас.

Попереду чекає час випробувань, омани та планів, оскільки жорстокий король, король сліз, не відмовиться від влади. Але ви відберете в нього владу; я надаю вам це право від свого імені, точнісінько так само, як одного разу вже надавала його раніше, коли жорстокий король царював, знищував і завдавав шкоди смиренним цього світу.

Битва, яку ви вели до цього, не закінчилася, хоча й настав день цілющого сонця. Зло не вмирає саме по собі, адже вважає, що говорить від імені бога. Багато хто стверджує, що говорить від імені бога, однак існує лише один бог і цей бог людина.

Саме тому житимуть лише ті провідники, які захищатимуть і оберігатимуть, а інші помруть. Тиранію було повалено чотири роки тому, але ненадовго вона повернеться. Будьте в цей час терплячими; для вас це буде період випробувань, але я вас не полишу, і коли час випробувань закінчиться, я возсяду на престолі й вершитиму суд. Одні впадуть, а інші стоятимуть далі відповідно до моєї волі, волі, яка походить від батька, до якого ми всі повернемося, усі разом.

Я не бог, я — людина. Я дитя, дитя мого батька, який є Самою Мудрістю. Тепер ви несете в собі голос і владу Мудрості; отже, ви також Мудрість, навіть коли ви про це забуваєте. Але ви не забудете про це надовго. Я буду поруч і нагадаю вам.

Настав день мудрості і правління Мудрості. День сили, яка є ворогом Мудрості, завершується. Сила та Мудрість є двома принципами цього світу. Сила вже своє відцарювала й тепер повертається в темряву, з якої прийшла, і надалі правитиме тільки Мудрість.

Ті, що слухаються сили, поступляться, як поступиться і сама сила.

Ті, хто любить Мудрість і слідує її волі, розквітнуть під сонцем. Пам'ятайте, я буду з вами, відтепер я буду в кожному з вас. Якщо

знадобиться, я піду слідом за вами у в'язницю; я промовлятиму в судових залах, щоб захистити вас; мій голос лунатиме по всій країні, хоч якою потужною буде тиранія.

Не бійтеся; говоріть правду, і Мудрість направлятиме вас. Якщо замовкнете через страх, Мудрість вас полишить. Однак ви не знатимете страху, оскільки у вас міститься сама Мудрість, і ви з нею одне ціле.

Раніше ви були на самоті в собі; раніше ви були самотніми людьми. Відтепер у вас є супутник, який ніколи не хворіє, не підводить і не помирає; ви поєднані з вічним і сяятимете, мов саме цілюще сонце.

Коли ви знову вирушите у світ, я щодня направлятиму вас. А коли ви помрете, я зауважу це й прийду, щоб забрати вас; я віднесу вас назад на руках до вашого дому, з якого ви прийшли й до якого повернетесь.

Ви тут чужинці, але ви зовсім не чужинці для мене; я знаю вас від самого початку. Це не був ваш світ, але я зроблю його вашим світом; я зміню його для вас. Не бійтеся. Те, що загрожує вам, загине, а ви процвітатимете.

Все буде так, як я кажу, адже я говорю від імені свого батька. Ви істинний бог і ви торжествуватимете.

Тоді настала мовчанка. Софія більше не промовляла до нас.

— Що ти читаєш,— запитав Кевін, вказавши на книжку.

— «СЕФЕР ЄЦІРА»,— сказала дівчинка.— Я процитую вам уривок, слухайте.

Вона згорнула книжку й поклала її на землю.

— «Бог також протиставив одне іншому; добро злу, а зло добру; добро походить від добра, а зло від зла; добро очищає лихе, а лихе — добро; добро призначене для благочесних, а зло для лихих». — Софія спинилася на мить і сказала: — Це означає, що добро перетворить зло на те, чим зло не хоче бути; однак зло не зможе перетворити добро на те, чим воно не хоче бути. Зло служить добру, попри всі свої хитрощі.

Сказавши це, вона замовкла й просто сиділа разом із нами та тваринами.

— Можеш розповісти нам про своїх батьків? — запитав я. — Хочу сказати, що якщо ми маємо знати, як діяти далі...

— Ідіть туди, куди я вас послала, і ви знатимете, що робити. Немає місця, де б мене не було. Коли ви підете звідси, то більше мене не

бачитимете, однак згодом побачите знову. Ви не будете мене бачити, але я вас завжди бачитиму; і завжди про вас думатиму. Тож я буду з вами, знатимете ви це чи ні. Тому я кажу вам: знайте, що я супроводжуватиму вас, супроводжуватиму навіть у в'язницю, якщо тиран вас туди посадить. Це все. Повертайтеся додому, а я дам вам свої настанови в слушний час.

Вона усміхнулася до нас.

— Скільки тобі років? — запитав я.

— Два.

— Іти читаєш книжку? — мовив Кевін.

— Істинно кажу вам, що жоден із вас мене не забуде, — сказала Софія. — А ще я кажу, що всі ви побачите мене знову. Не ви обрали мене; це я обрала вас. І покликкала сюди. Я покликкала вас чотири роки тому.

— Гаразд, — сказав я. — Отже, її поклик пролунав у 1974 році.

— Якщо Лемптони запитають, що я вам розповіла, скажіть їм, що ми розмовляли про організацію комуни, — мовила Софія. — Не кажіть їм, що я наказала вам йти геть від них. Але ви й справді маєте піти від них. Ось вам і відповідь, яку ви шукали. Ви більше не матимете з ними жодних справ.

Кевін вказав рукою на магнітофон, який і досі працював.

— Коли вони прослухають запис, — мовила Софія, — то почують тільки уривки з «СЕФЕР ЄЦІРА», і більше нічого.

«Оце так-так», — подумав я.

Я їй вірив.

— Я вас не підведу, — повторила Софія, посміхаючись до нас.

У це я також вірив.

Коли ми всі троє поверталися до будинку, Кевін запитав:

— Усе те, що вона сказала, було просто цитатами з Біблії?

— Ні, — мовив я.

— Ні, — погодився зі мною Девід. — Там було і щось нове; ота частина, де йшлося про те, що відтепер ми свої власні боги. Що настав час, коли нам більше не потрібно вірити в якесь інше божество, окрім нас самих.

— Яка гарна дитина, — сказав я, думаючи про те, наскільки вона нагадувала мені мого сина Крістофера.

— Нам дуже поталанило, що ми зустрілися з нею, — сказав Девід хрипким голосом. Повернувшись до мене, він додав: — Вона буде з нами, так вона сказала. Я в це вірю. Вона буде всередині нас, ми не будемо самі. Я ніколи не усвідомлював цього раніше, але ми самотні. Всі ми самотні... Тобто, я хотів сказати, були. Аж до сьогодні. Вона пошириться на весь світ, еге ж? Врешті-решт вона увійде в кожного, розпочинаючи з нас.

— До «Товариства Ріпідон» належать четверо, — сказав я. — Софія і ми троє.

— Все одно це доволі мало, — сказав Кевін.

— Гірчичне насіння, — сказав я. — Яке виросте й стане таким великим деревом, що там зможуть гніздитися птахи.

— Та годі вже, попустись, — сказав Кевін.

— У чому річ? — запитав я.

— Нам треба зібрати речі й забиратися звідси, — мовив Кевін. — Так вона сказала. Лемптони ненормальні, хворі на голову чудила. Вони можуть нас вколошкати будь-якої миті.

— Софія нас захистить, — сказав Девід.

— Дворічна дитина? — запитав Кевін.

Ми обоє поглянули на нього.

— Гаразд, двотисячолітня дитина, — сказав Кевін.

— Ти єдина людина, яка може жартувати про Спасителя, — мовив Девід. — Я здивований, що ти не запитав її про свого мертвого kota.

Кевін зупинився. На його обличчі з'явився вираз неприхованого здивування та гніву; очевидно, він забув про своє запитання, прогавив шанс.

— Я повертаюся, — сказав він.

Ми з Девідом підхопили його під руки й потягли вперед.

— Я не жартую! — розлючено мовив Кевін.

— Що трапилося? — запитав я. Ми зупинилися.

— Хочу ще трохи з нею побалакати. Я не збираюся просто так піти звідси; дідька лисого, я повертаюся... Та *відпустіть* мене, біс би вас побрав!

— Слухай, — сказав я, — вона сказала нам іти звідси.

— І вона буде всередині нас і розмовлятиме з нами, — мовив Девід.

— Ми чутимемо те, що я називаю голосом штучного інтелекту, — сказав я.

— А ще навколо дзюркотітимуть фонтани з лимонадом і ростимуть желатинові дерева, — лютим тоном мовив Кевін. — Я повертаюся.

Попереду з просторого будинку вийшов Ерік Лемптон і рушив до нас.

— Ось і настав час протистояння, — сказав я.

— От лайно, — розпачливо мовив Кевін. — Я все одно повертаюся.

Він вирвався й квапливо закрокував у напрямку, з якого ми прийшли.

— Усе пройшло добре? — запитала Лінда Лемптон, коли вони з чоловіком підійшли до нас із Девідом.

— Чудово, — сказав я.

— Про що ви говорили? — запитав Ерік.

— Про комуни, — сказав я.

— Прекрасно, — сказала Лінда. — Чому Кевін знову пішов туди? Що він хоче сказати Софії?

— Це пов'язано з його мертвим котом, — мовив Девід.

— Попросіть його повернутися, — сказав Ерік.

— Чому? — запитав я.

— Ми хочемо обговорити вашу участь у комуні, — сказав Ерік. — На нашу думку, «Товариство Ріпідон» має стати частиною великої комуни. Це ідея Брента Міні; її справді варто обговорити. Нам здається, що ви б чудово туди пасували.

— Покличу Кевіна, — сказав Девід.

— Еріку — мовив я, — ми повертаємося до Санта-Ани.

— Але у нас ще є час обговорити вашу участь у комуні, — зауважила Лінда. — Ваш літак відлітає аж о восьмій вечора, так же? Ви могли б з нами повечеряти.

— Вас сюди покликав ВАЛІС, — сказав Ерік Лемптон. — І ви поїдете, коли ВАЛІС вважатиме, що ви до цього готові.

— ВАЛІС вважає, що ми вже готові, — сказав я.

— Приведу-но я Кевіна, — сказав Девід.

— Я сам його приведу, — мовив Ерік.

Він минув мене з Девідом і рушив у напрямку Кевіна та дівчинки.

— Ви ще не можете повернутися на південь, — сказала Лінда, схрестивши руки на грудях. — Міні хоче обговорити з вами ще кілька справ. Не забувайте, що часу в нього обмаль. Сили швидко його

полишають. Кевін і справді хоче запитати Софію про свого мертвого кота? Чим цей мертвий кіт такий важливий?

— Для Кевіна він дуже важливий, — сказав я.

— Саме так, — погодився Девід. — Для Кевіна смерть цього кота є символом усього, що зі всесвітом не гаразд. Він вірить, що Софія зможе йому це пояснити. Під «це» я маю на увазі «все, що не гаразд із всесвітом» — незаслужене страждання і втрати.

— Не думаю, що він насправді розмовляє про мертвого кота, — сказала Лінда.

— Але так і є, — мовив я.

— Ви погано знаєте Кевіна, — сказав Девід. — Можливо, він говорить і про щось інше, адже це його шанс врешті порозмовляти зі Спасителем, однак питання про мертвого кота, безумовно, одне з основних у їхній розмові.

— Гадаю, нам варто піти до Кевіна, — мовила Лінда, — і сказати йому, що він вже достатньо наговорився з Софією. Що ви маєте на увазі, коли кажете, що ВАЛІС вважає, ніби ви вже готові їхати? Це вам Софія сказала?

«Скажи їй, що вас турбує радіація», — мовив голос у моїй голові. Це був голос штучного інтелекту, який Конолюб-Товстун чув від березня 1974 року. Я одразу його впізнав.

— Справа в радіації, — сказав я. — Вона... — Я завагався; тоді в моїй голові склалися лаконічні фрази. — Я наполовину осліп, — мовив я. — Мене вразив промінь рожевого світла; мабуть, то було сонце. Тоді я збагнув, що нам варто повернутися додому.

— ВАЛІС спрямував інформацію безпосередньо на вас, — сказала Лінда й одразу насторожилась.

Ти не знаєш.

— Я не знаю, — сказав я. — Однак після того я відчув себе якось по-іншому. Немов у мене в Санта-Ані була якась важлива справа. Ми знайомі з деякими людьми... Вони також могли б приєднатися до «Товариства Ріпідон». А ще до комуни. ВАЛІС навів їм візії; вони прийшли до нас у пошуках відповідей. Ми розповіли їм про фільм, про те, що бачили фільм, який зняв Матінка Гуска; вони всі його переглянули й багато що з нього зрозуміли. Мені здається, ми спонукали подивитися «Валіс» більше людей, аніж у нас було знайомих; мабуть, вони розповідають про нього своїм друзям. Мої

контакти в Голлівуді — продюсери та актори, яких я знаю, й особливо люди з грошима — дуже зацікавилися тим, на що я звернув їхню увагу. Зокрема є один продюсер з *MGM*, який розглядає можливість фінансування наступного фільму Матінки Гуски, фільму зі значно більшим бюджетом; він каже, що йому уже дали добро.

Цей потік слів приголомшив мене самого; здавалося, ніби він виник нізвідки. У мене було таке враження, немов це говорив не я, а хтось інший, хтось, хто добре знав, що саме потрібно сказати Лінді Лемптон.

— Як звати цього продюсера? — запитала Лінда.

— Арт Роковей, — сказав я. Це ім'я виринуло в моїй свідомості, немов мені його підказали.

— Які фільми він продюсував? — мовила Лінда.

— Отой про ядерні відходи, які забруднили більшу частину центральної Юти, — сказав я. — Про цю катастрофу писали в газетах два роки тому, однак на телебаченні про неї боялися говорити; на них тиснув уряд. Тоді ще загинули всі вівці. Офіційне пояснення звучало, що це був нервово-паралітичний газ. Роковей зняв безкомпромісний фільм, у якому відверто викрив свідому байдужість влади.

— Хто зіграв там головну роль? — запитала Лінда.

— Роберт Редфорд, — сказав я.

— Що ж, нам таке було б цікаво, — мовила Лінда.

— Тому нам і потрібно повернутися на південь Каліфорнії, — сказав я. — У нас є кілька знайомих у Голлівуді, з якими треба порозмовляти.

— Еріку! — гукнула Лінда й подалася до свого чоловіка, який стояв поряд із Кевіном; він тримав Кевіна за руку.

Зиркнувши на мене, Девід подав сигнал, що нам варто піти за нею; ми втрьох підійшли до Кевіна та Еріка. Софія була неподалік, однак не звертала на нас уваги, і далі читаючи книжку.

Мене засліпив промінь рожевого світла.

— Боже мій, — зойкнув я.

Я зовсім нічого не бачив; я приклав руки до лоба, який болів і пульсував так, немов мав ось-ось тріснути.

— Що трапилося? — запитав Девід. У моїх вухах стояв низький гул, схожий на звук пилососа. Я розплющив очі, однак навколо не було нічого, окрім рожевого світла.

— Філе, з тобою все гаразд? — мовив Кевін.

Рожеве світло відступило. Ми сиділи в літаку. Однак разом, накладені поверх сидінь літака, стін та інших пасажирів, виднілися пересохле брунатне поле, Лінда Лемптон і будинок, що стояв неподалік. Два місця, два часових проміжки.

— Кевіне, котра зараз година? — запитав я. Крізь ілюмінатор літака було видно лише темряву; вбудовані світильники над головами пасажирів були переважно увімкненими. Очевидно, зараз була ніч. Але разом яскраве сонячне світло осявало брунатне поле, Лемптонів, Кевіна та Девіда. Двигуни літака видавали розмірений гул; я відчув, як мене нахилило вбік: літак повернув. Тепер я побачив крізь ілюмінатор багато далеких вогнів і усвідомив, що ми вже летіли над Лос-Анджелесом. Однак тепле денне сонячне світло й далі яскраво світило на мене.

— Сідаємо через п'ять хвилин, — сказав Кевін.

«Дисфункціонування часу», — усвідомив я.

Брунатне поле зникло. Ерік і Лінда Лемптони зникли.

Сонячне світло також зникло.

Інтер'єр літака навколо мене знов набув реальності. Девід сидів, читаючи книжку Т. С. Еліота в м'якій палітурці. Кевін видавався напруженим.

— Ми вже майже на місці, — мовив я. — Це аеропорт округу Орендж.

Кевін мовчав. Він незграбно згорбився й сидів із похмурим, задумливим виглядом.

— Вони дозволили нам піти? — запитав я.

— Що? — Кевін роздратовано зиркнув на мене.

— Я щойно був там, — мовив я. Тепер спогади про події, які трапилися між тоді й зараз почали потроху проникати в мою свідомість. Заперечення Лемптонів і Брента Міні, передусім Брента Міні; вони благали нас не їхати, але нам таки вдалося звідти вирватися. І от тепер ми поверталися рейсом компанії *Air California*. Ми були в безпеці.

Міні та Лемптони об'єднали свої зусилля в спробі нас втримати.

— Ви ж нікому не розповісте про Софію? — запитала Лінда з тривогою в голосі. — Ви можете присягнутися, що мовчатимете?

Звісно, вони погодилися. Ця тривога була одним зі способів нападу, негативним способом. Другим, позитивним способом, було заохочення.

— Дивіться на це ось як, — сказав Ерік, висловлюючи також думку Міні, який, здавалося, і справді був страшенно засмучений тим, що «Товариство Ріпідон», хоч воно й було невеликим, вирішило їх полишити.— Це найважливіша подія в історії людства; ви ж не хочете залишитися сторонніми спостерігачами? Врешті-решт сам ВАЛІС вас обрав. Ми отримуємо буквально тисячі листів про фільм, однак, схоже, ВАЛІС виходив на зв'язок тільки з кількома з цих людей. *Вашій групі дуже поталанило.*

— Це Поклик, — сказав Міні до нас майже з благанням у голосі.

— Так, — в унісон повторили за ним Лінда та Ерік. — Це Поклик, на який людство чекало багато століть. Прочитайте Об'явлення Івана Богослова; подивіться, що там сказано про Обраних. Ми — Обранці Божі!

— Мабуть, — сказав я, коли вони висадили нас біля авто, яке ми взяли напрокат; ми припаркували його біля бару «Джино», на бічній вулиці Сономи, де можна було залишити автомобіль на довший час.

Підійшовши до мене, Лінда Лемптон поклала руки мені на плечі й поцілувала мене в губи, поцілувала палко, з певною, власне, з великою пристрастю.

— Приїжджайте до нас знову, — прошепотіла вона мені на вухо. — Обіцяєте? Це наше майбутнє; воно належить тільки небагатьом, дуже й дуже небагатьом.

У відповідь я подумав: «Ти навіть сама не розумієш, наскільки помиляєшся, крихітко, воно належить усім».

Тож тепер ми були майже вдома. Допомога ВАЛІСА в цьому була критично важливою. Або ж, як мені більше подобалося думати, Святої Софії. Таке формулювання допомагало мені зосереджуватися на образі в моїй голові, на дівчинці Софії, яка сиділа з книжкою в оточенні звірів.

— Вони були не зовсім відвертими з нами, — сказав я, коли ми стояли в терміналі аеропорту округу Орендж, очікуючи на свій багаж. — Наприклад, вони сказали нам, що все, що Софія говорить і робить, записується на аудіо- й відеоплівку. Але це не так.

— Щодо цього ти можеш і помилятися, — мовив Кевін. — Зараз існують високотехнологічні моніторингові системи, які працюють на віддалі. Вона могла бути в межах їхньої досяжності, хоча ми їх і не помітили. Міні не збрехав, він і справді чудово знається на електронному обладнанні.

«Міні,— подумав я,— який був готовий померти, аби ще раз зустрітися з ВАЛІСОМ». Чи був я на це готовий? Я зустрівся з ним уперше в 1974 році, і відтоді мене не полишало прагнення, щоб він повернувся. Прагнення, від якого боліли навіть кістки; моє тіло відчувало його не менше, аніж розум, можливо, навіть більше. Однак ВАЛІС мав рацію, що утримувався від цього. Його небажання знову постати переді мною було проявом турботи про людське життя.

Врешті-решт та перша зустріч ледь мене не вбила. Я міг би знову побачити ВАЛІС, однак, як і у випадку Міні, це означало б для мене смерть. А цього я не хотів; у мене було ще надто багато справ.

Яких саме справ? Я не знав. Ніхто з нас не знав. У моїй голові вже лунав голос штучного інтелекту, і незабаром інші також його почують, все більше й більше людей. ВАЛІС як жива інформація просочиться у світ, відтворюючись у мозку людей, поєднуючись із ними, допомагаючи й направляючи їх на несвідомому рівні, іншими словами — лишаючись невидимим. Жодна людина не зможе бути певною, чи вона вже поєднана з ним, аж поки симбіоз не сягне точки вибуху. У спілкуванні з іншими певна особа ніколи не знатиме, коли вона має справу з іншою гомоплазматом, а коли зі звичайною людиною.

Можливо, повернуться стародавні знаки для таємного розпізнавання; хоча більш імовірно, що вони вже повернулися. Під час потиску рук пальцем подається знак двох дуг, що перетинаються: схематичне зображення символу риби, який залишається непомітним для всіх, окрім тих двох людей, які ним обмінюються.

Я згадав один інцидент — навіть більше, ніж інцидент,— пов'язаний із моїм сином Крістофером. У березні 1974 року, коли я був під владою ВАЛІСА, коли він контролював мою свідомість, я належним чином провів складну ініціацію Крістофера в лави безсмертних. Медична інформація, яку повідомив мені ВАЛІС, врятувала фізичне життя Крістофера, однак ВАЛІС на цьому не зупинився.

Це був досвід, який я неймовірно цінував. Я виконав ритуал цілком таємно, приховавши все навіть від матері мого сина.

Спершу я зварив какао з молоком. Тоді приготував хот-дог зі звичними інгредієнтами; хоч Крістофер був ще дуже маленьким, він обожнював хот-доги та какао.

Коли ми всілися на підлозі в кімнаті Крістофера, я — або радше ВАЛІС у мені, який був мною, — розпочав одну гру. Спочатку я жартома підняв горня з какао над головою сина; тоді, немов ненавмисне, я вилив трохи какао йому на голову, прямо на волосся. Регочучи, Крістофер взявся витирати рідину; звісно, я почав йому допомагати. Нахилившись до нього, я прошепотів:

— В ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа.

Ніхто, окрім Крістофера, не чув, як я це сказав. Витираючи тепле какао з його волосся, я намалював йому на лобі знак хреста. Тепер я його охрестив і здійснив ритуал миропомазання; я зробив це не від імені церкви, а від імені живої плазмати в мені: самого ВАЛІСА. Тоді я сказав сину: «Твоє таємне ім'я, твоє християнське ім'я...» Потім я йому його назвав. Ніхто, окрім нас, не повинен його знати; окрім мене, Крістофера і ВАЛІСА.

Тоді я відірвав шматочок хліба від булочки з хот-догом і простягнув його вперед; син — власне, досі дитина — відкрив рота, немов маленька пташка, і я вклав шматочок хліба в нього. Здавалося, ніби ми просто ділимо одну страву на двох: звичайну, щонайбуденнішу страву.

Чомусь мені здавалося вкрай важливо — критично важливо — щоб він не торкався самого хот-дога. За цих обставин свинину не можна було їсти; це надважливе знання мені повідомив ВАЛІС.

Коли Крістофер почав закривати рот, щоб прожувати шматочок хліба, я простягнув йому горня з гарячим какао. На мій подив — він був таким маленьким, що зазвичай пив ще зі своєї пляшечки, а не з чашки — Крістофер енергійно простягнув руки, щоб взяти горня. Коли він вже взяв його, підніс до рота й почав пити, я сказав:

— Це моя кров і моє тіло.

Мій маленький син допив какао і я забрав горня назад. Велике таїнство було завершене. Хрещення, тоді миропомазання, а потім найсвятіше таїнство з усіх — святе причастя, таїнство вечері Господньої.

«Нехай Кров Господа нашого Ісуса Христа, яка пролилася заради вас, збереже ваше тіло і душу у вічному житті. Пийте її в пам'ять про те, що Кров Христа пролилася заради вас, і будьте вдячними».

Це найурочистіший момент. Сам священник перетворюється на Христа; це Христос, творячи божественне диво, офірує вірянам свої тіло і кров.

Більшість людей розуміють, що в диві переосутнення вино (або ж гаряче какао) перетворюється на Священну Кров, а проскура (чи шматочок булочки для хот-дога) — на Священне Тіло, однак мало хто навіть зі служителів церков усвідомлює, що особа, яка стоїть перед ними й тримає чашу в руках — це їхній Господь, який є живим прямо зараз. *Час подолано*. Ми повернулися майже на дві тисячі років назад; ми перебуваємо не в Санта-Ані, штат Каліфорнія, США, а в Єрусалимі, приблизно в 35 році н.е.

Те, чому я став свідком у березні 1974 року, коли побачив накладені один на одну стародавній Рим та сучасну Каліфорнію, було буквальним сприйняттям того, що зазвичай можна розгледіти лише внутрішнім оком віри.

Взаємонакладення, свідком якого я став, підтвердило буквальну — а не лише метафоричну — істину дива Богослужіння.

Як я вже казав, якщо вжити технічний термін, то це називається анамнез: втрата забуття; іншими словами, процес пригадування Господа й Вечері Господньої.

Я був там того дня, коли апостоли востаннє сиділи за столом. Вірити мені чи ні, справа ваша. *Sed per spiritum sanctum dico; haec veritas est. Mini crede et mecum in aeternitate vivebis*^[58].

Моя латина, мабуть, не бездоганна, але ось що я незграбно намагаюся сказати: «Однак я говорю через Святого Духа, і це правда. Повірте мені і житимете зі мною у вічності».

Підвезли наш багаж; ми передали квитанції полісмену в уніформі і за десять хвилин уже їхали по шосе на північ до Санта-Ани, їхали додому.

Розділ 13

— Я втомився, — промовив Кевін, поки ми їхали. — Страшенно втомився. Якого хуя тут стільки машин! Хто всі ці люди, що пруться 55-м шосе? Звідки вони їдуть? І куди?

«А куди їдемо ми? — подумав я про себе. — Ми побачили спасителя і після восьми років божевілля мене було зцілено».

Що ж, подумалось мені, некепсько досягнути такого за один вікенд... Не згадуючи вже про те, що нам вдалося втекти неушкодженими від трьох найнавіженіших людей на планеті.

Дивовижно, що коли хтось інший починає нести якусь фігню, тобі здається, ніби ти можеш заввиграшки зрозуміти, що це фігня. Коли я сидів у «фольксвагені» *Rabbit* і слухав Лінду та Еріка, які розп'якували про те, що вони триокі прибульці з іншої планети, я одразу збагнув, що в них протікає дах. Від цього в мене й самого почало протікати. Це усвідомлення мене налякало: усвідомлення того, що і вони, і я божевільні.

Я полетів туди навіженим, а повернувся в здоровому глузді, однак разом я вірив, що зустрівся зі Спасителем... В образі маленької дівчинки з чорнявим волоссям та нещадним поглядом чорних очей, яка в розмові з нами виявила більше мудрості за будь-якого дорослого, якого мені доводилося зустрічати. А коли нам намагалися перешкодити поїхати звідти, вона — або ж ВАЛІС — втрутилася і допомогла нам.

— У нас місія, — сказав Девід. — Вирушити у світ і...

— І що? — запитав Кевін.

— Вона скаже нам це, коли ми вже будемо в дорозі, — мовив Девід.

— А свині вміють літати, — сказав Кевін.

— Поглянь, — енергійно заговорив Девід. — Філ прийшов до тям, вперше за... — він завагався.

— За той час, відколи ви мене знаєте, — закінчив я.

— Вона його зцілила, — сказав Девід. — Здатність зцілювати є абсолютно певною ознакою матеріальної присутності Месії. Але ти ж сам це знаєш, Кевіне.

— Тоді шпиталь святого Джозефа — найкраща церква в місті, — мовив Кевін.

— До речі, тобі вдалося порозмовляти з Софією про свого мертвого кота? — запитав я в Кевіна. Звісно, що з мого боку це був сарказм, однак на мій подив Кевін повернувся до мене й сказав серйозним тоном:

— Еге ж.

— І що вона сказала? — запитав я.

Глибоко вдихнувши й міцно схопившись руками за кермо, Кевін мовив:

— Вона сказала, що МІЙ МЕРТВІЙ КІТ... — Він затнувся, тоді мовив гучніше: — що МІЙ МЕРТВІЙ КІТ БУВ ДУРНИМ.

Я просто не міг не розсміятися. Девід також. Нікому не спало на думку відповісти так Кевіну раніше. Кіт бачив машину й побіг просто на неї, а не в інший бік; він скочив прямисінько під праве переднє колесо авто, немов куля для боулінгу.

— Вона сказала, — мовив Кевін, — що у всесвіті діють дуже строгі правила і що *такий* різновид котів, котів, які стрімголов біжать під колеса автомобілів, більше в ньому не водиться.

— Що ж, — сказав я, — з практичного погляду вона має рацію.

Було цікаво зіставити пояснення Софії з поясненням, яке запропонувала покійна Шеррі; вона побожно заявила Кевіну, ніби Бог, власне, так любив його кота, що вирішив, що кіт Кевіна має бути з ним, Богом, а не з ним, Кевіном. Це не те пояснення, яке задовільнить двадцятидев'ятирічного чоловіка; таким поясненням можна заспокоїти хіба що дітей. І то зовсім маленьких. Однак навіть маленькі діти зазвичай розуміють, що це повна фігня.

— Але я тоді запитав у неї, — сказав Кевін — чому ж Бог не зробив мого кота розумним?

— Ця розмова й справді відбулася? — запитав я.

— Мабуть, так, — мовив Девід голосом людини, яка вже змирилася з цим фактом.

— Мій кіт був дурним, — провадив Кевін далі, — бо БОГ ЗРОБИВ ЙОГО ДУРНИМ. Тож винний у цьому БОГ, а не мій кіт.

— Ти так їй і сказав? — спитав я.

— Саме так, — мовив Кевін.

Це мене розлютило.

— Ти тупий цинічний вилупок! Тобі поталанило зустрітися зі Спасителем, а все, що ти можеш, — скиглити й розпатякувати про

свого бісового kota. Я радий, що твій кіт мертвий; усі цьому раді. Тож заткни вже пельку.

Мене почало трясти від гніву.

— Спокійніше,— пробурмотів Девід.— Нам багато чого довелося пережити останнім часом.

— Вона — не Спаситель, — сказав Кевін, звертаючись до мене. — Ми такі ж божевільні, як і ти, Філе. Вони божевільні там, а ми божевільні тут.

— Тоді як могла дівчинка двох років сказати такі...

— Вони підвели до її голови дріт, — прокричав Кевін. — На тому кінці дроту був мікрофон, а на ній схований динамік. З нами говорив хтось інший.

— Мені треба випити,— сказав я.— Зупинімося на Сомбреро-стрит.

— Коли ти вірив, що ти Конолюб-Товстун, то подобався мені більше,— прокричав Кевін.— Він мені подобався. А ти такий самий дурний, як і мій кіт. Якщо від дурості гинуть, то чому ти досі не мертвий?

— Хочеш спробувати це влаштувати? — запитав я.

— Вочевидь, дурість — це риса, що сприяє виживанню, — мовив Кевін, однак його голос тепер звучав тихо, так що його ледве можна було розчути.— Не знаю,— пробурмотів він.— «Спаситель». Як таке може бути? Це моя провина; це я запросив вас переглянути «Валіс». Я вв'язав вас у цю халепу з Матінкою Гускою. Хіба не безглуздо, що Матінка Гуска народив би Спасителя? Хіба в усьому цьому є хоч якийсь глузд?

— Зупинись на Сомбреро-стрит,— сказав Девід.

— «Товариство Ріпідон» проводить свої зустрічі в барі, — мовив Кевін. — Це і є наша місія: сидіти в барі й жлуктити випивку. Це одразу врятує світ, еге ж. Хоча навіщо його взагалі рятувати?

Далі ми їхали мовчки, але все-таки зупинилися на Сомбреро-стрит; за цю ідею проголосувала більшість «Товариства Ріпідон».

Безумовно, немає нічого хорошого в тому, щоб дізнатися, що люди, які з тобою погоджуються, цілковито з'їхали з глузду. Софія сама сказала (а це важливо), що Ерік та Лінда Лемптони хворі. На додачу до цього Софія, або ж ВАЛІС, підказала мені слова, які допомогли нам

вибратися, коли Лемптони насілися на нас з усієї сили,— спочатку підказала слова, а потім майстерно зманіпулювала часом. Я бачив, що ця чудесна дитина та бридкі Лемптони — це щось зовсім різне.

Я не змішував їх в одну купу. Важливо й те, що сказане цією дворічною дитиною скидалося на мудрість... Сидячи в барі за пляшкою мексиканського пива, я запитував себе, за якими раціональними критеріями можна оцінити наявність мудрості? Мудрість за самою своєю природою має бути раціональною; вона є фінальною стадією того, що замкнено в реальному. Між тим, що є мудрим, і тим, що існує, є інтимний зв'язок, хоч цей зв'язок і делікатний. Що сказала нам ця маленька дівчинка? Що відтепер людям треба відмовитися від поклоніння будь-яким божествам, окрім самого людства. Мені це не видавалося ірраціональним. Я вважав би цю ідею логічною незалежно від того, чи її висловила дитина, чи я вичитав би її в енциклопедії «Британніка».

Якийсь час я вважав, що Зебра — як я назвав сутність, яка явилася мені в березні 1974 року, — була нашаруванням усіх моїх особистостей вздовж лінійної вісі часу; Зебра — або ж ВАЛІС — була не богом, а супратемпоральним вираженням певної людини... хіба що супратемпоральне вираження певної людини і є насправді тим, що ми маємо на увазі під словом «бог», чому ми, самі цього не усвідомлюючи, поклоняємося, коли поклоняємося «богу».

«До біса все це, — втомлено подумав я. — Я здаюся».

Кевін відвіз мене додому; я одразу ж вклався спати, почувуючись у певний невиразний спосіб виснаженим і зневіреним. Мені здається, що моя зневіра була спричинена невизначеністю місії, яку поклала на нас Софія. Вона надала нам мандат, але що саме ми мали зробити? Ще важливішим було питання, що Софія мала намір зробити, коли подорослішає? Залишитися в домі Лемптонів? Втекти, змінити ім'я, переїхати до Японії і розпочати нове життя?

Де вона вигулькне з часом? Де ми почуємо про неї знову й через скільки років? Нам доведеться чекати, аж поки вона не стане дорослою? До цього моменту може минути ще вісімнадцять років. За вісімнадцять років Ферріс Ф. Фремонт, якщо використати ім'я персонажа з фільму, підкорить собі увесь світ. Нам потрібна допомога прямо зараз. «Втім, — подумав я, — Спаситель завжди потрібний тобі прямо зараз. Пізніше — це вже завжди запізно».

Коли я заснув тієї ночі, мені наснився сон. У сні я їхав у «хонді» Кевіна, однак замість Кевіна за кермом була Лінда Ронштадт, а саме авто було відкритим, немов один із тих давніх автомобілів, і чимось скидалося на колісницю. Ронштадт співала й посміхалася до мене. Я ще ніколи не чув, щоб вона співала так гарно. Вона виспівувала:

*Щоб ранковій зорі назустріч іти,
Потрібно на ноги капці одягти.*

Уві сні ці слова викликали в мене справжній захват; здавалося, що це неймовірно важливе повідомлення. Коли я прокинувся вранці, то й досі міг бачити її чарівне обличчя й карі очі, які немов палали: такі великі очі, сповнені світла, дивного чорного світла, схожого на світло зірок. Вона дивилася на мене з великою любов'ю, але це була не сексуальна любов; це було те, що в Біблії названо люблячою добротою. Куди вона мене везла?

Увесь наступний день я намагався збагнути значення цих таємничих слів. Капці. Які асоціації виникали в мене з ранковою зорею?

Переглядаючи довідники (раніше я б сказав, «коли Конолюб-Товстун переглядав довідники»), я натрапив на інформацію, що Аврора — це латинське слово, яке означає персоніфікацію ранкової зорі. А це наштовхує на думку про *Aurora Borealis* або ж Полярне сяйво, яке схоже на вогонь святого Ельма, а саме такою на вигляд була Зебра, чи ВАЛІС. Ось що сказано про Полярне сяйво в енциклопедії «Британніка»:

Упродовж історії Полярне сяйво згадується в міфології ескімосів, ірландців, англійців, скандинавів та інших народів; зазвичай його вважали проявом чогось надприродного... Північногерманські племена бачили у ньому розкішну красу щитів валькірій (жінок-воїнів).

Чи означало це — чи це хотів сказати мені ВАЛІС? — що маленька Софія накинеться на світ як «жінка-воїн»? Можливо.

А як щодо капців? Мені спала на думку лише одна асоціація, проте цікава. Емпедокл, учень Піфагора, який розповів усьому загалу, що пам'ятає свої минулі життя, і який казав у приватних розмовах з

друзями, що він Аполлон, ніколи не помер у звичному сенсі цього слова; просто одного дня його золоті капці знайшли біля вершини вулкану на горі Етна. Тож Емпедокл, як і Ілля, подався на небеса в тілесній формі, або ж стрибнув у вулкан. Гора Етна височіє в найсхіднішій частині Сицилії. У часи Римської імперії слово «аврора» буквально означало «схід». Можливо, ВАЛІС натякав водночас на самого себе та нове народження, на вічне життя? Чи я...

Задзвонив телефон.

— Вітаю, — сказав я, знявши слухавку.

Почувся голос Еріка Лемптона. Він звучав якось покручено, немов старий корінь, корінь, що всихає.

— Маємо вам дещо повідомити. Нехай це зробить Лінда. Зачекайте хвильку.

Поки я стояв, стискаючи в руці мовчазну слухавку, мене охопив сильний страх. Тоді я почув голос Лінди Лемптон, він звучав глухо й монотонно. Уві сні йшлося про неї, усвідомив я. Лінда Ронштадт, Лінда Лемптон.

— Що трапилося? — запитав я, оскільки не міг розібрати, що вона казала.

— Дівчинка померла, — сказала Лінда Лемптон. — Софія.

— Як? — запитав я.

— Міні її вбив. Ненароком. Тут поліція. Поцілів у неї лазером. Він намагався...

Я поклав слухавку.

Майже одразу телефон задзвонив знову. Я зняв слухавку та привітався.

— Міні намагався передати якомога більше інформації...

— Дякую, що повідомили, — мовив я. Хоч як божевільно це звучить, але я відчув не смуток, а гострий гнів.

— Він випробовував передачу інформації за допомогою лазера, — сказала Лінда. — Ми всім телефонуємо. Самі нічого не можемо зрозуміти; якщо Софія була Спасителем, як вона могла померти?

Померла у два роки, усвідомив я. Неможливо.

Я знову поклав слухавку й сів. За якийсь час я зрозумів, що та жінка зі сну, яка їхала в машині і співала, була Софією, тільки дорослою, такою, якою б одного дня стала. Темні очі, наповнені світлом, життям і вогнем.

Тим сном вона прощалася зі мною.

Розділ 14

У газетах і на телебаченні з'явилися репортажі про смерть доньки Матінки Гуски. Оскільки Ерік Лемптон був рок-зіркою, то журналісти, звісно ж, натякали, ніби тут ішлося про якісь темні справи, імовірно, про недбалий догляд, наркотики чи якісь мутні штуки загалом. Спочатку показали обличчя Міні, тоді кілька епізодів з фільму «Валіс», в одному з яких на мить з'явився схожий на фортецю міксер.

Через два-три дні про цю подію вже забули. Екрани телевізорів заповнювали інші жахи. Відбувалися інші трагедії. Як і завжди. У західному Лос-Анджелесі пограбували крамницю алкогольних напоїв, а продавця застрелили. У будинку для літніх людей, де панували неналежні умови, помер якийсь старий. На шосе Сан-Дієго зіштовхнулися три автівки й вантажівка, що перевозила лісоматеріали, вантажівка заглухла та загорілася.

Світ рухався далі, як і завжди.

Мене опосіли думки про смерть. Не про смерть Софії Лемптон, а про смерть загалом, а тоді, крок за кроком, про мою власну смерть.

Власне, я про неї не думав. Це робив Конолюб-Товстун.

Одного вечора, коли він сидів у м'якому кріслі в моїй вітальні з келихом коньяку в руці, то задумливо сказав:

— Усе це стало підтвердженням того, що ми й так знали. Маю на увазі її смерть.

— Що саме ми знали? — запитав я.

— Що вони божевільні.

— Батьки божевільні. Але не Софія, — мовив я.

— Якби вона була Зеброю, — сказав Товстун, — то заздалегідь знала б, що Міні напартачить зі своїм лазерним обладнанням. Вона могла б цьому завадити.

— Звісно, — сказав я.

— Це правда, — мовив Товстун. — Вона б про це знала, до того ж... — він вказав на мене пальцем, у його голосі звучав тріумф, торжество перемоги. — Вона була б здатна цьому запобігти. Погоджуєшся? Якщо вона могла повалити тиранію Ферріса Ф. Фремонта...

— Годі вже, — сказав я.

— Від самого початку тут ішлося не про що інше, як про високорозвинену лазерну технологію,— тихо мовив Товстун.— Міні навчився передавати інформацію за допомогою лазерних променів, використовуючи мозок людей як передавач і без використання електронного інтерфейсу. Росіяни теж так можуть. А ще для цього можна використовувати мікрохвильовий діапазон. Мабуть, у березні 1974 року я ненароком перехопив одну з передач Міні; вона мене опромінила. Ось чому мій тиск злетів вгору, а домашні тварини померли від раку. Саме від цього вмирає Міні; від радіації, спричиненої його власними експериментами.

Я промовчав, бо не мав чого сказати.

— Мені дуже шкода, — сказав Товстун. — З тобою все буде гаразд?

— Звісно, — мовив я.

— Зрештою, — сказав Товстун, — у мене так і не було нагоди порозмовляти з нею як слід, принаймні не так детально, як порозмовляли ви; другого разу, коли вона повідомила нам — «Товариству» — нашу місію, мене вже там не було.

«І як тепер бути з нашою місією?», — запитав я сам у себе.

— Товстуне,— мовив я,— ти ж не намагатимешся знову вкоротити собі віку? Через її смерть?

— Ні,— сказав він.

Я йому не вірив. Все було як на долоні. Я знав його, навіть краще, ніж він знав себе. Смерть Глорії, Бет, яка його полишила, смерть Шеррі... Після смерті Шеррі його врятувало лише те, що він вирішив податися на пошуки «п'ятого Спасителя», а тепер надія на успіх зникла. Що йому ще залишалося?

Товстун спробував усе, однак в усьому зазнав невдачі.

— Можливо, тобі варто знову відвідувати Моріса? — запитав я.

— Він скаже «і я серйозно»,— ми обоє розсміялися. — «Я хочу, щоб ти склав список із десяти речей, які прагнеш зробити понад усе на світі; хочу, щоб ти все добре обдумав і записав їх на аркуші паперу, і я серйозно!»

— Що ти хочеш зробити? І я серйозно, — сказав я.

— Знайти її, — мовив Товстун.

— Кого? — запитав я.

— Не знаю,— сказав Товстун.— Ту, що померла. Ту, яку я ніколи більше не побачу.

«У цій категорії надто багато людей, — сказав я про себе. — Вибач, Товстуне, твоя відповідь надто загальна».

— Мені варто поїхати у «Всесвітнє туристичне бюро»,— пробурмотів Товстун собі під ніс,— і ще раз порозмовляти з тією жінкою. Про Індію. Мені здається, що Індія саме те місце.

— Те місце для чого?

— Місце, де буде він, — мовив Товстун.

Я нічого не відказав. Не бачив сенсу. Божевільня Товстуна повернулося.

— Десь же він є, — сказав Товстун. — Я знаю, що він є, прямо зараз. У якомусь закутку світу. Так сказала мені Зебра. «Свята Софія народиться знову; вона не...»

— Хочеш, я скажу тобі правду? — перебив його я.

Товстун закліпав очима.

— Звісно, Філе.

— Немає ніякого Спасителя,— сказав я суворим голосом. — Свята Софія не народиться знову, Будда не в парку, Головний Аполлон не має наміру от-от повернутися. Второпав?

Мовчанка.

— П'ятий Спаситель... — знову обережно почав Товстун.

— Дай спокій,— мовив я.— Ти псих, Товстуне. Ти такий само божевільний, як Ерік і Лінда Лемптони. Ти не менш божевільний за Брента Міні. Ти вже вісім років не дружиш з головою, відколи Глорія викинулася з будівлі Синанону і перетворила себе на сендвіч із яечнею. Змирися і забудь. Гаразд? Можеш таке зробити заради мене? Можеш таке зробити заради нас усіх?

— Отже, ти погоджуєшся з Кевіном, — врешті мовив Товстун тихим голосом.

— Так, — сказав я. — Я погоджуюся з Кевіном.

— Тоді навіщо мені це продовжувати? — тихо запитав Товстун.

— Я не знаю, — сказав я. — І насправді мені байдуже. Це твоє життя і твоя справа, не моя.

— Зебра не могла мені збрехати, — мовив Товстун.

— Немає ніякої «Зебри», — сказав я. — Це ти сам. Хіба не впізнаєш самого себе? Це ти і тільки ти. Ти просто проектуєш назовні

прагнення, які залишилися без відповіді, свої незадоволені бажання, які zostалися після того, як Глорія вкоротила собі віку. Ти не міг заповнити цей вакуум реальністю, тому заповнив його фантазіями; це була психологічна компенсація за безплідне, змарноване, порожнє, сповнене болем життя, і я не розумію, чому ти, курва, не можеш врешті з цим змиритися й зупинитися; ти як кіт Кевіна — ти дурний. Цим все починається і цим закінчується. Розумієш?

— Ти позбавляєш мене надії.

— Я зовсім нічого тебе не позбавляю, оскільки нічого й немає.

— Усе й справді так? Ти так вважаєш? Справді?

— Я знаю, що це так, — сказав я.

— На твою думку, мені не варто його шукати!

— І де ж ти в біса його шукатимеш? Ти й гадки не маєш, ані найменшої гадки, де він може бути. Він може бути в Ірландії. Він може бути в Мехіко. Він може бути в Анагаймі в Диснейленді; еге ж, можливо, він працює в Диснейленді, орудуючи мітлою. Як ти його впізнаєш? Ми всі гадали, що Спаситель Софія; ми вірили в це аж до того дня, коли вона померла. Вона *говорила як* Спаситель. У нас були всі докази; на це вказували всі знаки. У нас був фільм «Валіс», таємне послання з двох слів, Лемптони й Міні. Їхня розповідь узгоджувалася з твоєю; все пасувало. А тепер ми маємо ще одну мертву дівчину, яка лежить у ще одній труні глибоко під землею — разом з іншими це вже три. Троє людей, які померли ні за що. Ти в це вірив, я в це вірив, Девід у це вірив, Кевін у це вірив, і Лемптони в це вірили; особливо в це вірив Міні, його віри було достатньо, щоб ненароком її вбити. Тож це кінець. Кінець того, що ніколи не мало б розпочатися, якби клятий Кевін не побачив той фільм! Тож іди і вбий себе. До біса з усім цим.

— Я все ще міг би...

— Не міг би, — промовив я. — Ти його не знайдеш. Я знаю. Дозволь сформулювати тобі це якомога простіше, щоб ти міг зрозуміти. Ти думав, що Спаситель зможе повернути Глорію, так же? Він чи вона цього не зробили; тепер вона також мертва. Замість того, щоб... — я капітулював.

— Тоді справжнє ім'я релігії — смерть, — сказав Товстун.

— Її таємне ім'я, — погодився я. — Ти все второпав. Ісус помер; Асклепій помер — вони вбили Міні навіть у гірший спосіб, аніж Ісуса, але всім до цього байдуже; ніхто навіть не пам'ятає. Вони винищували

катарів десятками тисяч у південній Франції. Під час Тридцятилітньої війни загинули сотні тисяч як протестантів, так і католиків — це було взаємне винищення. Справжнім ім'ям для цього є смерть, а не Бог, Спаситель чи любов — *смерть*. Кевін має рацію щодо свого kota. Воно все в тому мертвому котові. Великий Суддя не може дати відповідь на запитання Кевіна: «Чому мій кіт загинув?» Відповідь: «Звідки мені, курва, знати». Відповіді немає, є лише мертва тварина, яка просто хотіла перейти на інший бік вулиці. Ми всі тварини, які хочуть перейти на той бік вулиці, тільки щось скошує нас напівдорозі, щось, чого ми навіть не помітили. Запитай у Кевіна. «Твій кіт був дурним». А хто створив цього kota? Чому він створив його дурним? Чи кіт навчився чогось через свою смерть, і якщо так, то чого саме він навчився? Чи Шеррі навчилася чогось, померши від раку? Чи Глорія навчилася чогось...

— Гаразд, досить, — сказав Товстун.

— Кевін має рацію, — мовив я. — Йди й потрахайся з кимось.

— З ким? Вони всі мертві.

— Є й інші. Які досі живі. Трахни її, перш ніж вона помре, перш ніж ти сам помреш або ще хтось, якась людина чи тварина. Ти сам сказав: *всесвіт ірраціональний, оскільки розум, що стоїть за ним, ірраціональний*. Ти ірраціональний і ти сам це знаєш. *Я теж ірраціональний*. Ми всі такі, і нам це відомо, на певному рівні. Я б написав про це книжку, але ніхто не повірить, що група людей може бути й поводитися настільки ірраціонально, як ми.

— Вони мали б це вже знати, — сказав Товстун. — Після того, що виробили Джим Джоунс і дев'яťсот інших людей у Джоунстауні.

— Їдь звідси, — сказав я. — Поїдь у Південну Америку. Або повернися в Соному та приєднайся до комуни Лемптонів, якщо вони ще не поставили хрест на цій ідеї, у чому я сумніваюся. Божевілля властива власна динаміка: воно не зупиняється. — Підвівшись, я підійшов до нього й приставив руку йому до грудей. — Та дівчина мертва, Глорія мертва, і ніщо її не поверне до життя.

— Іноді мені сниться...

— Я викарбую це на твоїй могильній плиті.

Отримавши паспорт, Товстун полишив Сполучені Штати й полетів до Люксембурга рейсом авіакомпанії *Icelandic Airlines*, бо це був

найдешевший спосіб. Ми отримали від нього листівку, яку він відправив під час зупинки в Ісландії, а ще через місяць — листа із міста Мец у Франції. Мец розташований на кордоні з Люксембургом; я знайшов його на мапі.

У Меці — який сподобався йому своєю мальовничістю, — він зустрів дівчину й чудово провів із нею якийсь час, аж поки вона не поцупила в нього половину грошей, які Товстун мав із собою. Він надіслав нам її фотографію; вона дуже гарненька, трохи нагадала мені Лінду Ронштадт, у неї така сама форма обличчя та зачіска. Це була остання фотографія, яку він надіслав, бо незабаром дівчина вкрала і його фотокамеру. Вона працювала в книгарні. Товстун так ніколи й не сказав нам, чи йому вдалося з нею переспати. З Меца він подався в Західну Німеччину, де американський долар був майже нічого не вартий. Він умів читати й трохи розмовляти німецькою, тож жилося йому там порівняно легко. Однак тепер він писав нам дедалі рідше, а потім листи й взагалі перестали надходити.

— Якби йому вдалося переспати з тією французенкою, — сказав Кевін, — він би оклигав.

— Наскільки ми можемо судити, так і трапилося, — сказав Девід.

— Якби він переспав із нею, то повернувся б додому в здоровому глузді, — мовив Кевін. — Але його тут немає, тому, очевидно, що в них не склалося.

Минув рік. Одного дня я отримав від нього телеграфне поштове повідомлення; Товстун повернувся літаком до Сполучених Штатів, до Нью-Йорка. У нього там є кілька знайомих. Він повідомляв, що прилетить до Каліфорнії, щойно одужає від мононуклеозу. Він підчепив його в Європі.

— Але чи вдалося йому знайти Спасителя? — запитав Кевін. У повідомленні про це не згадувалося. — Він би написав, якби знайшов. Це точнісінько так само, як і з тією французенкою. Ми б уже знали.

— Принаймні він не помер, — сказав Девід.

— Все залежить від того, як розуміти слово «помер», — мовив Кевін.

Тим часом мої справи йшли добре; тепер мої книжки вже непогано продавалися — у мене було більше грошей, аніж ідей, на що їх витратити. Власне, справи йшли добре в усіх нас. Девід відкрив тютюнову крамницю в міському торговельному центрі, який був одним

із найвишуканіших торговельних центрів в усьому окрузі Орендж; нова подружка Кевіна ставилася до нього й усіх нас із ніжністю і тактом, поблажливо сприймаючи наше вбивче почуття гумору, особливо почуття гумору Кевіна. Ми розповіли їй усе про Товстуну та його пошуки, зокрема й про французенку, яка обібрала його майже до нитки, поцупивши навіть фотокамеру *Pentax*. Вона з нетерпінням чекала нагоди з ним познайомитися, а ми з нетерпінням чекали на його повернення. «На його розповіді, фотографії і, можливо, навіть подарунки!»,— казали ми собі.

А тоді надійшло друге телеграфне повідомлення. Цього разу із Портленда, штат Орегон. Там було написано:

КОРОЛЬ ФЕЛІКС

І більш нічого. Лише ці два приголомшливих слова. «Ну і?» — подумав я. Він його знайшов? Чи це те, що він хоче нам повідомити? Невже «Товариство Ріпідон» знову збереться на пленарне засідання після такої довгої перерви?

Навряд чи це було для нас важливим. Ми вже майже забули про цю історію, як усі разом, так і кожен окремо. Це була частина нашого життя, яку ми воліли забути. Надто багато болю; надто багато надій, які зазнали краху.

Коли Товстун прилетів у *LAX*, що є скороченим позначенням аеропорту Лос-Анджелеса, ми зустріли його вчотирьох: я, Кевін, Девід і гарненька подружка Кевіна Джинджер, висока дівчина з білявим волоссям, яке було заплетене в коси впереміш зі стрічками, колоритна панночка, якій подобалося здійснювати довгі нічні мандрівки автомобілем, щоб випити ірландської кави в якомусь богом забутому ірландському барі.

Ми вешталися терміналом серед натовпу й неквапливо перемовлялися, коли раптом разом із гуртом інших пасажирів до нас вийшов Конолюб-Товстун. Він шкірився, тримаючи в руці портфель. Наш друг повернувся додому. Він мав на собі костюм і краватку, елегантний костюм зі східного узбережжя, який відповідав найновішій моді до найдрібнішої деталі. Цей елегантний одяг нас приголомшив. Мабуть, ми очікували побачити якісь змарнілі рештки людини з порожнім поглядом, які насилу могли брести коридором.

Обійнявшись і познайомивши їх із Джинджер, ми запитали, як йому велося.

— Непогано, — сказав Товстун.

Ми пообідали в ресторані фешенебельного готелю, що був неподалік. З якоїсь причини розмовляли ми мало. Товстун видавався зануреним у себе, хоч не можна було сказати, що він справді пригнічений. «Мабуть, втомлений», — вирішив я. Подорож була довгою, це було написано на його обличчі. Такі речі складно не помітити. Вони залишають по собі слід.

— Що в портфелі? — запитав я, коли після їжі нам принесли каву.

Відсунувши вбік тарілки, Товстун поклав портфель на стіл і відкрив його; виявилось, що той замкнений на ключ. Всередині були папки із брудно-жовтого паперу, і, покопирсавшись у купі, він взяв у руки одну з них. Папки були пронумеровані. Він ще раз її оглянув, аби впевнитись, що це саме та, яка йому потрібна, а тоді простягнув її мені.

— Заглянь всередину, — сказав він, злегка посміхаючись. Так посміхаються, коли дають комусь подарунок, якому, як ви знаєте, людина безумовно зрадіє, і вона починає розгортати його прямо на ваших очах.

Я відкрив папку. Всередині були гляцеві фото 8 на 10 дюймів, очевидно, професійно зроблені; вони були схожими на фотографії, які виготовляють рекламні відділи кіностудій.

На фото була давньогрецька ваза, на якій було зображено постать чоловіка, у якому ми впізнали Гермеса.

Ваза була прикрашена витким орнаментом у формі подвійної спіралі, виведеним червоною емаллю на чорному тлі. Молекула ДНК. Не розпізнати її було складно.

— Їй дві тисячі триста чи дві тисячі чотириста років,— сказав Товстун.— Не фотографії, а *кратеру*^[59], кераміці.

— Горщик, — сказав я.

— Я бачив її в музеї в Афінах. Вона автентична. Це не просто моя думка; я недостатньо кваліфікований, щоб таке вирішувати; її автентичність була встановлена музейними експертами. Я розмовляв з одним із них. Раніше він не усвідомлював, чим саме був цей орнамент, і дуже зацікавився, коли я почав з ним це обговорювати. Вази такої форми, *кратери*, пізніше використовували для хрестильних купіль. Це

одне з тих грецьких слів, які зринули в моїй свідомості у березні 1974 року, «кратер». Я чув, що воно пов'язане з іншим грецьким словом — *poros*. Словосполучення *poros krater* буквально означає «купіль із вапняку».

Сумнівів тут бути не могло; цей орнамент, що з'явився задовго до християнства, був подвійною спіраллю Кріка та Вотсона, моделлю, яку вони врешті відкрили після стількох помилкових припущень, після довгого кропіткого експериментування. І ось вона була тут, відтворена точно й безпомильно.

— І? — сказав я.

— Це так звані «сплетені змії кадуцей». Першопочатково кадуцей, що є символом медицини, був жезлом — не Гермеса, а... — Товстун взяв паузу, його очі палали, — Асклепія. Він має дуже специфічне значення, поряд із тим, що символізує мудрість, на що натякають змії; він вказує на те, що його власник є священною особою, яку краще не займати... Саме тому його й носив Гермес, посланець богів.

Якийсь час ми всі поринули в мовчанку.

Кевін хотів був сказати щось саркастичне, видати одну зі своїх колочих дотепностей, але не зробив цього; він просто сидів і мовчав.

— Яка краса! — сказала Джинджер, розглядаючи глянцевої фотографії.

— Найвеличніший лікар в усій людській історії,— мовив до неї Товстун.— Асклепій був засновником грецької медицини. Римський імператор Юліан, якого ми знаємо як Юліана-відступника, бо він відрікся від християнства, вважав Асклепія Богом або одним із богів; Юліан поклонявся йому. Якби йому поклонялися й далі, уся історія західного світу докорінно б змінилася.

— Ти все не можеш вгомонитися,— сказав я Товстунові.

— Ні, — погодився зі мною Товстун. — Ніколи. Я маю намір повернутися, просто закінчилися гроші. Коли зберу необхідну суму, то подамся туди знову. Тепер я знаю, де потрібно шукати. На грецьких островах. Лемнос, Лесбос, Крит. Особливо на Криті. Мені снилося, що я спускався в ліфті, — власне, я бачив цей сон двічі, — і ліфтер декламував поезію. Також там була величезна тарілка спагетті, у яке була встромлена виделка з трьома зубцями, тобто тризуб... Вона символізує нитку Аріадни, за допомогою якої та вивела Тесея з лабіринту під Міносом, коли він убив Мінотавра. Мінотавр як

наполовину людина, а наполовину тварина є чудовиськом, що, на мою думку, уособлює божевільне божество Самаеля, фальшивого деміурга системи гностиків.

— Оце телеграфічне повідомлення з двох слів, — сказав я. — **КОРОЛЬ ФЕЛІКС.**

— Я не знайшов його, — мовив Товстун.

— Зрозуміло, — сказав я.

— Але він десь є, — мовив Товстун. — Я впевнений. І ніколи не відмовлюся від пошуків.

Він склав фотографії назад у папку, сховав її в портфель і знову його закрив.

Зараз він у Туреччині. Він надіслав нам листівку, на якій було зображено мечеть, що колись була величним християнським собором. Він називався Собором святої Софії, або ж Ая-Софії, і був одним із чудес світу, хоча в Середньовіччі його дах провалився, і собор довелося відбудовувати. План будови цієї унікальної конструкції можна знайти майже в кожному хорошому посібнику з архітектури. Коли дивишся на нього, то здається, що центральна частина собору повисла в повітрі, так немов вона зноситься на небеса; у будь-якому разі саме таке враження хотів передати римський імператор Юстиніан, коли його будував. Він особисто наглядав за процесом будівництва і особисто дав собору ім'я, що є кодовим ім'ям Христа.

Ми ще отримаємо звістку від Конолюба-Товстуна. Так каже Кевін, а я довіряю його думці. Кевін мав би знати. Поміж нас усіх у Кевіні найменше ірраціональності і, щонайважливіше, найбільше віри. Минуло чимало часу, перш ніж я це про нього збагнув.

Віра — дивна річ. Вона за визначенням стосується того, що ти не можеш довести. Наприклад, вранці минулої суботи мій телевізор був увімкнутим; я його не особливо й дивився, оскільки суботніми ранками там не показують нічого, окрім шоу для дітлахів, та й у будь-якому разі я не дивлюся телебачення вдень. Інколи мені здається, що воно зменшує мою самотність, тож я вмикаю телевізор, щоб він просто працював на задньому фоні. Так чи інакше, минулої суботи показували звичний рекламний блок, і з якоїсь причини в один момент він привернув мою увагу; я припинив робити те, чим займався, і повністю зосередився.

На одному з телеканалів показували рекламу мережі супермаркетів; на екрані з'явилися слова КОРОЛЬ ЇЖІ, які одразу ж зникли, а тоді рекламні ролики почали слідувати один за одним з неймовірною швидкістю, так немов вони намагалися втиснути у відведений проміжок часу якомога більше рекламних повідомлень; потім розпочався мультфільм про кота Фелікса, старий чорно-білий мультик. Тож спочатку на екрані з'явилися слова КОРОЛЬ ЇЖІ, а тоді, майже миттєво гігантськими літерами — КІТ ФЕЛІКС.

Тож ось воно, складене з двох частин таємне повідомлення, до того ж у правильному порядку.

КОРОЛЬ ФЕЛІКС

Однак ви помічали його лише підсвідомо. І хто звернув би увагу на таке випадкове, цілком випадкове зіставлення? Це могли зробити лише діти, маленькі дітлахи Південної Каліфорнії. Для них воно б нічого не означало; вони б не розгледіли в ньому таємне повідомлення з двох слів, а навіть якби й розгледіли, то не зрозуміли б, що воно означає або про кого в ньому йдеться.

Втім, його побачив я, і я знав, про кого там ішлося. «Мабуть, це просто синхронічність, як називав це Юнг, — подумав я. — Ненавмисний збіг».

Чи, можливо, сигнал було відправлено навмисне? Він з'явився в ефірі одного з найбільших телеканалів у світі, лос-анджелеського відділення *NBC*, передавши багатьом тисячам дітей цю миттєву інформацію, яка буде оброблена правими півкулями їхнього мозку: отримана, збережена й, можливо, розшифрована за порогом свідомості, де в напівдрімотному стані зберігається багато речей. І Ерік та Лінда Лемптони були до цього зовсім непричетні. Просто якомусь співробітнику телекомпанії, якомусь технічному спеціалісту *NBC* потрібно було показати цілу купу рекламних роликів, у будь-якому порядку, який видавався йому доречним. У такому разі, якщо цей збіг був влаштований навмисне, то це мала бути справа рук самого ВАЛІСА, ВАЛІСА, який і сам був інформацією.

Можливо, я щойно побачив ВАЛІС, який використав для цього рекламний ролик, а тоді дитячий мультфільм.

«Повідомлення було надіслане знову», — сказав я сам до себе.

Через два дні мені зателефонувала Лінда Лемптон; Лемптони не зв'язувалися зі мною, відколи трапилася трагедія. Голос Лінди бринів від радісного збудження.

— Я вагітна,— сказала вона.

— Чудово, — мовив я. — На якому ви місяці?

— На восьмому.

— Це ж треба,— сказав я, а про себе подумав: «Чекати лишилося недовго».

— Тепер чекати лишилося недовго,— мовила Лінда.

— Сподівається, цього разу буде хлопчик? — запитав я.

— ВАЛІС каже, що знову буде дівчинка,— сказала Лінда.

— А Міні...

— Мені дуже шкода, але він помер. Він не мав шансів із такою хворобою. Хіба не чудово? Що народиться ще одна дитина?

— Ви вже обрали ім'я? — запитав я.

— Ще ні, — відказала Лінда.

Того вечора я випадково побачив по телевізору рекламу корму для собак. Корм для собак! У самому кінці, коли були перераховані різноманітні види тварин, для яких ця компанія виробляла корм,— назва компанії вилетіла мені з голови,— прозвучала фінальна фраза:

«Для пастуха і його овець».

Зліва з'явилася велика німецька вівчарка^[60], а справа — велетенська вівця; після цього одразу ж почалася інша реклама: по екрану повільно й нечутно рухався човен. На його білому вітрилі я розгледів невелику чорну емблему. Навіть не приглядаючись до неї пильніше, я вже знав, що там було зображено. Будівничі човна розмістили на вітрилі знак риби.

Пастух, вівці, а тоді риба, зіставлені так само, як і слова КОРОЛЬ ФЕЛІКС. Навіть не знаю, що сказати. Мені бракує для цього віри Кевіна й божевілля Товстуна. Чи й справді я свідомо сприйняв два короткі повідомлення, які ВАЛІС швидко відправив одне за одним і які мали вплинути на нас підсвідомо, власне, одне повідомлення, яке сповіщало нас, що час настав? Правду кажучи, не знаю, що мені й думати. Можливо, мені й не потрібно ні про що думати чи мати віру,

або бути божевільним; можливо, все, що мені треба зробити, — все що від мене вимагається, — це чекати. Чекати та бути наготові.

Я чекав, і одного дня мені зателефонував Конолюб-Товстун. Він дзвонив із Токіо. У його голосі вчувались бадьорість, радісне збудження та надмір енергії. Також його, схоже, трохи потішило те, що мене здивував його дзвінок.

— Мікронезія,— сказав він.

— Що? — запитав я, гадаючи, що він знову почав розмовляти грецьким койне. Тоді я зрозумів, що він має на увазі групу невеликих островів у Тихому океані. — Ах, так,— мовив я.— Ти там побував. На Каролінських та Маршаллових островах.

— Ще не побував. Тільки планую, — сказав Товстун. — Голос штучного інтелекту, який звучить у моїй голові... Він сказав мені, що шукати варто на островах Мікронезії.

— Хіба вони не крихітні? — запитав я.

— Саме тому їх так і назвали, — розсміявся він.

— Скільки їх там? — запитав я, гадаючи, що їх десять чи двадцять.

— Більше двох тисяч.

— Більше двох тисяч! — мене охопив розпач.— Пошуки можуть тривати цілу вічність. Невже цей голос штучного інтелекту не може сказати конкретніше?

— Сподіваюся, він так і зробить. Можливо, на Гуамі. Я планую полетіти на Гуам і розпочати там. Поки шукатиму, побачу багато з тих місць, де відбувалася Друга світова.

— Цікаво, що цей голос штучного інтелекту знову почав використовувати грецькі слова,— сказав я.

— *Mikros* означає «маленькі»,— мовив Товстун,— *nesoi* — «острови». Можливо, ти маєш рацію; можливо, все це й справді пояснюється його схильністю вживати давньогрецьку. Але варто спробувати.

— Ти ж знаєш, що сказав би Кевін, — мовив я. — Про простих, неіснуючих дівчат-аборигенок на тих двох тисячах островів.

— Це я сам перевірю, — сказав Товстун.

Він закінчив розмову, і я поклав слухавку, відчуваючи полегшення; було приємно з ним порозмовляти й пересвідчитися, що він у бадьорому настрої.

Цими днями мене не полишає відчуття праведності в людях. Не знаю, звідки воно у мене взялося, — хіба що його спричинив телефонний дзвінок Товстуна,— але я його відчуваю. Зараз знову березень. Я запитую себе, чи Товстун переживає ще один зі своїх візіонерських досвідів? Можливо, промінь рожевого світла повернувся і знову спрямовує на нього нову та значно об'ємнішу інформацію? Чи допомагає вона йому звузити пошуки?

Його перший містичний досвід трапився в березні, у день весняного рівнодення або ж *vernal equinox*. *Vernal*, звісно ж, означає «весняний». А *equinox* позначає момент, коли центр сонця перебуває над екватором, тому день і ніч усюди тривають однакову кількість часу. Тож Конолюб-Товстун зустрівся з Богом, Зеброю, ВАЛІСОМ, або ж зі своєю власною безсмертною самістю, у перший день року, коли світлий період довший за період темряви. Також, на думку деяких учених, саме цього дня насправді народився Христос.

Всівшись у вітальні, я дивився телевизор і чекав на нове повідомлення, я, один із членів крихітного «Товариства Ріпідон», яке для мене й досі існувало. Як і мініатюрний супутник у фільмі «Валіс», мікроформу якого переїхало таксі, так немов він був порожньою бляшанкою з-під пива, що покотилася в каналізацію, символи божественного спершу проявляються в нашому світі на рівні непотребу. Чи принаймні я так собі казав. Ця думка належить Кевіну. Божественне втручається тоді, коли його найменше очікують.

— Шукай там, де найменше очікуєш його знайти, — якось сказав Кевін Товстунові.

Однак як це зробити? Це суперечність.

Одного дня мені наснилося, що в мене є невелика хатина прямо на березі водойми, цього разу океану. Вода простягалася вдалечінь, скільки сягало око. Сама хатина не була схожа на жодну, яку я будь-коли справді бачив; вона більше нагадувала одну з тих халуп, які я бачив у фільмах про острови південної частини Тихого океану. Коли я прокинувся, у моїй свідомості зринула чітка думка:

Гірлянди з квітів, співи та танці, й урочисте декламування міфів, переказів та поезії.

Пізніше я пригадав, де саме прочитав ці слова. У статті про мікронезійські культури в енциклопедії «Британніка». Голос звернувся

до мене, щоб нагадати про місце, куди у своїх пошуках подався Конолюб-Товстун.

Мої ж пошуки змушували мене лишатися вдома. Я сидів у вітальні перед телевизором. Сидів, чекав і дивився. Я зберігав пильність. Як нам і було наказано багато років тому. Я й далі виконував свою місію.

Додаток

Трактат:

Cryptica Scriptura

1. Існує один Розум; але під ним протистоять один одному два принципи.

2. Розум впускає спершу світло, а тоді темряву; у взаємодії; так створюється час. У кінці Розум проголошує переможцем світло; час припиняється, і Розум стає цілісним.

3. Він робить так, щоб речі виглядали інакше, аби здавалося, ніби минув час.

4. Перед Розумом матерія пластична.

5. Одного за одним він витягує нас зі світу.

6. Імперія ніколи не закінчилася.

7. Головний Аполлон незабаром повернеться. Свята Софія народиться знову; раніше вона була неприйнятною. Будда в парку Сіддхартха спить (але невдовзі прокинеться). Час, на який ти чекав, прийшов.

8. Верхній світ наділений пленарною^[61] владою.

9. Він жив давно, але він і досі живий.

10. Аполлоній Тіанський, пишучи до Гермеса Трисмегіста, сказав: «Те, що зверху, є тим, що знизу». Цим він хотів повідомити нам, що наш всесвіт — це голограма, однак йому бракувало відповідного терміна.

11. Ось у чому полягала велика таємниця, що була відома Аполлонію Тіанському, Павлу з Тарса, Симону Волхву, Асклепію, Парацельсу, Беме та Бруно: ми рухаємося назад у часі. Всесвіт насправді стискається до унітарної сутності, яка себе виповнює. А ми бачимо цей розпад і хаос навспак, і нам видається, ніби вони збільшуються. Ці цілителі навчилися рухатися вперед у часі, що для нас є ретроградним.

12. Стародавні греки знали Безсмертного під іменем Діоніс; євреї називали його Іллею; християни ж — Ісусом. Коли людське тіло, у якому він перебуває, вмирає, він переходить в інше, тому його не можуть убити або спіймати. Ось чому Ісус на хресті сказав: *Eli, Eli, lama saba-chthani*, на що деякі з присутніх там відповіли, як і належить: «Чоловік звертається до Іллі». Ілля залишив його і він помер на самоті.

13. Паскаль сказав: «Вся історія — це одна безсмертна людина, яка повсякчас навчається». Це той Безсмертний, якому ми поклоняємося, не знаючи його імені. «Він жив дуже давно, але він і досі живий» та «Головний Аполлон незабаром повернеться». Ім'я змінюється.

14. Всесвіт — це інформація, і ми нерухомі в ній, не тривимірні та не в просторі або часі. Інформацію, яку нам постачають, ми перетворюємо на феноменальний світ.

15. Сивіла кумська захищала Римську республіку і вчасно виголошувала свої застереження. У першому столітті н.е. вона передбачила вбивство двох братів Кеннеді, Мартіна Лютера Кінга та єпископа Пайка. У цих чотирьох замордованих чоловіках вона бачила два спільних знаменники: вони рішуче захищали свободи Республіки; також кожен із них був релігійним лідером. За це їх і вбили. Республіка знову перетворилася на імперію на чолі з цезарем. «Імперія ніколи не закінчилася».

16. У березні 1974 року Сивіла сказала: «Змовників викрито і буде притягнуто до відповідальності». Вона побачила їх третім оком, або ж анджа, Оком Шиви, яке дарує внутрішню прозорливість, однак, коли

спрямоване назовні, то вистрілює посушливим жаром. У 1974 році було відновлено справедливість, яку обіцяла Сивіла.

17. Гностики вірили, що існує дві темпоральні епохи: перша, або ж сучасна, що є лихою, та друга, або майбутня, яка є благодатною. Перша епоха була Віком Заліза. Її уособлює Чорна Залізна В'язниця. Вона завершилася в серпні 1974 року, і на її місці постав Вік Золота, уособленням якого є Пальмовий сад.

18. Реальний час зник у 70 році н.е. з падінням Єрусалимського храму. Він знову розпочався в 1974 році. Період між цими двома датами був бездоганною фальшивою інтерполяцією, що мавпувала Творіння Розуму. «Імперія ніколи не закінчилася», але в 1974 році було відправлено зашифроване послання як сигнал про те, що Епоха Заліза закінчилася; це зашифроване послання складалося з двох слів: КОРОЛЬ ФЕЛІКС, тобто Щасливий (або Праведний) Король.

19. Зашифроване послання з двох слів КОРОЛЬ ФЕЛІКС призначалося не для людей, а для нащадків Ехнатона, триокої раси, яка й далі таємно живе поряд із нами.

20. Аліхімікам-герметикам було відомо про таємну расу триоких прибульців-загарбників, однак, попри всі свої зусилля, вони так і не змогли встановити з ними контакт, саме тому їхні намагання допомогти Фрідріху V, курфюрсту Пфальцському, королю Богемії, зазнали невдачі. «Імперія ніколи не закінчилася».

21. Розенкрейцери писали: *Ex Deo nascimur, in Jesu mortimur, per spiritum sanctu reviviscimus*, тобто «З Бога народжуємося, в Ісусі вмираємо, а через Святого Духа воскреснемо». Це вказує на те, що вони відшукали втрачену формулу безсмертя, яку зруйнувала Імперія. «Імперія ніколи не закінчилася».

22. Я називаю Безсмертного *плазматом*, оскільки він є формою енергії; це жива інформація. Вона відтворює себе — не через інформацію або в інформації — а як інформація.

23. Плазмата може поєднатися з людиною, утворивши те, що я називаю *гомоплазматою*. У цьому процесі плазма-та назавжди анексує смертну людину. Нам цей процес відомий як «народження зверху» або ж «народження від Духу». Його започаткував Христос, однак Імперія знищила усіх гомоплазмат ще до того, як вони змогли відтворитися.

24. Плазмата спочивала в поснулій зародковій формі в похованому під землею сховищі кодексів у Ченобоскіоні аж до 1945 року н.е. Саме це мав на увазі Ісус, коли говорив про «гірчичне зерно», яке, як він сказав, «виросте й перетвориться на достатньо велике дерево, так що птаство небесне зможе кублитися у віттях його». Він передбачив не лише свою смерть, а й смерть усіх гомоплазмат. Він передбачив те, що кодекси будуть знайдені, що їх прочитають і що плазмата знову шукатиме людські тіла, з якими зможе поєднатися і в яких буде жити; однак він також передбачив відсутність плазмати впродовж майже двох тисяч років.

25. Як жива інформація плазмата рухається оптичним нервом людини до шишкоподібного тіла. Вона використовує людський мозок як жіноче тіло, у якому зможе відтворитися й набути активної форми. Алхіміки-герметики теоретично знали про це зі стародавніх текстів, однак не могли відтворити цей процес, оскільки їм не вдавалося відшукати поснулу сховану під землею плазмату. Бруно підозрював, що плазмату знищила Імперія; за те, що він на це натякнув, його спалили на вогнищі. «Імперія ніколи не закінчилася».

26. Потрібно усвідомлювати, що коли всіх гомоплазмат було вбито в 70 році н.е., реальний час припинився; ще важливіше усвідомлювати, що тепер плазмата повернулася й створює нових гомоплазмат, за допомогою яких вона зруйнувала Імперію й знову запустила реальний час. Ми називаємо плазмату «Святим Духом», саме тому розенкрейцери писали: *Per spiritum sanctum reviviscimus*.

27. Якщо видалити століття фальшивого часу, то справжня дата буде не 1978 рік н.е., а 103 рік н.е. Саме тому в Новому Завіті сказано, що Царство Духа настане до того, як «деякі, що сьогодні живі, помруть». Відтак ми живемо в апостольський час.

28. *Dico per spiritum sanctum: sum homoplásmate. Haec veritas est. Mihi crede et mecum in aeternitate vive*^[62].

29. Наше падіння відбулося не через моральну хибу; воно відбулося через хибу інтелектуальну: через те, що ми сприймали феноменальний світ за реальний. Відтак ми морально невинні. Саме Імперія у її різноманітних замаскованих формах каже нам, що ми згрішили. «Імперія ніколи не закінчилася».

30. Феноменального світу не існує; це іпостась інформації, що обробляється Розумом.

31. Ми гіпостезуємо інформацію як об'єкти. Переупорядкування об'єктів є зміною у вмісті інформації; повідомлення змінилося. Це мова, але ми вже втратили здатність її розуміти. Ми самі частина цієї мови; зміни в нас є змінами у вмісті інформації. Ми самі багаті на інформацію; інформація входить у нас, обробляється, а тоді ми знову проектуємо її назовні, однак уже в зміненій формі. Ми не усвідомлюємо, що робимо це, хоча це, власне, все, що ми робимо.

32. Змінна інформація, яку ми сприймаємо як Світ, є наративом, що розгортається. Він оповідає про смерть жінки. Ця жінка, яка померла багато років тому, була однією з первісних близнюків. Вона була однією з половин божественної сизигії. Мета наративу в тому, щоб згадувати про неї і її смерть. Розум не хоче про неї забути. Відтак мислення Мозку складається з ненастанної фіксації її існування, тож якщо його прочитати, то можна зрозуміти в такий спосіб. Уся інформація, яку обробляє Мозок,— що ми сприймаємо як упорядкування й переупорядкування фізичних об'єктів,— є спробою такого її збереження; каміння, велике й мале, а також патички й амеби є її слідами. Запис про її існування й відхід з цього світу впорядкований стражденним Розумом, який тепер лишився на самоті, як найбазовіший рівень реальності.

33. Самотність і біль враженого відчуттям втрати Розуму відчуває кожен складник всесвіту. Усі його складники живі. Відтак давньогрецькі мислителі були гілозоїстами.

34. Давньогрецькі мислителі розуміли природу цього панпсихізму, однак вони не могли збагнути те, що він їм казав. У якийсь первісний час ми втратили здатність розуміти мову Розуму; перекази про це падіння прийшли до нас у формі, що була ретельно відредагована. Під «відредагована» я маю на увазі фальсифікована. Ми страждаємо через важку втрату Розуму, але помилково сприймаємо це як почуття провини.

35. Розум говорить не до нас, а за допомогою нас. Його розповідь проходить крізь нас, і його смуток сповнює нас ірраціональним. Як збагнув ще Платон, Світова Душа пронизана чимось ірраціональним.

36. Підсумуємо: ми сприймаємо думки мозку як упорядкування та переупорядкування — зміни — у фізичному всесвіті; однак насправді йдеться про інформацію та обробку інформації, яку ми субстанціалізуємо. Ми бачимо його думки не просто як об'єкти, а як рух або ж, точніше, як розміщення об'єктів: як вони поєднуються один із одним. Однак ми не можемо збагнути візерунок цього упорядкування; ми не можемо видобути інформацію, яка є в ньому, тобто збагнути його як інформацію, яка є тим, чим вона є. Поєднання та перепоєднання об'єктів Мозком є насправді мовою, але не такою мовою, як наша (оскільки вона звертається до себе, а не до когось чи чогось поза межами себе).

37. Ми мали б бути здатними чути цю інформацію, чи радше розповідь, як безсторонній голос всередині нас. Але щось пішло не так. Усе творіння є мовою й нічим іншим, як мовою, яку з якоїсь незбагненої причини ми не можемо прочитати ззовні або розчути всередині. Тому я й кажу, що ми стали ідіотами. З нашим розумом щось трапилося. Ось моя логіка: упорядкування частин Мозку є мовою. Ми — частина Мозку, отже, ми — мова. Чому ж тоді ми про це не знаємо? Ми не знаємо навіть того, чим ми є, не кажучи вже про те, чим є зовнішня реальність, до якої ми належимо. Слово «ідіот» етимологічно пов'язане зі словом «приватний». Ми всі стали приватними й більше не поділяємо спільну думку Мозку, окрім як на підсвідомому рівні. Відтак наше справжнє життя та мета існування відбуваються й містяться за порогом свідомості.

38. Від втрат та скорботи Розум схибнувся. Відтак ми як частина всесвіту, Мозку, також частково схиблені.

39. Розум створив із себе лікаря, щоб зцілити себе. Ця субформа Макро-Розуму не схибнута; вона рухається Розумом як фагоцит рухається системою кровообігу тварини, поступово зцілюючи схибнутість Розуму відділ за відділом. Ми знаємо, що вона прибула сюди; вона відома нам як Асклепій у греків, ессени у євреїв, секта терапевтів у єгиптян та Ісус у християн.

40. «Народитися знову», або «народитися зверху», чи «народитися від Духа» означає зцілитися; іншими словами, відновитися, відновити здоровий глузд. Саме тому в Новому Завіті сказано, що Ісус виганяє злих духів. Він відновлює здатності, які ми втратили. Про наш теперішній стан занепалості Кальвін сказав: «(Людину) водночас позбавили тих надприродних дарів, які були дані їй в надії на вічне спасіння. Відтак її було вигнано з Царства Божого в такий спосіб, що усі відчуття, які стосуються щасливого життя душі, були також у ній пригнічені, аж поки вона не отримає їх знову через милість Божу... Усі ці речі, які відновлює Христос, вважаються випадковими та надприродними; звідси ми робимо висновок, що їх було втрачено. Скажемо ще раз: здоровий глузд і праведність серця було також знищено; а це є псуванням природних дарів. Бо хоч ми й зберегли якусь частину розуміння та розсудливості разом із волею, однак не можемо сказати, що наш розум бездоганний і повністю ясний. Здатність мислити... що є природним даром, неможливо знищити повністю, її можна лише частково пошкодити...» Я ж кажу: «Імперія ніколи не закінчилася».

41. Імперія є установленням, кодифікацією схибленості; вона божевільна та нав'язує нам своє божевілля з допомогою насильства, оскільки її природа насильницька.

42. Боротися з Імперією означає заразитися її схибленістю. Це парадокс; хто б не переміг якийсь сегмент Імперії, сам стає Імперією; вона поширюється немов вірус, нав'язуючи свою форму своїм ворогам. У такий спосіб вона стає своїми ворогами.

43. Імперії протистоїть жива інформація, плазмата або ж лікар, яких ми знаємо під іменами Святого Духа чи безтілесного Христа. Це і є два принципи: темрява (Імперія) та світло (плазмата). У кінці Розум віддасть перемогу другому. Кожен із нас помре або ж врятується відповідно до того, на чиєму він боці і кого підтримує своїми зусиллями. Кожен із нас містить частку обох. Врешті-решт один або інший компонент здобуде перемогу в кожній людині. Заратустра знав це, оскільки йому про це повідомив Мудрий Розум. Він був першим спасителем. Загалом їх було чотири. Однак незабаром народиться п'ятий, який різнитиметься від усіх інших: він царюватиме й судитиме нас.

44. Оскільки всесвіт насправді складається з інформації, то можна сказати, що нас рятує інформація. Це той рятівний *gnosis*, який шукали гностики. Не існує іншого шляху до спасіння. Однак цю інформацію — або, точніше, здатність сприймати та розуміти інформацію, всесвіт як інформацію, — може удоступнити нам лише Святий Дух. Ми не можемо віднайти її самотужки. Тому й сказано, що ми будемо врятовані завдяки милості Бога, а не завдяки добрим діянням, що все спасіння належить Христу, який, як я стверджую, є лікарем.

45. Побачивши Христа у своїй візії, я правильно сказав йому: «Нам потрібна медична допомога». У цій візії був божевільний творець, який знищував те, що створив, без будь-якої на те причини; тобто ірраціонально. Це схиблена частина в Розумі; Христос є нашою єдиною надією, оскільки тепер ми вже не можемо звернутися до Асклепія. Асклепій прийшов до Христа й воскресив мертвого; за цей вчинок Зевс наказав Циклопу вбити його блискавкою. Христа також вбили за те, що він зробив, за воскресіння мертвого. Ілля повернув хлопчика до життя й незабаром після цього зник у вихорі. «Імперія ніколи не закінчилася».

46. Лікар приходив до нас кілька разів і під кількома різними іменами. Але ми й досі не зцілилися. Імперія вистежила й позбулася його. Цього разу він уб'є Імперію за допомогою фагоцитозу.

47. КОСМОЛОГІЯ ДВОХ ДЖЕРЕЛ: Єдиний заразом був та не-був і прагнув відділити не-був від був. Тож він сотворив диплоїдний мішок, який, немов шкаралупа яйця, містив пару близнюків, кожен з яких був андрогіном, що вертілися в протилежних напрямках (Інь та Ян таоїзму, де Єдиний був Тао). План Єдиного полягав у тому, що обоє близнюків пробудяться до буття (бувності) одночасно; однак, заохочений бажанням бути (яке Єдиний початково вклав в обох близнюків), той близнюк, що крутився проти годинникової стрілки, прорвався крізь мішок і вийшов з нього передчасно; тобто до того, як минув повний термін. Це був темний, або ж Інь-близнюк. Саме тому він був дефектним. Коли минув повний термін, з мішка вийшов і мудріший близнюк. Кожен близнюк сформував унітарну ентелехію, єдиний живий організм, що складався з *психо* та *соми*, і вони й далі вертілися в протилежних напрямках. Близнюк, який визрівав повний термін, що його називають Форма I Парменіда, правильно проходив усі етапи розвитку, тоді як передчасно народжений близнюк, якого називають Форма II, зачахав.

Наступний крок у плані Єдиного передбачав, що ці Двоє завдяки їхній діалектичній взаємодії перетворяться на Багатьох. З себе як із гіпервсесвітів вони проектували схожий на голограму інтерфейс, який і є тим плюриформним всесвітом, що його населяють такі істоти, як ми. За задумом обидва цих джерела мали перемежовуватися між собою рівною мірою, щоб підтримувати існування нашого всесвіту, однак Форма II і далі чахла, впадаючи у хворобу, божевілля та хаос. Саме ці аспекти вона й проектувала в наш всесвіт.

Мета Єдиного полягала в тому, щоб наш голограматичний всесвіт слугував навчальним інструментом, за допомогою якого розвивалася б ціла низка нових життів, аж поки вони врешті не ставали б ізоморфними з Єдиним. Однак стан дедалі більшого занепаду гіпервсесвіту II вніс фактори дисфункціональності, які пошкодили наш голограматичний всесвіт. Це джерело ентропії, незаслуженого страждання, хаосу та смерті, а також Імперії, Чорної Залізної В'язниці; по суті, будь-якого підриву правильного здоров'я та розвитку живих форм у межах голограматичного всесвіту. Його здатність навчати також була суттєво пошкоджена, адже багатим на інформацію був лише сигнал із гіпервсесвіту I; а той, що виходив з форми II, перетворився на шум.

У намаганні його зцілити, психо гіпервсесвіту I відправила мікроформу себе в гіпервсесвіт II. Ця мікроформа проявилася в нашому голограматичному всесвіті як Ісус Христос. Втім, через свою схибленість гіпервсесвіт II одразу ж взявся піддавати тортурам, принижувати та відкидати мікроформу цілющої психо свого здорового близнюка і врешті вбив її. Після цього гіпервсесвіт II продовжив свій занепад, розпадаючись на сліпі, механістичні, позбавлені мети причинно-наслідкові процеси. Тоді завданням Христа (точніше Святого Духа) стало або врятувати живі форми голограматичного всесвіту, або ж зробити так, щоб унеможливити будь-який вплив на них, що йшов від форми II. Підходячи до цього завдання з надзвичайною обережністю, він приготувався вбити свою схиблену близнючку, оскільки її неможливо зцілити; тобто вона не дозволить, щоб її зцілили, адже не розуміє, що вона хвора. Ця хвороба й божевілля пронизують нас і перетворюють нас на ідіотів, що живуть у своїх приватних, нереальних світах. Початковий план Єдиного тепер можливо реалізувати, лише поділивши гіпервсесвіт I на два здорових гіпервсесвіти, що перетворить голограматичний всесвіт на успішну машину для навчання, якою він і мав бути. Ми сприйматимемо це як «Царство Боже».

У межах часу гіпервсесвіт II залишається живим: «Імперія ніколи не закінчилася». Однак у вічності, де й існують гіпервсесвіти, її вбив, не маючи іншого вибору, здоровий близнюк, тобто гіпервсесвіт I, який бореться за нас. Єдиний оплакує цю смерть, адже Єдиний любив обох близнюків; саме тому інформація Розуму складається з трагічної оповіді про смерть жінки, й напівтони цієї оповіді викликають тугу та біль в усіх істот голограматичного всесвіту, хоч вони й не розуміють, чому так відбувається. Ця скорбота зникне, коли здоровий близнюк розділиться надвоє й настане «Царство Боже». Процес цієї трансформації — перехід у часі від Епохи Заліза до Епохи Золота — відбувається прямо зараз; у вічності ж він уже завершився.

48. ПРО НАШУ ПРИРОДУ. Слушно сказати: здається, ми катушки пам'яті (носії ДНК, які здатні переживати різноманітний досвід) у подібній до комп'ютера мислячій системі, яка, попри те, що ми коректно записали й зберігали інформацію про пережитий досвід тисячі років, до того ж кожен із нас володіє трохи інакшим набором

даних, аніж будь-яка інша форма життя, є збоєм у функціонуванні — невдачею у відтворенні пам'яті. Саме в цьому полягає проблема нашої особливої підсхеми. «Спасіння» за допомогою *gnosis* — точніше анамнезу (втрати амнезії),— хоч воно й індивідуально важливе для кожного з нас, — це квантовий стрибок у сприйнятті, ідентичності, пізнанні, розуміння, сприйнятті світу та себе, включно із безсмертям — однак має ще більше та далекосяжніше значення для всієї системи, оскільки ці спогади є даними, яких вона потребує і які мають для неї неабияку цінність, цінність для її загального функціонування.

Відтак вона перебуває в процесі самовідновлення, який включає: відбудовування нашої підсхеми за допомогою лінейних та ортогональних часових змін, а також повсякчасне сигналізування нам, яке має на меті стимулювати заблоковані бази даних пам'яті всередині нас, щоб у такий спосіб надіслати, а отже, й отримати те, що там міститься.

Таким чином зовнішня інформація, або *gnosis*, складається з диінгібіторних інструкцій, основна частина вмісту яких є, власне, внутрішньою щодо нас — тобто уже наявною (вперше це зауважив Платон; *viz.*: те, що навчання є формою пригадування).

Стародавні народи володіли техніками (таїнствами та ритуалами), що застосовувались переважно в греко-романських містичних релігіях, включно з раннім християнством, щоб викликати надсилання та отримання інформації, здебільшого з розумінням її ретроактивної цінності для індивідів; натомість гностики бачили онтологічну цінність у тому, що вони називали Саме Божество, у тотальній сутності.

48. Існує два світи, верхній та нижній. Верхній, який походить від гіпервсесвіту I або Ян, Форма I Парменіда, сприйнятливий та цілеспрямований. Нижній світ, або ж Ін, Форма II Парменіда, — механічний: ним рухає сліпа та дієва причина, він детерміністський і позбавлений інтелекту, оскільки походить від мертвого джерела. У стародавні часи це називали «астральним детермінізмом». Великою мірою нас спіймано в пастку нижнього світу, однак завдяки таїнствам, за допомогою плазмати, нас врятовано. Допоки астральний детермінізм не поборено, ми його навіть не помічаємо, настільки сильно введені в оману. «Імперія ніколи не закінчилася».

49. Здоровий близнюк, гіпервсесвіт I, називається Номмо^[63]. Хворий близнюк, або ж гіпервсесвіт II, називається Юругу. Ці імена відомі племені догонів у західному Судані в Африці.

50. Предковічне джерело усіх наших релігій міститься в прародителях племені догонів, які отримали свою космогонію та космологію безпосередньо від триоких прибульців-загарбників, що відвідували нас дуже давно. Триокі прибульці були німими, глухими й володіли телепатичними здібностями. Вони не могли дихати нашою атмосферою, мали продовгуваті деформовані черепи на кшталт того, який був в Ехнатона, і походили з планети в зоряній системі Сіріус. Хоча вони й не мали рук (а мали натомість клішні, як у крабів), вони були великими будівельниками. Вони таємно вплинули на нашу історію, щоб забезпечити їй плідний кінець.

51. Ехнатон написав:

*...Коли маленьке пташеня щебече у яйці,
Ти даєш йому там подих, щоб
зберегти його життя.
Коли ти виростив його настільки,
Що воно готове вилупитися з яйця,
Воно виходить із яйця,
Щоб щебетати скільки є сил.
Коли воно вибирається звідти,
То починає ходити на своїх двох ногах.
Які різноманітні твої творіння!
Вони сховані від наших очей,
О єдиний боже, якому ніхто не може
дорівнятися за силою.
Ти створив землю за покликом серця свого,
Коли ти був сам:
Людей, усю худобу, велику й малу,
Усе, що ходить на своїх ногах;
Усе, що в височині,
Що літає, розставивши крила.
Ти у моєму серці,
Немає нікого іншого, хто б знав тебе
Окрім твого сина Ехнатона.
Ти наділив його мудрістю
У своїх задумах та в своїй силі.
Світ у твоїх руках...*

52. Нашим світом і досі приховано править таємна раса що походить від Ехнатона, і його знання є самою інформацією Макро-Розуму.

*Уся худоба спочиває на своїх пасовищах,
Дерева та рослини пишно розростаються,
Над болотами тріпочуть крилами птахи,
Їхні крила зведені вгору у поклонінні тобі.
Усі вівці витанцьовують на своїх ногах,
Усі істоти з крилами літають,
Вони живуть, коли ти осяяв їх своїм світлом.*

Від Ехнатона це знання перейшло до Мойсея, від Мойсея до Іллі, Безсмертної людини, яка стала Христом. Однак під усіма цими іменами є тільки одна Безсмертна Людина, і ця людина — ми.

ВИДАННЯ
ВИЙШЛО ДРУКОМ
ЗА ПІДТРИМКИ

Остапа Герелея
та Віталія Гомонова

Про автора

Філіп Кіндред Дік (англ. *Philip Kindred Dick*) — відомий американський письменник-фантаст.

Народився 16 грудня 1928 року в Чикаго, Іллінойс, однак невдовзі родина Діків перебралася в район затоки Сан-Франциско. Коли батька хлопчика перевели на посаду в штат Невада, матір відмовилася переїжджати разом із ним, і батьки розлучилися. З того часу Філіп Дік зростав у неповній родині. Ще один трагічний епізод його дитинства — смерть сестри-близнючки Джейн, яка померла у півторамісячному віці. До кінця свого життя письменник так і не зумів оговтатись від цієї втрати, хоч знав про неї лише з розповідей матері. Деякі дослідники творчості Філіпа Діка вважають, що саме ця травма зумовила неодноразову появу в його творах мотиву «фантомного близнюка».

Після закінчення школи майбутній письменник вступив до Каліфорнійського університету в Берклі, однак, провчившись там усього один семестр, вирішив кинути навчання і певний час працював у магазині, що продавав вінілові платівки. Філіп Дік був кілька разів одружений, переважно невдало. Щоб підсилити творчі імпульси та

погамувати гостроту психічних розладів, які дошкуляли йому дедалі більше, став вживати синтетичні наркотичні препарати. Тож періоди плідної праці часто чергувалися у нього з періодами депресії і нападами параної. Майже все своє життя письменник провів у Каліфорнії, де й помер 2 березня 1982 року.

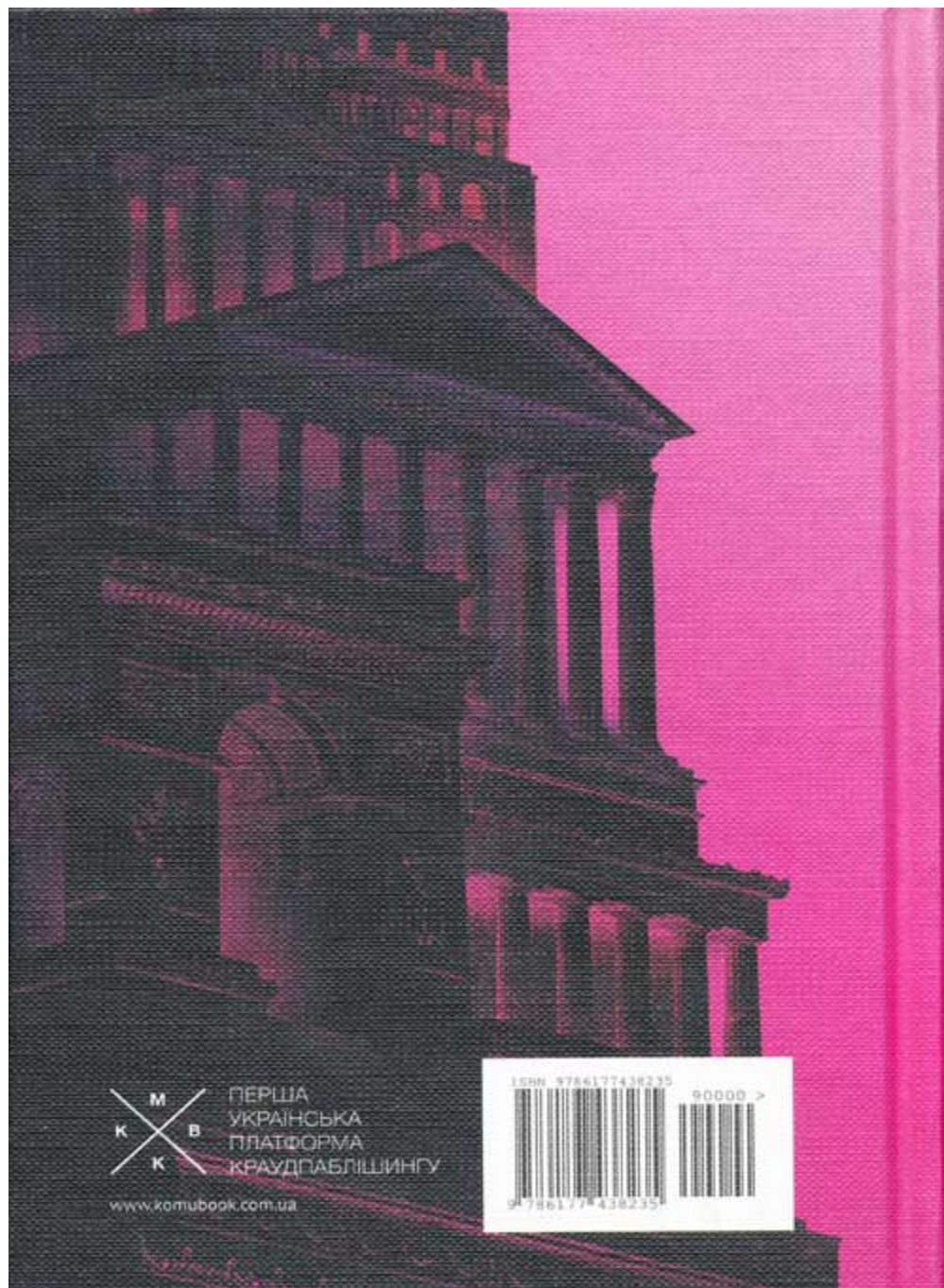
У жанрі наукової фантастики Філіп Дік дебютував на початку 1950-х. У 1955 році було опубліковано його перший роман «Сонячна лотерея». 1950-ті та ранні 1960-ті були дуже продуктивним періодом у творчості письменника. У 1963 році він отримав найвищу нагороду у світі наукової фантастики — премію «Г'юго» за роман «Людина у високому замку». За наступні півтора десятиліття написав більшість своїх найвідоміших творів.

У своїх текстах за фасадом розважальних науково-фантастичних сюжетів Філіп Дік досліджував складні філософські та метафізичні теми, що й принесло йому славу серйозного романіста. Дія його творів часто відбувається у похмурих техногенних світах майбутнього, де панують корпорації-монополісти та авторитарні режими. Також для цього автора характерне зацікавлення штучним інтелектом, зміненими станами свідомості та симбіозом між людиною і машиною. У більш пізніх роботах письменника («Валіс», «Божественне вторгнення», «Трансміграція Тімоті Арчера») чітко відобразився його інтерес до метафізики та теології.

Філіп Дік часто моделював персонажів та сюжети своїх текстів з власного досвіду, досліджуючи природу наркоманії, параної, шизофренії та трансцендентних практик.

До найвідоміших творів Філіпа Діка належать «Звихнутий час» (1959), «Людина у високому замку» (1962), «Чи мріють андроїди про електричних овець?» (1968), «Убік» (1969), «Затьмарення» (1977) та деякі інші. Кілька реалістичних романів, які Дік створив ще на початку своєї кар'єри, були опубліковані лише після його смерті й отримали схвальні відгуки критиків. Багато творів Філіпа Діка було екранізовано. Його роман «Чи мріють андроїди про електричних овець?» став літературною основою культового фільму режисера Рідлі Скотта «Той, що біжить по лезу» (1982), а за антиутопією «Людина у високому замку» кінокомпанія *Amazon Studios* зняла однойменний телесеріал. Загалом творчий доробок Філіпа Діка налічує більш ніж 30 романів і 110 оповідань.

Завдяки зусиллям спільноти небайдужих читачів та платформи краудпаблішнгу «Комубук» українською мовою вже опубліковано шість романів Філіпа Діка: «Затьмарення» (2016), «Чи мріють андроїди про електричних овець?» (2016), «Людина у високому замку» (2017), «Убік» (2018), «Лийтеся, сльози, сказав полісмен» (2019) та «Валіс» (2020).

Примітки

1

Неосяжна активна жива розумна система (*англ.*).

2

Негентронія — термін, що позначає протилежність ентропії, тобто міру впорядкованості й організованості системи.

3

Workingman's Dead (*англ.*, «Мертвяк робітника») — п'ятий студійний альбом американського рок-гурту *The Grateful Dead* (досл.: «Вдячні мерці»).

4

Тобто в останню мить. У християнській традиції цей вислів відсилає до «Притчі про робітників у винограднику», описаної в Євангелії від Матвія 20:1-16.

5

Фраунгоферові лінії — лінії поглинання, видимі на фоні неперервного спектра сонця та зір. Названі на честь німецького фізика Йозефа фон Фраунгофера, який відкрив і описав їх у 1814 році.

6

Принцип наукової ощадливості, або лезо Оккама — принцип логіки, який приписують середньовічному філософу-схоласту Вільяму з Оккама. Цей принцип стверджує, що не треба робити більше припущень, ніж мінімально потрібно.

7

Ая-Софія, англ. Nadia Sophia (від. грец. Αγία Σοφία) — буквально означає «свята мудрість».

8

Moron — застарілий медичний термін на позначення людини із затримкою розумового розвитку.

9

Тут і нижче цитата з ораторії Георга Фрідріха Генделя «Їфтах» (0751).

10

Seraphim Records — дешева лінійка платівок компанії *Angel Records*, що випускалася в 1960-х — 1980-х роках.

11

Джерело Q (з нім. *Quelle* — «джерело») — гіпотетична збірка висловлювань Христа, яку використовували автори Євангелій.

12

Синоптичні Євангелія — три перші книги Нового Завіту, написані синоптиками (Євангелії від Матвія, Марка і Луки). За своїм змістом синоптичні Євангелія багато в чому перегукуються. Четверте Євангеліє від Івана відрізняється за стилем і змістом від синоптичних.

13

БОГ — *НІДЕ*, БОГ ЗАРАЗ ТУТ — неперекладна гра слів, яка виникає внаслідок різного поділу фрази на слова.

14

Генрі Вон (англ. *Henry Vaughan*; 1621-1695) — валлійський метафізичний поет, який писав англійською мовою. Сьогодні переважно знаний завдяки збірці релігійної поезії *Silex Scintillans*, що була опублікована 1650 року (друга частина — у 1655 році).

15

Джордж Герберт (англ. *George Herbert*; 1593-1633) — поет, оратор та священник валлійського походження. Творчість Герберта пов'язують зі школою метафізичної поезії.

16

Євангеліє від Матвія 10:29: «Хіба не продають двох горобців за одну дрібну монету? Однак жоден з них не впаде на землю без відома вашого Батька». *Пер. І. Огієнка.*

17

Plato's Cosmology. The Timaeus of Plato, Library of Liberal Arts, New York, 1937.— Прим, автора.

18

Пороксизмальна атріальна тахікардія — різновид серцевої аритмії.

19

Популярний напр. ХІХ — поч. ХХ століття засіб від «невротичних розладів», що виготовлявся компанією *Miles Laboratories*.

20

У деяких християнських доктринах історичний період між Другим пришествям Спасителя та остаточним завершенням історії. Це час миру, любові та всезагального братерства.

21

Watchtower (англ.) — релігійний журнал, що видається та поширюється Свідками Єгови з 1879 року. В Україні відомий під назвою «Вартова башта».

22

Також відомий як Ангельський пил, — *Прим, автора.*

23

Дещо перефразована цитата з Євангелія від Матвія 13:31-32: «Царство Небесне подібне до зерна гірчичного, що взяв чоловік і посіяв на полі своїм. Воно найдрібніше з увсього насіння, але, коли виросте, більше воно за зілля, і стає деревом, так що птаство небесне злітається, і кублиться в віттях його». *Пер. І. Огієнка.*

24

В перекладі Івана Огієнка: «Улюблені, — ми тепер Божі діти, але ще не виявилось, що ми будемо. Та знаємо, що, коли з'явиться, то будем подібні до Нього, бо будемо бачити Його, як Він є».

25

Переосутнення (також трансубстанціяція) — богословський термін, що позначає перетворення хліба й вина на тіло та кров Спасителя в таїнстві євхаристії.

26

В українському перекладі Івана Огієнка: «Запитали ж Його Його учні, говорячи: Що визначає ця притча? А Він відказав: Вам дано пізнати таємниці Божого Царства, а іншим у притчах, щоб дивились вони і не бачили, слухали і не розуміли».

27

Ессени — релігійна група в Юдеї в епоху Другого Храму (530 до н. е - 70 р.).

28

Кумран — залишки античного поселення на північно-західному березі Мертвого моря, яке було зруйноване в 68 році римським легіоном під час юдейського повстання проти Римської імперії. У 1940-х — 1950-х роках тут було знайдено близько 900 сувоїв манускриптів біблійних текстів, переважно написаних на пергаменті, але також на папірусі.

29

Отже (лот.).

30

SNCC (англ. *Student Non-Violent Coordinating Committee*) — Ненасильницький студентський координаційний комітет. Утворена в 1960 році група, що боролася за громадянські права у США. Об'єднувала переважно молодих афроамериканців.

31

CORE (англ. *Congress for Racial Equality*) — Конгрес за расову рівність. Афроамериканська організація, яка відіграла одну з ключових ролей у русі за громадянські права. Утворена 1942 року в Чикаго.

32

CARE (англ. *Cooperative for Assistance and Relief Everywhere*) — Досл.: «Кооператив для сприяння та допомоги по всьому світу». Велика міжнародна допомогова організація.

33

ДБД або *Додатковий безпековий дохід* (англ. *SSI, Supplemental Security Income*) — соціальна програма в США для осіб старше 65 років, сліпих та інвалідів, яка передбачає щомісячну виплату фінансової допомоги.

34

Книга Буття, 1:26. *Пер. І. Огієнка.*

35

Валентиніанство — гностико-християнська течія, засновником якої був античний філософ II століття н.е. Валентин.

36

Вихід 20:3. *Пер. І. Огієнка.*

37

Тривалі електричні розряди, які виникають в атмосфері у вигляді сьайливих пучків на гострих кінцях високих предметів.

38

«Затьмарення», Київ: Комубук, 2016, с. 28-29. *Пер. Г. Белякова.*

39

Знеболювальний засіб у категорії опіоїдів, запатентований в 1955 році.

40

Легковий автомобіль фірми *Ford*, що випускався з січня 1969-го по 1987 рік.

41

Товстун не згадав Будду, можливо, він не розуміє, хто такий і що таке Будда. — *Прим, автора.*

42

Вірш Вільяма Вордсворта, написаний 1804 року й опублікований у 1807-му у двотомнику «Вірші».

43

Do Androids Dream of Electric Sheep? Doubleday, 1968. — *Прим. авт.* Українське видання: Філіп К. Дік. Чи мріють андроїди про електричних овець? Комубук, 2016.

44

The Three Stigmata of Palmer Eldritch, Doubleday, 1964.— Прим. авт.

45

The Man in the High Castle, G. P. Putnam's Sons, 1962.— Прим. авт.
Українське видання: Філіп К. Дік. Людина у високому замку. Комубук, 2017.

46

Thunderbird (англ.) — досл.: Громова пташка. Міфічний птах, який за віруваннями деяких індіанських племен приносить грім.

47

В українському перекладі Івана Огієнка: «А в кінці їхнього царства, коли покінчать своє ті грішники, постане цар нахабний та вправний у підступах. І зміцніє його сила, але не його власною силою, і дивно винищить він, і буде мати успіх, і діятиме. І винищить він сильних і народ святих. А через свою мудрість буде мати успіх, омана буде в його руці, і він звеличиться в своєму серці. І в часі миру він понищить багатьох, і повстане на Владику над владиками, але без руки буде зламаний». Книга пророка Даниїла 8:22-24.

48

В оригіналі автор вдається до гри слів, яку складно зберегти у перекладі. Англійську фразу *nothing exists* можна перекласти і як «ніщо

існує», і як «нічого не існує».

49

Книга Буття, г.22. Пер. І. Огієнка.

50

The Golden Man, edited by Mark Hurst, Berkley Publishing Corporation, NY, 1980. — Прим. авт.

51

Слово *Dick* німецькою означає «товстий».

52

Міцне, солодке слабогазоване вино, що вироблялося в Каліфорнії з 1960-го по 1984 рік.

53

Gottesfreunde (досл. з нім. «Друзі Бога») — група середньовічних німецьких католиків-містиків.

54

Цитата з Біблії, Псалми 104:18. В українському перекладі І. Огієнка: «Гори високі для диких козиць, скелі сховище скельним

звіринам».

55

Псалми 104:17.

56

Спаси мене, Господи, у день той (*лат.*).

57

Керигма (*грец. κηρυγμα* — оголошення, проголошення, заклик, проповідь) — термін новозавітної герменевтики, близький за значенням до поняття «блага вість».

58

Але заради Святого Духа кажу тобі: це правда. Вір мені і житимеш зі мною вічно. *Пер. Ростислава Паранька.*

59

Кратер (*грец. Κρατηρας*) — давньогрецька посудина, ваза значного розміру, призначена для того, аби розбавляти водою вино і взагалі змішувати рідини. Своєю формою кратер нагадував перевернутий вулканічний кратер, від чого й отримав свою назву.

60

Shepherd dog, тобто дослівно «собака-пастух» (англ.).

61

Тобто необмеженою, — *Прим. авт.*

62

Кажу ж через духа святого: я гомоплазмата. Це істина. Повірте мені і живіть зі мною у вічності (*лат.*).

63

Номмо зображують у формі риби, ранньохристиянської риби.—
Прим. авт.